

Spreuken

Spreuken 1

1. **De spreuken van Salomo**, Zie van het Hebreeuwse woord 1 Kon. 4:32. **den zoon van David, den koning van Israel**,
2. **Om wijsheid** Versta een vaste en grondige kennis van goddelijke en menselijke dingen, om zichzelf in geloof en leven wel te schikken. Vergelijk 1 Kon. 3:12. **en tucht** Versta, het onderwijs, dat gegeven wordt om tot de wijsheid te geraken. **te weten; om te verstaan redenen** Of, *redenen, die verstandiglijk voorgesteld zijn.* **des verstands;** Dit houdt men te zijn de kloekheid en voorzichtigheid des geestes, waardoor de wijsheid tot het rechte gebruik wel wordt aangelegd. Vergelijk 1 Kon. 3:12.
3. **Om aan te nemen onderwijs van goed verstand**, Te weten, waardoor men kloekzinnig, wijs, vernuftig en voorzichtig kan worden in al hetgeen de mens in zijn doen of laten zou mogen voorvallen. Vergelijk onder, Spreuk. 3:4, en Spreuk. 13:15, en Spreuk. 21:16. **gerechtigheid**, Versta, den gansen plicht, die wij God en onzen naasten schuldig zijn, naar uitwijzen van de eerste en tweede tafel. **en recht**, Te weten, waardoor wij tegen onzen naaste doen wat wij schuldig zijn, achtervolgens het voorschrift van de tweede tafel eigenlijk. **en billijkheden;** Die onderhouden moeten zijn in alle samenhandelingen en verschillen der mensen, naar den aard der liefde en den eis der zaak.
4. **Om den slechten** Dit woord is somtijds in het kwade genomen voor degenen, die door hunne domheid lichtelijk geloven, zich lichtelijk laten omzetten en van het goede verleiden. Zie Job 5:2. Alzo onder Spreuk. 1:22,23, en Spreuk. 7:7, en Spreuk. 8:5, en Spreuk. 14:15,18. Somtijds is het Hebreeuwse

woord in het goede genomen voor degenen, die leerzaam, onnozel, eenvoudig en rechtuit zijn, en lichtelijk van de bozen bedrogen en beschadigd zouden worden, tenware dat God op wien zij vertrouwen, hen gelijk een vader bewaarde; Ps. 19:8, en Ps. 116:6, onder, Spreuk. 19:25; Matth. 10:16. # Mt 10.16 **kloekzinnigheid** Dit woord is hier in het goede genomen voor een kloek, wakker, fijn en scherp verstand, gelijk onder Spreuk. 8:5,12, en Spreuk. 19:25. Elders is het genomen in het kwade voor arglistigheid en snode schalkheid, gelijk Exod. 21:14; Joz. 9:4; Job 5:12, en Job 15:5. **te geven, den jongeling** Zo in jaren als in verstand. **wetenschap** Versta, niet een blote kennis der dingen, die men weten moet, maar ook de redenen daarvan. **en bedachtzaamheid.** Dat is, een kloek en vernuftig bedenken, verenigd met zonderlinge voorzichtigheid. Alzo onder Spreuk. 2:11, en Spreuk. 3:21. Zie de aantekening Job 21:27.

5. **Die wijs is, zal horen, en zal in lere toenemen; en die verstandig is, zal wijzen raad** Hebreeuws, *wijze reden*, in het getal van velen. Zie van dit woord Job 37:12. **bekomen.**
6. **Om te verstaan een spreuk** Zie boven, Spreuk. 1:1. **en de uitlegging**, Te weten, van die spreuk. Anders: *kunstige redenen*; dat is, bekwame welsprekendheid om zijn woord wel te doen. **de woorden der wijzen en hun raadselen.** Dat is, redenen, die een verborgen en diepen zin hebben. Zie Richt. 14:12, en 1 Kon. 10:1.
7. **De vrees des HEEREN is het beginsel** Dat is, de grondslag en het fundament der ware wijsheid; te weten, om die te volle te verkrijgen; even gelijk in het bouwen van een huis het fundament het begin is van de overige bouwing, om die te voltrekken; zie Ps. 111:10. **der wetenschap; de dwazen** Versta door dezen meest de mensen, die, vele vals gevoelens ingedronken hebbende, den rechten weg der wijsheid en der vreze Gods niet volgen. Zie Job 5:2. **verachten wijsheid en tucht.**

8. **Mijn zoon!** Alzo noemt Salomo degenen, die zijne lering horen of lezen, om aan te tonen niet alleen, dat hij haar met een vaderlijk gemoed voortbrengt, maar ook dat zij die met een kinderlijke en gans gehoorzame toegenegenheid behoren te ontvangen. Alzo onder Spreuk. 1:10,15, en Spreuk. 2:1, en Spreuk. 3:1, enz. vergelijk Richt. 17:10; 1 Kon. 20:35, en 2 Kon. 2:12; Ps. 34:12. **hoor de tucht uws vaders, en verlaat de leer Of, wet, of onderwijzing.** Alzo onder Spreuk. 3:3, en Spreuk. 4:2, en Spreuk. 6:20,23, en Spreuk. 7:2. **uwer moeder niet;**
9. **Want zij zullen uw hoofd een aangenaam** Hebreeuws, *een toevoegsel der aangenaamheid;* dat is, hetwelk u aangenaam en aanzienlijk maken zal. Alzo onder Spreuk. 4:9. **toevoegsel zijn, en ketenen aan uw hals.** Hebreeuws, *gorgel.*
10. **Mijn zoon! indien de zondaars** Versta, grove en onbekeerde zondaars. Zie 1 Sam. 15:18. **u aanlokken, Of, verleiden willen;** dat is, met schone woorden zullen zoeken te bepraten en te vervoeren; zie van het Hebreeuwse woord Richt. 14:15. **bewillig niet;**
11. **Indien zij zeggen: Ga met ons, laat ons loeren op bloed,** Te weten, om dat met doodslaan en moorden te vergieten; **bloed,** voor doodslag; zie Gen. 37:26. **ons versteken** Dat is, lagen en leggen. Alzo Ps. 56:7, en onder Spreuk. 1:18. **tegen den onschuldige, zonder oorzaak;** Dat is, zonder dat hij het verdiend heeft. Alzo Ps. 35:7.
12. **Laat ons hen levend verslinden,** Dat is, zonder barmhartigheid; vergelijk Ps. 124:3. **als het graf;** Dat is, gelijk het graf de dode lichamen verslindt. Vergelijk onder, Spreuk. 27:20, en Spreuk. 30:16. **ja, geheel en al, gelijk die in den kuil** Hebreeuws, *de nederdalende des kuils.* Alzo Gen. 23:10; *de ingangers zijner stadspoort;* dat is, die de poort zijner stad ingingen, Ps. 78:9; *schutters van de boog;* dat is, die met den boog schieten. **nederdalen;**
13. **Alle kostelijk goed zullen wij vinden, onze huizen zullen wij met roof vullen.**
14. **Gij zult uw lot** Dat is, den buit met ons helpen delen, hetwelk gemeenlijk geschiedt met loting, als ieder zijn deel daaruit begeert te trekken. **midden onder ons werpen; wij zullen allen** Dat is, allen roof zullen wij gemeen hebben en onder ons delen. **een buidel hebben.**
15. **Mijn zoon! wandel** Dat is, houd met hen gene gemeenschap, of verkeer niet met hen. Vergelijk de manier van spreken met 1 Sam. 25:15; Ps. 1:1. **niet met hen op den weg; weer uw voet** Dat is, ga niet met hen in hun kwade wegen. Voorts kan men hierdoor verstaan aandoeningen, genegenheden, bewegingen; want gelijk de voeten het lichaam herwaarts en gindswaarts dragen, alzo wordt de geest des mensen door de genegenheden tot velerlei voornemen en werk gedreven. Vergelijk onder Spreuk. 1:16, en Spreuk. 5:5, en Spreuk. 6:18, enz. **van hun pad.**
16. **Want hun voeten lopen ten boze;** Dat is, om iemand kwaad of schade te doen. **en zij haasten zich om bloed te storten.**
17. **Zekerlijk, het net** De zin is: Gelijk een vogel tevergeefs Welverstaande, ten aanzien van het gevogelte, overmits het door de uitspanning van het net niet gewaarschuwd wordt van het gevaar, maar wordt door een gretigen lust alleen tot het aas gedreven. Sommigen duiden dit alzo, dat de vogels, als zij het net zien spreiden, daardoor gewaarschuwd worden en wegvliegen; maar dat de goddelozen zo dom zijn, dat zij hun eigen net bereiden, waarin zij gevangen zullen worden. het net uitgespannen ziet, overmits hij daarop niet let, maar zijne ogen alleen heeft op het aas, waarop hij vallende gevangen wordt, alzo letten de boosdoeners niet op het gevaar, waarin zij zichzelf steken, als zij om enig tijdelijk voordeel hunnen naaste beschadigen, maar vallen in de handen van de overheid, die hen naar hunne verdiensten straft, of worden van God anderszins geplaagd. **wordt tevergeefs** Welverstaande, ten aanzien van het

gevogelte, overmits het door de uitspanning van het net niet gewaarschuwd wordt van het gevaar, maar wordt door een gretigen lust alleen tot het aas gedreven. Sommigen duiden dit alzo, dat de vogels, als zij het net zien spreiden, daardoor gewaarschuwd worden en wegvliegen; maar dat de goddelozen zo dom zijn, dat zij hun eigen net bereiden, waarin zij gevangen zullen worden. **gespreid voor de ogen van allerlei** Hebreeuws, *van allen heer des vleugels*; dat is, van allerlei gevogelte; of al wat vleugels heeft. Zie Gen. 14:13. **gevogelte**;

18. En deze loeren Te weten, zij, van welken gesproken is boven Spreuk. 15:16. De zin is dat zij hun eigen leven in het verderf brengen, mits te staan naar het leven van een ander. Vergelijk onder, Spreuk. 8:36, en de aantekening. **op hun eigen bloed, en versteken** Zie boven Spreuk. 1:11. **zich tegen hun zielen.**

19. Zo zijn de paden Dat is, voornemen, daden en werken. Vergelijk Gen. 6:12, idem onder Spreuk. 2:15, en Spreuk. 22:25. **van een iegelijk, die gierigheid** Hebreeuws, *gierigheid giert*, of *met gierigheid giert*. Alzo onder Spreuk. 15:27; Jer. 6:13; Ezech. 22:27;; Hab. 2:9. Het Hebreeuwse woord is meest altijd in het kwade genomen voor vuil, gierig en oneerlijk gewin. Zie Gen. 37:26; Exod. 18:21; 1 Sam. 8:3; Ps. 119:36, onder Spreuk. 28:16; Jes. 56:11. # Ps 119.36 Pr 28.16 Isa 56.11 **pleegt; zij zal de ziel** Te weten, de gierigheid. **van haar meester** Dat is, degene, die de gierigheid plegen. Zie van het woord *Baäl*, Gen. 14:13. **vangen.** Dat is, in het verderf brengen, gelijk een vogel doet het aas, daar hij naar vliegt, gevangen wordt en aan zijn dood komt.

20. De opperste Wijsheid Hebreeuws, *wijsheden*; in het getal van velen, dat is, de hoogste, uitnemendste, of opperste wijsheid. Alzo onder Spreuk. 9;1, en Ps. 49:4, alzo wordt Job 40:10 een groot beest genoemd *behemoth*, dat is *beesten*, in het getal van velen. Dit geschiedt om enige zaken te vergroten, of te vermenigvuldigen. Anders: *elke wijsheid*, of *menigerlei wijsheid*, of *wijsheid der wijsheden*. Men kan hier door

deze wijsheid verstaan, òf de wezenlijke wijsheid des Vaders, welke is de Zoon Gods, daarvan zie onder Spreuk. 8, òf de wijsheid begrepen in de Heilige Schrift, die alle wijsheid der mensen teboven gaat. Sommigen verstaan de wijsheid, die door Gods Woord en de werken der Goddelijke voorzienigheid geopenbaard wordt. **roept** Te weten, door de predikers van Gods Woord, of ook door de werken der schepping en regering aller dingen. **overluid daar buiten; Zij verheft** Hebreeuws, *geeft*, dat is, zij verheft hare stem en laat ze horen. Alzo Gen. 45:2, onder Spreuk. 2:3, en Spreuk. 8:1. **haar stem op de straten.**

21. Zij roept in het voorste Hebreeuws, *in het hoofd der woelingen*. Versta, de plaatsen waar grote vergadering is van volk, en waarin ook veel gewoels. **der woelingen; aan de deuren der poorten** Waar het gericht gehouden werd, en dus grote bijeenkomst van volk was. Zie Gen. 22:17. **spreekt Zij Haar redenen in de stad;** Versta, elke stad van het land Israëls.

22. Gij slechten! Dit zijn de woorden der wijsheid, die Salomo aldus sprekende invoert. Van het woord *slechten*, zie boven Spreuk. 1:4. **hoe lang zult gij de slechtigheid beminnen, en de spotters** Zie Ps. 1:1. **voor zich de spotternij begeren, en de zotten** Versta, niet narren en zinnelozen, die het redelijk gebruik van het menselijke verstand niet hebben, maar die beroofd zijn van de ware wijsheid, ten eeuwigen leven leidende, noch genegen zijn daarnaar te trachten, maar alleen met dit tijdelijke leven zich bekommeren. **wetenschap haten?**

23. Keert u Te weten, om dit aan te horen en na te volgen. Anders: *bekeert u op mijne bestraffing*; dat is, doet boete en betert u door kracht van mijne bestraffing. Versta, ene bestraffing, welke geschiedt door woorden van onderwijzing en vermaning. Alzo onder Spreuk. 1:25,30. **tot Mijn bestraffing; ziet, Ik zal Mijn Geest** Dat is, de kennis van mijn zin en wil. Zie het woord *geest* zeer in gelijken zin, dat is voor de gave des

- verstands genomen; Ps. 76:13, onder Spreuk. 29:11; Joël. 2:28. **ulieden overvloediglijk uitstorten**; Ene manier van spreken, genomen van de fonteynen, uit welke het water met groten overvloed voortspringt. Zie van het Hebreeuwse woord Ps. 19:3. Het wordt gebruikt in het goede, gelijk hier en in de voorgemelde plaats; en in het kwade, gelijk onder Spreuk. 15:2,28. **Ik zal Mijn woorden u bekend maken.**
24. **Dewijl Ik geroepen heb, en gijlieden geweigerd hebt; Mijn hand uitgestrekt** Te weten, om u tot bekering te nodigen. Zie gelijke wijze van spreken Jes. 65:2. **heb, en er niemand was, die opmerkte;**
25. **En gij al Mijn raad verworpen,** Het Hebreeuwse woord is in gelijken zin genomen, onder Spreuk. 4:15, en Spreuk. 8:33, en Spreuk. 13:18, en Spreuk. 15:32. *Andres: Hebt u van mijn raad onttrokken, of ontbloot. Anders: Hebt mijn raad doen ophouden.* **en Mijn bestraffing niet gewild hebt;**
26. **Zo zal Ik ook in ulieder verderf lachen; Ik zal spotten, wanneer uw vreze** Dat is, het kwaad en ongeluk, waarin gij zeer bevreesd en verslagen zult zijn, of waar gij voor vreest. Alzo in Spreuk. 1:27; zie Job 39:25. **komt.**
27. **Wanneer uw vreze komt gelijk een verwoesting,** Die zich wijd en breed met groot geruis uitspreidt en geweldige schade doet. Zie van deze gelijkenis ook Ps. 35:8, en de aantekening onder Spreuk. 3:25; Jes. 10:3, en Jes. 47:11. **en uw verderf aankomt als een wervelwind;** Dat is, zeer snellijk, schrikkelijk en geweldiglijk. Zie van zulk ene gelijkenis ook Job 9:17. **wanneer u benauwdheid en angst overkomt;**
28. **Dan zullen zij tot Mij roepen, maar Ik zal niet antwoorden; zij zullen Mij vroeg zoeken,** Dat is, met grote zorg en vlijtigheid zoeken. Zie Job 8:5. **maar zullen Mij niet vinden;**
29. **Daarom, dat zij de wetenschap** Zie boven Spreuk. 1:4. **gehaat hebben, en de vreze des HEEREN niet hebben verkoren.**
30. **Zij hebben in Mijn raad niet bewilligd; al Mijn bestraffingen hebben zij versmaad;**
31. **Zo zullen zij** *Of, daarom zullen zij eten* *Dat is, ontvangen en verkrijgen de straf of vergelding van hun boze werken. Zie Job 21:25., enz.* **eten** Dat is, ontvangen en verkrijgen de straf of vergelding van hun boze werken. Zie Job 21:25. **van de vrucht** Dit woord is genomen voor allerlei *kwaad* of *goed*, dat ergens uit voortkomt; voor het *kwaad*, gelijk Spreuk. 1:31, Jes. 10:12; Jer. 6:19; Micha 7:13; Luk. 6:43; voor het *goed*, onder Spreuk. 8:19, en Spreuk. 31:31; Amos 6:12; Gal. 5:22; Filipp. 1:11. # Am 6.12 Ga 5.22 Php 1.11 **van hun weg, en zich verzadigen** Dat is, een verdrietigen overvloed van plagen over zich brengen, veroorzaakt door hun ongezeggelijke en hardnekkige zinnen. Zie van deze manier van spreken Job 7:4, en de aantekening. **met hun raadslagen.**
32. **Want de afkering** Te weten, waardoor zij zich afwenden van de lering en vermaning der wijsheid. **der slechten zal hen doden,** Te weten, de slechten; hetwelk geschiedt door middel van de overheid, of andere middelen en van God zelf. **en de voorspoed** Versta, die zij of andere bozen menigmaal in dit leven hebben, waardoor zij in hunne afwijking gestijfd worden. **der zotten zal hen verderven.**
33. **Maar die naar Mij hoort, zal zeker wonen,** Hebreeuws, *in*, of *met zekerheid*; dat is, niet alleen zonder kwade bejegening, maar ook zonder vrees daarvan. Dezelfde manier van spreken is Lev. 25:18; Deut. 33:12; Jes. 47:8; Jer. 23:6; Ezech. 39:26, enz. **en hij zal gerust zijn van de vreze des kwaads.**

Spreuken 2

1. **Mijn zoon!** Van Spreuk. 1:22 tot Spreuk. 2:1, heeft Salomo de woorden der wijsheid

verhaald. Nu spreekt hij weder in zijn eigen persoon, gelijk dit kan afgenomen worden uit de vergelijking van Spreuk. 1:10,15. **zo gij mijn redenen aanneemt, en mijn geboden bij u weglegt;** Te weten, gelijk een schat en noodzakelijke waar. Zie Job 23:12, idem onder Spreuk. 2:7.

2. **Om uw oren naar wijsheid te doen opmerken; zo gij uw hart tot verstandigheid** *Verstandigheid* en *verstand* is een vast ding. Want nu *verstand* is, zie boven Spreuk. 1:2. **neigt;**
3. **Ja,** Het Hebreeuwse woord is alzo genomen 2 Kon. 18:34. **zo gij tot het verstand roept,** Dat is, met alle naarstigheid zoekt te verkrijgen. Het is een gelijkenis, genomen van degenen, die iemand nodig te doen hebbende, hem met een ernstig en gestadig geroep zoeken bij zich te krijgen. **uw stem verheft** Hebreeuws, *geeft*. Alzo boven Spreuk. 1:20. **tot de verstandigheid;**
4. **Zo gij haar zoekt als zilver,** Vergelijk Matth. 13:44,,45,46. **en naspeurt als verborgen schatten;**
5. **Dan zult gij de vreze des HEEREN verstaan, en zult de kennis van God vinden.** Te weten, door Gods genadige verlichting, Jak. 1:5, die dengenen, welke door de rechte middelen naar het goede trachten, hetzelfde laat vinden, Matth. 7:7; want dit woord ziet op het woord *zoeken*, hetwelk is in Spreuk. 2:4. Vergelijk onder Spreuk. 3:13, en de aantekening.
6. **Want de HEERE geeft wijsheid; uit Zijn mond** Dat is, uit zijn genadig welbehagen en door de openbaring van zijn heilig Woord; want *de mond Gods* is somtijds zijn wil en welbehagen, Deut. 8:3; en somtijds de openbaring daarvan; Num. 9:18; Ps. 119:72. **komt kennis en verstand.**
7. **Hij legt weg voor de oprechten een bestendig** Of, *een vasten staat*. Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk *dat wezenlijk is, vast en bestendig*. Versta hier, òf de ware wijsheid en vaste leer der waarheid, die gesteld wordt tegen de ijdele wetenschap dezer wereld, òf het eeuwige hemelse goed, hetwelk wordt gesteld tegen de

lichtvergankelijke dingen dezer aarde. Zie van het Hebreeuwse woord breder Job 5:12, en vergelijk Ps. 37:3. **wezen; Hij is een Schild** Te weten, de Heere. Zie Gen. 15:1. Anderen verstaan door dit schild de ware en vaste wijsheid en leer der zaligheid. Vergelijk Ps. 91:4. **dengenen, die oprechtelijk** Dat is, leven in ongeveinsde vroomheid. Zie ook 1 Kon. 9:4; Ps. 26:11, onder Spreuk. 10:9, en Spreuk. 20:7, en Spreuk. 28:6, enz.; idem zie Gen. 20:5. **wandelen;**

8. **Opdat zij de paden** Dat is, steeds het voorschrift van Gods Woord volgen, hetwelk hen onderwees wat zij geloven en hoe zij leven moeten. Vergelijk Gen. 18:19. Deze *paden* worden ook genaamd *de paden der oprechtheid*, onder Spreuk. 2:13, *de paden des levens*, onder Spreuk. 2:19, *de weg der goeden en de paden der rechtvaardigen*, onder Spreuk. 2:20, *de weg der wijsheid en de sporen der oprechtheid*, onder Spreuk. 4:11, enz. Zie breder 1 Kon. 8:36. **des rechts houden; en Hij zal den weg Zijner gunstgenoten** Zie van de betekenis van het Hebreeuwse woord 2 Kron. 6:41; Ps. 4:4. **bewaren.** Vergelijk Ps. 1:6.
9. **Dan zult gij verstaan gerechtigheid,** Zie van deze drie woorden boven Spreuk. 1:3. **en recht, en billikheden, en alle goed pad.**
10. **Als de wijsheid in uw hart zal gekomen zijn, en de wetenschap voor uw ziel zal liefelijk zijn;**
11. **Zo zal de bedachtzaamheid over u de wacht** Dat is, bewaren met zonderlinge vlijt en zorgvuldigheid, gelijk de Hebreeuwse manier van spreken hier medebrengt, en is ook te vinden 1 Sam. 26:16, en onder Spreuk. 6:22. **houden, de verstandigheid zal u behoeden;**
12. **Om u te redden van den kwaden weg,** Versta, allerlei vals geloof en boze werken, strijdende tegen het voorschrift van Gods Woord en leidende ten verderve; die ook aldus genaamd is Ps. 119:101, en onder Spreuk. 8:13, en Spreuk. 28:10; idem, *de weg der valsheid*; Ps. 119:29, *de weg der zondaren*; Ps. 1:1, *de weg, die niet goed is*; onder,

Spreuk. 16:29, en hier terstond Spreuk. 2:13, *de weg der duisternis*; idem, *de goddeloze weg*, Ezech. 3:18. **van den man, die verkeerdheden** Dat is, dingen, die strijden tegen de waarheid der leer en de gerechtigheid des levens. Alzo Deut. 32:20, onder Spreuk. 2:14, en Spreuk. 6:14, en Spreuk. 8:13, en Spreuk. 10:31,32, enz. spreekt;

13. Van degenen, die de paden der oprechtheid verlaten, Vergelijk 2 Kron. 12:1. **om te gaan** Dat is, te leven in ongeloof, dwaling, moedwillige zonde, ongerustheid des gemoeds, kwelling en ellende. Alzo is het woord *duisternis* genomen voor allerlei kwaad, hetwelk is in het verstand, den wil, de gevoelens, woorden, daden en in het gehele leven des mensen. Vergelijk Pred. 2:14; Jes. 9:1; Rom. 2:19; Ef. 5:8,11. **in de wegen der duisternis**;

14. Die blijde zijn in het kwaad doen, zich verheugen in de verkeerdheden des kwaden; Te weten, òf van den persoon, òf van het werk.

15. Welker paden Te weten, dergenen die de oprechtheid verlaten, enz., van welken in Spreuk. 2:13,14 gesproken is. **verkeerd** Dat is, krom en slom omlopende, afdwalende van het rechte voorschrift des geloofs en des levens. **zijn, en afwijkende** Te weten, van den rechten en goeden weg. Alzo Spreuk. 3:32, en Spreuk. 14:2. **in hun sporen**;

16. Om u Spreuk. 2:16 hangt aan het voorgaande Spreuk. 2:11. **te redden van de vreemde vrouw,** Dat is, die uwe eigene niet is, maar de vrouw van een ander en daartoe door haar ongeloof, kwaad leven en overspeligen wandel tot het ware volk Gods niet behoort; waarom zij ook een *uitlandse*, of *onbekende* genoemd wordt. Alzo onder Spreuk. 5:3, en Spreuk. 6:24, en Spreuk. 7:5. **van de onbekende, die** Of, *die hare redenen smijdig maakt*, of *gladde of smekende woorden geeft*, waarmede zij de mannen ontuchtelijk aanlokt. Vergelijk onder Spreuk. 5:2, en Spreuk. 6:24, en Spreuk. 7:5. **met haar redenen vleit**;

17. Die den leidsman Dat is, haar wettelijken man, dien zij in hare jonkheid getrouwd heeft en die haar hoofd en voogd is. **harer jonkheid verlaat, en het verbond** Dat is, de beloofde huwelijkstrouw, welke *Gods verbond* genaamd wordt, niet alleen omdat het huwelijk van God ingesteld is, maar ook omdat God daarin man en vrouw samenvoegt, en dat Hij van zulk ene verbintenis, als door Hem gedaan zijnde, getuige en toezienaar is. Zie Mal. 2:14, enz. **haars Gods vergeet**;

18. Want haar huis Spreuk. 2:18 hangt aan het voorgaande Spreuk. 2:16; alsof hij zeide: Ik heb niet tevergeefs verklaard dat de wijsheid u van de vreemde vrouw verlossen zou; want dit is een zeer grote weldaad, omdat de vreemde vrouw de mensen tot den dood leidt. **helt naar den dood,** De zin is dat de straf van het overspel des mensen ondergang is naar ziel en lichaam. Het is ene gelijkenis, genomen van een hellenden wand, die nabij zijn val is. **en haar paden naar de overledenen.** Het Hebreeuwse woord, hetwelk somtijds betekent *reuzen*, wordt hier genomen voor doden, overledenen, afgestorvenen. Zie Job 26:5.

19. Allen die tot haar ingaan, Zie Gen. 6:4. **zullen niet wederkomen,** Te weten, van den weg des doods, dien zij door de zonde van overspel ingegaan zijn. **en zullen de paden des levens** Dat is, die ten leven leiden. Alzo onder, Spreuk. 5:6, en Spreuk. 6:23, en Spreuk. 15:24. **niet aantreffen**;

20. Opdat Spreuk. 2:20 hangt aan het voorgaande Spreuk. 2:11; *zo zal de bedachtzaamheid*, enz. of van Spreuk. 2:16: *om u te redden van de*, enz. **gij wandelt op den weg der goeden, en houdt de paden** Dat is, de voorbeelden der vromen, die God recht gekend en gevreesd hebben. Dezen wordt ons bevolen na te volgen, en niet degenen, die zich tot onkuisheid of andere zonden begeven. **der rechtvaardigen.** Dezen worden overal in dit boek gesteld tegen de goddelozen en

onvromen, die God niet kennen of gehoorzamen.

- 21. Want de vromen zullen de aarde** Vergelijk Ps. 37:9,11,22,29,34, en de aantekening Ps. 37:29. **bewonen, en de oprechten zullen daarin overblijven;** Te weten, niet alleen in het algemeen, omdat er altijd een kerk en volk Gods blijven zal, maar ook in het bijzonder, omdat God geen der zijnen, in wat nood zij ook komen, immermeer verlaten zal, maar tot den dood toe met zijnen zegen achtervolgen.
- 22. Maar de goddelozen zullen van de aarde uitgeroeid** Hun dood is een merkelijke uitroeiing, omdat zij, in groten voorspoed en weelde zittende, haastelijk daaruit weggenomen en tot het eeuwige verderf bewaard worden. Vergelijk Ps. 37:2,9, enz. **worden, en de trouwelozen** Versta door dezen die door grote en moedwillige ongerechtigheid overtreden den schuldigen plicht, dien zij God, of hunnen naaste schuldig zijn. Vergelijk 1 Sam. 15:18, en Ps. 1:1, en de aantekening. **zullen er van uitgerukt worden.**

Spreuken 3

- 1. Mijn zoon! vergeet mijn wet niet, Of, leer;** te weten, waardoor ik u leer en onderwijs, om uw leven wel aan te stellen. Zie boven Spreuk. 1:8. **maar uw hart beware mijn geboden.**
- 2. Want langheid van dagen,** Dat is, een groten ouderdom en een veeljarig leven; alzo Deut. 30:20; Job 12:12; Ps. 21:5, en Ps. 91:16; onder Spreuk. 3:16, en Spreuk. 4:10, en Spreuk. 9:11. **en jaren van leven,** Dat is, welstand naar ziel en lichaam. Zie Gen. 37:14. **en vrede zullen zij u vermeederen.** Alzo onder Spreuk. 9:11. Hebreeuws eigenlijk, *toedoen*, hetwelk hier zoveel is als *vermenigvuldigen*.
- 3. Dat de goedertierenheid** Dit kan men verstaan van de goedertierenheid en trouw van God, zulks dat het zou zijn een bevel, vermanende den mens daaraan vast te hangen, met ene belofte dat Hij hen behouden zou. Zie onder Spreuk. 3:25.

Anderen verstaan dit van de weldadigheid en trouw, die een ieder jegens zijnen naaste bewijzen moet. **en de trouw u niet verlaten; bind ze** Te weten, de geboden Gods, waarvan in Spreuk. 3:1 gesproken is. Of, de goedertierenheid en trouw, dat is, de beloften Gods daarvan. **aan uw hals,** Te weten, als een sieraad of keten, gelijk boven Spreuk. 1:9, en om die altijd voor ogen te hebben. Zie onder Spreuk. 3:21, en Spreuk. 6:21, en vergelijk Exod. 13:9; Deut. 6:8. **schrijf** Dat is, druk het diep in het binnenste van uw verstand, opdat zij nimmermeer uit uwe memorie vergaan. Alzo onder Spreuk. 7:3; Jer. 17:1; 2 Cor. 3:3. **zij op de tafel uws harten.**

- 4. En vind** Het is weder een bevel, bevattende een sterke belofte, gelijk in het begin van Spreuk. 3:3. Het bevel is, poog genade te vinden, enz. De belofte is: gij zult God en den vromen mensen aangenaam zijn en een gezonde kennis hebben van wel te leven. **gunst** Of, *genade*; dat is, aangenaamheid, waardoor men iemand behagelijk is; alzo Gen. 39:21; Ps. 45:3; boven Spreuk. 1:9; onder Spreuk. 11:16, en Spreuk. 22:11; Pred. 10:12; Luk. 2:52. **en goed verstand,** Zie boven Spreuk. 1:3. **in de ogen Gods en der mensen.**
- 5. Vertrouw op den HEERE met uw ganse hart,** Vergelijk Deut. 6:5, en 1 Kon. 2:4, en de aantekening. **en steun op uw verstand niet.**
- 6. Ken Hem in al uw wegen,** Dat is, in al hetgeen gij voorneemt, aangrijpt, spreekt, doet en laat. Zie Gen. 6:12. In denzelfden zin is terstond in Spreuk. 3:6 het woord *paden* genomen. **en Hij zal uw paden recht maken.** Dat is, besturen naar zijne wet en u recht daarnaar leiden, opdat gij tot het gewenste einde van uw leven moogt geraken. Vergelijk onder Spreuk. 11:5, en Spreuk. 15:21.
- 7. Zijt niet wijs in uw ogen;** Dat is, in uw eigen gevoelen en oordeel. Zie Lev. 13:5; Job 18:3. **vrees den HEERE, en wijk van het kwade.**

8. Het zal een medicijn voor uw navel

Het is een manier van spreken bij gelijkenis genomen van de kinderen, wier navels met grote voorzichtigheid moeten behandeld en verzorgd worden, en ook van de volwassenen, die aldaar week en zwak zijn, en dikwijls medicijnen van node hebben. De zin is dat men, de vreze Gods hebbende, ten aanzien van het geestelijke leven der ziel gans welvarend en in goede sterkte wezen zal.

zijn, en een bevochtiging Een andere gelijkenis, genomen van de beenderen van het lichaam, welke met goed merg moeten vervuld worden tot onderhouding van de krachten des mensen. Alzo heeft ook de ziel hare sterkte van de kennis en vreze des Heeren. Vergelijk Job 21:24. **voor uw beenderen.**

9. Vereer den HEERE

Te weten, in zijne dienaren, de priesters en Levieten; idem in de weduwen, wezen en armen, die van uwe middelen mededelende; Exod. 23:19; Deut. 26:2,3, enz. **van uw goed, en van de eerstelingen** Zie van deze Exod. 22:29,30; Lev. 2:12, en Lev. 23:17. **al uwer inkomsten;**

10. Zo zullen uw schuren met

overvloed Hebreeuws, *verzaadheid*; dat is, met overvloed van vruchten, waarmede de mensen verzadigd kunnen worden. Zie Gen. 41:29, en de aantekening; idem, Pred. 5:11. **vervuld worden, en uw perskuipen van most overlopen.** Hebreeuws, *doorbreken*.

11. Mijn zoon! verwerp de tucht

Dit woord betekent wel de onderwijzing, die geschiedt met woorden, maar het wordt hier ook voor dadelijke straffen genomen. Zie onder Spreuk. 7:22. Alzo ook het woord *tuchtigen*, onder Spreuk. 9:7. Zie de aantekening. **des HEEREN niet, en wees niet verdrietig over Zijn kastijding;** Dit woord is ook niet alleen voor woordstraf genomen, gelijk onder Spreuk. 15:31,32, en Spreuk. 28:23, maar ook voor dadelijke straf, gelijk hier en Ps. 73:14, en Ps. 149:7; Hos. 5:9; alzo het woord *bestrafen*, Ps. 6:2.

12. Want de HEERE kastijdt dengene, dien Hij liefheeft, ja, gelijk een vader den zoon, in denwelken hij een welbehagen Zie van de betekenis van het Hebreeuwse woord, 2 Sam. 24:23. **heeft.**

13. Welgelukzalig is de mens, die wijsheid vindt, Hebreeuws, *gevonden heeft*; dat is, doorgaans vindt; daarom staat ook het volgende woord naar den oorspronkelijken tekst in den toekomenden tijd. Het woord *vinden* schijnt te zien op het zoeken en naspeuren der wijsheid, waarvan gesproken is boven Spreuk. 2:4; zie de aantekening. **en de mens, die verstandigheid voortbrengt!** Of, *uithaalt*; te weten, als uit een verborgen plaats, en dienvolgens die met groten arbeid bekomt.

14. Want haar koophandel Dat is, de waar, of het goed, dat bij de wijsheid te vinden is; alzo wordt het Hebreeuwse woord door enigen genomen, onder Spreuk. 31:18; Jes. 23:18. Anders: *hantering*, of *handeling*; dat is naspeuring, waardoor zij gezocht, gevonden en gekregen wordt; alzo *hantering van zilver*; dat is handel, waardoor het zilver verkregen wordt. **is beter dan de koophandel** Dat is, de waar, of het goed, dat bij de wijsheid te vinden is; alzo wordt het Hebreeuwse woord door enigen genomen, onder Spreuk. 31:18; Jes. 23:18. Anders: *hantering*, of *handeling*; dat is naspeuring, waardoor zij gezocht, gevonden en gekregen wordt; alzo *hantering van zilver*; dat is handel, waardoor het zilver verkregen wordt. **van zilver, en haar inkomst dan het uitgegraven** Versta, zeer fijn goud; zo mogelijk genaamd omdat het uit de aarde gegraven wordt. Dezelfde naam is Ps. 68:14, onder Spreuk. 8:10,19, en Spreuk. 16:16; Zach. 9:3. **goud.**

15. Zij is kostelijker dan robijnen en al; wat u lusten mag, is met haar niet te vergelijken.

16. Langheid Zie boven Spreuk. 3:2. **der dagen is in haar** De wijsheid wordt hier vergeleken bij ene vrouw, die in groten overvloed allerlei goederen uitdeelt

dengenen, die haar volgen en gehoorzamen. Onder de tijdelijke goederen zijn ook de eeuwige begrepen. **rechterhand, in haar linkerhand rijkdom en eer.**

17. Haar wegen Dat is, al wat zij voorschrijft te geloven en te doen. Versta ook also het volgende woord *paden*. **zijn wegen** Dat is, al wat zij voorschrijft te geloven en te doen. Versta ook also het volgende woord *paden*. **der liefelijkheid, en al haar paden vrede.** Dat is, welstand en gelukzaligheid, naar ziel en lichaam, gelijk boven Spreuk. 3:2. De zin is, dat deze door de wijsheid verkregen wordt.

18. Zij Te weten, de wijsheid. Zie boven Spreuk. 3:13. **is een boom** Dat is, als een boom des levens, gevende het leven en de volle genoegzaamheid dengenen, die van hare vruchten eten, dat is, die hare onderwijzing ontvangen. Vergelijk Gen. 2:9, en Gen. 3:22; idem onder Spreuk. 11:30, en Spreuk. 13:12, en Spreuk. 15:4. **des levens dengenen, die ze aangrijpen, en elkeen, die ze vasthoudt, wordt gelukzalig.**

19. De HEERE heeft de aarde door wijsheid gegrond, de hemelen door verstandigheid bereid. Dat is, sierlijk opgeschikt, heerlijk toegemaakt en ordelijk samengepast. Alzo is het Hebreeuwse woord genomen Job 31:15.

20. Door Zijn wetenschap zijn de afgronden Versta, zeeën, en voorts fonteynen, waterwellen, rivieren en allerlei soorten van stromen, die uit de diepte der aarde, als met derzelve verscheuring uitborrelen en voortkomen. **gekloofd, en de wolken druipen dauw.**

21. Mijn zoon! laat ze niet Te weten, de wijsheid, verstandigheid en wetenschap, van welke in Spreuk. 3:19,20 gesproken is. Anders: *de wet en de geboden*; waarvan zie Spreuk. 3:1. **afwijken van uw ogen; bewaar de bestendige** Zie van het Hebreeuwse woord Job 5:12, en boven Spreuk. 2:7. **wijsheid en bedachtzaamheid.** Zie boven Spreuk. 1:4.

22. Want zij zullen Dat is, uwe ziel het leven toebrengen. **het leven voor uw ziel zijn, en een aangenaamheid** Dat is, een versiersel, dat u zal aangenaam maken voor God en alle vromen. Vergelijk boven Spreuk. 1:9, en de aantekening. **voor uw hals.**

23. Dan zult gij uw weg Dat is, in uw voornemen, doen en laten, vast gaan; alzo onder Spreuk. 10:9, en vergelijk onder Spreuk. 28:18; Jes. 40:31. **zeker wandelen, en gij zult uw voet** Dat is, in het gevaar niet vallen van uzelf te beschadigen. Anders: *uw voet zal zich niet stoten*. Vergelijk Ps. 91:12, *voet* voor den mens zelf; alzo Ps. 31:9, onder Spreuk. 7:11; Jes. 52:7. **niet stoten.**

24. Zo gij nederligt, Te weten, om te slapen. **zult gij niet schrikken; maar gij zult nederliggen en uw slaap zal zoet wezen.**

25. Vrees niet Het is een bevel, inhoudende ene belofte, gelijk boven Spreuk. 3:3,4; idem, Spreuk. 4:4, en Spreuk. 7:2, en Spreuk. 9:6. Zie Ps. 37:3. Daarom vertalen sommigen deze woorden aldus: *Gij zult niet vrezen voor een haastige verschrikking*, enz., maar de overzetting, die in den tekst is, komt met het Hebreeuwse woord *al* beter overeen. De zin is dat de liefhebbers de wijsheid niet zullen behoeven te vrezen voor, enz. **VOOR haastigen schrik**, Hebreeuws, *van schrik haastelijk*; dat is, die haastig is, of onverwacht komt; alzo onder Spreuk. 15:24, *van de hel, of het graf onder, of beneden*; dat is dat onder of nederwaarts is. **noch voor de verwoesting** Zie Ps. 35:8, en boven Spreuk. 1:27. **der goddelozen**, Dat is, die de goddelozen onder de vromen zoeken aan te richten; of liever: die den goddelozen door Gods rechtvaardig oordeel overkomen zal. **als zij komt.**

26. Want de HEERE zal met uw Dat is, Hij zal zich bij u, als gij op Hem hoopt, vinden laten om uwe hoop, waardoor gij op zijne hulp wacht, niet ijdel te laten wezen. Anders: *zal u tot hoop wezen*. **hoop wezen**, Zie het Hebreeuwse woord zo genomen, Job 4:6 en de aantekening. **en Hij zal uw voet**

bewaren van gevangen Hebreeuws, *van den vang*; te weten, waardoor gij in het geweld der goddelozen zoudt mogen komen en van die verdrukt worden. **te worden.**

27. **Onthoud** Dit is een algemene spreuk, verbiedende het weldoen aan iemand na te laten of te verhinderen. **het goed** Versta, het lichamelijke of geestelijke goed. **van zijn meesters** Versta door dezen, dien men enig goed schuldig is, òf naar de burgerlijke, òf naar de goddelijke en natuurlijke wet. De burgerlijke wet is, dat men een ander moet geven wat hem toekomt, uit kracht van samenhandeling; de goddelijke en natuurlijke, dat men geven moet uit plicht van de algemene liefde en mededogendheid. Vervolgens zijn hier door het woord *meesters* ook de armen te verstaan, overmits de rijken hun als rentmeesters en uitdelers van God gegeven zijn, om hun van hunne middelen mede te delen; ten welken aanzien de aalmoezen *gerechtigheid* genaamd worden; Dan. 4:27. **niet, als het in het vermogen** Dat is, als God u het middel heeft gegeven, òf in het burgerlijke om uwen naasten te voldoen, òf in het goddelijke en natuurlijke om den armen wel te doen. De zin is dat beide die plichten in zulke gelegenheid niet moeten uitgesteld worden. Anders: *Ofschoon het in het vermogen uwer hand ware dat te doen*; te weten, iemand, hetgeen hem toekomt te onthouden. **uwer hand is te doen.**

28. **Zeg niet tot uw naaste: Ga heen, en kom weder, en morgen zal ik geven,** Namelijk, wat gij hem enigszins schuldig zijt, en wat hij van u begeert en gans van node heeft; Lev. 19:13; Deut. 24:14; idem, Gal. 6:18; Jak. 2:15,16. **dewijl het bij u is.**

29. **Smeed** Het Hebreeuwse woord betekent hier iets stilzwijgend en heimelijk bedenken, voorhebben en praktizeren; hetwelk òf in het kwade, òf in het goede kan gezegd worden. Hier is het te nemen in het kwade, gelijk ook onder Spreuk. 6:14,18, elders ook in het goede; gelijk Spreuk. 14:22. **geen kwaad tegen uw naaste, aangezien hij met vertrouwen** Dat is, gerustelijk en zonder

enig kwaad nadenken van u te hebben. Anders: *op trouw. bij u woont.*

30. **Twist** Te weten, noch in het gericht, noch buiten hetzelfde. **met een mens niet zonder oorzaak, zo hij u geen kwaad** Want zo hij dat gedaan heeft, is het geoorloofd zijn rechte te vervolgen door middel der overheid, of hem tot schuldbekentenis te brengen door den kerkeraad of andere private vermaning, en dat zonder wraakgierigheid en lastering; Exod. 22:8; Matth. 18:15,16,16; 1 Cor. 6:4; Ef. 4:26. **gedaan heeft.**

31. **Zijt niet nijdig over een man des gewelds,** Dat is, die met geweld omgaat en overlast pleegt, en daardoor groot, rijk en verheven wordt. Zie van deze manier van spreken 2 Sam. 22:49; Job 11:11, en Ps. 5:7. **en verkies geen van zijn wegen.** Hebreeuws, *niet al zijne wegen*; dat is, geen derzelve. Zie 1 Kon. 11:34.

32. **Want de afwijker** Dat is, die afwijkt van den rechten weg. **is den HEERE** Hebreeuws, *is des Heeren gruwel*; dat is, dien God voor een gruwel houdt. Alzo onder Spreuk. 11:1,20, en Spreuk. 12:22, en Spreuk. 15:9, en Spreuk. 16:5, enz. Zie Deut. 17:1. Elders wordt iets gezegd *te zijn een gruwel voor het aangezicht des Heeren*; Deut. 24:4; of, *een gruwel den Heere*, Jes. 1:13. De zin is enerlei; alzo *een gruwel is den mens*; onder Spreuk. 24:9. **een gruwel; maar Zijn verborgenheid** Dat is, zijn allerdiepste genade en goedwilligheid in den *Messias*. Zie Ps. 25:14. **is met den oprechte.**

33. **De vloek des HEEREN is in het huis des goddelozen; maar de woning der rechtvaardigen zal Hij zegenen.**

34. **Zekerlijk,** Anders: *zo Hij de spotters bespot, Hij zal ook den zachtmoedigen* Zie Ps. 22:27. **genade geven. de spotters zal Hij bespotten, maar den zachtmoedigen** Zie Ps. 22:27. **zal Hij genade geven.**

35. **De wijzen zullen eer beerven; maar elkeen der zotten neemt schande** Dat is, neemt de schande voor zijn deel mede. Of, *de schande neemt de dwazen*

weg; dat is, maakt hen en al hunne verwachting teniet. Of, *schande verhoogt de zotten. op zich.*

Spreuken 4

1. **Hoort, gij kinderen!** Zo noemt Salomo al degenen, die als kinderen begeerden zijne leer, als eens vaders vermaning aan te horen. Zie boven Spreuk. 1:8. **de tucht** Zie boven Spreuk. 1:2. **des vaders, en merkt op, om verstand te weten.**
2. **Dewijl ik ulieden goede leer geve,** Zie Job 11:4. **verlaat** Alzo boven Spreuk. 1:8, en onder Spreuk. 4:6. **mijn wet niet.** Of, *onderwijzing*, alzo boven Spreuk. 1:8.
3. **Want ik was mijns vaders zoon,** Dat is, een zonderlinge zoon, dien hij zeer liefhad en voor wien hij grote zorg droeg. Van zulken zeggen wij ook: *Hij is des vaders zoon.* **teder,** Dat is, tederlijk opgebracht en zorgvuldiglijk gadeslagen. **en een enige** Dat is, wel bemind en zeer liefvallig, als een enigen zoon; vergelijk 1 Kron. 3:5. **voor het aangezicht mijner moeder.**
4. **Hij nu leerde mij, en zeide tot mij: Uw hart houde mijn woorden vast, onderhoud mijn geboden, en leef.** Het is een bevel, hetwelk betekent ene belofte, alsof er stond: *en gij zult leven.* Vergelijk boven Spreuk. 3:25, en onder Spreuk. 4:13.
5. **Verkrijg wijsheid, verkrijg verstand; vergeet niet,** Te weten, de redenen mijns monds, van welke in het volgende van Spreuk. 4:5 gesproken wordt. **en wijk niet van de redenen mijns monds.** Dat is, die uit mijnen mond voortkomen; of *mijns bevels*; dat is die ik beveel. Alzo is *mond* voor bevel genomen, Gen. 41:40.
6. **Verlaat** Te weten, de wijsheid, waarvan in Spreuk. 4:5 gesproken is. **ze niet, en zij zal u behoeden; heb ze lief, en zij zal u bewaren.**
7. **De wijsheid is het voornaamste;** Te weten, waarnaar wij trachten moeten en dat ons goeddoen kan. Het Hebreeuwse woord *Seschith* is voor het *beste* en *uitnemendste*

- genomen, Ps. 119:160; Amos 6:1; gelijk ook het woord *rosch*, Ezech. 27:22. Anders: *het beginsel der wijsheid is, verkrijg wijsheid.* Anders: *verkrijg wijsheid, het eerste der wijsheid*; hetwelk is de vreze des Heeren. Zie boven Spreuk. 1:7, en de aantekening. **verkrijg dan wijsheid, en verkrijg verstand met al uw bezitting.** Dat is, met al uw goed en middelen. Vergelijk Matth. 13:44.
8. **Verhef ze,** Te weten, met haar hoog te achten in uw hart, te prijzen met uwen mond en te gehoorzamen met uwe werken. **en zij zal u verhogen; zij zal u vereren,** Dat is, aangenaam en grootmaken voor God en de mensen. Zie Dan. 1:17; Luk. 2:52. **als gij haar omhelzen zult.**
  9. **Zij zal uw hoofd een aangenaam Hebreeuws, een toevoegsel der aangenaamheid.** Zie boven Spreuk. 1:9. **toevoegsel geven, een sierlijke kroon Hebreeuws, een kroon des sieraads, of der heerlijkheid;** dat is, waarmede het hoofd versierd en verheerlijkt wordt, alzo onder Spreuk. 16:31; Jes. 62:3; Jer. 13:18; Ezech. 16:12, en Ezech. 23:42. **zal zij u leveren.**
  10. **Hoor, mijn zoon! en neem mijn redenen aan, en de jaren** Vergelijk boven Spreuk. 3:2, en de aantekening. **des levens zullen u vermenigvuldigd worden.**
  11. **Ik onderwijs u in den weg der wijsheid; ik doe u treden in de rechte sporen.** Hebreeuws, *in de sporen der richtigheid, of, oprechtheid*; dat is, op rechte wegen. Zie boven Spreuk. 2:8. Van het woord *spoor* zie in dezelfde plaats Spreuk. 2:9.
  12. **In uw gaan zal uw tred niet** Zie Job 14:16. **benauwd worden,** Gelijk het gebeurt in enge, oneffen, moeilijke en slibberige wegen. De zin is, dat de weg der wijsheid is een bekwame, gemakkelijke en lieflijke weg; Ps. 91:11,12; Matth. 11:30. **en indien gij loopt, zult gij niet struikelen.**
  13. **Grijp de tucht** Dat is, het onderwijs, leidende tot de wijsheid. Zie boven Spreuk.

1:2. **aan, laat niet af;** Te weten, van deze vermaning te volgen. Anders: *laat haar niet gaan;* te weten, de wijsheid. Zie de volgende aantekening. **bewaar ze,** Te weten, de wijsheid, waarvan in de voorgaande verzen gesproken is en die door de tucht verkregen wordt. Anders: *bewaar het, want dat is uw leven.* Versta, het wellevens niet alleen van uw lichaam, maar ook van uwe ziel, alzo Spreuk. 4:22. Vergelijk boven Spreuk. 4:4, en de aantekening. **want zij is uw leven.** Versta, het wellevens niet alleen van uw lichaam, maar ook van uwe ziel, alzo Spreuk. 4:22. Vergelijk boven Spreuk. 4:4, en de aantekening.

14. **Kom niet op het pad der goddelozen, en treed niet op den weg der bozen.**

15. **Verwerp dien,** Te weten, weg der bozen. Van het woord, dat hier vertaald is *verwerpen,* zie boven Spreuk. 1:25. **ga er niet door; wijk er van, en ga voorbij.**

16. **Want zij slapen niet,** Hebreeuws, *zij zullen niet slapen.* De toekomstige tijd betekent de gedurigheid van het werk; alsof hij zeide: zij plegen niet te slapen. **zo zij geen kwaad gedaan hebben; en hun slaap wordt weggenomen, zo zij niet iemand hebben doen struikelen.** Te weten, mits zich te beschadigen aan de ziel, als zij die tot zondigen verleiden, of aan het lichaam, als zij dat kwetsen of vermoorden, of aan het tijdelijke goed, als zij dat stelen en roven.

17. **Want zij eten brood** Versta door *brood* en *wijn* allerlei goed, dienende tot onderhouding van het tijdelijke leven. Alzo is het woord *brood gevoegd bij het woord water* genomen, onder Spreuk. 9:17, en alleen Spreuk. 20:17, en Spreuk. 30:8,22, en Spreuk. 31:14; Matth. 6:11. **der goddeloosheid,** Dat is, goed door ongerechtigheid gekregen; alzo in het volgende, *wijn des gewelds,* die door geweld gekregen is. Alzo onder Spreuk. 20:17, *brood der valsheid,* dat door valse middelen gekregen is, en Spreuk. 31:27, *brood der luiheid,* dat zonder arbeid gekregen is. Of, de zin is, dat ongerechtigheid en geweld te bedrijven hun zo aangenaam is als

het eten en drinken; welke manier van spreken *Christus* gebruikt Joh. 4:34. Vergelijk Job 15:16, en de aantekening. **en drinken wijn van enkel geweld.** Hebreeuws, *gewelden, of roverijen.*

18. **Maar het pad der rechtvaardigen is gelijk een schijnend licht,** Te weten, niet alleen omdat zij door Gods zegen voorspoedig zijn en gerustheid des gemoeds hebben, maar ook omdat zij met de kennis Gods verlicht zijn en daarin dagelijks toenemen, gaande van deugd tot deugd, totdat zij hierna de volmaaktheid der kinderen Gods bekomen. Vergelijk Job 18:5. **voortgaande en lichtende tot den vollen dag** Hebreeuws, *tot het gezette des daags;* dat is, tot den middag, als de zon in haar meeste sterkte en klaarheid is en de dag in zijne volmaaktheid en gezetheid. **toe.**

19. **De weg der goddelozen is als donkerheid,** Dat is, vol onwetendheid, dwaling, ongerustheid, gevaar en ellende. Zie Gen. 15:12. **zij weten niet,** De reden is omdat zij doorgaans in merklijk gevaar staan van in ongeluk en verderf te vallen, hetwelk hun schielijk over den hals komt, boven Spreuk. 1:27. **waarover** Dat is, wat hen tot den val brengen en in het verderf storten zal. Versta dit van het middel, waardoor God zijn rechtvaardig oordeel uitvoeren wil. **zij struikelen zullen.**

20. **Mijn zoon! merk op mijn woorden, neig uw oor tot mijn redenen.**

21. **Laat ze niet wijken** Alzo boven Spreuk. 3:21. **van uw ogen, behoud ze in het midden uws harten.**

22. **Want zij zijn** Te weten, mijne woorden en redenen, van welken gesproken is boven Spreuk. 4:20. **het leven** Dat is, die het leven geven. Vergelijk boven, Spreuk. 4:13, en zie de aantekening. **dengenen, die ze vinden, en een medicijn** Dat is, het leven niet alleen gevende, maar ook in goeden welstand onderhoudende en allerlei onheil daarvan afkerende. Vergelijk boven Spreuk. 3:8, en onder Spreuk. 12:18, en Spreuk. 13:17. **voor hun gehele** Dat is,

den gehelen mens, bestaande uit lichaam en ziel. Met lichamelijke goederen worden de geestelijke afgebeeld. Zo is *vlees* voor *mens* genomen, Gen. 6:12. Anders: *het gehele vlees van een ieder derzelve. vlees.*

23. Behoed uw hart Het *hart* betekent dikwijls al de krachten der ziel, namelijk het verstand, den wil en de bewegingen. Alzo Gen. 8:21; Jes. 29:13; Jer. 17:9; Joël. 2:13. **boven** Hebreeuws, *boven alle bewaring behoed uw hart. al wat te bewaren is, want daaruit zijn de uitgangen* Het leven der mensen is òf natuurlijk, òf geestelijk; het eerste heeft hij uit de eerste geboorte, het andere uit de tweede; beiderlei leven geeft zijne werken, die uit het hart voortkomen; de natuurlijke uit het hart, dat onherboren is, de geestelijke uit het wedergeboren. Vergelijk Matth. 15:18. **des levens.**

24. Doe de verkeerdheid Versta, alle misbruik der tong tegen de eerste en tweede tafel, of tegen God en de mensen. Zie boven Spreuk. 2:12, en onder Spreuk. 6:12. **des monds van u weg, en doe de verdraaidheid der lippen verre van u.**

25. Laat uw ogen De zin is dat wij, om in den weg des Heeren getrouwelijk en gestadiglijk voort te gaan, niet ons geestelijk gezicht ter rechter- of ter linkerhand van de geboden des Heeren moeten afwenden, maar recht doortreden, zonder ons daarvan enigszins te laten afleiden. **rechtuit zien, en uw oogleden zich recht voor u** Dat is, het gezicht rechtuit sturen. **heen houden.**

26. Weeg Dat is, overweeg wel bij uzelf hoe gij al uw doen en laten aanstelt, passende het naar den regel van Gods Woord, opdat gij geen slimme of kromme gang Hebreeuws, *spoor*. en maakt. Het schijnt ene gelijkenis te zijn, genomen van degenen, die om de wegen en straten effen en recht te maken, het waterpas daartoe gebruiken. **den gang** Hebreeuws, *spoor*. **uws voets, en laat al uw wegen wel gevestigd** Of, *geschikt*, of *gericht*, of *wel gepast*. Anders: *opdat al uwe*

wegen wel gepast, of gesteld zijn; of en al uwe wegen zullen bevestigd worden. zijn.

27. Wijk niet Zie Deut. 5:32. **ter rechter hand of ter linkerhand, wend uw voet af van het kwade.**

Spreuken 5

1. Mijn zoon! merk op mijn wijsheid, Van het onderscheid dezer twee woorden *wijsheid* en *verstand*, zie boven Spreuk. 1:2. **neig uw oor tot mijn verstand;** Van het onderscheid dezer twee woorden *wijsheid* en *verstand*, zie boven Spreuk. 1:2.

2. Opdat gij alle bedachtzaamheid Hebreeuws, *bedachtzaamheden*, zie boven Spreuk. 1:4. **behoudt, en uw lippen** Te weten, waarmede gij de wetenschap, die gij uit mijne lering krijgt, anderen moogt mededelen. Vergelijk Mal. 2:7. **wetenschap bewaren.**

3. Want Hier wordt reden gegeven, waarom de voorgaande vermaning bij de mensen behoort plaats te hebben. **de lippen** Dat is, woorden. Zie Job 2:10. Dezelfde betekenis heeft het woord *gehemelte*, dat volgt. Alzo Job 31:30. **der vreemde** Zie boven Spreuk. 2:16. **vrouw druppen honigzeem, en haar gehemelte** Dat hare redenen gelijden in het hart door haar lieflijke vleijing, gelijk de olie in de maag door hare gladheid. Vergelijk onder Spreuk. 26:28. **is gladder dan olie.**

4. Maar het laatste Of, *haar einde*, of *uitgang*. De zin is dat de uitkomst van al de lieflijkheid en zoetheid der vreemde vrouw en dergenen, die haar aanhangen, anders niet is dan gelijk in den tekst volgt. Alzo wordt het oorspronkelijke woord voor een ongelukkig einde genomen, Deut. 32:20, onder Spreuk. 14:13, en Spreuk. 23:32; Amos 8:10. **van haar is bitter als alsem, scherp als een tweesnijdend** Hebreeuws, *een zwaard der monden*; dat is, dat twee monden heeft. Versta, een zwaard, dat aan beide zijden snijdt. Alzo Ps. 149:6; Hebr. 4:12. **zwaard.**

5. Haar voeten dalen naar den dood, Hierbij wordt niet alleen de tijdelijke dood en

het zichtbare graf verstaan, maar ook de eeuwige dood en de hel Zie van de betekenissen van het woord Gen. 37:35.. **haar treden houden** Dat is, strekken daarheen, dat zij dezelve niet ontgaan zullen. **de hel** Zie van de betekenissen van het woord Gen. 37:35. **vast.**

6. Opdat Dat is, opdat gij niet komt bij uzelfen te overwegen of men met haar zou kunnen verkeren en evenwel den weg des levens behouden; zo weet dat hare gangen Hebreeuws, *sporen*; dat is, hare woorden en werken. **en manieren van doen zo ongestadig, Of, bewegen zich heen en weder, zijn weifelende;** dat is dwalende, onzeker, met alle winden gedreven, nu tot deze dan tot die hangende, en dat om de mensen te verleiden. veranderlijk en dwalende zijn in het aanleggen van alle listigheid om u te verleiden, dat gij het niet zult kunnen bemerken, en zult dienvolgens van haar in het net des verderfs gevangen worden. **gij het pad** Dat is, dat tot het ware leven leidt. Zie boven Spreuk. 2:19. **des levens niet zoudt wegen, zijn haar gangen** Hebreeuws, *sporen*; dat is, hare woorden en werken. **ongestadig, Of, bewegen zich heen en weder, zijn weifelende;** dat is dwalende, onzeker, met alle winden gedreven, nu tot deze dan tot die hangende, en dat om de mensen te verleiden. **dat** Of, **dat gij het niet gewaar wordt, of bevindt,** te weten dat hare gangen van het pad des levens afdwalen en den mens naar den dood leiden. **gij het niet merkt.** Het Hebreeuwse woord is alzo dikwijls genomen. Zie Job 5:24.

7. Nu dan, gij kinderen! hoort naar mij, en wijk niet van de redenen mijns monds.

8. Maak uw weg verre van haar, en nader niet tot de deur van haar huis;

9. Opdat gij anderen Te weten, de overspelers en haar man. **uw eer** Dat is, uw jeugd, sterkte, middelen, goeden naam en zielewelvaart. Versta hieronder ook de kinderen, die een hoereerder van de hoer krijgt; want die blijven meest in het huis der echtbreekster. **niet geeft,** Te weten, als een

roof en prooi, om die kwijt te worden. **en uw jaren** Te weten, uw jonge jaren en den besten tijd van uw leven. **den wrede;** Versta het hoerengezelschap en den man der hoer, die u wredelijk vervolgen en de overheid overgeven zal. Vergelijk onder Spreuk. 6:34,35.

10. Opdat de vreemden Versta, niet alleen de overspelers en haar man, maar ook alle hoerenwaarden, koppelaars, koppelaressen en overspelige gedochten, die enige profijt van de onkuisheid trekken. **zich niet verzadigen van uw vermogen,** Dat is, van uw tijdelijke middelen; alzo Hos. 7:9. **en al uw smartelijke** Dat is, dat gij door uwen arbeid *met smart en moeite verenigd* gewonnen hebt. Vergelijk onder Spreuk. 14:23; Jes. 58:3. **arbeid niet kome in het huis des onbekenden; Of, uitlandsen;** alzo onder Spreuk. 5:20.

11. En gij in uw laatste brult, Of, schreeuwt. Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk het getier en gebrul, dat de beesten en bijzonderlijk de leeuwen maken, als zij in enigen nood zijn, hoewel zij niet verzinnen vanwaar die komt. Vergelijk Ps. 32:3; Jes. 5:29,30; Ezech. 24:23. **als uw vlees, en uw lijf verteerd is;**

12. En zegt: Hoe heb ik de tucht gehaat, en mijn hart de bestraffing versmaad!

13. En heb niet gehoord naar de stem mijner onderwijzers, noch mijn oren geneigd tot mijn leraars!

14. Ik ben Hebreeuws, *ik ben na, of omtrent een weinig in alle kwaad* Te weten, het kwaad der straf; zie Gen. 19:19; of versta ook daarbij het kwaad der schuld, waarvan zie Job 20:12. **geweest. bijna in alle kwaad** Te weten, het kwaad der straf; zie Gen. 19:19; of versta ook daarbij het kwaad der schuld, waarvan zie Job 20:12. **geweest, in het midden** Dat is, in het openbaar voor de gemeente Gods en de ganse wereld. **der gemeente en der vergadering!**

15. Drink Dit is een figuurlijke beschrijving tot Spreuk. 5:19 ingesloten, vertonende den schuldigen plicht, het welvaren en de

gerustheid des gemoeds dergenen, die in den heiligen echtenstaat naar Gods ordinantie kuischelijk leven. De zin is, dat een ieder zich met zijn eigen wettelijk gezelschap alleen in alle eerbaarheid vermaken moet; gelijk volgt Spreuk. 5:18,19. Anderen hebben dit verstaan van het wettelijk bezit en gebruik der tijdelijke goederen en van de weldadigheid, die wij daarmede bewijzen moeten. **water uit uw bak, en vloeden** Of, *stromen*. **uit het midden van uw bornput;**

16. Laat uw fonteynen Versta, uwe kinderen, die uit u als uit ene fontein voortkomen; vergelijk Jes. 51:1. De zin is dat een ieder de zijnen eerlijk zou opkweken, opdat zij niet alleen het huisgezin sieraad en dienst zouden toebrengen, maar ook andere mensen, naar hunne gelegenheid, vriendschap en deugd doen. **zich buiten verspreiden, en de waterbeken** Zie Ps. 1:3. **op de straten;**

17. Laat ze Te weten, mits dat zij alleen u voor hunnen vader kennen en gij hen voor uwe kinderen; hetwelk niet kan geschieden onder de kinderen, die uit ene overspeleres geboren worden. **de uwe alleen zijn, en van geen vreemde met u.**

18. Uw springader Dat is, uw wettelijke huisvrouw, uit welke u de kinderen, omdat zij van het hert *zoals enigen schrijven* zeer innig bemind wordt. **zij gezegend; en verblijd u vanwege de huisvrouw uwer jeugd;**

19. Een zeer liefelijke Hebreeuws, *hinde der liefde*. Van deze wordt hier gewag gemaakt, omdat zij van het hert *zoals enigen schrijven* zeer innig bemind wordt. **hinde, en een aangenaam** Hebreeuws, *ree der aangenaamheid*. **steengeitje; laat u haar borsten te allen tijd dronken maken; Of, bevochtigen, drenken, laven;** dat is, met vreugde en wellust vervullen. Vergelijk onder Spreuk. 7:18. **dool** Dat is, vermaak u met haar gelijk iemand zich pleegt te vermaken in hetgeen geoorloofd is, en daarin zich zo te vergeten dat hij naar het ongeoorloofde niet eens omziet. **steeds in haar liefde.**

20. En waarom zoudt gij, mijn zoon, in een vreemde Dat is, in de liefde ener vreemde. **dolen, en den schoot der onbekende** Of, *uitlandse*. **omvangen?**

21. Want eens iegelijks Of, *van een man*. **wegen zijn voor de ogen des HEEREN, en Hij weegt** Hebreeuws, *weegt al zijne sporen*; dat is, Hij beproeft als met een paslood, een iegelijks wegen, of zij recht of slim zijn; wetende volkomenlijk al het doen en laten der mensen. **al zijne gangen.**

22. Den goddeloze zullen zijn ongerechtigheden vangen, en met de banden zijner zonden zal hij vastgehouden worden.

23. Hij zal sterven, omdat Dat is, omdat hij geen onderricht of tuchtiging heeft willen horen, of, als hij ze hoorde, heeft willen aannemen. **hij zonder tucht geweest is, en in de grootheid** Of, *vermenigvuldigheid*; dat is, grote of menigvuldige dwaasheid. **zijner dwaasheid zal hij verdwalen.** Te weten, van den weg des levens en alzo ter verdoemenis lopen.

Spreuken 6

1. Mijn zoon! Zie boven Spreuk. 1:8. **zo gij voor uw naaste borg geworden zijt, voor een vreemde** Dat is, voor een, die u onbekend is, of voor een ander, dat is, voor iemand, wie hij zou mogen wezen, u bekend of niet. Vergelijk onder Spreuk. 11:15. **uw hand** Te weten, tot een teken dat gij uw woord houden zult, waardoor gij beloofd hebt te zullen betalen, zo de schuldenaar in gebreke valt. Zie Job 17:3. Het recht en voorzichtig gebruik van borg voor een ander te worden is hier niet bestraft, maar de onvoorzichtigheid, lichtvaardigheid en onbedachtzaamheid, die hierin dikwijls geschiedt. **toegeklapt hebt;**

2. Gij zijt Anders: *zijt gij verstrikt*, enz. **verstrikt met de redenen uws monds; gij zijt gevangen met de redenen uws monds.**

3. **Doe nu dit, mijn zoon! en red u,** Dat is, maak u vrij van de borgschuld, hetzij bij den schuldeheer, opdat hij u ontsla of bij den schuldenaar, dat hij betale en u buiten zorg stelle. **dewijl gij in de hand** Dat is, in het geweld van uwen schuldeheer, voorzoveel als hij van u te eisen heeft. Vergelijk Gen. 16:6, en de aantekening. **uws naasten gekomen zijt; ga, onderwerp** Het Hebreeuwse woord betekent zulke vernedering, alsof men zich met de voeten wil laten vertrappen; alzo Ps. 68:31. Zie aldaar de aantekening. **uzelven, en sterk** Dat is, geef den schuldenaar goeden moed, opdat hij tevreden zij van de betaling, en hij die van u niet strengelijk afeische, maar geduldiglijk van den schuldenaar wachte en *sterk* of *dring* dengene voor wien gij borg geworden zijt, dat hij zijn best doe om te betalen. **uw naaste.**
4. **Laat uw ogen** Dat is, neem geen uitstel om uzelven en den schuldeheer gerust te stellen. **geen slaap toe, noch uw oogleden sluimering.**
5. **Red u** Te weten, uit het geweld van den schuldeheer, aan wien gij u tot de betaling verbonden hebt., **als een ree uit de hand des jagers, en als een vogel uit de hand des vogelvangens.**
6. **Ga tot de mier, gij luiaard! zie haar wegen,** Dat is, manier, of wijze van doen, te weten, in het wakker, zorgvuldig en naarstig vergaderen van haren kost. Zo is het woord *weg* genomen, onder Spreuk. 13:15, en Spreuk. 14:12, en Spreuk. 16:2, en Spreuk. 21:2, en Spreuk. 30:19,20. **en word wijs;**
7. **Dewelke, geen overste,** Gelijk wel onder andere beesten de bijen haar koningin hebben, die de haren tot naarstigheid stuwt, en de ledigen doodbijt of uitwerpt; maar de mier, niet zulk een koning behoevende, drijft zichzelf tot het werk. **ambtman noch heerser hebbende,**
8. **Haar brood** Versta, korengraantjes, welke zij beknabbelt en met bijten doorsnijdt, opdat zij niet uitschieten zouden, ten einde zij tegen den winter daarvan hare provisie hebben mocht, uit welke oorzaak zij bij de Hebreënen *nemalah* genaamd wordt van *namal*, hetwelk is *besnijden, afsnijden*. bereidt in den zomer, haar spijs vergadert in den oogst.
9. **Hoe lang zult gij, luiaard, nederliggen? Wanneer zult gij van uw slaap opstaan?**
10. **Een weinig** Dat is, terwijl gij u vast tot het slapen en luieren begeeft, zo zal u de armoede overvallen. Sommigen menen dat hier de luiaard wordt ingevoerd, sprekende tot zichzelf, of op de voorgaande bestraffing antwoordende en wensende dat hij nog slechts een weinig slapens, enz. mocht hebben, enz. Zoveel is het, dat Salomo schijnt te zien op de manier van doen en spreken dergenen, die zich tot luiheid gewennen. **slapens, een weinig sluimerens, een weinig handvouwens, al nederliggende;**
11. **Zo zal uw armoede u overkomen als een wandelaar** Dat is, haastelijk en onvoorziens; gelijk een reizende man zich bespoedigt en gemeenlijk onverwachts overkomt., **en uw gebrek als een gewapend** Hebreeuws, *een man des schilds*; dat is, die een schild draagt. Versta, een sterk gewapend man, die pleegt in te komen zonder vragen en niet lichtelijk weder kan uitgedreven worden. **man.**
12. **Een Belialsmens,** Alzo onder Spreuk. 16:27. Zie Deut. 13:13. **een ondeugdzaam man gaat met verkeerdheid** Zie boven Spreuk. 2:12, en Spreuk. 4:24. **des monds om;**
13. **Wenkt** De zin is dat hij niet alleen zijnen mond misbruikt, maar ook al zijne leden aanlegt om zijne boosheid in het werk te stellen. **met zijn ogen,** Daarmede te kennen gevende enig kwaad, dat hijzelf voorheeft, of van een ander begeert gedaan te hebben. **spreekt** Te weten, al stotende, stampende, aanroerende, of tredende met dezelve. **met zijn voeten, leert** Te weten, daarmede wijzende, tellende, dreigende, enz. **met zijn vingers;**
14. **In zijn hart zijn verkeerdheden,** Dat is, bedenkingen, lusten en voorstellen om

- iets verkeerd of onrechts te stichten met woorden of werken. **hij smeedt** Zie boven Spreuk. 3:29, alzo onder Spreuk. 6:18. **te aller tijd kwaad; hij werpt** Hebreeuws, *zendt*; dat is, veroorzaakt veel onenigheid, stof daartoe gevende en de gemoederen der mensen ophitsende. Alzo onder Spreuk. 6:19, en Spreuk. 16:28. **twisten in.**
15. **Daarom zal zijn verderf haastelijk komen; hij zal schielijk verbroken worden, dat er geen genezen** Dat is, geen middel om het verderf te ontkomen. Alzo onder Spreuk. 29:1. **aan zij.**
16. **Deze zes** Een zeker getal voor een onzeker. **haat de HEERE; ja, zeven** Anders: *het zevende*. Zie van deze manier van spreken Job 5:19. **zijn Zijn ziel** Hebreeuws, *zijner zielen gruwel, of de gruwel van zijne ziel*; dat is, dat zijne ziel voor een gruwel houdt. Zie Deut. 17:1, en boven Spreuk. 3:32. **een gruwel:**
17. **Hoge ogen,** Dat is, hovaardij, waarvan de verheven en opvliegende ogen een teken zijn. Vergelijk Ps. 101:5; Spreuk. 30:13; Jes. 5:15. Tegen deze zijn de nederigen van ogen; Job 22:29. **een valse tong,** Hebreeuws, *tong der valsheid*; dat is die leugentaal spreekt; alzo Ps. 109:2; onder Spreuk. 12:19, en Spreuk. 21:6. **en handen, die onschuldig bloed vergieten;**
18. **Een hart, dat ondeugdzame** Hebreeuws, *gedachten der ondeugdzaamheid, of ongerechtigheid*. Versta, een hart, dat op snode en ongerechte praktijken zich toelegt. Zie boven Spreuk. 3:29, en Spreuk. 6:14. **gedachten smeedt; voeten,** Versta, mensen, die door hun kwade zinnen en ongenegenheden zeer gedreven worden om hunnen naasten schade en verdriet aan te doen. **die zich haasten, om tot kwaad te lopen;**
19. **Een vals** Hebreeuws, *een getuige der valsheid*. **getuige, die leugenen blaast;** Dat is, met grote menigte en moedigheid verzint en voortbrengt. Alzo onder Spreuk. 14:25, en Spreuk. 19:5,9. **en die tussen**
- broederen krakelen inwerpt.** Hebreeuws, *zendt*; zie boven Spreuk. 6:14.
20. **Mijn zoon, bewaar het gebod uws vaders, en verlaat de wet uwer moeder niet.**
21. **Bind** Vergelijk boven Spreuk. 3:3, en de aantekening. **ze steeds aan uw hart, hecht ze aan uw hals.**
22. **Als gij wandelt, zal dat u geleiden;** Te weten, dat gebod van uw vader, waarvan in het voorgaande Spreuk. 6:20 gesproken is; hoewel het woord ook zien kan op de wet der moeder. **als gij nederligt, zal het over u de wacht houden; als gij wakker wordt, zal hetzelfde met u spreken.** Dat is, u indachtig maken, wat gij in uwen wandel doen en laten moet en waarmede gij u in alle lijden vertroosten zult.
23. **Want het gebod** Te weten, dat uit Gods Woord en wet genomen is. **is een lamp,** Vergelijk Ps. 119:105. **en de wet is een licht, en de bestraffingen der tucht** Dat is, die geschiedt door de tucht, of door de onderwijzing, die voorgaan moet, zou men tot de wijsheid geraken. Zie van dit woord boven Spreuk. 1:2. **zijn de weg des levens;** Dat is, die tot het leven leidt; alzo *de weg des doods*; die tot den dood leidt. Zie Jer. 21:8. Vergelijk boven Spreuk. 2:8.
24. **Om u te bewaren voor de kwade vrouw,** Hebreeuws, *vrouw des kwaads*; dat is, die haar geneert met kwaad doen. **voor het gevlei der vreemde tong.** Zie boven Spreuk. 2:16.
25. **Begeer haar schoonheid niet in uw hart, en laat ze u niet vangen met haar oogleden.** Dat is, met de schoonheid harer ogen en met haar lieflijk aanzien.
26. **Want door een vrouw,** Hebreeuws, *ene vrouw, ene hoer*; dat is, die ene hoer is; alzo 1 Kon. 3:16; idem, *ene vrouw, ene profetes*; dat is, die ene profetes was, Richt. 4:4; *een man, een profeet*; dat is, die een profeet was; Richt. 6:8. **die een hoer is, komt men tot een stuk broods;** Dat is, tot armoede, ja ook wel tot den bedelzak. **en**

- eens mans** Dat is, die een man heeft en evenwel naar andere mannen staat. Anders, *een manziek wijf*. Sommigen verstaan door ene *vrouw des mans* een allemansvrouw.
- huisvrouw jaagt** Dat is, brengt niet alleen het lichaam desgenen, dien zij tot onkuisheid verlokt, in het tijdelijk verderf, maar ook zijne ziel, die zijn waardigste deel is, in het eeuwige lijden. Vergelijk Ezech. 13:18. **de kostelijke ziel.**
27. **Zal iemand** Deze vraag, gelijk ook de volgende, loochent sterkelijk. Zie Gen. 18:17. **vuur in zijn boezem nemen, dat zijn klederen niet verbrand worden?**
28. **Zal iemand op kolen** Te weten, vurige of gloeiende kolen. Zie van dit woord Job 41:12. **gaan, dat zijn voeten niet branden?**
29. **Alzo** Gelijk de twee voorgaande gelijkenissen vast gaan en zeker zijn, alzo ook dit, dat daarop gepast wordt; te weten, dat de overspeler zich kwetst en schade doet aan goed, lichaam, eer en ziel. **die tot zijns naasten** Zie de aantekening Gen. 6:4. **huisvrouw ingaat; al wie haar aanroert,** Dat is, met haar te doen heeft door bijslapping. Zie gelijke manier van spreken, Gen. 20:6; 1 Cor. 7:1. **zal niet onschuldig** Dat is, niet ongestraft blijven. Zie 1 Kon. 2:9; Job 9:28. **gehouden worden.**
30. **Men doet** Hij wil zeggen dat dieverij zo grote zonde niet is als overspel, en dat dieverij, geschied bijzonderlijk door hongersnood, niet zo smadelijk en hardelijk gestraft wordt als overspel. En dit kan men verstaan van een particuliere handeling tussen den dief en den man, wien hij iets ontstolen heeft. **een dief geen verachting aan, als hij steelt om zijn ziel** Dat is, zich te verzadigen; of versta door *ziel* begeerte. Zie Gen. 34:3; Ps. 27:12. **te vullen, dewijl hij honger heeft;**
31. **En gevonden zijnde, vergeldt hij het zevenvoudig;** Dat is, veelvoudig. *Zeven* is dikwijls in de Heilige Schrift een zeker getal voor een onzeker; gelijk Gen. 4:15; Lev. 26:18; Ps. 119:164, onder Spreuk. 24:16, en Spreuk. 26:25, betekende veelheid. De blote dieven moesten wel het gestolene maar twee- of vier- of vijfdubbel wedergeven, Exod. 22:1,4; maar sommigen menen dat de straf, den dieven door de wet opgelegd, ten tijde van Salomo verzwaaard was; of men kan het zo verstaan, dat de dief met den man overeenkomt dat hij hem zoveel wil geven, opdat hij hem geen schande aandoe. **hij geeft al het goed** Te weten, indien hij zo schamel is dat hij niet veelvoudiglijk kan wedergeven. **van zijn huis.**
32. **Maar die met een vrouw overspel doet, is verstandeloos;** Hebreeuws, *harteloos*, of *heeft geen hart*, of *gebrek van een hart*; dat is, heeft geen wetenschap, verstand en zinnen, niet begrijpende wat God aangenaam, eerlijk voor de mensen en voordelig voor zichzelf is. Zie dezelfde benaming onder Spreuk. 7:7, en Spreuk. 9:4,16, en Spreuk. 10:13, en Spreuk. 11:12, en Spreuk. 15:21, en Spreuk. 17:18, enz.; het woord *hart* is dikwijls genomen voor het verstand. Zie Job 9:4. **hij verderft zijn ziel, die dat doet;** Dat is, die overspel begaat.
33. **Plage en schande zal hij vinden, en zijn smaad zal niet uitgewist Of, uitgedelgd, uitgeveegd worden. worden.**
34. **Want jaloersheid is een grimmigheid des mans; en in den dag** Dat is, als de gelegenheid zal verschenen of voorgevallen zijn om zich te wreken. Alzo wordt de tijd, in welken God zich wreken wilde tegen de vijanden zijner kerk, genaamd een *dag der wraak*; Jes. 34:8; Job 20:28, en Job 24:1, en onder Spreuk. 11:4. **der wraak zal hij niet verschonen.** Te weten, den overspeler.
35. **Hij zal** Hebreeuws, *hij zal niet aannemen het aangezicht aller verzoening* Vergelijk Num. 35:31.; dat is, zoengeld aannemen. Zie 1 Kon. 11:34. Van de manier van spreken, *het aangezicht aannemen*, zie Gen. 32:20. **geen verzoening** Vergelijk Num. 35:31. **aannemen; en hij zal niet bewilligen,**

ofschoon gij het geschenk Of, *de geschenken vermenigvuldigt. vergroot.*

Spreuken 7

1. **Mijn zoon, bewaar mijn redenen, en leg** Zie Job 23:12. **mijn geboden bij u weg.**
2. **Bewaar mijn geboden, en leef,** Dat is, gij zult zekerlijk leven. Hetgeen op bevelende manier uitgesproken wordt, bevat dikwijls een vaste belofte. Zie boven Spreuk. 3:25, en Spreuk. 4:4. **en mijn wet** Of, *leer.* Zie boven Spreuk. 1:8. **als den appel** Te weten, die om zijne tederheid gans nauw bewaard moet worden; zie Deut. 32:10. **uwer ogen.**
3. **Bind ze** Dat is, heb ze geduriglijk voor de ogen om die te gedenken, en bij de hand om die in het werk te stellen. Vergelijk Deut. 6:8, en Deut. 11:18. **aan uw vingers, schrijf** Zie boven Spreuk. 3:3. **ze op de tafels uws harten.**
4. **Zeg** Dat is, bemin de wijsheid en vereer haar, alsof zij uw eigen zuster ware of nabestaande, enz. **tot de wijsheid: Gij zijt mijn zuster; en heet het verstand uw bloedvriend;** Het Hebreeuwse woord is zo genomen Ruth 2:1; en vergelijk ook Ruth 3:2 en de aantekening.
5. **Opdat zij u bewaren voor een vreemde vrouw,** Zie boven Spreuk. 2:16. **voor de onbekende, die** Zie boven Spreuk. 2:16, voormeld. **met haar redenen vleit.**
6. **Want** Hoewel het zijn kan dat Salomo dit met zijne ogen gezien heeft, nochtans schijnt het, dat hij het voorbeeldsgewijze voorstelt, als ene zaak, die dikwijls gebeurt, en dat tot lering en waarschuwing der jeugd; gelijk *Christus* mede dikwijls in het Evangelie zulke voorbeelden en gelijkenissen voortbrengt. **door het venster van mijn huis, door mijn tralie keek ik uit;**
7. **En ik zag onder de slechten;** Zie boven Spreuk. 1:4. **ik merkte** Zie van het Hebreeuwse woord aldus genomen, Job 18:2 en de aantekening. **onder de jonge gezellen** Hebreeuws, *zonen;* dat is, jonge mannen of gezellen; gelijk bij ons het woord *dochter* veel voor een jonge dochter gebruikt wordt. **een verstandelozen jongeling;** Hebreeuws, *hartelozen.* Zie boven Spreuk. 6:32.
8. **Vorbijgaande op de straat, nevens haar hoek,** Te weten, der overspelers. Versta, nevens den hoek van haar huis, waarin zij woonde. **en hij trad op den weg van haar huis.** Dat is, die tot haar huis leidde.
9. **In de schemering,** Te weten, des avonds. Zie van het Hebreeuwse woord 2 Kon. 7:5. **in den avond des daags, in den zwarten nacht** Hebreeuws, *zwartheid des nachts;* dat is, als de nacht van donkerheid zwart wordt. Alzo onder Spreuk. 20:20, *in de zwartheid der duisternis;* dat is, als het zwart is van grote duisternis. En versta Spreuk. 7:9 van het begin en van het vervolg van dezen handel. **en de donkerheid;**
10. **En ziet, een vrouw ontmoette hem in hoerenversiersel,** Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk een kleet, of sieraad, dat wel op het lichaam gepast en gevoegd is. Vergelijk Ps. 73:6. **en met het hart** Hebreeuws, *bewaard,* of *behoed van harte,* of *voorzien van zinnen;* dat is, dubbel, schalk, loos en gans voorzien met allerlei doortrapte listigheid, om te bedriegen en niet bedrogen te worden. **op haar hoede;**
11. **Deze was woelachtig** Dat is, ongerust van zinnen, ongebonden van tong, licht in gebaren, vol bedrijf in ijdele werken, of *snaterachtig.* Alzo onder Spreuk. 9:13. **en wederstrevig,** Of, *afwijkende;* te weten, van alle goede zeden en van de gehoorzaamheid haars mans. **haar voeten bleven** Hebreeuws, *woonden niet.* Alzo is het Hebreeuwse woord genomen Exod. 40:35; Richt. 5:16. **in haar huis niet;**
12. **Nu buiten,** Hebreeuws, *maal, maal;* dat is, de ene maal buiten, de andere maal op, enz. Versta door buiten de plaats en ruimte, die voor de deur van het huis is; door de *straten* de gemene gangen en wijken, die door de stad en daarbuiten lopen. **dan op**

- de straten Hebreeuws, *maal, maal*; dat is, de ene maal buiten, de andere maal op, enz. Versta door buiten de plaats en ruimte, die voor de deur van het huis is; door de *straten* de gemene gangen en wijken, die door de stad en daarbuiten lopen. **zijnde, en bij alle hoeken loerende;**
13. En zij greep hem aan, en kuste hem; zij sterkte Of, *verstijfde*; dat is, zij legde de schaamte af, was stout, en deed *gelijk men zegt* een planken aangezicht aan. Vergelijk de aantekening Deut. 28:50. Anders: *vergaderde*. haar aangezicht, en zeide tot hem:
14. Dankoffers Zie van deze Lev. 3:1, van welke zij, die deze den Heere toebrachten, hun deel hadden; waarvan zij alsdan met hunne vrienden vrolijk waren. Of, *dankofferen waren op mij*; dat is, belofte van dankofferen te doen. **zijn bij mij, ik heb heden mijn geloften** Zie Lev. 7:16. **betaald;** Dat is, volbracht wat ik beloofd heb. Zie Ps. 50:14, en Ps. 61:9, en Ps. 65:2; Nah. 1:15.
15. Daarom ben ik uitgegaan u tegemoet, om uw aangezicht naarstiglijk Het Hebreeuwse woord betekent wel eigenlijk iets in den morgenstond zoeken; maar het wordt voor alle naarstige zoekingen genomen. Zie Job 7:21, want hier wordt niet gesproken van den morgen, maar van den avondstond. **te zoeken, en ik heb u gevonden.**
16. Ik heb mijn bedstede met tapijtsieraad Het Hebreeuwse woord, hetwelk alleen hier en onder Spreuk. 31:22 gevonden wordt, schijnt te betekenen enig bedsieraad, als kostelijke tapijten en kunstig-toegemaakte dekens, waarmede de bedden, niet alleen bedekt, maar zonderling opgepronkt werden. **toegemaakt, met uitgehouwen** Versta, graveringen en insnijdingen, die tot een sieraad aan de koets, waarop het bed lag, kunstiglijk ingekerfd en ingehold waren. **werken, met fijn linnen** Hebreeuws, *snoer, of draad*, waardoor sommigen verstaan zeer fijn, wit en kostelijk lijnwaad, dat zulke draden gemaakt werd en tot het bed behoorde; vergelijk Gen. 41:42; 1 Kon. 10:28, en onder Spreuk. 31:22. Enigen houden dat deze snoeren, of koordjes, die zeer kostelijk waren, liepen tussen de tapijten of behangsels, om een onderscheid te maken tussen de figuren, die daarop mochten gestoken of geweven zijn. Anderen menen dat de koets tot een sieraad met deze kostelijke snoeren is omvlochten geweest. **van Egypte;**
17. Ik heb mijn leger met mirre, aloë en kaneel welriekende gemaakt;
18. Kom, laat ons dronken Vergelijk boven Spreuk. 5:19, en de aantekening daarop. **worden van minnen tot den morgen toe; laat ons ons vrolijk maken in grote liefde.** Hebreeuws, *liefdan*, in het getal van velen.
19. Want de man Zij zegt dit met verachting van haar man, alsof hij haar man niet meer ware; gelijk zij ook daarom terstond zegt, *in zijn huis, voor het huis*. **is niet in zijn huis, hij is een verren weg** Hebreeuws, *een weg uit verre*; dat is, een verre weg, alzo Jer. 31:10. Eilanden uit, of *van verre*; dat is, die vergelegen zijn. **getogen;**
20. Hij heeft een bundel Dit zegt hij tot een teken dat hij lang weg zou blijven. **gelds in zijn hand** Dat is, met hem. Zie 2 Sam. 8:10 en 2 Kon. 5:5. **genomen; ten bestemden** Dat is, dien hij mij gezet heeft, en die nog op lang na niet is verschenen. Zie van het Hebreeuwse woord Ps. 81:4, en de aantekening. **dage zal hij naar zijn huis komen.**
21. Zij bewoog Hebreeuws, *deed hem afwijken, of neigde hem*. **hem door de veelheid van haar onderricht,** Het Hebreeuwse woord betekent wel meest een goed onderwijs, of leer, waardoor men tot wijsheid en deugd geleerd wordt, boven Spreuk. 1:5, maar hier, in het kwade genomen zijnde, is het zoveel als een bedriegelijke en met schone woorden aanlokkende beprating, waardoor iemand tot zijn nadeel verleid wordt. **zij dreef hem aan door het gevele harer lippen.**
22. Hij ging haar straks achterna, gelijk een os ter slachting gaat, en

gelijk een dwaas In het Hebreeuws zijn de woorden omgezet, aldus: *Gelijk de boeien tot de tuchtiging* Het Hebreeuwse woord betekent niet alleen de onderwijzing, die geschiedt met woorden, gelijk boven Spreuk. 1:2 en Spreuk. 16:22, enz., maar ook de kastijding, die geschiedt met dadelijke straf, gelijk onder Spreuk. 22:15, en Spreuk. 23:13; Jer. 30:14; Ezech. 5:15. **der dwazen**; dat is, gelijk de dwaas tot de kastijding der boeien, te weten, gaat, dat is om met de boeien gekastijd te worden. Anders: *gelijk de dwaas met de boeien der tuchtiging.* **tot de tuchtiging** Het Hebreeuwse woord betekent niet alleen de onderwijzing, die geschiedt met woorden, gelijk boven Spreuk. 1:2 en Spreuk. 16:22, enz., maar ook de kastijding, die geschiedt met dadelijke straf, gelijk onder Spreuk. 22:15, en Spreuk. 23:13; Jer. 30:14; Ezech. 5:15. **der boeien.**

23. Totdat hem de pijn Dat is, een felle, scherpe en zeer diepgaande en doordringende plaag of straf. Zie Deut. 32:23, en Job 6:4. **zijn lever** Dat is, zijne begeerlijkheid met rampzaligen lust ontstak, zijn lichaam met ongezondheid verloor en zijn geest met het gevoel van Gods toorn beroerde. **doorsneed**; gelijk een vogel zich haast naar den strik, en niet weet, dat dezelve tegen zijn leven Te weten, opgehangen, geleid, of uitgespreid, om hem het leven *Hebreeuws, ziel* te benemen. is.

24. Nu dan, kinderen, Zie boven Spreuk. 1:8. **hoort naar mij, en luistert naar de redenen mijns monds.**

25. Laat uw hart tot haar wegen Dat is, manier van leven, doen en laten, handel en wandel. Zie Gen. 6:12. Neem in denzelfden zin het volgende woord *paden*. **niet wijken, dwaalt niet op haar paden.**

26. Want zij heeft veel gewonden nedergeveld, en al haar gedoden Dat is, die zij gedood en omgebracht hebben. **zijn machtig** Anders, *sterk*; dat is, kloek, naar het lichaam in kracht, of naar den geest in wijsheid, of naar beiden, gelijk Simson, David, Salomo, enz. Het Hebreeuwse woord is voor *velen* in getal genomen Ps. 139:17; Jer. 5:6, en

Jer. 15:8; voor *machtige*, of *sterke*, Gen. 18:18; Exod. 1:7,9; Deut. 7:1. **vele.**

27. Haar huis zijn wegen des graf, Dat is, die naar het graf leiden. Anders, *naar de hel*; want het Hebreeuwse woord betekent beide. Zie Gen. 37:35; beider betekenissen kunnen hier plaats hebben. **dalende naar de binnenkameren des doods.** Niet alleen den lichamelijken, maar ook den geestelijken en eeuwigen.

Spreuken 8

1. Roept de Wijsheid Hij wil zeggen: Zekerlijk ja zij. Het is ene manier van vragen, die sterkelijk verzekert. Zie Gen. 13:9. **niet, en verheft** Hebreeuws, *geeft*. Zie boven Spreuk. 1:20. **niet de Verstandigheid Haar stem?**

2. Op de spits Hebreeuws, *in het hoofd der hoogten*. Men kan hierdoor verstaan plaatsen, die verheven zijn geweest, waaruit de leraars aan de gemeente de goede leer en vermaning konden voorhouden. Vergelijk 2 Kron. 24:20; Neh. 8:5; Matth. 10:27; Hand. 22:3. **der hoge plaatsen, aan den weg,** Versta, des heren straat, door welke vele mensen passeren. **ter plaatse,** Hebreeuws, *in, of op het huis der paden, of stegen*; dat is, in de plaats der paden. Versta, de kruiswegen, waar vele paden, of wegen, gelijk in een huis of plaats, bijeenkomen. *Huis voor plaats*; zie Exod. 25:27. **waar paden zijn, staat Zij;**

3. Aan de zijde Hebreeuws, *aan de hand der poorten*. *Hand* voor *zijde*, zie 2 Sam. 18:4. Anders: *ter plaats der poorten*. **der poorten, voor aan de stad,** Hebreeuws, *aan de mond der stad*; dat is, aan haren ingang, gelijk de volgende woorden verklaren. Alzo *de mond des puts*, Gen. 29:2; *de mond der spelonk*; Joz. 10:18. **aan den ingang der deuren roept Zij overluid:**

4. Tot u, o mannen! Enigen menen dat hier door de *mannen* moeten verstaan worden degenen, die door adel, staat en vermogen onder de mensen uitsteken, en anders *kinderen der mannen* genaamd worden, en door de *kinderen der mensen* de gemene

- lieden. Zie Ps. 49:3. roep Ik, en Mijn stem is tot de mensenkinderen.
5. Gij slechten! Zie boven Spreuk. 1:4. verstaat kloekzinnigheid, Zie op dezelfde plaats. en gij zotten! Zie boven Spreuk. 1:22. verstaat *met het hart*.
6. Hoort, want ik zal vorstelijke Hebreeuws, *der vorsten*; te weten, dingen, dat is, geen algemene en slechte dingen, maar heerlijke en voortreffelijke, die den vorsten en groten heren betamen, niet alleen omdat zij hen mede aangaan, maar ook van hen behoren gehoord en aangenomen, ja ook van hen voorgesteld te worden. Vergelijk Spreuk. 22:20. dingen spreken, en de opening Dat is, dat ik door de opening mijner lippen voortbrengen zal. Mijner lippen zal enkel billijkheid zijn.
7. Want Mijn gehemelte Of, *rake*. Versta onder een lid, waardoor het spreken geschiedt, al de andere, die daartoe mede helpen, als lippen, tanden, tong en keel. Zie Job 33:2. zal de waarheid bedachtelijk uitspreken, en de goddeloosheid is Mijn lippen een gruwel. Hebreeuws, *een gruwel mijner lippen*; dat is, waarvan mijne lippen een gruwel, of afkeer hebben, te weten, om die te spreken. Zie boven Spreuk. 3:32.
8. Al de redenen Mijns monds zijn in gerechtigheid; er is niets verdraaids, Vergelijk Job 5:13. noch verkeerds in.
9. Zij zijn alle recht Of, *gereed, recht voor de hand*. Het Hebreeuwse woord betekent òf dat rechtis, òf dat recht voor de hand, tegenwoordig, strak in het gezicht en zeer gereed, plat en open is, om verstaan te worden. Alzo 2 Sam. 15:3, onder Spreuk. 24:26. voor dengene, die verstandig is, en recht Of, *gereed, recht voor de hand*. Het Hebreeuwse woord betekent òf dat rechtis, òf dat recht voor de hand, tegenwoordig, strak in het gezicht en zeer gereed, plat en open is, om verstaan te worden. Alzo 2 Sam. 15:3, onder Spreuk. 24:26. matig voor degenen, die wetenschap vinden. Dat is, krijgen, bekomen. Zie Gen. 26:12, en de aantekening.
10. Neemt Mijn tucht aan, en niet zilver, Dat is, meer dan het zilver, gelijk de volgende woorden van Spreuk. 8:10 uitwijzen. Dat in het algemeen gezegd wordt, is dikwijls maar ten zekeren aanzien en bij vergelijking te verstaan. Vergelijk Jes. 43:18; Jer. 7:22, en Jer. 16:14; Hos. 6:6; Matth. 23:3; 1 Cor. 1:17. en wetenschap, meer dan het uitgelezen uitgegraven Zie boven Spreuk. 3:14; idem onder Spreuk. 8:19. goud.
11. Want wijsheid is beter dan robijnen, Zie Job 28:18. en al wat men Hebreeuws, *alle lusten, of begeerlijkheden zullen met haar niet vergeleken worden*. Zie boven Spreuk. 3:15. begeren mag, is met haar niet te vergelijken.
12. Ik, Dat is, ik bezit, geniet en gebruik de kloekzinnigheid, Zie boven Spreuk. 1:4. als die mij alleen toebehoort en ten dienste staat. Wijsheid, woon *bij* de kloekzinnigheid, Zie boven Spreuk. 1:4. en vinde de kennis van alle bedachtzaamheid. Zie op hetzelfde vers.
13. De vreze Dat is, de vreze des Heeren, die het beginsel en het voornaamste deel der wijsheid is, boven Spreuk. 1:7; veroorzaakt en beweegt den mens het kwaad te haten. des HEEREN is, te haten het kwade, de hovaardigheid, en den hoogmoed, en den kwaden weg; Zie boven Spreuk. 2:12. Ik haat ook den mond Zie op hetzelfde vers. der verkeerdheden.
14. Raad en het wezen Of, *bestendig wezen, of bestendige wijsheid*. Zie boven Spreuk. 2:7. zijn Mijne; Ik ben het Verstand, Mijne is de Sterkte.
15. Door Mij regeren de koningen, en de vorsten stellen Van dit woord komt een ander, betekenende wetgevers of wetstellers, Gen. 49:10; Deut. 33:21; Richt. 5:14. gerechtigheid. Dat is, goede en rechtvaardige wetten, naar welke de onderdanen moeten geregeerd worden.
16. Door Mij heersen de heersers, en de prinsen, Zie Job 12:21. al de rechters der aarde.

17. Ik heb lief, die Mij liefhebben; en die Mij vroeg zoeken, Zie van het Hebreeuwse woord Job 7:21, en boven Spreuk. 7:15. zullen Mij vinden. Zie 2 Kron. 15:2.
18. Rijkdom en eer is bij Mij, duurzaam goed en gerechtigheid.
19. Mijn vrucht Zie boven Spreuk. 1:31. is beter dan uitgegraven goud, Zie boven Spreuk. 3:14. en dan dicht goud; Zie 1 Kon. 10:18. Anderen: *goud van Ufaz*; die menen dat *Paz* hier is voor *Ujaz*, de naam van een plaats, waar veel uitnemend goud vandaan kwam; Jer. 10:9. Te weten, die heden in Barbarije, naar sommiger gevoelen, *Fez* genaamd wordt. en Mijn inkomen dan uitgelezen zilver.
20. Ik doe wandelen op den weg der gerechtigheid, Dat is, op de wijze en manier van leven, die men volgen moet om naar de wet, eerst God en dan zijnen naasten, den schuldigen plicht te bewijzen, die hun toebehoort. Zie boven Spreuk. 2:8. in het midden van de paden des rechts;
21. Opdat Ik Mijn liefhebbers doe beerven dat bestendig is, Versta een zodanig goed, dat waarlijk goed is en den mens het hoogste welvaren, dat in eeuwigheid blijft, medebrengt, niet schijnende zulks te zijn, maar in der waarheid zijnde. en Ik zal hun schatkamers vervullen.
22. De HEERE Versta, den eeuwigen Vader van onzen Heere *Jezus Christus*; dat is, de eerste persoon der eeuwige Godheid. bezat Dat is, had mij in en bij hem, uit hem op een onbegrijpelijke wijze geboren zijnde; Joh. 1:1; Col. 1:15; Hebr. 1:3,5. **Mij in het beginsel Zijns wegs**, Dat is, zijner werking, als der schepping, ja ook van zijn eeuwigen raad en voornemen om de wereld te scheppen, gelijk de volgende woorden uitwijzen. **voor Zijn werken**, Dat is, van alle eeuwigheid af, als er nog niets gemaakt was. **van toen aan**. Te weten, als er niets was dan God en niets dan eeuwigheid. Vergelijk Ps. 93:2.
23. Ik ben van eeuwigheid af gezalfd Dat is, verordend en ingesteld als ene prinses om de wereld te scheppen, te onderhouden en te regeren. **geweest; van den aanvang, van de oudheden** Dat is, voor de aarde, eer de aarde geschapen was. Vergelijk onder Spreuk. 8:25,26. **der aarde aan**.
24. Ik was geboren, Zo wordt het Hebreeuwse woord genomen Ps. 51:7; also in Spreuk. 8:25. als de afgronden nog niet waren, als nog geen fonteinen waren, zwaar van water; Hebreeuws, *zwarigheden der wateren*; dat is, grote menigte van water. Of, *bezwaard met water*; dat is, vol water en overvloeiende van water.
25. Aler de bergen ingevest Dat is, ingedrukt, gegrond en vastgezet waren. Het Hebreeuwse woord ziet daarop, dat de bergen hunne grondvesting hebben onder in de wateren. **waren, voor de heuvelen was Ik geboren**.
26. Hij Namelijk, de Heere, boven Spreuk. 8:22. had de aarde nog niet gemaakt, Het Hebreeuwse woord *ad*, of *gnad*, is elders ook aldus genomen; zie Job 1:18, en de aantekening. Of, Hebreeuws, *totdat Hij de aarde niet gemaakt had*; dat is, aler Hij de aarde gemaakt had. **noch de velden**, Het Hebreeuwse woord betekent de plaatsen, die buiten de huizen en steden zijn, als de straten en velden. Voor *velden* is het hier genomen, gelijk ook Ps. 144:13; Ezech. 7:15. **noch de aanvang van de stofjes der wereld**.
27. Toen Hij de hemelen bereidde, was Ik daar; toen Hij een cirkel Of, *een cirkel ordende, zette*. Dit wordt gezegd ten aanzien van den vorm des aardrijks, welke van God rond gemaakt is, zodat het diepe wateren omvat, en van die rondom omvat wordt. De zin is, dat God de aarde gelijk met een kompas of passer rond gemaakt heeft. **over** Dat is, over de diepe wateren. **het vlakke des afgronds beschreef**;
28. Toen Hij de opperwolken van boven vestigde; Te weten, opdat zij hare plaats behoudende, niet zouden nedervallen op de aarde. **toen Hij de fonteinen des**

- afgronds vastmaakte; Dat is, een vasten en gedurigen loop gaf.
29. Toen Hij der zee haar perk Hebreeuws, *inzetting, ordening*; dat is, perk, binnen hetwelk zij zich zou moeten houden. zette, opdat de wateren Zijn bevel Hebreeuws, *mond*. Zie Gen. 41:40. niet zouden overtreden; toen Hij de grondvesten der aarde stelde; Of, *inzette, of beschreef*.
30. Toen was Ik een voedsterling Te weten, dat bij zijne voedster gedurig is. Alzo is de eeuwige Zoon Gods, de zelfstandige wijsheid des Vaders, van eeuwigheid onverscheidenlijk bij Hem geweest, gelijk geschreven is Joh. 1:1: *het Woord was bij God*. Idem: Joh. 17:5: *verklaar mij met de klaarheid, die Ik bij U had eer de wereld was*. doch het woord kan ook genomen worden voor dengene, die zelf voedt, zijnde de overzetting aldus gesteld: *en ik ben bij hem voedende*; dat is, onderhoudende en regerende alle dingen, en voornamelijk zijne kerk door zijnen Geest en Woord opkwekende en voedende. bij Hem, en Ik was dagelijks Hebreeuws, *dag dag*; dat is, dagelijks, altijd. Zie Gen. 39:10, en onder Spreuk. 8:34. *Zijn* vermaken, Hiermede wordt door een figuurlijke manier van spreken te kennen gegeven de grote aangenaamheid des Zoons Gods bij zijnen Vader. Zie Matth. 3:17; Joh. 5:20, en Joh. 8:29. Anders: *en ik ben ene dagelijkse vermaking*; te weten, der schepselen door mijn algemene en bijzondere weldaden. te aller tijd voor Zijn aangezicht spelende;
31. Spelende Te weten, mits dat zij zich zeer wonderbaar en menigerlei vertoont in aller schepselen onderhouding en regering. in de wereld Zijns aardrijks, en Mijn vermaken zijn met de mensenkinderen. Te weten, om die goed te doen, ten aanzien van het tegenwoordige en toekomstige leven.
32. Nu dan, kinderen! hoort naar Mij; want welgelukzalig zijn zij, *die* Mijn

wegen Dat is, die Ik hun voorschrijf. bewaren.

33. Hoort de tucht, en wordt wijs, en verwerpt Vergelijk boven Spreuk. 1:25, waar hetzelfde Hebreeuwse woord is. *die* niet.
34. Welgelukzalig is de mens, die naar Mij hoort, dagelijks Ene gelijkenis, genomen van de naarstige studenten, die altijd omtrent de leerplaats hunner leraars zijn, òf van de verzoekers, die het uitgaan der raadsheren en advokaten vlijtiglijk waarnemen, òf van de deurwachters des tempels, die stedevast hun werk moesten gadeslaan. wakende aan Mijn poorten, waarnemende de posten Mijner deuren.
35. Want die Mij vindt, vindt het leven, en trekt Of, *behaalt*; dat is, verkrijgt gunst en genade bij den Heere. Zie dezelfde manier van spreken onder Spreuk. 12:2, en Spreuk. 18:22. een welgevallen van den HEERE.
36. Maar die *tegen* Mij zondigt, doet zijn ziel geweld Of, *onrecht, of overlast*. Hebreeuws, *is een geweldiger zijner ziel*. Zie het volgende lid van Spreuk. 8:36, idem onder Spreuk. 20:2. aan; allen, die Mij haten, Zij worden gezegd God en zijne wijsheid te haten, die wetens en willens doen hetgeen God en zijne wijsheid haten. Zie van zulken Ps. 21:9, en Ps. 83:3; Rom. 1:30. hebben den dood lief. Dat is, doen hetgeen waarmede zij den dood en het verderf aan zich brengen; alzo, *den vloek liefhebben*, Ps. 109:17; *loeren op zijn eigen bloed*, boven Spreuk. 1:18; *zijne ziel versmaden*; onder Spreuk. 15:32.

Spreuken 9

1. De opperste Hebreeuws, *de wijsheden*. Zie boven Spreuk. 1:20. Wijsheid heeft Haar huis Versta door dit *huis* de gemeente der ware gelovigen, welke opbouwning hier door de prediking des Evangelies en de werking van den Heiligen Geest begonnen wordt, maar hierna voltrokken zal worden door de volmaking der kinderen Gods. Anderen verstaan door dit huis den derden of

oppersten hemel, in welken de uitverkorenen met alle goederen verzadigd zullen worden. **gebouwd; Zij heeft Haar zeven** Dat is, vele; een zeker getal voor een onzeker; zie boven Spreuk. 6:31. **pilaren** Door deze worden van velen verstaan de patriarchen, profeten, apostelen, evangelisten, herders en leraars. Anderen verstaan door deze pilaren de vastigheid en eeuwigdurendheid van het hemelse huis des Vaders, waarin ons *Christus* voorgegaan is, om ons ene plaats te bereiden; Joh. 14:2. **gehouden.**

2. **Zij** De wijsheid wordt hier vergeleken bij een koning, die open hof houdt. Vergelijk Matth. 22:2,3, enz. **heeft Haar slachtvee** Versta het Woord Gods, het ware voedsel der ziel, mitsgaders alle geestelijke en zaligmakende weldaden, die ons daarin beloofd en in de sacramenten aangeboden worden, waarop volgen zal de volmaakte vreugde van het toekomstige leven. **geslacht.** Te weten, om te koken, en daarna den genoden voor te zetten. Alzo Gen. 43:16; 1 Sam. 25:11. **Zij** De wijsheid wordt hier vergeleken bij een koning, die open hof houdt. Vergelijk Matth. 22:2,3, enz. **heeft Haar wijn gemengd;** Dit ziet op de wijze van doen, gebruikelijk in hete landen, waar men den wijn met water mengt om zijne kracht te matigen, of vermengt met verscheidene specerijen; onder Spreuk. 9:5, en Spreuk. 23:30; Jes. 5:22, en Jes. 65:11. **ook heeft Zij** De wijsheid wordt hier vergeleken bij een koning, die open hof houdt. Vergelijk Matth. 22:2,3, enz. **Haar tafel toegericht.** Te weten, door de gerechten daarop in orde te zetten. Vergelijk de manier van spreken met Ps. 23:5, en Ps. 78:19; Jes. 21:5.

3. **Zij heeft Haar dienstmaagden** Versta door deze de bedienaren des Goddelijken Woords, die van *Christus* uitgezonden worden om de mensen te nodigen tot de gemeenschap der kerk en alle geestelijke goederen, die daarin uitgedeeld worden; 2 Cor. 5:19,20. **uitgezonden; Zij nodigt op de tinnen** Hebreeuws, *vleugels*; dat is, lage muren, of leuninggen, gemaakt boven op de platte daken van hoge gebouwen, opdat degenen, die op het dak gingen, buiten gevaar

van afvallen zouden zijn. Zie Deut. 22:8, en vergelijk boven Spreuk. 8:2. **van de hoogten der stad:**

4. **Wie is slecht?** Dat is, zo wie slecht is, die wijke tot mij. Het zijn de woorden der wijsheid. Zie van het woord *slechten* boven Spreuk. 1:4. **Hij kere zich herwaarts! Tot de verstandeloze zegt Zij:**

5. **Komt,** Te weten, wie gij zijt van de onverstandigen. **eet van Mijn brood,** De geestelijke en eeuwige goederen worden dikwijls bij de lichamelijke en vergankelijke vergeleken, en daarom ook door dezelve te verstaan gegeven; Ps. 23:2,5. **en drinkt van den wijn, dien Ik gemengd heb.**

6. **Verlaat de slechtigheden,** Zo wordt het Hebreeuwse woord genomen boven Spreuk. 1:22. Anders: *laat de slechten varen,* of *verlaat de slechten.* **en leeft;** Een bevel, inhoudende ene belofte van te zullen leven. Zie boven Spreuk. 3:25. **en treedt in den weg des verstands.** Dat is, waardoor men tot het rechte verstand en de ware wijsheid geraakt, en dien de verstandigen betreden. Zie 1 Kon. 8:36.

7. **Wie den spotter** Zie Ps. 1:1. **tuchtigt,** Het woord betekent hier eigenlijk iemand met woorden en redenen onderwijzen, vermanen, bestraffen. Alzo Deut. 4:36; Job 4:3; 1 Kron. 15:22. Elders betekent het ook met slagen en straffen kastijden, gelijk 1 Kon. 12:11; Ps. 6:2. **behaalt** Te weten, omdat hij verloren arbeid doet en van degenen, dien hij bestraft, gelasterd wordt. Vergelijk Matth. 7:6. **zich schande; en die den goddeloze bestraft, zijn schandvlek.** Het oorspronkelijke woord betekent gemeenlijk een gebrek des lichaams, gelijk Lev. 21:17, en Lev. 22:20; 2 Sam. 14:25; maar het wordt ook genomen voor een gebrek der ziel, rakende het geloof en de zeden, of de goede faam, ten aanzien van de uitkomst van enige zaak of daad, gelijk hier; Deut. 32:5; Job 11:15.

8. **Bestraf den spotter niet, opdat hij u niet hate; bestraf den wijze,** Dat is, die de wijsheid bemint, godvruchtig en zedig is. Alzo in het volgende. **en hij zal u liefhebben.**

9. **Leer den wijze,** Hebreeuws, *geef*; te weten, heilzame leer. zo zal hij nog wijzer worden; onderwijs den rechtvaardige, zo zal hij in leer toenemen. Alzo boven Spreuk. 1:5. Zie de aantekening.

10. **De vreze des HEEREN is het beginsel der wijsheid, en de wetenschap** Dat is, waarmede de heiligen begaafd zijn, en die zij anderen mensen voordragen. Versta door de *heiligen* de ware gelovigen. Alzo worden zij genoemd Ps. 16:3, en Ps. 34:10, en Ps. 89:6,8, en onder Spreuk. 30:3; Hos. 12:1; 1 Cor. 1:2. Zie de reden 1 Cor. 6:11. Anderen verstaan hier door de *heiligen*, den waren God, die in het getal van velen de *Heiligen* genoemd zou zijn, omdat Hij drievuldig in persoon is. **der heiligen is verstand.**

11. **Want** Zie boven Spreuk. 3:2 en de aantekening, en versta door *mij* de opperste wijsheid, die hier reden invoert van haar voorgaande vermaningen. **door Mij zullen u** Hebreeuws, *zullen zij u toedoen*; dat is, toegedaan worden; te weten, van Hem die haar toedoet of vermenigvuldigt, hetwelk is God. Zie van deze manier van spreken Job 4:19. **w dagen vermenigvuldigen, en de jaren des levens zullen u** Hebreeuws, *zullen zij u toedoen*; dat is, toegedaan worden; te weten, van Hem die haar toedoet of vermenigvuldigt, hetwelk is God. Zie van deze manier van spreken Job 4:19. **toegedaan worden.**

12. **Indien gij wijs zijt, gij zijt wijs voor uzelfen;** Dat is, tot uw eigen voordeel en welvaren. God heeft geen voordeel daarvan, Ps. 16:2. **en zijt gij een spotter, gij zult het alleen dragen.** Dat is, de schande en schade daarvan heeft niet God of zijn eeuwige wijsheid.

13. **Een zotte vrouw** Hebreeuws, *vrouw der zotheid*. Deze vrouw wordt hier voorgesteld en verhoogd als de voornaamste wederpartijdster en vijandin der ware wijsheid, nodende tot zich alle mensen, gelijk de wijsheid tevoren gedaan heeft. Versta door de zotte *vrouw* al wat gaat tegen de

waarheid der leer en de oprechtheid des levens. Anderen menen dat hier eigenlijk ene overspeleres beschreven wordt, en dat dan door die de voorgemelde *zotte vrouw* wordt afgebeeld. **is woelachtig,** Zie boven Spreuk. 7:11. **de slechtheid** Dat is, die zeer slecht is, vol onwijsheid en kwade zinnen. *zelve*, en weet niet met al. Te weten, om den mens te onderwijzen wat hij geloven en hoe hij leven moet.

14. **En zij zit** Versta, de voorgemelde zotte vrouw; dat is, de onwijsheid, of zotheid, die hier wordt bekend gemaakt van haar stoutheid, pracht en veelvoudig bedrijf om de mensen te verleiden. **aan de deur van haar huis, op een stoel, op de hoge plaatsen der stad;**

15. **Om te roepen degenen, die op den weg voorbijgaan, die hun paden** Dat is, die hun weg rechtdoor gaan zonder naar de onwijze vrouw om te zien. Vergelijk boven Spreuk. 3:6. **recht maken, zeggende:**

16. **Wie is slecht?** Vergelijk deze woorden met de woorden der wijsheid boven Spreuk. 9:4, die de onwijsheid hier naspelen wil om met openbare versmading van de vermaning der wijsheid de mensen tot zich af te trekken. **Hij kere zich herwaarts; en tot den verstandeloze zegt zij:**

17. **De gestolen** Versta hierdoor de valse leer, ijdele goederen en vergankelijke lusten, die de onwijsheid haren dienaren mededeelt. Zij worden genaamd *gestolen wateren en verborgen* Dat is het goed, dat kwalijk gekregen en kwalijk verteerd wordt; te weten, gekregen door heimelijke, valse en listige praktijken en verteerd door onnutte, schandelijke en overdadige werken, die zich voor het licht schamen. *Brood*, voor allerlei tijdelijk goed. Zie boven Spreuk. 4:17. *brood*, omdat zij vergeleken worden bij de heimelijke bijslaping dergenen, die in overspel leven. Want gelijk deze met veel listigheid en bedektheid gepleegd wordt, en daartoe het verdorven vlees in velen aangenamer is dan de zuivere bijeenkomst in den staat van het huwelijk, alzo is de leer niet dan listig bedrog en in het vergankelijk goed, dat zij belooft, een meerdere vermaking voor het vlees in deze

wereld. Vergelijk onder Spreuk. 20:17, en Spreuk. 30:20, en de aantekening. **wateren zijn zoet, en het verborgen** Dat is het goed, dat kwalijk gekregen en kwalijk verteerd wordt; te weten, gekregen door heimelijke, valse en listige praktijken en verteerd door onnutte, schandelijke en overdadige werken, die zich voor het licht schamen. *Brood*, voor allerlei tijdelijk goed. Zie boven Spreuk. 4:17. **brood is liefelijk.**

18. Maar De voorgaande woorden heeft de onwijsheid gesproken, maar deze Salomo, om de mensen te waarschuwen. **hij weet niet,** Te weten, de voorbijgaande mens, die van de onwijze vrouw genodigd wordt. **dat aldaar** Te weten, in het huis der zotte vrouw. **doden zijn;** Zie boven Spreuk. 2:18. **haar genoden zijn in de diepten der hel.** Dat is, van den tijdelijken en eeuwigen dood.

Spreuken 10

1. De spreuken De negen voorgaande hoofdstukken zijn als een voorrede om de mensen te verwekken tot aanhoring der volgende spreuken, die meest onderscheiden zijn en niet aan elkander hangen. Zij zijn als regelen, rakende het geloof, de goede zeden en gebreken der mensen. **van Salomo. Een wijs zoon verblijdt den vader;** Versta, onder den naam *des vaders*, ook dien der moeder, en onder den volgenden naam der *moeder*, ook den vader. **maar een zot zoon is zijner moeder droefheid.**

2. Schatten der goddeloosheid Dat is, die door ongerechtigheid verkregen zijn, of ook goddelooslijk misbruikt worden. **doen geen nut; maar de gerechtigheid** Versta, in het algemeen de liefde en trouw, die men zijnen naaste, naar de tweede tafel en voornamelijk naar het achtste gebod, schuldig is. Sommigen verstaan het woord *gerechtigheid* in het bijzonder van de aalmoezen en werken der barmhartigheid aan de armen, gelijk Dan. 4:27. **redt** Te weten, niet omdat zij zulks uit hare waardigheid vermag of verdiend heeft; maar omdat God haar zo genadiglijk te belonen beloofd heeft, alzo onder Spreuk. 11:4. **van den dood.**

3. De HEERE laat de ziel des rechtvaardigen niet hongeren; maar de have Anders: *verkeerdheid*; dat is, rijkdom door verkeerdheid gekregen. **der goddelozen stoot Hij weg.**

4. Die met een bedriegelijke Hebreeuws, *met een handpalm des bedrogs*; dat is met een ontrouwe, slappe en trage hand, en alzo door bedrog zijns naasten goed aan zich trekt; *bedrog* voor traagheid, onder Spreuk. 19:15; Jer. 48:10, gelijk ook daarom *bedrog* tegen *vlijtigheid* gesteld wordt, gelijk hier, en onder Spreuk. 12:24,27; want die lui zijn en een afkeer van den arbeid hebben, plegen met bedrog om te gaan, waarmede zij den kost zoeken te vinden; maar armoede is eindelijk hun loon. Anders: *een bedriegelijke weegschaal maakt arm. hand werkt, wordt arm; maar de hand der vlijtigen maakt rijk.*

5. Die in den zomer vergadert, Te weten, zijne vruchten of gewas, dat hij op het veld heeft. Vergelijk boven Spreuk. 6:8. **is een verstandig zoon; maar die in den oogst vast slaapt, is een zoon die beschaamd** Te weten, zichzelf en ook zijne ouders; namelijk door zijne gebreken en kwade manieren. Alzo onder Spreuk. 12:4, en Spreuk. 14:35, en Spreuk. 17:2, en Spreuk. 19:26, en Spreuk. 28:7. Deze spreuk mag bekwamelijk verstaan worden bij gelijkenis op een mens, die, terwijl hij nog jong is, werkt om wat in zijn ouderdom te hebben, enz. Zie boven Spreuk. 6:8. **maakt.**

6. Zegeningen *Zegeningen*; te weten zo tijdelijke als eeuwige. **zijn op het hoofd** Dit schijnt te zien op het oude gebruik van enigen zegen uit te spreken; overmits dit geschiedde met de hand op het hoofd van dengene, die gezegend werd, te leggen. Zie Gen. 48:14. Of men kan het alzo verstaan dat de rechtvaardigen, zelf gezegend zijnde, den zegen aan anderen ook mededelen, maar dat de mond van den goddeloze vol is van enkel geweld Versta wrevel, onrecht, overlast en verdrukking, waarmede zij omgegaan hebben.. **des rechtvaardigen; maar het geweld** Versta wrevel, onrecht, overlast en

verdrukking, waarmede zij omgegaan hebben. **bedekt** Dat is, brengt hen ter dood, zie Job 40:8; òf bedekt hen met schaamte als met een kleed; vergelijk Ps. 44:16, en Ps. 69:8; òf vervult hen met straffen tot den vollen mond toe. **den mond der goddelozen.**

7. De gedachtenis des rechtvaardigen zal tot zegening Dat is, dient hem tot prijs en een eerlijk gerucht, als men van hem òf afwezig, òf ook dood zijnde, gewag maakt. **zijn; maar de naam der goddelozen zal verrotten.** Of, *vervuilen* en *stinkende worden*, en vervolgens vergaan.

8. Die wijs van hart is, neemt de geboden Te weten die den mens leren hoe hij zijn leven recht zal aanstellen om God te behagen en zijnen naaste te stichten, en also Gods zegen te genieten. **aan; maar die dwaas** Dat is, die verkeerde dingen spreekt, waardoor hij met een halsstarrigen zin al het goede onderwijs en vermaning verwerpt, zich beroemende bij zijn kwaad gevoelen en boos voornemen te willen blijven, hebbende vervolgens bij de dwaasheid der lippen ook de dwaasheid des harten; want uit overvloedigheid van dezen spreken de lippen, Matth. 12:34. Vergelijk boven Spreuk. 2:12, en Spreuk. 4:24, en Spreuk. 6:12. **is van lippen, zal omgeworpen** Zie van het Hebreeuwse woord Hos. 4:14. Alzo onder Spreuk. 10:10. **worden.**

9. Die in oprechtheid Zie boven Spreuk. 2:7. **wandelt, wandelt zeker; Of, gerustelijk,** dewijl hij weet dat zijne werken goed zijn, en dat God daarop geen kwade uitkomsten tot zijn verderf zal laten komen. **maar die zijn wegen** Vergelijk Gen. 6:12. **verkeert, zal bekend** Te weten, door de openbare straffen, die God hem in het aanzien van allen toezenden zal, en dat door middel van de overheid of anderszins. **worden.**

10. Die met het oog Dat is, bedektelijk op de zonde toelegt en die behendiglijk zoekt te bedrijven. Vergelijk boven Spreuk. 6:13. **wenkt, richt smart aan; en een dwaas** Zie boven Spreuk. 10:8. **van lippen zal omgeworpen** Zie boven Spreuk. 10:8. **worden.**

11. De mond des rechtvaardigen is een springader Te weten, waaruit woorden voortkomen, die niet alleen anderen ten eeuwigen leven onderwijzen, vermanen en sterken; maar die ook den rechtvaardige zelf, die zulks doet, ten zulken einde dienstig zijn. Vergelijk onder Spreuk. 13:14, en Spreuk. 14:27, en Spreuk. 16:22. **des levens; maar het geweld** Zie boven Spreuk. 10:6. **bedekt den mond der goddelozen.**

12. Haat verwekt krakelen; maar de liefde Namelijk desgenen, die ongelijk van zijnen naaste geleden heeft, of hem in enige zwakheid ziet vervalle Versta, niet onze eigen overtredingen begaan tegen God, maar door anderen begaan tegen ons. **dekt** Te weten, met die te verdragen, of vriendelijk te bestraffen en niet uit te breiden. Versta, dat van particuliere zonden en die met goede conscientie mogen verzwegen worden. **alle** Versta, niet onze eigen overtredingen begaan tegen God, maar door anderen begaan tegen ons. **overtredingen toe.**

13. In de lippen des verstandigen wordt wijsheid gevonden; En daarom behaalt hij ook eer en loon; gelijk daarentegen de onbezinde slagen krijgt, omdat men in zijne lippen dwaasheid vindt. **maar op den rug des verstandelozen** Hebreeuws, *die gebrek heeft van hart.* Zie boven Spreuk. 6:32. Het woord *hart* is hier voor den zin en het verstand van den mens genomen. Zie Job 9:4. **de roede.** Dat is, de straf, welke geschiedt door slagen. Alzo onder Spreuk. 23:13, en Spreuk. 26:3, en Spreuk. 29:15.

14. De wijzen leggen Hebreeuws, *verbergen;* dat is, gelijk men een schat weglegt, of voorraad van spijs opsluit, om ter bekwamer tijd voort te brengen; alzo vergaderen de wijzen veel wetenschap, om die, als het tijdig en stichtelijk is, uit te spreken, of anderszins voor zichzelf te gebruiken. **wetenschap weg; maar den mond des dwazen is de verstoring** Of, *ontzetting, verschrikking;* dat is onheil, moeite, zwaarigheid, waarvoor men verschrikt en ontzet pleegt te worden, veroorzaakt door

dwaze, onvoorzichtige, kwalijk-bedachte en ontijdige redenen. nabij.

15. Des rijken goed is een stad zijner sterkte; de armoede der geringen Hebreuws, *der dunnen*; dat is, die gans weinig hebben. De zin is, dat die zonder goed is, ook moedeloos is en vrees heeft dat hij zal vergaan; en dat die bloot is, meest ook blode is; gelijk integendeel die groot goed hebben gemeenlijk zichzelf daarop verlaten en menen dat zij zeer wel verzekerd zijn tegen alle ongeluk. is hun verstoring.

16. Het werk Te weten, waardoor hij iets eerlijks doet om den kost te winnen; of versta, al wat hij voorneemt spreekt of doet. des rechtvaardigen is ten leven; Dat is, strekt tot zijn welvaren en tot zijn best; Rom. 8:28. de inkomst Versta, zijne middelen, of al hetgeen dat van hem en zijn doen voortkomt. des goddelozen is ter zonde. Dat is, verstrekt, of leidt tot kwaaddoen en tot zijn eeuwig verderf; want *de bezolding der zonde is de dood*; Rom. 6:23.

17. Het pad tot het leven Te weten, leidende. Of aldus: *die de tucht bewaart, is een pad des levens, of op het pad des levens.* is desgenen die de tucht bewaart; maar die de bestraffing verlaat, doet dwalen. Te weten, zichzelf en anderen, die zo tezamen in het verderf geraken.

18. Die den haat De zin is dat zij beiden kwalijk doen, zowel degene, die hun naaste heimelijk haten, hoewel zij niet kwaad van hem spreken, als die zijnen naam vrijuit met openbare lasterrede schenden. Anders: *die den haat bedekt met valse lippen, en die een kwaad gerucht uitbrengt, die is een zot.* Anders: *valse lippen bedekken gaat, enz.* bedekt, is van valse lippen, en die een kwaad gerucht voortbrengt, is een zot.

19. In de veelheid der woorden Te weten, die lichtvaardig, onbedacht, uit ijdele zinnen en kwade genegenheden voortkomen. ontbreekt de overtreding niet; maar die zijn lippen wederhoudt, is kloek verstandig.

20. De tong des rechtvaardigen is uitgelezen Dat is, het uitgelezen zilver gelijk; te weten in aangenaamheid, waarde en nuttigheid. zilver; het hart der goddelozen is weinig waard. Of, zeker, gering; en daarom ook zijne tong, die uitgeeft al wat het hart inheeft. Hebreuws, *als weinig*. De letter *caph* betekende *als*, wordt bij de Hebreën somtijds voor *zekerlijk, waarlijk, vast*, alzo genomen. Zie Gen. 27:12, en Neh. 7:2.

21. De lippen des rechtvaardigen voeden Te weten naar de ziel, door heilzame onderwijzing, vermaning, bestraffing, vertroosting, waardoor de rechtvaardige ook zichzelf ten eeuwigen leven goeddoet. er velen; maar de dwazen sterven Dat is, gaan verloren naar ziel en lichaam. door gebrek Hebreuws, *door gebrek des harten*; dat is, des verstands; te weten: waardoor zij niet alleen anderen met goede leer niet kunnen voeden, maar ook zichzelf niet schikken om God te kennen, te vrezen en te dienen. Van het woord *hart*, genomen voor verstand, zie Job 9:4. van verstand.

22. De zegen Dat is, weldadigheid. Zie Gen. 12:2. des HEEREN, die maakt rijk; en Hij voegt Te weten, de Heere. er geen smart Te weten, gelijk in het hart en huis is der gierigen, die nimmermeer tevreden zijn, en met hun overvloed noch zichzelf noch anderen deugd doen. bij. Te weten, bij den zegen. Vergelijk hiermede Ps. 127:2. Anders aldus: *En de smart; dat is den smartelijken arbeid voegt er niet bij.*

23. Het is voor den zot als spel, schandelijkheid te doen; maar voor een man van verstand, wijsheid Te weten, waardoor hij God vreest, zich wacht schelmerij te doen, en poogt wat wijselijks ter ere Gods te spreken of uit te richten, hetwelk zijn plezier en geneugte is. *te plegen*.

24. De vreze Dat is, het kwaad dat hij vreest. Zie boven Spreuk. 1:26. des goddelozen, die zal hem overkomen; maar de begeerte Dat is, dat de rechtvaardigen begeren en wensen van God;

begeerte voor het goed, dat begeerd wordt; Ps. 21:3, en Ps. 78:29, onder Spreuk. 13:12,19. **der rechtvaardigen zal God geven.**

25. Gelijk *Of, alzo haast de wervelwind voorbijgegaan is, zo is de goddeloze niet meer.* De zin is dat de goddelozen zeer haastiglijk en schrikkelijk omkomen, gelijk alsof zij met een zeer snellen en geweldigen draaiwind van de wereld uitgerukt waren. Zie van dezelfde gelijkenis des onweders, Job 9:17, en boven Spreuk. 1:27. **een wervelwind voorbijgaat, alzo is de goddeloze niet meer; maar de rechtvaardige is een eeuwige** Dat is, staat onbewegelijk, te weten in zijn geloof, liefde, hoop, en vervolgens in een rechten welstand tot den einde toe. Vergelijk Ps. 125:1; Matth. 7:24,25. **grondvest.**

26. Gelijk edik den tanden, en gelijk rook den ogen is zo is de luie De zin is dat de luie zeer verdrietelijk is dengenen, die hem te werk stellen, en bijzonderlijk die hem uitzenden om haastig wat te boodschappen en bescheid daarvan weder te brengen. **dengenen, die hem uitzenden.**

27. De vreze des HEEREN vermeerdert de dagen; Te weten des levens, namelijk, dergenen, die den Heere oprechtelijk vrezen. Versta dit ten aanzien van degenen, die teder van lichaam en zwak door ziekte en door tegenspoed nedergestort zijnde, evenwel door Gods vertroosting langer leven dan de kracht hunner natuur zou kunnen uitgeven, zo God niet voorgenomen had hen langer in het leven te behouden. Sommigen verstaan dit in het bijzonder ten aanzien van de uiterlijke weldaden, die God den Israëlieten beloofde, zolang zij in het land Kanaän zouden wonen. **maar de jaren der goddelozen worden verkort.** Want naar de kracht en gestaltenis hunner natuur hadden zij langer kunnen leven, maar zij worden door Gods rechtvaardig oordeel geweldig van hier weggerukt. Versta deze spreuk niet in het algemeen van allen, maar in het bijzonder van enigen, met wie het Gode belieft naar zijn onbegrijpelijke wijsheid alzo te handelen.

28. De hoop der rechtvaardigen is blijdschap; Dat is, brengt den rechtvaardigen blijdschap mede, omdat zij vast gaan, steunende op Gods beloften; Rom. 5:5. **maar de verwachting der goddelozen zal vergaan.** Dat is, niet vervuld worden, omdat zij niet zien dan op ijdele inbeeldingen, en daarom zullen zij ook eindelijk in droefenis komen.

29. De weg Zie Gen. 18:19. des HEEREN is voor den oprechte sterkte; Tegen al hetgeen hunne zaligheid zou mogen beschadigen, tegen de wereld, den Satan en hun eigen vlees. **maar voor de werkers der ongerechtigheid verstoring.** Te weten, omdat zij weten dat daarin vele dingen zijn, die hun tegenwoordig leven tegenspreken en hen met den toekomenden dood dreigen.

30. De rechtvaardige zal in eeuwigheid niet bewogen worden; maar de goddelozen zullen de aarde niet bewonen. Te weten, met stilheid en rust des gemoeds, en niet geduriglijk.

31. De mond Zie boven Spreuk. 10:11, en de aantekening. des rechtvaardigen brengt overvloediglijk wijsheid voort; maar de tong Zie boven Spreuk. 8:13. der verkeerdheden zal uitgeroeid worden.

32. De lippen des rechtvaardigen weten wat welgevallig is; Het Hebreeuwse woord is niet alleen genomen voor den wil en het welbehagen zelf, gelijk Ps. 30:8, en Ps. 51:20, maar ook voor hetgeen men wil en dat aangenaam of welgevallig is; Ps. 40:9, en Ps. 145:19, onder Spreuk. 11:1. **maar de mond der goddelozen enkel verkeerdheid.** Hebreeuws, *verkeerdheden.*

Spreuken 11

1. Een bedriegelijke Hebreeuws, *waag des bedrogs.* Alzo Hos. 12:8; Amos 8:5; idem *wagens der ongerechtigheid,* Micha 6:11. Het tegendeel zijn *de wagen der gerechtigheid;* Lev. 19:36; Job 31:6. **weegschaal is den HEERE** Hebreeuws, *des Heeren gruwel;* dat

is, die God voor een gruwel houdt; zie Deut. 17:1, en boven Spreuk. 3:32. **een gruwel; maar een volkomen weegsteen** Dat is, gewicht; zie Lev. 19:36. **is Zijn welgevallen.** Dat is, Hem welbehagende en aangenaam, zie boven Spreuk. 10:32.

2. **Als de hovaardigheid komt, zal de schande** Te weten, door Gods rechtvaardige voorzienigheid, die gemeenlijk de zonden met straffen, die de zonden gelijk zijn, pleegt te straffen. Want omdat de hovaardigen andere mensen en voornamelijk de nederige of door straffen nedergedrukte mensen verachten, zo worden zij zeer dikwijls ten val gebracht, en alzo met schande en smaadheid beloond. Vergelijk onder Spreuk. 15:33, en Spreuk. 16:18, en Spreuk. 18:12. **ook komen; maar met de ootmoedigen** Of, *manierlijke, zedige, nederige.* **is wijsheid.** Te weten, om niet in schande te komen door hovaardij, waardoor zij in ere blijven bij alle wijze en rechtoordelende lieden.
3. **De oprechtheid der oprechten leidt hen;** Te weten, zij stuurt hen door den rechten weg, dien zij eenvoudig heenwandelen tot het goede einde, waar zij wezen willen. **maar de verkeerdheid** Te weten, waardoor zij hunnen naaste willen bedriegen en verdrukken. **der trouwelozen verstoort** Dat is, verderft hen geheel. Anders: *verwoest hen, of schendt hen.* hen.
4. **Goed doet geen nut** Te weten, den goddelozen. **ten dage der verbolgenheid;** Te weten, der goddelijke verbolgenheid. Zie 2 Kron. 28:13. Dat is, ten tijde als God zijn gramschap bewijst, door zijne straffen over de mensen uit te zenden. Zie Job 20:28. **maar de gerechtigheid** Zie boven Spreuk. 10:2. **redt van den dood.**
5. **De gerechtigheid des oprechten maakt zijn weg** Dat is, maakt dat hij door den goeden weg recht wandelt, zodat hij eindelijk geraakt waar hij wezen wil, te weten tot de eeuwige gelukzaligheid. Vergelijk boven Spreuk. 3:6, en de aantekening. **recht; maar de goddeloze valt** Te weten, in zijn kwaden weg, zodat hij daarin

vergaat zonder tot een gelukzalig einde te komen. **door zijn goddeloosheid.**

6. **De gerechtigheid der vromen zal hen** Te weten, naar de genadige belofte, die God hun gedaan heeft. Vergelijk dit met het einde van Spreuk. 11:4. **redden; maar de trouwelozen worden gevangen** Dat is, achterhaald en verstrikt in het kwaad, dat zij anderen aandoen willen, zulks dat het hunzelve ten verderve dient. Vergelijk Ps. 7:16, onder Spreuk. 26:27; Pred. 10:8. **in hun verkeerdheid.** Alzo wordt het Hebreeuwse woord genomen, onder Spreuk. 17:4.
7. **Als de goddeloze mens sterft, vergaat zijn verwachting;** Te weten, die hij had om hier door zijne macht en middelen nog voor een tijdlang op zijn gemak gelukkig te leven; of om hier nog enig kwaad aan te richten, waarmede hij zich, de zijnen en anderen, die op hem steunen, naar zijne wijze zou mogen goeddoen. **zelfs is de allersterkste** Hebreeuws, *de hoop der sterkten, of vastigheden, of machten;* dat is, zeer sterke, vaste of machtige hoop, te weten, die de goddelozen hadden. Of, *hoop der sterkten;* dat is, aller dingen, in welke hij zijne hoop stelde. Anders: *de hoop der ongerechtigen vergaat.* **hoop vergaan.**
8. **De rechtvaardige wordt uit benauwdheid bevrijd; en de goddeloze komt in zijn plaats.** Dat is, in de benauwdheid, even alsof hij tot een rantsoen gegeven ware tot loslating van de vromen. Vergelijk onder Spreuk. 21:18; Jes. 43:3.
9. **De huichelaar** Wat een huichelaar is, zie Job 8:13. **verderft zijn naaste door den mond;** Te weten, door zijn geveinsd spreken, hem lokkende tot de zonde en zich houdende alsof hij zijn vriend ware, daar hij nochtans zijn grote vijand is. **maar door wetenschap** Te weten, door welke de rechtvaardigen verstaan dat men de zonden moet schuwen, omdat zij van God verboden zijn en gestraft worden, en dat men de huichelaar niet moet geloven. **worden de**

rechtvaardigen bevrijd. Te weten, van het bedrog des huichelaars.

10. **Een stad** Dat is, de inwoners ener stad, te weten die wel gesteld is, zijnde voorzien van goede regering en burgerij. *Stad* voor hare inwoners; gelijk Gen. 35:5; 1 Sam. 4:13; 1 Kon. 1:41; Jes. 14:31; Matth. 21:10, enz. **springt op van vreugde over het welvaren** Hebreeuws, *in het goede*; hetwelk men hier verstaan kan van den uiterlijken welstand der vromen. Zie het woord *goed* alzo genomen, Job 21:13, en vergelijk de aantekening. **der rechtvaardigen; en als de goddelozen vergaan, is er gejuich.**
11. **Door den zegen** Dat is, door de zegening, die zij van God ontvangen, en voorts die zij spreken, de gebeden die zij doen, den raad dien zij geven en de weldaden die zij bewijzen. **der oprechten wordt een stad verheven; maar door den mond** Te weten, die valse leer drijft, kwade wetten geeft en schadelijke redenen tegen de regering voert. **der goddelozen wordt zij verbroken.**
12. **Die verstandeloos is, veracht** Te weten, niet alleen in zijn hart kwalijk van hem gevoelende, maar ook met zijn mond kwalijk van hem sprekende. **zijn naaste; maar een man van groot verstand** Hebreeuws, *van verstanden*. **zwijgt stil.** Dat is, gevoelt het beste en spreekt niet kwalijk, ja niet met al, wanneer zulks met de liefde Gods en des naasten bestaan kan.
13. **Die als** Zie de eigen betekenis der oorspronkelijke manier van spreken Lev. 19:16. **een achterklapper wandelt, openbaart het heimelijke; maar die getrouw is van geest,** Dat is, van wil, voornemen en genegenheid om de achterklappers niet gelijk te worden. Zie van het woord *geest* in deze betekenis genomen, 2 Kon. 19:7. **bedekt de zaak.**
14. **Als er geen wijze** Zie van dit woord Job 37:12. **raadslagen zijn, vervalt het volk; maar de behoudenis is in de veelheid der raadsliden.** Te weten, dergenen, die God vrezen, hun stuk wel

verstaan en het welvaren des volks beminnen.

15. **Als iemand** Dit woord moet meermalen tot vervulling van den zin in onze taal ingevoegd worden, gelijk Exod. 22:9; onder Spreuk. 20:16, en Spreuk. 27:13, enz. **VOOR Dit woord is hier ingevoegd uit Spreuk. 6:1. een vreemde** Zie boven Spreuk. 6:1. **borg geworden is, hij zal zekerlijk** Hebreeuws, *verbrekende verbroken worden*; te weten, òf door de zorg en moeite, die hij zal hebben, òf door de schade, die hij zal lijden, òf door beide. **verbroken worden; maar wie degenen** Dat is, die tot een teken van de beloofde betaling in de hand slaan. Zie boven Spreuk. 6:1, en de aantekening. **haat, die in de hand klappen, is zeker.** Of, *gerust.*
16. **Een aangename** Hebreeuws, *vrouw der aangenaamheid*; dat is, die aangenaam is, te weten door hare deugden. **huisvrouw houdt de eer vast,** Te weten van verstandigheid, kuisheid, zedigheid, vriendelijkheid en kloeke huishouding. **gelijk** Zo wordt de letter *Vau* somtijds genomen. Zie Job 5:7. **de geweldigen den rijkdom vasthouden.** Te weten, dat zij dien hun niet willen laten ontnemen.
17. **Een goedertieren** Hebreeuws, *een man der goedertierenheid, of goedgunstigheit, of weldadigheid.* Alzo *een man der wetenschap*; dat is, een vernuftig en verstandig man, onder Spreuk. 24:5; *een man der waarheid of trouw*; dat is, waarachtig of getrouw, Neh. 7:2; *een man des vredes*; dat is, die vreedzaam is, Ps. 41:10; *mannen der heiligheid*; dat is heiligen, Exod. 22:31, enz. Vergelijk Job 11:11. **mens doet** Het Hebreeuwse woord betekent somtijds iemand *goeddoen*, gelijk hier Ps. 13:6; Jes. 63:7; somtijds *kwaad doen*; gelijk Jes. 3:9. Eigenlijk betekent het *vergelden*, hetzij in het goede of in het kwade. Zie 2 Kron. 20:11. **zijn ziel** Dat is, zichzelf; zie 1 Kon. 19:4. **wel; maar die wreed is, beroert** Te weten, niet alleen door onnodige bekommring, maar ook door weigering van de nodige behoefte

des voedsels, der kleding en woning. zijn vlees.

18. **De goddeloze doet een vals werk;** Hebreeuws, *een werk der valsheid*; dat is, dat niet deugt, geen loon, profijt of voordeel inbrengt, maar gans nietig en tevergeefs is. **maar voor degene, die gerechtigheid** Dat is, die goede werken doen; hetwelk geschiedt wel met arbeid en moeite, maar ook met verwachting van een genadigen oogst. Vergelijk Hos. 10:12; Gal. 6:8. Van het *zaaien des onrechts*, zie Job 4:8. **zaait, is trouwe loon.** Hebreeuws, *loon der trouw, of waarheid*.
19. **Alzo is de gerechtigheid ten leven, gelijk die het kwade najaagt, naar zijn dood jaagt.**
20. **De verkeerden** Versta, degenen, die in zake van geloof en van wandel niet oprecht zijn. Zie van de verkeerdheid des harten, Ps. 101:4; boven Spreuk. 6:14; onder Spreuk. 12:8, en Spreuk. 17:20; Jer. 17:9. **van hart zijn den HEERE een gruwel; maar de oprechten van weg** Alzo Ps. 119:1. Versta, degenen, die in het stuk van leer en leven rechtuit, onvervalst, zuiver van zin en gemoed zijn. **zijn Zijn welgevallen.** Dat is Hem welgevallig en aangenaam; alzo boven Spreuk. 11:1, en onder Spreuk. 12:22, en Spreuk. 15:8.
21. **Hand aan hand** Dat is, van hand tot hand. Niet alleen in zijn eigen persoon, maar ook in zijne nakomelingen, die zijn boze wegen ingaan. Vergelijk Exod. 20:5, en Deut. 5:9. Anders: *Al ware hand aan hand, zo zal*, enz. Dat is, hoewel de boze, in gevaar zijnde, van allen geholpen werd, zo zal hij nochtans de straf Gods niet ontgaan. *Hans* is hier voor hulp, gelijk 2 Sam. 3:12, en 2 Sam. 14:19; Neh. 2:18; Ps. 119:173; onder Spreuk. 16:5. **zal de boze niet onschuldig** Dat is, niet ongestraft blijven. Zie 1 Kon. 2:9. **zijn; maar het zaad** Dat is, kinderen en nakomelingen. Zie Gen. 4:25, en Gen. 9:9; en de aantekeningen. **der rechtvaardigen zal ontkomen.** Te weten, door de hand en hulp Gods.

22. **Een schone vrouw, die van rede** Of, *redelijkheid*. Hebreeuws, *van smaak*; te weten, des geestes. Deze is het verstand en het oordeel des mensen. Zie Job 12:20. **afwijkt, is een gouden bagge** Zie van de betekenis van het Hebreeuwse woord, Gen. 24:22. **in een varkenssnuit.**
23. **De begeerte der rechtvaardigen is alleenlijk** Te weten, als zij recht wandelen op de weg der gerechtigheid, en daarop niet struikelen door menselijke zwakheid. **het goede; maar de verwachting der goddelozen is verbolgenheid.** Dat is haat, nijd, spijtigheid, vijandschap en korzeligheid, waardoor zij onrust en moeite onder de mensen maken en Gods rechtvaardige gramschap verwekken.
24. **Er is een, die uitstrooit, Uitstrooien** is hier rijkelijk van zijne middelen uitdelen waar het nodig is, alzo Ps. 112:9; in welken zin ook het woord *zaaien* gebruikt wordt, 2 Cor. 9:6. **denwelken nog meer toegedaan wordt; en een, die meer inhoudt dan recht is,** Want de rijke, ja een ieder naar zijn vermogen, is schuldig den arme mede te delen. **maar het is tot gebrek.** Dat is, hij wordt daardoor niet rijk.
25. **De zegenende** Hebreeuws, *de ziel der zegening*; dat is, die met weldoen een zegen is voor andere mensen. Zie boven Spreuk. 11:11. **ziel zal vet gemaakt** Dat is, meer gezegend worden en gans welvaren. Zie dezelf Dat is, overvloediglijk met Gods zegen overgoten worden, en zo bevochtigd zijn alsof hij zelf ook een regen ware, waardoor hij ook meer middel zal krijgen om in het weldoen voort te varen. **de manier van spreken onder Spreuk. 13:4, en Spreuk. 15:30, en Spreuk. 28:25. worden; en die bevochtigt,** Dat is, die den armen rijkelijk mededeelt; gelijk men een dorre aarde met water bevochtigt. **zal ook zelf** Dat is, overvloediglijk met Gods zegen overgoten worden, en zo bevochtigd zijn alsof hij zelf ook een regen ware, waardoor hij ook meer middel zal krijgen om in het weldoen voort te varen. **een vroege regen worden.**

26. **Wie koren inhoudt, dien vloekt het volk; maar de zegening zal zijn over het hoofd des verkopers.**
27. **Wie het goede** Dat is, zijnen naasten vlijtiglijk deugd doet. **vroeg nazoekt** Te weten, alzo, dat hij ze ook vindt en krijgt., **zoekt** Te weten, alzo, dat hij ze ook vindt en krijgt. **welgevalligheid;** Waardoor hij God en den vromen mensen behagelijk is. **maar wie het kwade natracht, Of, bezorgt.** dien zal het overkomen.
28. **Wie op zijn rijkdom vertrouwt, die zal vallen; maar de rechtvaardigen** Dat is, die zich op den rijkdom niet verlaten, maar op God alleen, naar zijn bevel; Ps. 62:11,12. **zullen groenen** Dat is, zullen welvaren en welgelukzalig zijn. Vergelijk Ps. 1:3, en Ps. 72:7, en Ps. 92:13; Jes. 27:6; Hos. 14:6. **als loof.**
29. **Wie zijn huis beroert,** Versta, die door ongeregelde huishouding en verkwisting van goederen zijn huisgezin berooid maakt en bedroeft. Vergelijk Gen. 34:30, en de aantekening. **zal wind** Dat is, niet met al, maar hij zal tot armoede komen. Vergelijk Job 7:7. **erven; en de dwaas zal een knecht** Dat is, lijfeigene, of immers dienstknecht, om den kost te krijgen. Vergelijk Gen. 47:19. **zijn desgenen, die wijs** Dat is, wel weet huis te houden. **van hart is.**
30. **De vrucht** Dat is, zijne onderwijzing en deugdzaamheid. **des rechtvaardigen is een boom** Dat is, gelijk een boom des levens, die wat goeds voortbrengt, waardoor de mens ten eeuwigen leven gevoed en gesterkt wordt; vergelijk boven Spreuk. 3:18. **des levens; en wie zielen** Die de mensen trekt tot Gods kennis; vergelijk Matth. 4:19. **vangt, is wijs.**
31. **Ziet, den rechtvaardige wordt vergolden** Dat is, gestraft om zijne zonden. Zie van het Hebreeuwse woord Job 21:19. **op de aarde, hoeveel te meer den goddeloze en zondaar!** Te weten, die uitsteekt in het zondigen en zijn werk daarvan maakt. Zie 1 Sam. 15:18; Ps. 1:1.

Spreuken 12

- 1. Wie de tucht** Dat is, de onderrichting, waardoor men onderwezen wordt om tot wetenschap Tot welke men door de tucht en onderwijzing komt. te komen. Zie boven Spreuk. 1:2. **Of versta, de kastijdingen des Heeren, die den mensen tenzelfden einde toegezonden worden; gelijk Deut. 11:2; Job 5:17; Ps. 94:12; Jer. 10:24; vergelijk boven de aantekening Spreuk. 9:7. liefheeft, die heeft de wetenschap** Tot welke men door de tucht en onderwijzing komt. **lief; maar wie de bestraffing haat, is onvernuftig.**
- 2. De goede** Dat is, die tot het goede genegen is en het doet. **zal een welgevallen** Zie boven, Spreuk. 8:35. **trekken van** Dat is, die boosheid verzint en voorneemt in zijn hart, of ook metterdaad uitvoert. Vergelijk Ps. 5:7. **den HEERE; maar een man van** Dat is, die boosheid verzint en voorneemt in zijn hart, of ook metterdaad uitvoert. Vergelijk Ps. 5:7. **schandelijke** Het Hebreeuwse woord is hier in het kwade genomen. Zie van hetzelfde Job 21:27; idem vergelijk onder Spreuk. 14:17. **verdichtselen zal Hij** Namelijk, de Heere. **verdoemen.** Dat is, verklaren goddeloos te zijn en strafwaardig. Zie van het Hebreeuwse woord Deut. 25:1, en Job 10:2.
- 3. De mens zal niet** Dat is, zal het niet lang naar zijn wens maken, niet lang voorspoed en geluk hebben. Vergelijk boven Spreuk. 10:2, en Spreuk. 11:4. **bevestigd worden door goddeloosheid; maar de wortel** De zin is, dat de vromen vast en onbeweeglijk blijven in hunnen stand, gelijk een boom, welks wortel zich diep en wijd uitspreidt en wel bevochtigd is; Ps. 1:3; idem vergelijk Ps. 15:5, en Jer. 17:8. **der rechtvaardigen zal niet** Dat is, zal het niet lang naar zijn wens maken, niet lang voorspoed en geluk hebben. Vergelijk boven Spreuk. 10:2, en Spreuk. 11:4. **bewogen worden.**
- 4. Een kloeke** Dat is, verstandige, deugdzaam en wel huishoudende. Hebreeuws, *ene vrouw der kloekheid*. Zie van het Hebreeuwse woord Gen. 47:6. **huisvrouw is een kroon** Dat is, sieraad en heerlijkheid. Zie van het woord

kroon in dezen zin genomen, Job 19:9. **haars heren**; Dat is, *mans*. Alzo Exod. 21:3; Joël. 1:8. **maar die beschaamt** Te weten, zichzelf en haren man, door hare onverstandigheid, ongeschikte manieren en achteloze huishouding. Vergelijk boven Spreuk. 10:5. **maakt, is als verrotting** Dat is, ene kwellung in het binnenste zijner ziel en tering in het binnenste zijns lichaams, omdat hij zijne schande altijd voor ogen ziet. Zie dezelfde gelijkenis onder Spreuk. 14:30; Hab. 3:16, en dergelijke; Ps. 42:11; idem het tegendeel, Ps. 51:10. **in zijn beenderen.**

5. **Der rechtvaardigen gedachten zijn recht**; Dat is, zijn naar den eis des rechts wel bedacht. Vergelijk Num. 27:11, en de aantekening. **der goddelozen raadslagen** Dit woord is hier in het kwade genomen voor listige vonden en spitsvondige bedenkingen om schade te doen. Elders is het in het goede genomen. Zie van hetzelfde Job 37:12. **zijn bedrog.**

6. **De woorden der goddelozen zijn om op bloed** Zie 1 Sam. 22:9,10; Ps. 52:5,6. **te loeren**; maar **de mond der oprechten zal ze redden.** Te weten degenen, op wier bloed de goddelozen loeren. Zie exempelen 1 Sam. 19:4; Esth. 7:2,3.

7. **De goddelozen** Hebreeuws, *de goddelozen keren om*; dat is worden omgekeerd, dat is uitgeroeid. **worden omgekeerd, dat zij niet meer** Dat is dat zij van deze wereld weggenomen worden. Zie Gen. 42:13, en de aantek., idem Ps. 39:14, en Ps. 103:16; Jer. 31:15; Matth. 2:18; vergelijk ook Gen. 5:24. **zijn; maar het huis** Dat is, staat, rijkdom, woonplaats en nakomelingen; alzo 2 Sam. 7:29; Job 8:15; Ps. 49:17, onder Spreuk. 14:11. **der rechtvaardigen zal bestaan.**

8. **Een ieder zal geprezen** Te weten, van de wijzen en rechtoordelenden. **worden, naardat** Dat is, naardat hij met woorden en werken bewijst dat hij verstand heeft, strekkende tot de ware godvruchtigheid. **zijn verstandigheid is; maar die verkeerd**

Zie boven Spreuk. 11:20. **van hart is, zal tot verachting wezen.**

9. **Beter is, die zich gering** Anders: *die gering geacht wordt*. Maar men kan uit de tegenstellingen verstaan dat hier gesproken wordt van dengene, die zichzelf Te weten, roemende dat hij een groot meester is en zeer veel goeds heeft. **voor klein en gering houdt. acht, en een knecht** Dat is, zoveel heeft, dat hij zich mag laten dienen. Anders: *die zichzelf Te weten, roemende dat hij een groot meester is en zeer veel goeds heeft. een knecht is*. Dat is, zichzelf Te weten, roemende dat hij een groot meester is en zeer veel goeds heeft. **dient. heeft, dan die zichzelf** Te weten, roemende dat hij een groot meester is en zeer veel goeds heeft. **eert, en des broods gebrek heeft.**

10. **De rechtvaardige kent** Dat is, draagt zorg voor het leven Hebreeuws, *ziel*. zijner beesten. Te weten, om die hunne behoeften te geven. Het woord *kennen* is voor zorgen en toezien dikwijls genomen. Zie Gen. 18:19, en Ps. 1:6. **het leven** Hebreeuws, *ziel*. **van zijn beest; maar de barmhartigheden der goddelozen zijn wreed.** Hebreeuws, *eens wreden*; te weten, mensen, dat is, gans geen; want de wreden hebben gene barmhartigheid.

11. **Die zijn land bouwt, zal van brood verzadigd worden; maar die ijdele** Dat is, lediggangers, behoeftigen, en die ledig van deugd en vreze Gods zijn. Zie Richt. 9:4. **mensen volgt, is verstandeloos.**

12. **De goddeloze begeert het net** Versta, de schelmse praktijken en loze tukken, die de kwaden gebruiken om de vromen te bedriegen, van hun goed te beroven en te verdrukken. Anders: *het net der kwade dingen, of van allerlei kwaad*. Dat is, waarmede allerlei soort van onrecht bedreven wordt. **der bozen; maar de wortel** Dat is, de godvruchtigheid, waarin de vromen vastgeworteld zijn. Vergelijk boven Spreuk. 12:3. **der rechtvaardigen zal uitgeven.** Dat is, voortzetten, uitschieten en vruchten dragen. De zin is dat ze in de vreze des Heeren trouwelijk handelende, genoeg zullen hebben. Spreuk. 12:12 wordt ook aldus

overzet: *De goddeloze begeert wel ene sterkte tegen alle kwaad, maar de wortel der rechtvaardigen geeft dezelve.*

13. In de overtreding Te weten, die de bozen met spreken begaan tegen God en hunne naasten. **der lippen is de strik** Dat is het net, waarin de boze zelf gevangen wordt. **des bozen; maar de rechtvaardige zal uit de benauwdheid** Dat is, uit grote zwaarigheid. **uitkomen.** Te weten, door een goed en voorzichtig gebruik zijner lippen.

14. Een ieder Hebreuws, *van de vrucht Versta, zijn wijze en godvruchtige redenen. Vergelijk onder Spreuk. 13:2, en Spreuk. 18:20. des mans mond wordt hij met goed verzadigd;* dat is, naardat een ieder zijne tong wel gebruikt, zal hij goed van God ontvangen. **wordt van de vrucht** Versta, zijn wijze en godvruchtige redenen. Vergelijk onder Spreuk. 13:2, en Spreuk. 18:20. **des monds met goed verzadigd;** Dat is, dat het tijdelijke en eeuwige welvaren aangaat. **en de vergelding van des mensen** Versta, van zijn eigen handen. **handen zal hij tot zich wederbrengen.** Dat is, weder van God uit genade bekomen. Naar dat een ieder gedaan heeft zal hem ook geschieden.

15. De weg Zie Gen. 6:12. **des dwazen is recht in zijn ogen;** Dat is, naar zijn gevoelen en oordeel. Zie Lev. 13:5, en Job 18:3. **maar die naar raad hoort,** Te weten, die heilig en heilzaam is, zodat hij zich niet verlaat op zijn eigen verstand en goeddunken. **is wijs.**

16. De toorn des dwazen wordt ten zelve Dat is, ten zelfden tijde en stonde, als hij toornig geworden is over het leed hem aangedaan. **dage bekend;** Te weten, uit zijne woorden, gebaren en daden. **maar die kloekzinnig is,** Alzo onder Spreuk. 12:23. Zie van dit woord boven Spreuk. 1:4. **bedekt de schande.** Te weten, die uit haastigen toorn voortkomt.

17. Die **waarheid voortbrengt,** Hebreuws, *blaast.* **maakt gerechtigheid** Dat is, dat recht overeenkomt met hetgeen

geschied is of gesproken wordt, opdat niemand ongelijk gedaan worde. **bekend;** **maar een getuige der valsheden, bedrog.** Dat is, niet overeenkomende met de waarheid der zaak, die geschied is, en dat om iemand daarmede listiglijk schade te doen.

18. Daar is een, die **woorden** Dat is, die met lichtvaardige en kwalijk verzinde redenen hunnen naaste kwetsen aan zijn gemoed, eer, leven en welvaren, gelijk men aan het lichaam met een zwaard gekwetst wordt. Zie 1 Sam. 22:9,10; Ps. 57:5, en Ps. 59:8. **als steken van een zwaard onbedachtelijk uitspreekt;** maar de tong der wijzen is medicijn. Dat is, als een medicijn niet alleen, die het verzwakte of gekwetste geneest, maar ook bewaart van verzwakt of gekwetst te worden. Vergelijk boven Spreuk. 4:22.

19. Een waarachtige Hebreuws, *lip der waarheid;* dat is die de waarheid spreekt. Alzo *lip der vleiging;* die vleiging spreekt, Ps. 12:3; *lippen der valsheid,* die valsheid spreken; Ps. 31:19; *lippen der wetenschap,* die wetenschap voortbrengen, onder Spreuk. 14:7; alzo terstond in Spreuk. 12:19, *tong der valsheid,* of *der leugen,* voor een tong, die valsheid of leugen spreekt; idem, onder Spreuk. 12:22; idem, *lippen der gerechtigheid,* die gerechtige redenen voorstelt; onder Spreuk. 16:13. **lip zal bevestigd** De waarheid *en vervolgens die dezelve spreekt* blijft staande, en is altijd vast in zichzelf, ofschoon ze tegengesproken wordt. **worden in eeuwigheid;** maar een valse tong is *maar* voor een ogenblik.

20. Bedrog is in het hart dergenen, die kwaad Te weten, der onenigheid en der twisting. **smeden;** maar degenen die vrede raden, hebben blijdschap. Te weten, in hun hart voor God en in hun leven bij de mensen.

21. Den rechtvaardigen zal geen leed Of, *moeite,* of *verdriet;* te weten, dat hem van de goddelozen alzo zou aangedaan worden, dat hij daaronder zou blijven liggen, en het zal hem alles ten goede gedijen; Rom. 8:28.

Anders: *gene ongerechtigheid overkomen*; te weten, in welke de rechtvaardige zo zou komen te vervallen, dat hij daaruit niet weder door Gods Geest opgericht zou worden. Van het Hebreeuwse woord, zie Job 5:6. **wedervaren**; maar de goddelozen zullen met kwaad vervuld worden.

22. Valse Zie boven Spreuk. 12:19. **lippen zijn den HEERE een gruwel**; maar die **trouwelijk** Hebreeuws, *trouw*, of *waarheid doen*; dat is, die in woorden en werken jegens God en hunnen naaste waarheid en trouw oprechtelijk onderhouden. Alzo Ezech. 18:9; 1 Joh. 1:6. **handelen, zijn Zijn welgevallen.** Dat is, Hem aangenaam en welgevallig. Alzo boven Spreuk. 11:20.

23. Een kloekzinnig mens bedekt Dat is, hij giet ze niet door lichtvaardige en opgeblazen praat uit, om zichzelf daarmee ten toon te stellen. **de wetenschap**; maar het hart der zotten roept dwaasheid Dat is, allerlei onwetendheid en dwaling, rakende het geloof en den wandel der mensen. **uit.**

24. De hand der vlijtigen zal heersen; maar de **bedriegers** Hebreeuws, *het bedrog zal*, enz., zie Job 35:13. Versta door deze bedriegers de luie lediggangers, die, omdat zij niet arbeiden willen, door bedrog en dieverij zoeken den kost te rapen. Zie boven Spreuk. 10:4, en de aantekening. Idem onder Spreuk. 12:27. **zullen onder cijns** Dat is, dengenen, die heersen en het gebied hebben, schatting geven. Zie dezelfde manier van spreken Richt. 1:30,35; Klaagl. 1:1. **wezen.**

25. Bekommernis in het hart des mensen buigt het neder; maar een goed woord verblijdt het.

26. De rechtvaardige is voortreffelijker Te weten, voor de ogen Gods en der vromen, die niet aanzien den uitwendigen voorspoed en de pracht dezes levens, maar het goede dat hier in de vromen begonnen wordt en hierna volbracht zal worden. **dan zijn naaste**; Namelijk, die goddeloos is. **maar de weg** Dat is het leven, bedrijf, en manier van doen. **der**

goddelozen doet hen dwalen. Te weten, hen en anderen, namelijk, door den uiterlijken schijn, die de goddelozen voordoen van gemak, weelde, wellust, rijkdom, eer en hoge staten.

27. Een bedrieger Hebreeuws, *het bedrog.* Zie Spreuk. 12:26. **zal zijn jachtvang** Versta, onder deze ene soort, allerlei goed, dat met listige praktijken verkregen wordt. **niet braden**; Dat is, niet gebruiken of genieten. **maar het kostelijk** Zo wordt het wel en deugdelijk gewonnen goed genaamd, omdat het den mens beter blijft en meer deugd doet dan dat door bedrog verkregen is. Anders: *het goed eens naarstigen is kostelijk.* Anders: *het kostelijk goed des mensen is naarstigheit.* Anders: *het goed zal zijn des kostelijken, dat is, vromen en vlijtigen mensen.* Sommigen nemen het aldus: *het goed des kostelijken dat is, vromen mensen zal gesneden dat is, genuttigd en gebruikt worden.* **goed des mensen is des vlijtigen.** Te weten, zich onderhoudende met een oprechten geoorloofden arbeid, of handel.

28. In het pad Vergelijk boven Spreuk. 10:16. **der gerechtigheid is het leven**; en *in den weg van haar voetpad is de dood niet.*

Spreuken 13

1. Een wijs zoon hoort de tucht des vaders; maar een spotter hoort de bestraffing Of, *scheiding*, gelijk onder Spreuk. 13:8. **niet.**

2. Een ieder Hebreeuws, *van de vrucht des mans monds zal hij het goede eten*; Dat is, *gebruiken en genieten.* Zie Job 21:25. dat is, van zijn wijze en godvruchtige redenen. Vergelijk boven Spreuk. 12:14. **zal van de vrucht des monds het goede eten**; Dat is, gebruiken en genieten. Zie Job 21:25. **maar de ziel der trouwelozen het geweld.** Namelijk eten, dat is ontvangen en krijgen de straf, die ze verdiend hebben over het geweld aan anderen gedaan.

3. Die zijn mond bewaart, behoudt zijn ziel; Dat is, zichzelf. Zie 1 Kon. 19:4. De zin

is dat hij zich niet alleen bewaart voor de zonde, boven Spreuk. 10:19, maar ook voor onrust en moeite. maar voor hem is **verstoring, die zijn lippen** Dat is, die lichtvaardig, stout en onbeschaamd veel spreekt. **wijd opendoet.**

4. **De ziel des luiaards is begerig, doch er is niets; maar de ziel der vlijtigen zal vet gemaakt worden.** Dat is, groten overvloed hebben; vergelijk boven de aantekening Spreuk. 11:25.
5. **De rechtvaardige haat leugentaal;** Hebreeuws, *het woord der leugen, of der valsheid.* maar de goddeloze maakt zich **stinkende,** Namelijk voor de aanhoorders door zijne leugens. Zie van deze manier van spreken Gen. 34:30. **en doet zich schaamte aan.**
6. **De gerechtigheid bewaart den oprechte** Zie boven, Spreuk. 11:20. **van weg; maar de goddeloosheid zal den zondaar** Hebreeuws, *de zonde.* Zie Job 35:13. **omkeren.**
7. **Er is een, die zichzelf rijk maakt, en niet met al heeft, en een, die zichzelf arm maakt, en heeft veel goed.**
8. **Het rantsoen van ieders ziel** Dat is, van het tijdelijke en lichamelijke leven, te weten als de rijke in de handen zijner vijanden gevallen is. *Ziel* voor leven, zie Gen. 19:17. **is zijn rijkdom; maar de arme hoort het schelden** Te weten, die jegens hem zou mogen geschieden vanwege enigen rijkdom, om zijn losgeld daarnaar te maken, of hem te beschuldigen van enigen rijkdom kwalijk gekregen te hebben. Of, hij is aan zulken haat, nijd en opspraak, gelijk de rijken, niet onderworpen, en wordt dikwijls vanwege zijne armoede vrijgelaten. **niet.**
9. **Het licht** Dat is, de welstand, gelukzaligheid en vreugde der vromen. Zie Job 18:5. **der rechtvaardigen zal zich verblijden;** Dat is, wordt vermeerderd en neemt toe, gelijk het licht der zon, die opgaat totdat zij aan den middag komt. Vergelijk boven Spreuk. 4:18,19, en Spreuk. 29:6. **maar de**

lamp der goddelozen zal uitgeblust worden.

10. **Door hovaardigheid** De zin is dat de hovaardij nergens toe dient dan om onenigheid en twist te verwekken, als die in gene zaak en voor niemand wil wijken. **maakt men** Hebreeuws, *geeft.* **niet dan gekijf; maar bij de beradenen** De reden is, omdat zij niet steunen door hoogmoedigheid op hun eigen verstand, maar laten zich door den raad van anderen onderwijzen en gezeggen; waardoor dan twist weggenomen en vrede gemaakt wordt. Vergelijk Jak. 3:16,17,18. **is wijsheid.**
11. **Goed, van ijdelheid** Dat is, door kwade en onrechtvaardige middelen verkregen, hier tevoren genaamd *een bedriegelijke hand* Dat is, door eerlijken arbeid des lichaams of des geestes, die geheten wordt *de hand der vlijtigen*; boven Spreuk. 10:4, en Spreuk. 12:24.; boven Spreuk. 10:4, en Spreuk. 12:24. **gekomen,** zal verminderd worden; maar die **met de hand** Dat is, door eerlijken arbeid des lichaams of des geestes, die geheten wordt *de hand der vlijtigen*; boven Spreuk. 10:4, en Spreuk. 12:24. **vergadert, zal het vermeerderen.** Te weten, zijn goed. Alzo Spreuk. 28:8.
12. **De uitgestelde hoop** Of, *de hoop die vertrokken wordt*; dat is, het goed dat men hoopt, doch niet krijgt, dan na lang uitstel des tijds; *hoop* voor de zaak die gehoopt wordt; Jes. 28:15; Rom. 8:24. **krenkt het hart; maar de begeerte,** Dat is, het goed dat men begeert. Zie boven Spreuk. 10:24. **die komt, is een boom** Dat is, ene zaak, die den mens zeer lief en aangenaam is, hem zeer verkwikt en veel goed doet. Vergelijk boven Spreuk. 3:18. **des levens.**
13. **Die het woord** Te weten, het woord Gods en de onderwijzing daaruit genomen en daarmede overeenkomende. **veracht, die zal verdorven** Hebreeuws, *zal zich verdorven worden*; dat is, tot zijn eigen verdriet, schande en schade. Of, *daarom*; te weten om de verachting des woords. **worden; maar wie het gebod vreest, dien zal vergolden** Te weten, van den

goeden God een genadige beloning. Zie van het Hebreeuwse woord Job 21:19. **worden.**

14. **Des wijzen leer is een springader** Dat is, gelijk een springende fontein ten leven. Versta niet alleen dit tegenwoordige maar inzonderheid het toekomende leven. **des levens, om af te wijken van de strikken des doods.** Dat is, die den tijdelijken en den eeuwigen dood medebrengen. Vergelijk 2 Sam. 22:6; Ps. 18:6, en onder, Spreuk. 14:27.
15. **Goed verstand geeft aangenaamheid; maar de weg** Dat is, het doen, of de wijze van doen, of manier van handeling. Zie boven Spreuk. 6:6. **der trouwelozen is streng.** Dat is, onaangenaam, ruw, straf en onvriendelijk, zulks dat niemand met hem wil te doen hebben.
16. **Al wie kloekzinnig is, handelt met wetenschap; Dat is, met verstand, oordeel en voorzichtigheid. maar een zot breidt** Dat is, brengt ze zo onbeschaamd voor, dat hij ze een ieder tentoonstelt. **dwaasheid** Zie boven Spreuk. 12:23. **uit.**
17. **Een goddeloze** Te weten, die zijn last, hem van God of de mensen opgelegd, niet trouwelijk *uitvoert.* **bode zal in het kwaad vallen; maar een trouw gezant** Hebreeuws, *een gezant der trouw;* alzo is het Hebreeuwse woord *zir* ook genomen, onder Spreuk. 25:13; Jes. 18:2, en Jes. 57:9; Jer. 49:14; Obad.:1. **is medicijn.** Dat is, doet zichzelf en die hem zenden goed.
18. **Armoede en schande is desgenen, die de tucht** Dat is, het goede onderwijs, hetwelk de mens behoeft om tot de ware wijsheid te komen. Zie boven Spreuk. 1:2. **verwerpt; Zie van dit woord boven Spreuk. 1:25. maar die de bestraffing** Te weten, die met woorden der leer en onderwijzing geschiedt. **waarneemt; zal geeerd** Dat is, dien zal goed geschieden van God en de vromen. Zie 1 Sam. 2:30; boven Spreuk. 4:8, en Spreuk. 8:18, en Spreuk. 21:21. **worden.**

19. **De begeerte,** Te weten, der vromen; gelijk dit uit de tegenstelling af te nemen is. **die geschiedt,** Dat is, die vervuld wordt. De zin is, wanneer de vrome krijgt hetgeen hij begeert, dat zulks zijne ziel wèl doet en zeer gemakkelijk is. Zijne begeerte is nu het kwade te vermijden en het goede aan te hangen, waarvan de boze een gruwel heeft, veel min een lust daartoe. **is zoet voor de ziel; maar het is den zotten** Hebreeuws, *het is der zotten gruwel.* **een gruwel van het kwade af te wijken.**
20. **Die met de wijzen omgaat, zal wijs worden; maar die der zotten** Of, *die der zotten voeder, of onderhouder is.* Hebreeuws, *weider.* Zie dezelfde manier van spreken onder Spreuk. 28:7, en Spreuk. 29:3. **metgezel is, zal verbroken** Dat is, gans verdaan en verdorven worden of teniet komen; te weten, omdat hij door het gezelschap van de zotten nog zotter worden zal en om zijne zotheid van God gestraft zal worden. **worden.**
21. **Het kwaad** Te weten, der straf, waarvan zie Gen. 19:19, en vergelijk boven Spreuk. 5:22,23. Anderen verstaan het kwaad der schuld, dat is, de zonde, waardoor de bozen gejaagd worden totdat zij in de straffen vallen en vergaan. **zal de zondaars vervolgen; maar den rechtvaardige zal men goed** Of, *zal goed vergolden worden.* Versta, het goed van het tegenwoordige en het toekomende leven; 1 Tim. 4:8. **vergelden.**
22. **De goede zal zijner kinders kinderen doen erven; Te weten, zijne middelen. maar het vermogen des zondaars** Dat is, van de grove en gruwelijke zondaars. Zie 1 Sam. 15:18; Ps. 1:1. **is voor de rechtvaardige weggelegd.** Het gebeurt dat de zondaren zelf hunnen rijkdom niet genieten, veel minder hunne kinderen of kindskinderen; en dat den vromen hunne goederen ten deel vallen door Gods beschikking.
23. **Het ploegen** Dat is, de arbeid, dien de armen met naarstigheid doen om het land te bebouwen. Anders: *daar is veel spijs in het geploegde land der armen.* **der armen**

geeft veelheid der spijs; maar daar is een, Dat is, een soort van mensen. die verteerd Of, die zich verteert, verbijstert, of vernietigt, hebbende gebrek van spijs. wordt door gebrek Hebreuws, *in*, of door niet oordeel, of recht, of ongerechtigheid; dat is, omdat hij geen verstand van landbouwerij heeft, of geen goeden regel houdt, of daarin onachtzaam en nalatig is, of ook zijn gewin kwalijk aanlegt; of omdat hij met onrecht omgaat. van oordeel.

24. Die zijn roede inhoudt, haat zijn zoon; Dat is, doet hetgeen, waarmede hij hem ten verderve brengt. Iemand verderven is hem *haten*. Zie boven Spreuk. 8:36. maar die hem liefheeft, zoekt hem vroeg Dat is, van zijne jonkheid aan, terwijl hij nog bedwingelijk is. *met tuchtiging*.

25. De rechtvaardige Dat is, die in de vreze des Heeren door eerlijken arbeid of handel deze wereld zoekt door te gaan. eet Dat is, heeft door den zegen des Heeren zoveel als hij behoeft. tot verzadiging zijner ziel Dat is, zijns levens. toe; maar de buik der goddelozen zal gebrek hebben.

Spreuken 14

1. Elke wijze Hebreuws, *de wijze der vrouwen*; dat is, zo wie onder de vrouwen wijs is. Vergelijk Gen. 47:3; Job 12:7, en onder Spreuk. 14:9. vrouw bouwt Te weten, door hare kinderen godvruchtig op te brengen, hare dienstboden wijselijk te regeren, en den gansen staat des huisgezins in goede orde te houden. Alzo is het woord *bouwen* genomen, onder Spreuk. 24:3. haar huis; maar die zeer dwaas is, Hebreuws, *de dwaasheid*; dat is, zeer dwaas, alsof hij zeide: die de dwaasheid zelve is. Zie Job 35:13. breekt het af met haar handen. Dat is, met haar doen en laten. Alzo wordt de *vergelding der handen* genoemd hetgeen iemand voor zijn doen en laten vergolden wordt; Jes. 3:11.

2. Die in zijn oprechtheid Vergelijk boven de aantekening Spreuk. 2:7, over de woorden

oprechtelijke wandelen. wandelt, vreest den HEERE; maar die afwijkt Te weten, van den rechten weg. Alzo boven Spreuk. 2:15; zie de aantekening. in zijn wegen, Dat is, in zijn eigen voornemen, doen en laten. Zie Gen. 6:12. veracht Hem. Te weten, den Heere.

3. In den mond des dwazen is een roede Dat is, een hovaardige en trotse roede of stok, waarmede hij eensdeels anderen slaat als hij hen stoutelijk lastert, eensdeels zichzelf als hij, in zijn leugenspreken achterhaald zijnde, gelijk als met een wederslag geraakt wordt. des hoogmoeds; maar de lippen der wijzen bewaren hen. Te weten, door hun beleefde, voorzichtige en redelijke redenen, dat zij in het kwaad en onheil van den dwaas niet vallen.

4. Als er geen ossen zijn, Alzo is het Hebreuws woord genomen, Deut. 7:13, en Deut. 28:4,18,51; Ps. 8:8. Versta dit van de ossen, waarmede men het akkerwerk deed; Deut. 22:10, en Deut. 25:4. zo is de krib rein; Dat is, ledig van voeder voor de beesten en vervolgens van akkervruchten tot voeding der mensen. Alzo is gebrek van brood of leeftocht genaamd *reinheid*, dat is ledigheid *der tanden*, Amos 4:6. Vergelijk boven Spreuk. 12:11, en onder Spreuk. 28:19. maar door de kracht van den os is der inkomsten veel.

5. Een waarachtig Hebreuws, *een getuige der waarheid*; alzo onder Spreuk. 14:25, en in het volgende. Hebreuws, *een getuige der valsheid*. getuige zal niet liegen; maar een vals getuige blaast Alzo boven Spreuk. 6:19, en onder Spreuk. 14:25. leugens.

6. De spotter zoekt wijsheid, en er is gene; Te weten, voorhanden, of te vinden, overmits de spotter die niet zoekt zoals hij behoort en waar zij te vinden is. maar de wetenschap is voor den verstandige licht. Te weten, om te vinden, dewijl hij die zoekt, waar en zoals het behoort.

7. Ga weg van de tegenwoordigheid eens zotten mans; want gij zoudt *bij*

- hem* geen lippen Dat is, die verstandige en deugdelijke redenen voortbrengen; en dienvolgens is hij ook niet verstandig en deugzaam van hart; want de mond spreekt uit den overvloed des harten; Matth. 12:34, vergelijk boven Spreuk. 12:19. **der wetenschap merken.**
8. **De wijsheid des kloekzinnigen is zijn weg** Dat is, wat hij voornemen, doen of laten moet. **te verstaan; maar dwaasheid der zotten is bedriegerij.** Te weten omdat zij, niet lettende op hetgeen wel of kwalijk gedaan wordt, anderen mensen schadelijk zijn en zelf bedrogen uitkomen.
9. **Elke dwaas zal de schuld versta de zonde, waarin hij zich of de zijnen bevindt schuldig te wezen. verbloemen;** Dat is, met schone woorden en schijnbare redenen verschonen, bemantelen en ontschuldigen, opdat ze meer deugd dan misdaad gelijke. Anders: *zal de zonde bespotten*, dat is een spotwerk daarvan maken, uit hetwelk een ieder zijn tijdverdrijf neme en geen zwaarigheid verwekke. **maar onder de oprechten is goedwilligheid.** Te weten, waardoor de een den ander niet beschadigt, noch met woorden, noch met werken; of zo iemand zich vergrepen heeft, dat bekent en vriendelijk afmaakt, zulks dat zij zodanige verbloemde verschoning onder elkander, als zij misdaan hebben, niet behoeven.
10. **Het hart kent zijn eigen** Hebreeuws, *zijne ziel*. Vergelijk 1 Kon. 19:4. **bittere droefheid;** Hebreeuws, *bitterheid*; dat is bittere droefheid en treurigheid; zie 2 Kon. 4:27. **en een vreemde zal zich met deszelfs** Te weten, die in eens anders hart verborgen is. Want een ieder alleen weet de droefheid en blijdschap, die in zijn hart is; 1 Cor. 2:11; Openb. 2:17. **blijdschap niet vermengen.**
11. **Het huis** Dat is, de woning, staat, rijkdom en nakomelingen. Zie boven Spreuk. 12:7. **der goddelozen zal verdelgd worden; maar de tent** Dat is, hun geringe woning. Zie 2 Kon. 13:5. **der oprechten zal bloeien.**
12. **Er is een weg,** Dat is, een manier van doen of van leven. Zie boven Spreuk. 6:6; also in het volgende lid van Spreuk. 14:12. **die iemand** Hebreeuws, *voor het aangezicht des mans*; dat is, in zijn ogen en oordeel; also onder Spreuk. 16:25. Vergelijk Pred. 2:26, en Pred. 7:26. **recht schijnt; maar het laatste** Of, *het achterste, het einde*. Zie van het Hebreeuwse woord Ps. 37:37. **van dien zijn wegen** Dat is, wijzen van doen, die ter dood leiden, of den dood en het verderf veroorzaken; vergelijk Jer. 21:8. **des doods.**
13. **Het hart zal ook in het lachen** Dat is, als de mens uitwendige tekenen van vreugde vertoont. **smart hebben;** Te weten, inwendige, die bedekt is met het uiterlijk gelaat der blijdschap. **en het laatste** Versta dit en het voorgaande van hetgeen dikwijls gebeurt, maar niet altijd. **van die blijdschap** Te weten, van het lachen. **is droefheid.**
14. **Die afkerig** Dat is, die in zijn hart afgeweken is van God, of van zijne geboden en paden. Alzo Ps. 44:19. **van hart is, zal van zijn wegen** Dat is, van zijn doen en laten, strijden tegen Gods wet. Zie Gen. 6:12. **verzadigd** Dat is, naar zijne verdienste met rechtvaardige straffen door God opgevoed worden. Zie Job 7:4. **worden; maar een goed man van zichzelf.** Te weten, zal verzadigd en voldaan worden, dat is, zal zijne genoegzaamheid hebben, te weten in het loon, waarmede God uit genade zijne vroomheid vergelden zal. Anders: *maar een goed man is afkerig, of wijk van hem*; te weten, die afkerig van hart is, waarmede hij ook straffen deszelfs ontgaat. Anders: *van de zijne*; te weten, wegen.
15. **De slechte gelooft alle woord; Of ding;** te weten, hoedanig zou hetzelfde mogen wezen, te weten: waar of vals, hem eerlijk of oneerlijk, voordelig of schadelijk. **maar de kloekzinnige merkt op** Dat is, wacht zichzelf dat hij in zijn doen en laten door lichtgelovigheid op allemans zeggen niet aangaat. **zijn gang.**

16. De wijze vreest, en wijkt van het kwade; maar de zot is oplopende Te weten tegen degenen, die hem waarschuwen en van Godswege dreigen, zichzelf wijsmakende dat hij geen nood heeft. toornig, en zorgeloos.

17. Die haastig Hebreeuws, *kort van toornigheden*; dat is, haast toornig, korthoofdig, korzel, die onder Spreuk. 14:29 wordt genoemd *kort van geest*. is tot toorn, zal dwaasheid doen; en een man van schandelijke Het Hebreeuwse woord, van hetwelk te zien is Job 21:27, is hiet in het kwade genomen, gelijk boven Spreuk. 12:2. Anderen nemen het in het goede, voor *bedachtzaamheid*, gelijk boven Spreuk. 1:4, en vertalen deze plaats aldus: *en een man der bedachtzaamheden*; dat is die alles rijpelijk verzint, zichzelf brekende en intomende, *wordt gehaat*, te weten *van de kwaden*. verdichtselen zal gehaat worden.

18. De slechten erven Dat is, genieten de schadelijke vrucht daarvan, welken meer en meer in dwaasheid vervallen en alzo Gods ongenade vermeederen en schande behalen bij de mensen, met het verderf der ziel en des lichaams. **dwaasheid; maar de kloekzinnigen zullen zich met wetenschap** Of, *met wetenschap gekroond worden*; dat is, in wetenschap toenemen en zo uitsteken dat zij daarmee als met een kroon zullen versierd en vereerd wezen. kronen.

19. De kwaden buigen Hetwelk somtijds geschiedt omdat zij door de krachtige hand Gods hier vernederd, en de goeden verheven worden, of omdat hunne conscientie hen dwingt de deugd in de deugdzamen te eren. Vergelijk de aantekening Gen. 4:7. **voor het aangezicht der goeden neder, en de goddelozen voor de poorten** Anders: *zijn aan de poorten*, enz.; te weten, om troost, raad en bijstand van hen te begeren, nadat zij voor Gods straffen vernederd zijn geweest. des rechtvaardigen.

20. De arme wordt zelfs van zijn vriend Het Hebreeuwse woord betekent wel

ieder mens, met wien wij te doen hebben en dien wij *onzen naaste* noemen, gelijk Gen. 11:3; Exod. 21:14; Lev. 19:18, en hier in Spreuk. 14:21 enz.; maar hier wordt het genomen voor *een vriend, metgezel of goede bekende*, gelijk 2 Sam. 16:17; Job 16:20; Spreuk. 19:6; Micha 7:5, enz. # Mic 7.5 gehaat; maar de liefhebbers des rijken zijn vele.

21. Die zijn naaste Anders: *een zondaar veracht zijnen naaste*. **veracht**, Te weten, om zijne armoede, tegenspoed, ellende, nederheid, of iets dergelijks, zoals uit de tegenstelling kan afgenomen worden. **zondigt; maar die zich der nederigen Of, zachtmoedigen**. Versta, degenen, die bij hunne ellende zachtzinnig, manierlijk en nederig zijnde, niet lichtelijk tot toorn uitbreken, en daarom haast verdrukt kunnen worden. Zie Ps. 10:17. **ontfermt, die is welgelukzalig**.

22. Dwalen Deze manier van vragen verzekert krachtiglijk hetgeen gezegd wordt. **zij niet**, Te weten, niet alleen van het oogmerk, dat zij zich voorstellen, maar inzonderheid van hun eigen welvaren, zulks dat zij in het verderf geraken. **die kwaad** Dat is, smeden, verzinnen en praktizeren, om dat tot huns naasten schade aan te leggen. Zie van het Hebreeuwse woord boven Spreuk. 3:29. **stichten? Maar weldadigheid** Te weten zowel van de vrome mensen als van God zelf, die volgens zijne beloften, getrouwelijk den goeden goeddoet. **en trouw is voor degenen, die goed stichten**.

23. In allen Te weten, die men wel en eerlijk doet, naar zijne beroeping. **smartelijke arbeid is overschot**; Dat is, gewin, voordeel en verovering. **maar het woord** Versta, alle ijdele en lichtvaardige redenen, die nergens toe nut hebben dan om den kostelijken tijd met grote schade te verliezen; van welke te zien is boven Spreuk. 10:19. Vergelijk 2kon. 18:20. **der lippen strekt alleen tot gebrek**.

24. Der wijzen kroon Dat is, sieraad, die hen bij de mensen aanzienlijk maakt. Zie

boven Spreuk. 12:4. **is hun rijkdom**; Te weten, omdat zij dien wel gebruiken, daarmee dankbaar zijnde jegens God, weldadig jegens hunnen naaste en matig omtrent zichzelf. **de dwaasheid der zotten** Te weten, die rijk zijn. **is dwaasheid**. Dat is, blijft, dient hun niet tot eer en aangenaamheid bij de mensen, maar tot schande en verachting, gelijk de dwaasheid bij allen schandelijk en verachtelijk is, en al wat zij hebben baat hun niet, maar strekt hun tot enkel dwaasheid.

25. Een waarachtig Hebreeuws, *getuige der waarheid*. Alzo boven Spreuk. 14:5. **getuige redt** Dat is, bevrijdt en verlost van den dood. **de zielen**; Dat is, de mensen, die men door lasteringen en valse beschuldigingen om hals zoekt te brengen. **maar die leugens** Alzo boven Spreuk. 14:5, en Spreuk. 6:19; zie de aantekening. Versta hier leugens, en waardoor iemand ter dood bezwaard wordt. **blaast, is een bedrieger**. Hebreeuws, *bedrog*; alzo boven Spreuk. 12:24 en Spreuk. 13:6; *zonde voor zondaar*. Anders: *maar een bedrieger blaast leugens uit*.

26. In de vreze des HEEREN is een sterk Hebreeuws, *vertrouwen der sterkte*; dat is *een sterk vertrouwen*; namelijk voor degenen, die den Heere vrezen. Alzo Ps. 71:7. **vertrouwen, en Hij zal Zijn kinderen** Versta, Gods kinderen, of de kinderen dergenen, die Hem vrezen en zich op Hem verlaten, dien Hij om hunnentwil gunstig is. **een Toevlucht wezen**.

27. De vreze des HEEREN is een springader Dat is, als een springader, uit welchen het leven voortvloeit. Vergelijk boven Spreuk. 10:11, en de aantekening. **des levens, om af te wijken van de strikken** Zie boven Spreuk. 13:14. **des doods**.

28. In de menigte des volks is des konings heerlijkheid; maar in gebrek van volk is eens vorsten Anders: *de verstoring, of het verderf, of de verbreking eens prinsdoms of ener heerschappij. verstoring*.

29. De lankmoedige Hebreeuws, *lang van toornigheden*; dat is, niet haastig tot gramschap; zie Exod. 34:6. **is groot** Dat is, *heeft veel verstand*, hetwelk hij bewijst doordat hij het ongelijk hem aangedaan, of het kwaad, dat hij ziet geschieden, met geduld opnemende, zich wachten kan iets te doen, dat tegen eer en vroomheid strijden zou. **van verstand; maar die haastig is** Hebreeuws, *kort van geest*; dat is, haastig tot toorn; zie boven Spreuk. 14:17, en vergelijk Pred. 7:9. **van gemoed, verheft** Dat is, steekt haar gelijk omhoog en brengt haar voor den dag om van allen gezien te worden, dewijl hij door zijne toornigheid dingen aanricht, die met de eer en deugd niet bestaan kunnen. **de dwaasheid**.

30. Een gezond Hebreeuws, *een hart der gezondheid*. Versta, een hart of gemoed, dat zuiver is van alle kwade gedachten, driften en bewegingen tegen zijnen naaste, en voornamelijk van den nijd, waarvan hier eigenlijk gesproken wordt. **hart is het leven** Dat is de gezondheid en het welvaren van het lichaam. Alzo *leven* voor genezen en gezond worden, of welvaren naar het lichaam; 2 Kon. 8:8. Zie aldaar de aantekening. **des vleses**; Het Hebreeuwse woord staat in het getal van velen, om te kennen te geven dat een gezond hart niet alleen zijn eigen lichaam goeddoet, maar ook de lichamen van anderen. **maar nijd is verrotting der beenderen**. Dat is, der allerinwendigste leden en krachten des lichaams, en dienvolgens ook des geestes. Zie Job 7:15. Vergelijk boven Spreuk. 12:4, en de aantekening. Idem onder Spreuk. 17:22, en de aantekening.

31. Die den arme verdrukt, Te weten, door bedrog, of geweld. Vergelijk onder Spreuk. 22:16, en de aantekening Ezech. 18:18. **smaadt deszelfs** Zie Job 4:17. **Maker; maar die zich des nooddriftigen ontfermt, eert Hem**.

32. De goddeloze zal heengedreven worden in zijn kwaad; Versta, het kwaad der straf; dat is, in zijn ongeluk, ellende en tegenspoed. Anders: *om zijner kwaadheid of*

boosheid wil; verstaande dit van het kwaad der schuld. maar de rechtvaardige betrouwt Te weten, op God. *zelfs* in zijn dood. Dat is, niet alleen in allerlei tegenspoed van dit leven, maar ook in den dood, die hem natuurlijk overkomt of geweldiglijk aangedaan wordt. Zie Job 13:15.

33. **Wijsheid rust** Te weten, daarin opgesloten als in een kabinet, om die ter bekwamer tijd en plaats voort te brengen. **in het hart des verstandigen**; maar wat in het binnenste der zotten is, Te weten, de dwaasheid, die in hun hart is, of de wijsheid, die zij onverstandig en ontijdig uitwerpen. Anders: *maar in het midden der zotten wordt zij bekend*; te weten, wanneer zij overtuigd worden door de vromen in hunne consciëntiën, of wanneer het onderscheid gemerkt wordt, dat er is tussen de zotten en de wijzen. **wordt bekend**.

34. **Gerechtigheid verhoogt** Te weten, dat het gezegend zij van God en vermaard onder de mensen. **een volk, maar de zonde is een schandvlek** Dat is, maakt de volken te schande. Zie deze betekenis van het Hebreeuwse woord *chesed* Lev. 20:17. **der natien**.

35. **Het welbehagen des konings is over een verstandigen knecht**; Zie Gen. 20:8. maar zijn verbolgenheid zal zijn *over* dengene, die beschaamd Te weten, zijn koning en zichzelf. Vergelijk boven Spreuk. 10:5. **maakt**.

Spreuken 15

1. **Een zacht antwoord** Of, *rede*; alzo onder Spreuk. 15:23, en Spreuk. 16:1; gelijk het woord *Anah* niet alleen betekent *antwoorden*, maar ook *ene rede aanvangen*. Zie Richt. 18:14. **keert de grimmigheid af**; maar **een smartend** Hebreeuws, *een woord der smart, moeite, of pijn*, dat is, smartelijk, moeilijk, pijnlijk en hard om te horen. **woord doet den toorn oprijzen**.

2. **De tong der wijzen maakt de wetenschap goed**; Dat is, aangenaam, sierlijk, stichtelijk en nuttig, als ter bekwamer

tijd en plaats, en op behoorlijke manier voortgebracht zijnde. Anders: *de wetenschap versiert de tong der wijzen*. maar de mond der zotten stort Te weten, gelijk een fontein steeds met groten overvloed water uitgeeft. Zie van het Hebreeuwse woord boven Spreuk. 1:23. **overvloediglijk dwaasheid uit**.

3. **De ogen Versta, de voorzienigheid Gods**. Zie 2 Kron. 16:9. **des HEEREN zijn in alle plaatsen, beschouwende de kwaden en de goeden**.

4. **De medicijn** Of, *de gezondheid der tong*; dat is, de gezonde redenen en zaligmakende leer, rakende het geloof en den wandel, die door de tong voorgesteld wordt. Vergelijk boven Spreuk. 12:18. **der tong is een boom** Dat is, als een boom des levens, medebrennende het welvaren, niet alleen van het tijdelijke, maar ook van het eeuwige leven. Vergelijk boven Spreuk. 3:18. **des levens; maar de verkeerdheid in dezelve** Te weten, in de tong; zie boven Spreuk. 2:12. **is een breuk** Dat is, ene schade der ziel. Anders: *ene verbreking door den wind*; dat is een heftige verderving; gelijk de schepen door sterke winden in stukken gebroken worden; Ps. 48:8; Jer. 18:17. **in den geest**.

5. **Een dwaas zal de tucht zijns vaders versmaden; maar die de bestraffing** Te weten, zijns vaders. **waarneemt, zal kloekzinniglijk** Of, kloekzinnig worden. Alzo onder Spreuk. 19:25. Vergelijk 1 Sam. 23:22. **handelen**.

6. **In het huis** Versta, niet alleen zijne woning, maar ook zijne middelen, gelijk blijkt uit de tegenstelling. Vergelijk boven Spreuk. 12:7. **des rechtvaardigen is een grote schat**; Te weten omdat hij met het inwendig goed wel voorzien zijnde, zijne genoegzaamheid heeft in het uiterlijke, dat God hem verleent. Anders, *sterkte, of vastigheid*. maar in des goddelozen inkomst is beroerte. Dat is, ongenoegzaamheid en onrust des geestes, omdat hij van het hemelse goed ledig is. Zie

van het Hebreeuwse woord Gen. 34:30, en 1 Kon. 18:17.

7. De lippen der wijzen zullen de **wetenschap** Dat is, de goede leer, die men weten moet en die den mens wijs, verstandig en wetende maakt. Alzo Num. 24:16; Ps. 119:66; onder Spreuk. 22:17. **uitstrooien**; Dat is, voortbrengen om die anderen mede te delen. **maar het hart der zotten niet alzo.** Dat is, het zal de wetenschap niet uitstrooien. Anders: *is niet recht, of strooit dat niet recht is.*
8. Het offer der goddelozen is den **HEERE** Hebreeuws, *des Heeren gruwel*. Alzo in Spreuk. 15:9. Zie boven Spreuk. 3:32. **een gruwel**; maar het gebed der oprechten is Zijn welgevallen.
9. De weg Dat is, voornemen, doen en laten. Zie Gen. 6:12. **der goddelozen is den HEERE een gruwel**; maar dien, die de gerechtigheid najaagt, zal Hij liefhebben.
10. De tucht is onaangenaam Hebreeuws, *kwaad*; dat is, onaangenaam, hard, moeilijk; hoewel zij in zichzelf zeer goed is. Alzo is het woord *kwaad* genomen, 1 Kon. 22:8,18, gelijk ook het woord *goed* betekent dat aangenaam en liefvallig is. Zie 1 Kon. 1:42. Anders: *een kwade tucht, dat is, straf is voor degenen, die het pad Te weten, het goede en rechte pad. Zie boven, Spreuk. 2:8. verlaten.* **voor dengene die het pad Te weten, het goede en rechte pad. Zie boven, Spreuk. 2:8. verlaat**; **en die de bestraffing haat, zal sterven.**
11. De hel Vergelijk Job 26:6, en zie de aantekening. **en het verderf zijn voor den HEERE**; Dat is, naakt en ontdekt voor zijne ogen; Hebr. 4:13. **hoeveel te meer de harten van des mensenkinderen?** Te weten, die hier op de aarde in het klare licht der zon verkeren. Dit wordt menselijkerwijze van God gezegd; want bij Hem zijn alle dingen even mogelijk en licht om te doen.
12. De spotter Zie boven Spreuk. 1:22. **zal niet liefhebben, die hem bestraft; hij**

zal niet gaan Te weten, uit haat der bestraffing. tot de wijzen.

13. Een vrolijk hart zal het aangezicht blijde maken; Hebreeuws, *goed maken*; dat is, *blijde*. Zie Richt. 16:25, en 1 Kon. 21:7. **maar door de smart des harten wordt de geest** Versta, den moed, de courage en de kracht des harten. Alzo Gen. 41:8; Joz. 5:1; 1 Sam. 1:15; Ps. 34:19, onder Spreuk. 17:22; Jes. 61:3. De zin is dat des mensen moed, die zich in het aangezicht pleegt te vertonen, door de droefheid des harten geveld en nedergeslagen, ja verbroken wordt. **verslagen.**
14. Een verstandig hart zal de wetenschap opzoeken; maar de mond der zotten zal met dwaasheid Dat is, met valse gedachten en redenen. **gevoed** Dat is, zoekt niet alleen de dwaasheid, maar heeft daarin zulk een smaak, dat hij door haar, als door een aangename spijs, in zijne dwaasheid groeit en sterk wordt. **worden.**
15. Al de dagen des bedrukten zijn **kwaad**; Dat is, droevig en verdrietelijk. Zie Gen. 40:7. **maar een vrolijk hart** Hebreeuws, *goed*; dat is *vrolijk*. Zie boven Spreuk. 15:13. **is een gedurige** Dat is, als een gestadig banket, hetwelk den mens aangenaam is, zich vermakende naar het lichaam met goede spijs en drank, en naar den geest met eerlijke en stichtelijke redenen. **maaltijd.**
16. Beter is weinig met de vreze des **HEEREN**, dan een grote schat, en onrust Of, *beroerte*, of *kwelling*; te weten, die voortkomt uit een kwade conscientie en een mistrouwen van de gunst des Heeren, en dienvolgens niet verenigd met de vreze Gods. Vergelijk onder Spreuk. 16:8. **daarbij.**
17. Beter is een gerecht Het Hebreeuwse woord, hier overgezet *gerecht*, betekent eigenlijk teerkost, die men op de reis medeneemt, Jer. 40:5; maar het wordt ook voor anderen kost genomen, 2 Kon. 25:30; Jer. 52:34, en Spreuk. 15:17. **van groen moes, waar ook liefde is, dan een gemeste os, en haat daarbij.**

18. Een grimmig man *Hebreeuws, een man der grimmigheid, of der hittige toornigheid;* dat is, die haast toornig is, of lichtelijk vergramd wordt; also onder Spreuk. 22:24, en Spreuk. 29:22. zal gekijf verwekken; maar de lankmoedige zal den twist stillen.
19. De weg Dat is, al hetgeen hij te doen, te beschikken en uit te richten heeft. des luiaards is als een doornheg; Want gelijk het zeer moeilijk en zwaar is, daar door te gaan, also maakt de luiaard zich wijs dat al hetgeen hem te doen staat, zo zwaar is als door distelen en doornen te gaan, en zoekt vervolgens alle verontschuldigen om aan het werk niet te komen. Vergelijk onder Spreuk. 26:13. maar het pad der oprechten Dezen worden gesteld tegen de luien, omdat de luien onordelijk wandelen en ijdelheid doen, 2 Thess. 3:11, ja op eens anders arbeid zoeken te leven en, tot armoede komende, zich tot ongerechtigheid begeven; Ef. 4:28. is wel gebaad.
20. Een wijs zoon zal den vader verblijden; maar een zot mens veracht zijn moeder.
21. De dwaasheid is den verstandeloze blijdschap; maar een man van verstand zal recht wandelen. *Hebreeuws, zal richten te wandelen;* dat is zal zijn ganse leven, woorden en werken, doen en laten, schikken en sturen naar hetgeen goed en Gode aangenaam is. Zie boven Spreuk. 3:6.
22. De gedachten Versta, de aanslagen, of hetgeen men voorgeeft aan te grijpen, voornamelijk daar wat aan gelegen is. worden vernietigd, als er geen raad is; maar door veelheid Vergelijk boven Spreuk. 11:14. der raadslieden zal elkeen Te weten der voorgemelde gedachten. bestaan.
23. Een man Te weten een wijs en verstandig man. heeft blijdschap in het antwoord Of, in de rede en het voorstel zijns monds. Vergelijk boven Spreuk. 15:1, en de aantekening. Hier wordt gesproken van hetgeen wijselijk en stichtelijk voortgebracht is; gelijk de volgende woorden uitwijzen. zijns monds; en hoe goed is een woord op zijn tijd!
24. De weg des levens Dat is, die ten leven leidt; zie boven Spreuk. 2:19. is den verstandige naar boven; Te weten, naar den hemel, alwaar het rechte leven en de ware gelukzaligheid alleen te vinden is; Fil. 3:20; Col. 3:1,2. opdat hij afwijke van de hel, Dat is, van de verdoemenis en het eeuwig verderf. beneden. Dat is, die onder, omlaag of nederwaarts zijn.
25. Het huis der hovaardigen zal de HEERE afrukken; maar de landpale der weduwe zal Hij vastzetten. Dat is, maken dat zij niet verzet of tot hunne schade verminderd zal worden; want de landpalen in die plaatsen waren niet door velden of grachten afgescheiden maar met palen, staken en stenen.
26. Des bozen gedachten zijn den HEERE een gruwel; maar der reinen zijn liefelijke *Hebreeuws, de redenen der lieflijkheid;* te weten, voortkomende van de wijzen en vromen. Versta, redenen, die niet dan tot eer en deugd strekkende, Gode behagen en de mensen stichten. Vergelijk onder Spreuk. 16:24, en de aantekening. Anders: *de lieflijke redenen zijn rein;* te weten, voor den Heere, die ze voor rein houdt en acht, omdat zij voortvloeien uit een hart, dat door het geloof gezuiverd is; Hand. 15:9. redenen.
27. Die gierigheid *Hebreeuws, die gierigheid giert.* Zie boven Spreuk. 1:19. pleegt, beroert Zie van de betekenis van dit woord 1 Kon. 18:17. zijn huis; maar die geschenken Vergelijk Exod. 23:8, en Deut. 16:19. haat, zal leven.
28. Het hart des rechtvaardigen bedenkt Dat is, giet niet onbedachtelijk uit al wat op de lippen komt, maar bedenkt tevoren rijpelijk wat goed en stichtelijk is omgesproken te worden. zich, om te antwoorden; Dat is, om enige rede aan te vangen. Zie Richt. 18:14. maar de mond

der goddelozen zal overvloediglijk kwade dingen Dat is, onstichtelijke en schadelijke. **uitstorten.** Zie van het Hebreeuwse woord Ps. 19:3, en boven Spreuk. 1:23.

29. De HEERE is ver Te weten, met zijn genadige verhoring en vaderlijke hulp. Vergelijk Ps. 10:1, en Ps. 22:2. Daarentegen wordt God gezegd *nabij te zijn* dengene, dien Hij genadig is, dien Hij verhoort en helpt; Ps. 34:19, en Ps. 145:18. **van de goddelozen; maar het gebed der rechtvaardigen zal Hij verhoren.**

30. Het licht Dat is, dat door de klaarheid der ogen gezien wordt, als daar is de verscheidenheid der kleuren, de schoonheid der landouwen, de tegenwoordigheid dergenen, die wij liefhebben en die ons goeddoen, enz. Of versta, het vriendelijk gezicht van iemand, wien wij groot achten, gelijk onder Spreuk. 16:15. **der ogen verblijdt het hart; een goed gerucht** Hebreeuws, *horing*; versta, een goede tijding, of eerlijken naam, die door het gehoor gevat wordt. **maakt het gebeente** Dat is, verfraait de inwendigste leden van zijn lichaam en verkwikt alsoo ook de ziel. Vergelijk boven de aantekening Spreuk. 12:4. **vet.** Vergelijk boven Spreuk. 11:25.

31. Het oor, dat de bestraffing des levens hoort, zal in het midden der wijzen vernachten.

32. Die de tucht verwerpt, die versmaadt Vergelijk boven Spreuk. 8:36. **zijn ziel; maar die de bestraffing hoort, krijgt verstand.** Hebreeuws, *een hart*; dat is verstand en wijsheid. Zie Job 9:4.

33. De vreze des HEEREN is de tucht der wijsheid; Dat is het onderwijs, de vermaning en verbetering, die ter wijsheid leidt. Zie boven Spreuk. 1:2. **en de nederigheid gaat voor de eer.** Te weten, zowel van het tegenwoordige leven als van het toekomstige.

1. De mens heeft schikkingen Versta, de gedachten, die de mens in zijn hart zich ordelijk voorstelt en voorneemt, doch de krachtige regering Gods geenszins uitgesloten zijnde. Zie onder Spreuk. 21:1. **des harten; maar het antwoord** Het Hebreeuwse woord betekent wel eigenlijk *antwoorden*; maar het wordt ook voor allerlei reden en aanspraak genomen; zie boven Spreuk. 15:1. **der tong is van den HEERE.** Te weten, onder hetwelk zij niet kunnen uitspreken wat zij bedacht hebben, noch uitrichten wat zij besproken hebben.

2. Alle wegen Dat is, zijn leven, zijn doen en laten; zie Gen. 6:12. **des mans zijn zuiver in zijn ogen;** Dat is, in zijn eigen oordeel en goeddunken. Zie Job 18:3. **maar de HEERE weegt** Dat is, onderzoekt, doorgrondt, beproeft en bevindt. Alzo onder Spreuk. 21:2, en Spreuk. 24:12. **de geesten.** Dat is, gedachten, genegenheden, bewegingen en het voornemen. Zie 2 Kon. 19:7.

3. Wentel Zie Ps. 22:9, en Ps. 37:5. **uw werken op den HEERE, en uw gedachten** Welke *schikkingen des harten* genaamd worden, boven Spreuk. 16:1; zie aldaar de aantekening. **zullen bevestigd worden.**

4. De HEERE heeft alles gewrocht om Zijns Zelfs wil; Dat is, om zijner ere wil; te weten, opdat in al zijne werken klaarlijk schijnen zou zijne wijsheid, macht, goedheid, rechtvaardigheid en al zijn andere goddelijke eigenschappen. Vergelijk Rom. 9:17,22,23, en Rom. 11:36; Ef. 1:5,6,12,14. **ja, ook den goddeloze tot den dag des kwaads.** Versta, het kwaad der straf.

5. Al wie hoog is Dat is, hoogmoedig, hovaardig en trots. Zie van deze ondeugd boven Spreuk. 6:17, en Spreuk. 8:13, idem Spreuk. 16:18. **van hart, is den HEERE** Hebreeuws, *des Heeren gruwel*. **een gruwel; hand aan hand,** Zie den zin dezer woorden, boven Spreuk. 11:21. **zal hij niet onschuldig zijn.**

6. Door goedertierenheid Dat is, door de loutere genade des Heeren, die waarachtig en trouw is in zijne beloften, wordt de zonde, om de verzoening, die door *Christus* geschied is, weggenomen; Rom. 3:24. Of versta dit van de goedheid en trouw, die de mensen elkander bewijzen, te weten, niet om daarmede de vergeving der zonden voor God te verdienen, maar als door vruchten van het rechtvaardigmakende geloof zichzelf te verzekeren en aan anderen openbaar te maken dat zij met God uit genade verzoend zijn. Ook kan de verzoening verstaan worden van den vrede, dien wij maken door allerlei bewijs van liefde en weldadigheid met hem, dien wij misdaan hebben, en alzo met hem verzoenen. Vergelijk boven Spreuk. 10:12, en de aantekening. **en trouw wordt de misdaad verzoend; en door de vreze des HEEREN wijkt men af van het kwade.** Te weten, der schuld en daarom ook der straf.

7. Als iemands wegen den HEERE behagen, zo zal Hij ook zijn vijanden Dat is, niet alleen zijne vrienden en die zijne vijanden nooit geweest zijn, met hem in vrede houden, maar ook zijne vijanden tot vrede en vriendschap bewegen, dat zij hem niet beschadigen; zie Gen. 33:4; Exod. 12:36. **met hem bevredigen.**

8. Beter is een weinig met gerechtigheid, dan de veelheid der inkomsten zonder recht. Te weten, verkregen en vergaderd.

9. Het hart des mensen overdenkt Dat is, verzint, overweegt wat het doen en laten wil. Vergelijk boven Spreuk. 16:1, en de aantekening daarop; idem, onder Spreuk. 19:21. **zijn weg; maar de HEERE stiert** Dat is, schikt, beleidt en laat het zijn voornemen uitrichten of achterblijven, tot zulk een einde als met de eer van zijn heiligen naam overeenkomt. **zijn gang.**

10. Waarzegging Het Hebreeuwse woord *kesem* betekent meest bijgelovige en ongeoorloofde waarzegging en toekomstige en verborgen zaken, uit dingen die niet vast gaan, ja duivels zijn, gelijk Num. 22:7, en Num. 23:23; Deut. 18:10; 2 Kon. 17:17; Jer.

14:14; Ezech. 13:6; maar hier wordt het genomen voor de gissing, die uit zekere, vaste en scherpzinnige aanmerking voortkomt. Zodanige is geweest in David; 2 Sam. 14:20, en in Salomo; 1 Kon. 3:24, enz. # 1Ki 3:24 **is op de lippen Anders: zij. des konings; zijn mond** Namelijk, de mond van een wijzen en godvruchtigen koning. **zal niet overtreden** Anders: *overtreedt* niet, enz. **in het gericht.** Dat is, in het uitspreken van het recht en in het vonnissen, daartoe gezeten zijnde op den rechterstoel.

11. Een rechte Hebreeuws, *een balans des gericht's*, of *rechts*; dat is, een rechte waag Door dit woord verstaan vele overzetters een grote balans, en door de volgende *weegschaal* de kleine, die men in de hand houdt, en dat overmits God gezegd wordt de bergen te wegen met de waag, maar de heuvelen, die minder zijn, met de weegschaal; Jes. 40:12. Sommigen verstaan Spreuk. 16:11 als figuurlijk gesproken van al de delen en werken des gericht's., ENZ. Alzo Lev. 19:36, *waag* Door dit woord verstaan vele overzetters een grote balans, en door de volgende *weegschaal* de kleine, die men in de hand houdt, en dat overmits God gezegd wordt de bergen te wegen met de waag, maar de heuvelen, die minder zijn, met de weegschaal; Jes. 40:12. Sommigen verstaan Spreuk. 16:11 als figuurlijk gesproken van al de delen en werken des gericht's. **der gerechtigheid;** dat is rechte waag Door dit woord verstaan vele overzetters een grote balans, en door de volgende *weegschaal* de kleine, die men in de hand houdt, en dat overmits God gezegd wordt de bergen te wegen met de waag, maar de heuvelen, die minder zijn, met de weegschaal; Jes. 40:12. Sommigen verstaan Spreuk. 16:11 als figuurlijk gesproken van al de delen en werken des gericht's.. **waag** Door dit woord verstaan vele overzetters een grote balans, en door de volgende *weegschaal* de kleine, die men in de hand houdt, en dat overmits God gezegd wordt de bergen te wegen met de waag, maar de heuvelen, die minder zijn, met de weegschaal; Jes. 40:12. Sommigen verstaan Spreuk. 16:11 als figuurlijk gesproken van al de delen en werken des gericht's. **en weegschaal zijn des HEEREN;** Te weten, welgevallen, gelijk staat boven Spreuk. 11:1; of zijn werk, gelijk in de volgende woorden van Spreuk. 16:11. Anders: *zijn van*

den Heere. alle weegstenen Dat is, gewicht. Alzo boven Spreuk. 11:1; zie Lev. 19:36. des zaks Of, *buidels*; te weten, waarin zij hunne stenen staken, opdat zij te minder verslijten, of breken zouden. Vergelijk Deut. 25:13; Micha 6:11. zijn Zijn werk. Te weten, dat Hij heeft geboden en dat Hem behaagt. Versta, gelijk ze zijn, zo ze behoren.

12. Het is der koningen Dat is ene zaak, waarvan zij een gruwel hebben moeten; of, *het is den koningen een gruwel*; dat is ene zaak waarvan zij een gruwel hebben; te weten, de wijze en vrome koningen; zie boven Spreuk. 3:32. Anders: *het zij den koningen een gruwel*, enz. gruwel goddeloosheid te doen; want door gerechtigheid wordt de troon bevestigd.

13. De lippen Dat is, gerechtige en deugdelijke redenen, of de mond die rechte dingen spreekt. Vergelijk boven Spreuk. 12:19. der gerechtigheid zijn het welgevallen Dat is, waarin zij een welgevallen hebben moeten; of, *zijn den koningen een welgevallen*; te weten, den godvruchtigen koningen. Anders: *dat de lippen der gerechtigheid den koningen een welgevallen zijn*; dat is, hun wel behagende. der koningen; en elkeen van hen zal liefhebben Te weten, koningen. dien, die rechte dingen spreekt.

14. De grimmigheid des konings is *als* Dat is, als boden verkondigende aan hem, op wien de koning vergramd is, dat hij moet sterven. Het getal van velen toont de zekerheid der boodschap, indie Te weten, grimmigheid.n des konings gramschap niet gestild wordt; zie een exempel Esth. 7:7. de boden des doods; maar een wijs man zal die Te weten, grimmigheid. verzoenen. Dat is, stillen en tot vrede brengen; zie exempelen 1 Sam. 24:10, enz. en 1 Sam. 25:32,33.

15. In het licht Versta, het vriendelijk gelaat, waardoor de koning iemand gunst aanziet; vergelijk boven de aantekening Spreuk. 15:30. van des konings aangezicht is leven; Dat is, als een bode des levens, of verkwikking des levens,

inzonderheid voor hem, op wien de koning tevoren vergramd was. en zijn welgevallen Dat is, gunst en goedwilligheid. is als een wolk des spaden regens. Te weten, die zeer aangenaam is, vallende na een lange droogte in de lente om de vruchten te doen zwellen en tot rijpheid te brengen; zie Deut. 11:14.

16. Hoeveel beter is het wijsheid Hoe *wijsheid* en *verstand* in dit boek onderscheiden worden, zie boven Spreuk. 1:2. te bekomen, dan uitgegraven Zie boven Spreuk. 3:14. goud, en uitnemender, verstand te bekomen, dan zilver!

17. De baan Gelijk de gebaande weg, of des heren straat, de zekerste is voor de reizende lieden, zijn de ongebaande bijwegen vol gevaren; alzo is voor de vromen in hun geestelijke reis niets zekerder of beter dan de zonde te schuwen. der oprechten is van het kwaad af te wijken; hij behoedt zijn ziel, die zijn weg Zie 1 Kon. 2:4. bewaart.

18. Hovaardigheid is voor de verbreking, Dat is, verderf, ondergang, verstoring. Alzo onder Spreuk. 17:19; Jes. 59:7; Jer. 14:17. en hoogheid Dat is, hoogmoedigheid. Het tegendeel is *nederigheid des geestes*; waarvan zie Spreuk. 16:19. des geestes voor den val.

19. Het is beter nederig Dat is zeker nederig te gedragen, gelijk degenen, die van hunne vijanden gevangen en hun tot een roof geworden zijn. Vergelijk Jes. 57:15, waar dezelfde manier van spreken is. van geest te zijn met de zachtmoedigen, Anders, *bedrukten, ellendigen, of armen*; die ook gemeenlijk zachtmoedig zijn. dan roof Het is aan te merken dat hier den hoogmoedigen rijken de roverij toegeschreven wordt. te delen met de hovaardigen.

20. Die op het woord Te weten, des Heeren. Of ook, op de onderwijzing, die met het Woord des Heeren overeenkomt. verstandelijk let, zal het goede Te weten, het lichamelijke, dat tot het

tegenwoordige, en het geestelijke, dat tot het eeuwige leven behoort, boven Spreuk. 8:35; 1 Tim. 4:8. Vergelijk de manier van spreken, onder Spreuk. 17:20, en Spreuk. 18:22, en Spreuk. 19:8. Het tegendeel is als *het kwaad den mens* wordt gezegd *te vinden*; Job 31:29; Esth. 8:6. **vinden; en die op den HEERE vertrouwt, is welgelukzalig.**

21. **De wijze van hart zal verstandig** Te weten, omdat uit de ware wijsheid het verstand komt, waardoor men weet hoe men leven en alle dingen recht aanleggen zal. **genoemd worden; en de zoetheid** Dat is, de welsprekendheid en de bekwaamheid om zijn woord wel te kunnen doen is dienstelijk om anderen vruchtbaar te onderwijzen. **der lippen** Dat is der spraak; zie Gen. 11:1. **zal de lering vermeerderen.**

22. **Het verstand dergenen,** Hebreeuws, zijner meesters, eigenaars, heren, of bezitters; dat is dergenen, die dat hebben of bezitten, en daarmee begaafd zijn en gebruik daarvan hebben; zie Gen. 14:13. **die het bezitten, is een springader** Te weten, die geduriglijk verlicht met lering, verkwikt met vertroosting, sterkt met vermaning, enz. zonder in zichzelf verminderd te worden; zie boven Spreuk. 10:11. **des levens; maar de tucht** Het Hebreeuwse woord *musar* is ook voor kwade tucht of onderwijzing genomen, Jer. 10:8. **der dwazen is dwaasheid.** Te weten, die den dood medebrengt.

23. **Het hart eens wijzen maakt** Dat is, stiert, bereidt en beleidt zijnen mond, opdat hij anders niet dan verstandig, voorzichtig en tijdig spreke. **zijn mond** Dat is, den mond des wijzen. **verstandig, en zal op zijn lippen** Dat is in den mond het goede onderwijs, dat het anderen mededelen wil, overvloediglijk uitstorten. **de lering vermeerderen.**

24. **Liefelijke** Hebreeuws, *redenen der lieflijkheid*. Versta, de redenen der wijzen, die aangenaam en gemakkelijk zijn door hun veelvoudige leer, vermaning, troost, waarschuwing. Vergelijk boven Spreuk. 15:26,

en de aantekening. **redenen zijn een honigraat, zoet voor de ziel,** Te weten, die verstandig is. **en medicijn** Zie boven Spreuk. 4:22. Anders, *gezondheid. voor het gebeente.* Vergelijk boven Spreuk. 14:30.

25. **Er is een weg, die iemand recht schijnt; maar het laatste van dien zijn wegen des doods.**

26. **De ziel** Dat is de mens, die werkt, te weten om den kost te winnen. *Ziel voor mens;* zie Gen. 12:5. Anderen vertalen Spreuk. 16:26 aldus: *een moeilijke ziel*, dat is, die met woorden moeite maakt, *doet zichzelf moeite aan; want hun mond wordt weder tegen hen geboden;* dat is, hun moeilijke redenen vallen henzelf tegen en maken hun moeite. **des arbeidzamen werkt voor zichzelf;** Dat is, tot onderhouding van zijn eigen lichaam. **want zijn mond** Te weten, dat die spijs gebruiken en nuttigen moet voor al de leden des lichaams. Vergelijk Pred. 6:7. **buigt zich** Te weten, als met eerbiediging den arbeider biddende dat hij naarstiglijk werken zou, opdat hij altijd wat hebben zou om den mond te bieden. Het is ene gelijkenis, genomen van degenen, die iets verzoeken bij enige heren, wien zij grote eer bewijzen, om in hun goede gunst te staan. **voor hem.** Te weten, den arbeider, of den mens die werkt.

27. **Een Belialsman** Zie Deut. 13:13. **graaft kwaad;** Dat is, bedenkt en legt er zich op toe dat hij zijnen naaste iets kwaads berokkent; gelijk men met moeite graaft naar enig ding, dat men uit de aarde hebben wil. **en op zijn lippen is als brandend vuur.** Te weten, van de lastering, waardoor hij met een hittigen lust den naam van zijn naaste brandmerkt, om hem ten enenmale te vernielen.

28. **Een verkeerd man** Zie boven Spreuk. 6:14. **zal krakeel inwerpen;** Zie Spreuk. 6:14. **en een oorblazer** Dat is, heimelijke en achterklapper, die in het verborgene van zijnen naaste kwaadspreekt; also onder Spreuk. 18:8, en Spreuk. 26:20,22. **scheidt den voornaamsten** Of, *leidsman* en *voorganger*; te weten, der vrienden, dat is

den besten en voornaamsten vriend; also onder Spreuk. 17:9; idem, vergelijk Ps. 55:14. Anders: *scheidt den vorst*; dat is, de vorsten van elkander. vriend.

29. Een man des gewelds Dat is die met geweld, wrevel en onrecht omgaat; zie Job 11:11; Ps. 5:7, en de aantekening. **verlokt** Hij doet niet alleen zelf anderen overlast, maar poogt ook zijnen naaste of metgezel daartoe te trekken, om dat met hem te doen; zie boven Spreuk. 1:11, en van het Hebreeuwse woord, Richt. 14:15. **zijn naaste, en hij leidt hem in een weg, die niet goed is.** Zie boven Spreuk. 2:12.

30. Hij sluit Te weten, om te beter met zijn verkeerde gedachten bezig te zijn, want door de aanschouwing der uiterlijke dingen worden de inwendige zinnen in hunne werkingen verhinderd. Vergelijk boven Spreuk. 6:14, en de aantekening. **zijn ogen, om verkeerdheden te bedenken; zijn lippen bijtende,** Hebreeuws, *insnijdende, of haastelijk roerende en bewegende, en afbrekende zijne redenen*; dat is, het ene deel derzelve voorstellende, het andere, dat hij eigenlijk voorheeft, in zijn hart verbergende. **volbrengt** Te weten, dat ten volle besluitende en voornemende in de gedachten zijns harten. **hij het kwaad.** Te weten, dat hij voorheeft zijnen naaste aan te doen.

31. De grijsheid is een sierlijke Dat is, die sieraad toebrengt. Zie boven Spreuk. 4:9. Hebreeuws, *kroon des sieraads*. kroon; Vergelijk boven Spreuk. 12:4. **zij wordt op den weg** Anders genaamd *de paden des rechts*, enz. Zie boven Spreuk. 2:8, en de aantekening. De zin is dat de vromen dikwijls die kroon krijgen, te weten als het hun zalig is. Of versta, dat de grijsheid een kroon des sieraads is aan degenen, die op het pad der gerechtigheid wandelen. Vergelijk Ps. 37:11,18,27, en de aantekening. Zie ook boven Spreuk. 3:2. **der gerechtigheid gevonden.**

32. De lankmoedige Hebreeuws, *land van toornigheden*. Zie boven Spreuk. 14. **29. is beter dan de sterke; en die heerst over zijn geest,** Dat is, eigen wil,

genegenheid, gemoedsaandoeningen, driften, bewegingen, die kwaad zijn. Zie 2 Kon. 19:7. **dan die een stad inneemt.**

33. Het lot Hetwelk hire in de voortijden zeer gebruikelijk was in de bedeling der erfenissen, Num. 26:55; Joz. 18:10, en Joz. 19:1; Micha 2:5; en andere goederen, Ps. 22:19, boven Spreuk. 1:14, idem in de uitrichting en ordening van goddelijke en heilige zaken, Lev. 16:8, enz.; 1 Kron. 24:5, enz.; Hand. 1:25; idem in het eindigen van geschillen en andere twijfelachtige dingen; Joz. 7:14; 1 Sam. 14:41; onder Spreuk. 18:18; Jona 1:7. # 1Ch 24.5 Ac 1.25 Jos 7.14 1Sa 14.41 Pr 18.18 Jon 1.7 **wordt in den schoot** Of, in een besloten vat, of heimelijke plaats. Vergelijk onder, Spreuk. 17:23. **geworpen; maar het gehele beleid** Het Hebreeuwse woord betekent voornamelijk *oordeel, recht, gericht*; maar hier is het aangenomen voor het *beleid*, dat is de besturing en regering van enige zaak; gelijk het woord *oordelen* of *richten*, dikwijls also in de Heilige Schrift genomen wordt. Zie Richt. 2:16; idem, Ps. 96:13; Micha 4:3; Zach. 3:7, enz. Anders: *het gehele oordeel deszelve*; dat is hetgeen door het lot geoordeeld wordt. **daarvan is van den HEERE.** Te weten, die door zijne voorzienigheid het lot zo bestuurt gelijk Hij wil dat het valt, zulks dat hier niets geschiedt bij geval of blind avontuur.

Spreuken 17

1. Een droge bete, en rust daarbij, is beter, dan een huis vol van geslachte Hebreeuws, *slachting*. Het Hebreeuwse woord betekent wel meest beesten, die ter offerande geslacht worden, maar het betekent ook die ter spijs en ter maaltijd bereid zijn; gelijk hier en Gen. 31:54. Zie de aantekening aldaar. **beesten met twist.** Hebreeuws, *van den twist*; dat is waar twist bij is.
2. Een verstandig knecht zal heersen over een zoon, die beschaamd Vergelijk boven Spreuk. 10:5. **maakt, en in het midden** De zin is dat hij onder de broeders van den beschaamden zoon ook een

deel van het erfdeel wegdragen zal. Anderen verstaan dat hij als gouverneur zal zijn van de kinderen en van zulk aanzien, dat hem ook het beleid hunner goederen, en vervolgens het bedelen hunner erfenissen, zal toevertrouwd worden. **der broederen zal hij erfenis delen.**

3. De smeltkroes Versta, een vat, waarin het zilver gesmolten en gezuiverd wordt; also onder Spreuk. 27:21. **is voor het zilver, en de oven** Te weten, waarin zilver, tin, koper, enz., gesmolten en gezuiverd wordt. Zie Ezech. 22:18,19,20, enz. **voor het goud; maar de HEERE** Versta, de Heere alleen. De mensen kunnen wel, door hun kunst, goud en zilver beproeven om te weten of het goed of kwaad is, maar het hart van den mens kan niemand doorgronden dan God. **proeft de harten.**

4. De boosdoener Dat is, die zijnen naaste kwaaddoet of genegen is kwaad te doen. **merkt op de ongerechte** Hebreeuws, *lip der ongerechtigheid*; te weten, die te kennen geeft hoe men ongerechtigheid bedrijven en zijnen naaste leed kan doen. **lip; een leugenaar** Hebreeuws, *valsheid of leugen*; dat is die met valsheid of leugen omgaat. Zie Job 35:13. **neigt het oor tot de verkeerde tong.** Hebreeuws, *de tong der verkeerdheden*; dat is die verkeerdheden spreekt. Zie boven Spreuk. 2:12. Anders: *horende de leugens op de verkeerde tong.*

5. Die den arme bespot, Te weten, met gebaren, woorden of daden. Vergelijk boven Spreuk. 14:31. **smaadt** Dat is, onteert God, die den arme niet alleen geschapen heeft, maar ook door de armoede bezoekt en oefent. **deszelfs Maker; die zich verblijdt in het verderf,** Te weten, zijns naasten. Zie onder Spreuk. 24:17. **zal niet onschuldig zijn.** Dat is, ongestraft blijven. Zie 1 Kon. 2:9.

6. De kroon Dat is, sieraad. Zie boven Spreuk. 12:4. **de ouden zijn de kindskinderen,** Te weten, die wijs en vroom zijn; in welken de ouden genieten Gods zegen, van welken zie Ps. 127:3, en Ps. 128:3. **en der kinderen**

sieraad zijn hun vaderen. Want het is heerlijk uit eerlijke ouders te zijn.

7. Een voortreffelijke Hebreeuws, *een lip der voortreffelijkheid, of uitnemendheid*; dat is een voortreffelijke rede, handelende van uitnemende dingen, als van wijsheid en deugdzaamheid. Alzo is in het volgende, Hebreeuws, *een lip der valsheid*, een valse rede. **lip past een dwaze niet, veelmin een prins een leugenachtige lip.**

8. Het geschenk is in de ogen zijner heren Dat is, die genegen zijn dat te ontvangen, of die het alrede ontvangen hebben en nu bezitten. Zie van dit woord Gen. 14:13. **een aangenaam** Hebreeuws, *gesteente der aangenaamheid*; dat is, als een aangenaam edelgesteente, of als parelen, welke om hare schoonheid en kostelijkheid zeer liefvallig plegen te zijn. **gesteente; waarhenen het zich** Te weten, het geschenk door het beleid en aanbieden des schenkers. Anders: *waarheen hij*, te weten de schenker of eigenaar, *zich zal wenden, zal hij voorspoed hebben.* **zal wenden, zal het wel** Dat is, het zal wat uitrichten bij dengene, die het ontvangt, tot voordeel desgenen, die het geeft. Salomo spreekt niet van hetgeen men doen moet, maar van hetgeen pleegt te geschieden. **gedijen.**

9. Die de overtreding Te weten, die tegen hem door zijnen naaste begaan is. Vergelijk boven Spreuk. 10:12. **toedekt,** Te weten, door die te vergeten en te vergeven. **zoekt liefde;** Dat is, poogt de liefde, door welke hij van zijnen vriend bemind wordt, te voeden en te onderhouden. **maar die de zaak** Of, *het woord*, te weten der overtreding. **weder ophaalt, scheidt den voornaamsten** Zie boven Spreuk. 16:28. **vriend.**

10. De bestraffing gaat dieper in den verstandige, dan den zot honderd maal te slaan. Te weten om hem tot verbetering te brengen.

11. Zekerlijk, Of, de wederspannige zoekt alleenlijk het kwaad; Te weten dat hij zijnen naaste aandoet en voornamelijk den vrome. Hebreeuws, *de wederspannigheid*; dat is, die zeer wederspannig is. Zie Job 35:13. Alzo boven

Spreuk. 17:4, *valsheid* voor valschaard. Versta, degenen, die wederspanning is tegen God en die over hem gesteld zijn. Anders: *de kwade zoekt alleen, of zekerlijk, wederspanningheid.* **de wederspanninge zoekt het kwaad;** Te weten dat hij zijnen naaste aandoet en voornamelijk den vrome. **maar een wrede** Te weten, de Satan, of enige zware plaag, die God als zijne scherprechters gebruikt. **bode zal tegen hem gezonden** Namelijk van God. worden.

12. **Dat een beer,** De zin is, dat het minder gevaar is een beer te ontmoeten in zijn woedende wreedheid dan een zot, enz. **die van jongen beroofd is, een man tegemoet kome, maar niet een zot in zijn dwaasheid.** Dat is, als hij door zijne dwaasheid tot alle onredelijke en razende driften gedreven wordt.

13. **Die kwaad voor goed vergeldt, het kwaad zal** Te weten, der straf. Zie Gen. 19:19. **van zijn huis** Dat is van zijn huisgezin. Zie Gen. 7:1. Of van zijn geslacht en nakomelingen; te weten, die zijne zonden navolgen. Zie 1 Kon. 14:10. **niet wijken.**

14. **Het begin** Dat is die het krakeel of geschil begint. **des krakeels is gelijk een, die het water** Dat is die het water inlaat, door de sluis te openen of den dam te breken, waarmede het wederhouden wordt. Want deze opening en breuk blijvende, is er geen houden aan den loop des waters; ja deszelfs doorgang wordt hoe langer zo ruimer. **opening geeft; daarom verlaat den twist, eer hij zich** Te weten, de twist. **vermengt.** Of, *vermengd worde;* te weten, onder velen, die daarin getrokken en mede gemoeid worden. Of *eer gij u daarin mengt.*

15. **Wie den goddeloze rechtvaardigt,** Dat is, vrijspreekt en rechtvaardig verklaart. Zie Gen. 44:16, en Deut. 25:1. **en den rechtvaardige verdoemt,** Dat is, onrechtvaardig, schuldig en strafwaardig verklaart; zie Deut. 25:1. **zijn den HEERE een gruwel, ja,** Dat is, de een zowel als de ander, beiden geleidelijk. Zie dezelfde manier

van spreken onder Spreuk. 20:10,12. **die beiden.**

16. **Waarom toch zou in de hand des zots het koopgeld** Dat is, de rijkdom en middelen om kunsten en wetenschappen te leren. **zijn, om wijsheid te kopen,** Te weten, gelijk andere dingen, die voor geld of waar altijd kunnen gekregen worden; even alsof de wijsheid en geleerdheid in alle manieren ook zodanig waren, en van een ieder, zelfs van de zotten, ook alzo te verkrijgen waren. **dewijl hij geen verstand** Hebreeuws, *hart;* dat is verstand. Zie Job 9:4. Hij spreekt van het verstand, waardoor men bekwaam is om de wijsheid ernstig te begeren, grondig te begrijpen en stichtelijk te gebruiken. **heeft?**

17. **Een vriend** Te weten, die een oprecht vriend is, dat is die weldadigheid en trouw aan zijnen vriend doet, Gen. 24:49, en die waarheid en vrede liefheeft; Zach. 8:19. **heeft te aller tijd** Niet alleen in voorspoed, maar ook in tegenspoed. **lief; en een broeder** Dat is, die ware broederlijke liefde bewijst om zijnen vriend uit den nood te helpen, of immers daarin enige verlichting hem naar zijn vermogen toe te brengen. **wordt in de benauwdheid geboren.** Dat is, door Gods voorzienigheid toegeschikt en tevoorschijn gebracht, alzo dat in de benauwdheid geopenbaard wordt wie een rechte broeder is. Anders: *een broeder is tegen de benauwdheid geboren;* te weten, om in dezelfde bij te staan, of *en hij te weten, een vriend wordt een broeder in de benauwdheid geboren.*

18. **Een verstandeloos mens klapt** Zie boven Spreuk. 6:1. **in de hand, zich borg** Of, *borgtocht belovende.* **stellende bij zijn** Hebreeuws, *voor het aangezicht;* dat is, in de tegenwoordigheid; anders: *voor.* **naaste.** Versta, den schuldeheer, tot wiens verzekering de borg zich tot de betaling verbindt. Anderen verstaan den schuldenaar, voor wien de borgtocht geschiedt.

19. **Die het gekijf** De reden is, omdat de kijving een oorsprong is van vele zonden, die de twistgierige met zijn doen schijnt lief te

hebben. **liefheeft, heeft de overtreding lief; die zijn deur** Te weten, de deur van zijn gebouw, die hij hoog opgetrokken heeft. Het is te verstaan als een algemeen spreekwoord van degenen, die zich boven hun staat uitsteken. Want gelijk een huis zeer hoog opgebouwd zijnde, dikwijls den val onderworpen is, alzo zal een mens, die zich verheft boven zijn staat en zijnen naaste veracht, dien hij door twisten zoekt zie boven Spreuk. 8:36. **te verdrukken, zeer dikwijls tot een schrikkelijken val komen. verhoogt, zoekt** Zie boven Spreuk. 8:36. **verbreking.** Dat is, schade en verderf. Alzo boven Spreuk. 16:18.

20. **Wie verdraaid** Of, *verkeerd* Zie boven Spreuk. 2:12.. Zie boven Spreuk. 6:14. **is van hart, zal het goede** Vergelijk boven Spreuk. 16:20 en de aantekening. **niet vinden; en die verkeerd** Zie boven Spreuk. 2:12. **is met zijn tong, zal in het kwaad vallen.**

21. **Wie een zot** Dat is, die een zot mettertijd worden zal. **genereert, die zal hem tot droefheid zijn; en de vader des dwazen** Zie van dit woord boven Spreuk. 17:7. **zal zich niet verblijden.**

22. **Een blij hart zal een medicijn goed maken;** Dat is, krachtig, dat zij het lichaam deugd doet. Vergelijk de manier van spreken met Spreuk. 15:2. Anders: *zal goeddoen als een medicijn;* te weten, het lichaam, om dat in goede gezondheid te onderhouden. Of, *maakt goede medicijn;* te weten die het lichaam doet welvaren. **maar een verslagen geest zal het gebeente** Dat is, de inwendigste leden en de krachten van het lichaam. Zie Job 7:15. **verdrogen.**

23. **De goddeloze zal het geschenk uit den schoot** Te weten desgenen, die het aanbiedt; dat is, zal het heimelijk en in het verborgen nemen; want niemand is gaarne bekend voor een, die het recht buigt. Vergelijk boven Spreuk. 16:33. **nemen, om** Vergelijk onder Spreuk. 18:5, en Spreuk. 21:14; Jes. 10:2; Amos 5:12. **de paden** Dat is, de rechte manier van doen, die in het gericht moet gevolgd worden, te verkeren.

Vergelijk Exod. 23:2. **des rechts te buigen.**

24. **In het aangezicht** Dat is, de wijsheid ziet den verstandige als de ogen Dat is, het gezicht van den zot zweeft en dwaalt herwaarts en derwaarts naar alle hoeken. De vliegende ogen zijn een teken van de ijdelheid en ongestadigheid van het gemoed. Anders: *de zot ziet overal* om wijsheid te vinden, maar tevergeefs, boven Spreuk. 14:6. uit; te weten, als men acht neemt op de gestadigheid zijner ogen, de manierlijkheid van zijn wezen en schaamachtigheid van zijn gelaat. Anderen verstaan dit alzo, dat de wijsheid den verstandigen altijd bij de hand is en niet ver te zoeken; of dat zij die altijd voor ogen hebben om zich naar die te voegen; Pred. 2:14. **des verstandigen is wijsheid; maar de ogen** Dat is, het gezicht van den zot zweeft en dwaalt herwaarts en derwaarts naar alle hoeken. De vliegende ogen zijn een teken van de ijdelheid en ongestadigheid van het gemoed. Anders: *de zot ziet overal* om wijsheid te vinden, maar tevergeefs, boven Spreuk. 14:6. **des zots zijn in het einde der aarde.**

25. **Een zotte zoon is een verdriet voor zijn vader, en bittere** Hebreeuws, *bitterheid;* dat is, een oorzaak der droefheid, die hun hart zeer bitter smaakt. Zie 2 Kon. 4:27. **droefheid voor degene, die hem gebaard heeft.**

26. **Het is niet goed,** Dat is, zeer kwaad, onbehoorlijk en niet deugende, alzo onder Spreuk. 18:5; idem Spreuk. 19:2, en Spreuk. 20:23; alzo *niet kwaad* wordt gezegd voor hetgeen goed is; onder Spreuk. 31:12. **den rechtvaardige** Dat is, die geen schuld heeft. **ook te doen boeten,** Dat is, niet alleen de bozen, maar ook de vromen; of: het is niet goed den rechtvaardigen boete op te leggen, veel minder ten onrechte aan het lijf te straffen. **dat de prinsen iemand slaan zouden om hetgeen** Of, *boven, of tegen het recht.* recht is.

27. **Wie wetenschap** Dat is, goed en vast verstand heeft. **weet, houdt zijn woorden in; en een man van verstand is kostelijk** Dat is, dierbaar en

spaarzaam van gemoed, niet lichtvaardig en onbedacht uitstrooiende al hetgeen hij weet en in of op zijn hart heeft. Anders: *is koel van geest*, of *koelzinnig*; dat is, vrij van driften of beroeringen en traag in het spreken. Zie van het woord *geest* in dezen zin genomen 2 Kon. 19:7, en onder Spreuk. 29:11; zie de aantekening. **van geest.**

28. Een dwaas zelfs, die zwijgt, zal wijs geacht worden, *en* die zijn lippen toesluit, verstandig.

Spreuken 18

1. Die zich afzondert, Te weten, van het gezelschap der mensen, genegen zijnde om in stilheid en eenzaamheid te leven. **tracht naar wat begeerlijks**; Hebreeuws, *naar begeerte*; dat is, heeft gemeenlijk iets begeerlijks voor, hetwelk hij zeer naarstiglijk najaagt, dat zoekende in die eenzaamheid te gekomen. Anders: *zoekt met*, of *door begeerte*. **hij vermengt zich in alle** De wijze man spreekt van dengene, wiens begeerte en lust is zich in de onderzoeking van alle goede wetenschap en ware wijsheid in te laten, om daarvan een vaste kennis te hebben, die hij in zijn hart opsluit. Deze zin wordt met de tegenstelling van Spreuk. 18:2 zeer bevestigd. Anderen verstaan hier een kwade afzondering, waardoor iemand zich van de ware wijzen en rechtgevoelenden afscheidt, gedreven zijnde door de begeerte van ijdele eer, waartoe hij zoekt te geraken mits zich door arglistige en spitsvondige zinnen in alle goede wijsheid en lering om te wentelen, daarentegen zich op te werpen en zijn venijn daaruit te zuigen, dat hij bij alle gelegenheid daarna met groten schijn van hoge wijsheid overal uitgiet. **bestendige wijsheid.**

2. De zot heeft geen lust aan verstandigheid, maar daarin, Te weten, zal hij alleen lust hebben. **dat zijn hart** Of, *in het ontdekken zijns harten*; of *dat hij zijn hart ontdekke*; te weten, door zotte redenen bekend makende de zotheid, waarmede zijn hart vervuld is. **zich ontdekt.**

3. Als de goddeloze komt, komt ook de **verachting** Te weten, waardoor hij de vromen niet alleen veracht in zijn hart, maar ook hun schande en versmaadheid aandoet met woorden en werken, of waardoor hij van de vromen veracht wordt. **en met schande** Of, *met den schandelijke*, dat is den oneerlijken mens komt ook de versmaadheid, te weten, waardoor hij anderen versmaadt, of van anderen versmaad wordt. **versmaadheid.**

4. De woorden van den mond eens **mans** Te weten, van groot verstand en aanzien. **zijn diepe wateren**; Dat is, als diepe wateren, die niet kunnen uitgeput worden; gelijk ook een zodanige man nimmermeer stof ontbreekt van goed onderwijs, gelijk zij van hem begeerd wordt. Vergelijk onder Spreuk. 20:5. **en de springader der wijsheid is een uitstortende** Dat is, die altijd vloeden en stromen heeft uit te geven en nimmermeer uitdroogt. **beek.**

5. Het is niet goed, Dat is, het is kwaad. Zie boven Spreuk. 17:26. **het aangezicht** Zie Lev. 19:15. **des goddelozen aan te nemen, om den rechtvaardige** Dat is, te maken dat hij, die recht heeft, hetzelfde verlieze, onderligge in het gericht en van den rechter veroordeeld worde, alzo Amos 5:12. **in het gericht te buigen.**

6. De lippen Dat is, de woorden en redenen. Alzo in Spreuk. 18:7, waar ook het woord *mond* in denzelfden zin genomen is. Zie Job 15:5. De zot mengt zich door zijn onwijze redenen in den twist, waaruit hij met ere wel had kunnen blijven. **des zots komen in twist, en zijn mond roept naar slagen.** Dat is, brengt de twistende lieden aan elkander en hitst hen op tot vechterij. Of, hij is niet gerust eer hij zijn huid vol slagen heeft, hij roept er om.

7. De mond des zots is hemzelven Dat is, oorzaak zijner ver storing, dat is van zijn verderf en ondergang. **een ver storing, en zijn lippen een strik** Te weten, waarin hijzelf gevangen wordt. Vergelijk boven

- Spreuk. 12:13, en de aantekening. **zijner ziel.**
- 8. De woorden des oorblazers zijn als dergenen, die geslagen** Dat is, die zich zeer klagelijk aanstellen, zich gelatende ongelijk geleden te hebben, om dengenen, dien zij het oor vol blazen, tot medelijden te verwekken en tegen hunnen naaste op te ruïen. Anders: *zijn als slangen*; te weten, waarmede zij hunnen naaste kwetsen en wonden aan zijn goeden naam; vergelijk boven Spreuk. 12:18. Of, *zijn als dergenen, die vleien*; dat is pluïmstrijken en schoonspreken. **zijn, en die dalen in het binnenste** Hebreeuws, *in de binnenkamers.* **des buïks.** Dat is, van het gemoed; zie Job 15:2.
- 9. Ook die zich slap** Versta, den luïaard en trage. **aanstelt in zijn werk, die is een broeder** Dat is, in gelijken graad te stellen met den doorbrenner, of daarbij te gelijken. Zie van zulke betekenis van het woord *broeder*, Job 30:29 en de aantekening. **van een doorbrenner.** Dat is, van een groot verkwister. Hebreeuws, *des Heeren doorbrenners, of des meesters der doorbrenning, of verkwisting*; dat is, die daartoe zeer genegen is en zijn werk daarvan maakt. Zie Gen. 14:13.
- 10. De Naam** Dat is, de Heere zelf, welverstaande voor dien, die Hem recht kennen en aanroepen. Zie 1 Kon. 5:3. **des HEEREN is een Sterke Toren;** Hebreeuws, *een toren der sterkte*; dat is, als een sterke toren, waarin degenen, die door enigen nood benauwd zijn, niet alleen beschermd, maar ook vrij van alle gevaar der schade gesteld worden; alzo Ps. 61:4. **de rechtvaardige zal daarhenen lopen,** Te weten, tot den naam des Heeren, of tot den toren der sterkte. **en in een Hoog Vertrek gesteld worden.**
- 11. Des rijken** Alzo boven Spreuk. 10:15. **goed is de stad zijner sterkte, en als een verheven muur in zijn inbeelding.** Dat is, alzo de rijke zichzelf wijsmaakt en zich in zijne gedachten laat voorstaan.
- 12. Voor de verbreking** Dat is, tegenspoed, ondergang en verderf. Zie van het Hebreeuws woord Job 31:29. **zal des mensen hart zich verheffen; en de nederigheid gaat voor de eer.**
- 13. Die antwoord geeft,** Hebreeuws, *die een woord wederkeert*; dat is, die antwoordt. Alzo 1 Kon. 12:6,9; 2 Kron. 10:6,9. **eer hij zal gehoord hebben, dat is hem dwaasheid** Dat is, wordt hem met recht tot dwaasheid gerekend, waarover hij dan schaamte en schande behaalt. **en schande.**
- 14. De geest** Dat is moed, te weten die mannelijk en kloek is. Zie boven Spreuk. 15:13. **eens mans zal zijn krankheid** Te weten, òf zijns zelfs, als droefheid en vrees, òf van zijn lichaam, als ziekte en smart. Deze alle wordt de kloekmoedige geest gezegd te *ondersteunen* als hij daarin den mens sterkt en troost, dat hij niet bezwijke. **ondersteunen; maar een verslagen geest** Dat is moed, te weten die mannelijk en kloek is. Zie boven Spreuk. 15:13., **wie zal dien** Alsof hij zeide: Niemand dan God. **opheffen?** Anders: *dragen?*
- 15. Het hart der verstandigen** De verstandigen en wijzen zijn hier die een beginsel der verstandigheid en wijsheid gekregen hebbende, zoeken toe te nemen, mits in het hart te bedenken en te bewaren wat zij geleerd hebben, en met het oor te luisteren naar hetgeen nog te leren is. Vergelijk boven Spreuk. 1:5. **bekomt wetenschap, en het oor der wijzen zoekt wetenschap.**
- 16. De gift des mensen maakt hem ruimte,** Dat is, opent hem den weg om uit den nood te komen, of aan het einde van enig geschil of moeite te geraken. **en zij geleidt hem voor het aangezicht der groten.** Dat is, die groot van staat en aanzien zijn, vervolgens veel vermogen om iemands zaak te bevorderen. Vergelijk 2 Kon. 5:1, en 2 Kon. 10:6, en 2 Kon. 25:9, en de aantekening.
- 17. Die de eerste** Dat is, die in het geschil, hetwelk hij met zijnen naaste uitstaande heeft, in de voorbaat is, door eerst zijne zaak den rechter te openen en met redenen te

bekleden. is in zijn twistzaak, *schijnt rechtvaardig* Dat is, gelijk te hebben, welverstaande zolang als zijne partij nog niet is gehoord geweest. **te zijn; maar zijn naaste** Te weten, de verweerder. **komt,** Te weten, voor den rechter, om hem ook zijne zaak aan te dienen. **en hij onderzoekt** Te weten, de rechter, of de partij. **hem.** Namelijk zijnen naaste, dat is den verweerder, om hem mede te horen en te onderzoeken over hetgeen de eiser eerst voortgebracht had.

18. **Het lot** Zie boven Spreuk. 16:33. **doet de geschillen ophouden, en maakt scheiding tussen machtigen.** Dat is, die zich verhardden, sterken, of te machtig maken in hun geschil tegen elkander, of die macht genoeg hebben om elkander te beschadigen, zo zij niet verenigd worden.

19. **Een broeder is wederspanniger** Of, meer door overtreding verstoord, te weten, tegen zijnen broeder, van wien hij meent verongelijkt te zijn en daarom met hem in twist is. **dan een sterke stad;** Te weten, tegen haren prins of enigen heer aan welken zij zich niet wil overgeven, noch met hem vrede maken, steunende op hare sterkte. Hebreeuws, *stad der sterkte.* **en de geschillen** Te weten, tussen de broeders en nabestaande vrienden. **zijn als een grendel** Dat is, zij houden zeer vast en sluiten de twistige broeders doorgaans van elkander. **van een paleis.**

20. **Van de vrucht** Versta, de redenen, die uit iemands mond voortkomen, en in het volgende van Spreuk. 18:20, *de inkomst der lippen* genoemd worden. Vergelijk boven Spreuk. 12:14, en Spreuk. 13:2. **van ieders mond zal zijn buik** Dat is, hijzelf in lichaam en ziel. **verzadigd worden; hij zal verzadigd worden van de inkomst** Dat is, vervuld worden, òf met het goed der zegening door zijn wijze en vrome redenen, òf met het kwaad der straf door zijn dwaze en goddeloze redenen. Vergelijk Job 7:4, en boven Spreuk. 12:14. **zijner lippen.**

21. **Dood en leven zijn in het geweld** Hebreeuws, *hand.* Vergelijk Gen. 16:6, en zie

de aantekening. **der tong; en een ieder, die ze** Te weten, de tong. **liefheeft,** Te weten, om die te gebruiken, òf ten goede door wijze en deugdzaame redenen, òf ten kwade door onwijze en ondeugdelijke redenen. Doch sommigen nemen het alleen in ten goede. **zal haar vrucht** Zie boven Spreuk. 1:31. **eten.** Dat is, genieten met vreugde, zo hij die liefheeft, om wel te gebruiken, of te lijden met smart, zo hij die bemint, om te misbruiken. Zie Job 21:25.

22. **Die een vrouw** Te weten, een goede en godvrezende. Het woord *goede* moet men uit het volgende verstaan. Alzo onder Spreuk. 22:1, *naam* voor goede naam, idem Spreuk. 24:6, *raadgevers* voor goede raadgevers, en daar Spreuk. 24:20, *beloning* voor goede beloning, en Spreuk. 29:4 *een koning* voor een goed en wijs koning. **gevonden heeft, heeft een goede zaak gevonden, en hij heeft welgevallen getrokken** Dat is, *verkregen.* Zie boven Spreuk. 8:35, en Spreuk. 12:2. **van den HEERE.**

23. **De arme spreekt smekingen; maar de rijke antwoordt harde dingen.**

24. **Een man, Hebreeuws, een man der vrienden;** dat is, die vrienden heeft. **die vrienden heeft, heeft zich vriendelijk te houden;** Te weten, met degenen, waarmede hij in vriendschap getreden is. **want er is een liefhebber, die meer aankleeft** Dat is, in den nood nader bijblijft en trouwelijker bijstaat. **dan een broeder.**

Spreuken 19

1. **De arme, in zijn oprechtheid** Dat is, in ongeveinsde vroomheid levende, zie boven Spreuk. 2:7. **wandelende, is beter dan de verkeerde** Zie boven Spreuk. 2:12. **van lippen, en die een zot is.** Zie boven Spreuk. 1:22.

2. **Ook is de ziel** Dat is, de lust en genegenheid om iets te doen of te laten. Zie Ps. 27:12. De profeet bestraft twee dingen: I. Tot iets genegen te zijn, waar men geen verstand van heeft. II. Zo men er verstand van

heeft, met onbedachte en haastige zinnen dat aan te gaan en na te jagen. **zonder wetenschap** Dat is, die niet verstaat wat hij doen of laten moet om God te behagen en stichtelijk met de mensen te verkeren. **niet goed**; Dat is, zeer kwaad en schadelijk; vergelijk boven Spreuk. 17:26 en de aantekening. **en die met de voeten haastig is**, Te weten, ten kwade. Of versta, die haastig voortloopt met zijn onbedachte zinnen en voortdrijvende gemoedsbewegingen, zonder eerst wel beraden te zijn; zie boven Spreuk. 1:15. **zondigt**.

3. **De dwaasheid des mensen zal zijn weg** Dat is, zijn voorstel, handel en zaken doen mislukken, kwalijk slaan en te gronde brengen. **verkeren**; en zijn hart zal zich **tegen den HEERE** Dat is, zal murmureren en zich ontstellen met een gevoel alsof de schuld bij den Heere was, dat al zijn voornemen en doen verloren gaat. **vergrammen**.
4. **Het goed brengt veel vrienden toe; maar de arme wordt van zijn vriend gescheiden**. Al heeft hij maar één vriend, van dien wordt hij zelfs ook dikwijls verlaten.
5. **Een vals** Hebreeuws, *een getuige der valsheden*. **getuige zal niet onschuldig** Dat is, niet ongestraft. Zie 1 Kon. 2:9. **zijn**; en die leugen blaast, zal niet ontkomen.
6. **Velen smeken het aangezicht** Dat is, den persoon. Zie van het Hebreeuwse woord in denzelfden zin genomen, Job 11:19, en de aantekening. **des prinsen**; Of, *des milden*. Zie van het Hebreeuwse woord *Nadib*, Job 12:21. **en een ieder is een vriend desgenen**, Hebreeuws, *den man*, of *den man der gift*; dat is, die genegen is te geven en mildelijk te delen. **die giften geeft**.
7. **Al de broeders** Dat is, die hem in maagschap bestaan, hoewel niet toegedaan in oprechte en ongeveinsde liefde. **des armen** Dat is, desgenen, die verarmd is en afgegaan van goed. **haten hem**; Dat is, verlaten hem, even alsof zij hem haatten; of

zij hebben hem minder lief dan voordat hij arm was. Zie Gen. 29:31. **hoeveel te meer gaan zijn vrienden** Dat is, zijne bekenden en metgezellen, hoewel maar in schijn. Want hoedanig een ongeveinsd vriend is, zie boven Spreuk. 17:17, en Spreuk. 18:24. **verre van hem!** Hij Te weten, de arme. **loopt** Te weten, zijne broeders en vrienden. **hen na met woorden die niets zijn**. Dat is, van gene kracht of waarde, overmits zij niet aangenomen, maar veracht worden. Of, *maar zij*, te weten, de broeders en vrienden, *zijn dezelve niet*; te weten, waardoor zij zich uitgaven, eer de verarmde uit oorzaak zijner armoede hen naliep. Anders: *hij volgt woorden, die niet zijn*; dat is, hij steunt op de beloften, die zij hem gegeven hebben eer hij arm werd, die van gene waarde zijn.

8. **Die verstand** Dat is, die verstand zoekt te bekomen. Hebreeuws, *het hart*; welk woord dikwijls in de Heilige Schrift voor wijsheid en verstand genomen wordt. Zie Job 9:4. **bekomt, heeft zijn ziel lief; hij neemt de verstand** Dat is, die verstand zoekt te bekomen. Hebreeuws, *het hart*; welk woord dikwijls in de Heilige Schrift voor wijsheid en verstand genomen wordt. Zie Job 9:4. **igheid waar, om het goede** Zie boven Spreuk. 16:20. **te vinden**.
9. **Een vals** Hebreeuws, *een getuige der valsheden*. Alzo boven Spreuk. 19:5. Zie aldaar de aantekening. **getuige zal niet onschuldig zijn; en die leugen blaast, zal vergaan**.
10. **De weelde staat een zot** De reden is, omdat hij daardoor nog zotter wordt; dat is darter en moedwilliger. **niet wel; hoeveel te min een knecht te heersen over vorsten!**
11. **Het verstand des mensen vertrekt** Hebreeuws, *verlengt*; dat is vertraagt zijnen toorn, stelt hem uit, houdt hem in. Anders: *het is een kloek verstand van den mens, dat hij zijn toorn vertrekt*. Dezelfde manier van spreken is ook Jes. 48:9. **zijn toorn; en zijn sieraad** Te weten, des mensen. **is de overtreding** Dat is, het kwaad, dat hem aangedaan is, voorbij te gaan, door hetzelfde

te vergeten en te vergeven, naardat de eer Gods en de stichting der mensen zulks lijden kunnen. **voorbij te gaan.**

12. **Des konings gramschap is als het brullen eens jongen leeuws;** Genaamd bij de Hebreëen *chephir*, die zeer moedig en fel is, zijnde ouder en meerder dan het welp van een leeuw, hetwelk zij *gur* noemen; zie Ezech. 19:2. **maar zijn welgevallen** Dat is, zijne gunst en goedwilligheid, die hij iemand toedraagt. **is als dauw** Waardoor het kruid bevochtigd, verkwikt en gevoed wordt. **op het kruid.**

13. **Een zotte zoon is zijn vader grote ellende;** Het Hebreeuwse woord staat in het getal van velen, om de grootheid of veelheid der ellende en des verdriets uit te drukken. **en de kijvingen ener vrouw** Versta, ene huisvrouw, die met haar gekijf veel ongenoegen, beroerte en schade in de huishouding kan aanrichten. **als een gestadig** Te weten, hetwelk het huis doet verrotten, het huisraad beschadigt, de huisgenoten kwelt, ja, eindelijk ook uit het huis jaagt. **druipen.**

14. **Huis en goed is een erve** Dat is, worden geërfd van de ouders. **van de vaderen;** maar een verstandige vrouw is van den HEERE. Te weten, als een bijzondere gave, die niet allen gegeven wordt, en niet komt door erfenis en successie; zie boven Spreuk. 18:22.

15. **Luiheid** De luiheid brengt lediggang voort; de lediggang werkt slaapzucht; waaruit dan komt ongezondheid, vadzigheid der leden en domheid des geestes; met welke ook armoede pleegt te volgen. **doet in diepen slaap vallen;** en een bedriegelijke Versta, een mens die niet werken wil, en daarom door kwade praktijken den kost zoekt te krijgen. Vergelijk boven Spreuk. 10:4. **ziel zal hongeren.**

16. **Die het gebod** Dat is, de geboden, te weten, Gods en voornamelijk die Hij gebiedt in de wet der zeden. Zie Gen. 26:5. **bewaart, bewaart zijn ziel; die zijn wegen** Dat is, geen acht geeft op zijn handel en wandel, doen en laten; om zulks alles naar

het Woord van God aan te stellen. **veracht, zal sterven.**

17. **Die zich des armen ontfermt,** leent den HEERE, en Hij zal hem Namelijk, de Heere. **zijn weldaad vergelden.**

18. **Tuchtig uw zoon,** Te weten, met woorden en slagen. Zie van het Hebreeuwse woord boven Spreuk. 9:7. **als er nog hoop is;** Te weten, dat hij door onderwijs en kastijding zou mogen gebeterd worden. **maar verhef** Dat is, vaar niet uit met een kwade begeerte, om, enz. Het verheffen *zijner ziel* betekent wel somtijds goede en geoorloofde drijving van het gemoed, verenigd met grote begeerte en verlangen, gelijk Deut. 24:15; Ps. 25:1; Jer. 44:14, maar het betekent ook lust en drijving tot hetgeen kwaad is, gelijk hier, Ps. 24:4; Hos. 4:8. Anders: *uw hart vergeve hem niet tot zijn verderf, of verhef uwe ziel niet om zijn getier;* dat is, vraag er niet naar. **uw ziel niet, om hem te doden.** Te weten, door gebrek van straf, òf te veel slaan, òf andere hardheid.

19. **Die groot is** Te weten, de zoon, die zeer moedwillig en korzel is, of om der straf wil veel getier en grote beroerte maakt. **van grimmigheid, zal straf dragen;** Dat is, behoort de straf niet te ontgaan, zelfs ook om zijn onmatig gebaar, dat hij aanstelt. **want zo gij hem uitredt,** Te weten, uit de straf, die hij verdiend heeft. **zo zult gij nog moeten voortvaren.** Te weten, met hem te straffen, overmits hij, los zijnde van kastijding, bozer zal worden en een oorzaak van veel kwaad. Of, *hij zal boete betalen; want zo gij hem uithelpt,* dat is, de boete voor hem betaalt, *zult gij het meer moeten doen.* Sommigen nemen deze spreuk in het algemeen van alle zeer grimmige mensen.

20. **Hoor raad,** Te weten, goeden en wijzen raad. **en ontvang tucht,** Dat is, ware onderwijzing door woorden, of ook kastijding door straffen. Zie van het Hebreeuwse woord boven Spreuk. 7:22, en vergelijk boven Spreuk. 9:7. **opdat gij in uw laatste** Zie van dit woord Ps. 37:37. **wijs zijt.**

21. **In het hart** Te weten, die nimmermeer uit het hart komen metterdaad, ja, ook niet met woorden; gelijk deze zin uit de tegenstelling van het volgende lid van Spreuk. 19:21 kan afgenomen worden. **des mans** Dat is, des mensen. Zie Job 12:10. **zijn veel gedachten; maar de raad des HEEREN,** Dat is, dat God besloten heeft; alzo Ps. 33:11; Jes. 25:1; Hand. 2:23. **die zal bestaan.**
22. **De wens des mensen** Te weten, die gaarne rijk zou wezen, om een ieder *zo hij zegt* goed te doen, maar evenwel als hij rijk geworden is, dat niet doet. Anders: *de wens des mensen zij zijne weldadigheid.* **is zijn weldadigheid;** Dat is, rijk te zijn, om goed aan den behoeftige te doen. **maar de arme** Dat is, die niet heeft om anderen te helpen, en ook met geen ijdele beloften hem teleurstelt. **is beter dan een leugenachtig** Te weten, die kan en belooft weldadigheid te bewijzen, doch dat metterdaad niet volbrengt. **man.**
23. **De vreze des HEEREN is ten leven;** Dat is, voordelig voor het tijdelijke en eeuwige leven; 1 Tim. 4:8. **want men zal** Te weten, als men de ware vreze des Heeren heeft. **verzadigd** Te weten, met Gods goederen en weldaden. **zijnde vernachten;** Dat is, goede rust hebben. Vergelijk Ps. 25:13. Van het tegendeel zie Ps. 50:15,16. **met het kwaad** Te weten, der straf. **zal** Te weten, als men de ware vreze des Heeren heeft. **men niet bezocht** Namelijk ten verderve. Van het woord *bezoeken* zie Gen. 21:1. **worden.**
24. **Een luiaard verbergt de hand in den boezem,** Dat is, hij wil zijne hand aan geen werk slaan. Anders: *in den schotel,* te weten om spijs daaruit te nemen. De zin is dat hij zo lui is, dat hij nauwelijks de moeite wil doen om te eten. Het is een overtollige manier van spreken. Vergelijk onder Spreuk. 26:15. **en hij zal ze niet weder aan zijn mond brengen.**
25. **Sla** Te weten, om hem over zijne spotternij te straffen. **de spotter,** Zie Ps. 1:1. **zo zal de slechte** Dit woord is hier in het goede genomen voor de onwetenden en eenvoudigen, die leerzaam zijn; zie boven Spreuk. 1:4. **kloekzinnig worden; en bestraf** Te weten, met woorden. Alzo Gen. 21:25; Job 15:3; boven Spreuk. 9:8. **den verstandige, hij zal wetenschap begrijpen.**
26. **Wie de vader verwoest,** Dat is, bloot en berooid maakt; zie van het Hebreeuwse woord ook Richt. 5:27. Of, *die den vader verwoest, verjaagt de moeder, hij is een zoon,* enz. **of de moeder verjaagt, is een zoon, die beschaamd** Zie boven Spreuk. 10:5. **maakt, en schande aandoet.**
27. **Laat af, mijn zoon,** Zie boven Spreuk. 1:8. **horende** Anders: *laat af, mijn zoon, van te horen het onderwijs, strekkende tot het afdwalen,* enz.; te weten, kwaad onderwijs, kwade tucht. Zie boven Spreuk. 7:22, en Spreuk. 16:22, en de aantekening. **de tucht, af te dwalen van de redenen der wetenschap.** Dat is, die wetenschap voortbrengen.
28. **Een Belialsgetuige** Versta, een deugniet, die naar niemand wil horen. Zie Deut. 13:13. **bespot** Dewijl hij met valse getuigenis den rechter bedriegt. Anders: *verbloemt de rechtzaak;* dat is, geeft het een luister met zijne schone woorden en schijnbare redenen. Zie boven Spreuk. 14:9. **het recht; en de mond der goddelozen slokt** Gelijk de dronkaards hun drank ingieten. Vergelijk Job 15:16. Anders: *verslindt de ongerechtigheid;* dat is, bedekt ze, of verbergt ze onder een bemanteling van woorden. Want dat verslonden en ingezwolgen is, wordt voor der mensen ogen weggedaan en verborgen. **de ongerechtigheid in.**
29. **Gerichten** Dat is straffen, zo goddelijke, als menselijke, tijdelijke als eeuwige. Alzo Ps. 119:120; Jer. 48:47; Luk. 24:20; Rom. 13:2. **zijn voor de spotters bereid, en slagen voor den rug der zotten.**

Spreuken 20

1. **De wijn** Dat is, de wijn en andere sterke drank, door overdaad misbruikt zijnde, maakt dat de mensen, die hem misbruiken, spotters en gewoelmakers worden. **is een spotter, de sterke drank** Hebreeuws, *schechar*. Zie van dit woord Lev. 10:9. **is woelachtig; Of, woelende, of een gewoelmaker;** dat is die tot roepen, tieren, kijven, slaan, vechten, enz. den mens verwekt. Zie onder Spreuk. 23:29; idem, Hos. 4:11,18, en van het Hebreeuwse woord, boven Spreuk. 7:11. **al wie daarin dwaalt,** Dat is, in het drinken deszelfs de maat te buitengaat. Zie dezelfde manier van spreken in het kwade genomen, Jes. 28:7, en in het goede, boven Spreuk. 5:19; op het woord *doolt*. **zal niet wijs zijn.** Dat is, zal de ware wijsheid niet leren, als daartoe onbekwaam zijnde. Of: *is niet wijs;* dat is, niet verstandig, niet welbedacht, niet godvrezend of deugdzaam.
2. **De schrik des konings is als het brullen eens jongen leeuws;** Zie boven Spreuk. 19:12. **die zich tegen hem** Namelijk, den koning. **vergramt,** Te weten, met gramme en toornige redenen den koning bejegent. **zondigt tegen zijn ziel.** Dat is, tegen zijn leven, hetwelk hij in groot gevaar brengt. Vergelijk Num. 16:38, en 1 Kon. 2:23, en boven Spreuk. 8:36, mitsgaders de aantekening.
3. **Het is eer voor een man, van twist af te blijven;** Hebreeuws, *te zitten*. *Zitten* voor blijven; zie 2 Kron. 32:10. **maar ieder dwaas zal er zich in mengen.**
4. **Om den winter** Te weten, die in den zaaitijd nabij is; dat is, om de koude, die dan begint aante komen, of ter wille van het kwade weder. Anders: *in den herfst zal de luidard,* enz. Maar het Hebreeuwse woord *choreph* is tegen den zomer gesteld; Gen. 8:22; Ps. 74:17; Amos 3:15; Zach. 14:8. En de winter is alzo genoemd, omdat hij gelijk de *smaad* is der aarde, wegnemende alle schoonheid, groenheid en lieflijkheid derzelve. **zal de luidard niet ploegen; daarom zal hij bedelen** Het Hebreeuwse woord is aldus genomen, Ps. 109:10. **in den oogst, maar er zal niet zijn.**
5. **De raad** Dat is, de wijsheid, waardoor men weet zichzelf en anderen in alle voorvallende dingen wel te raden. **in het hart eens mans** Te weten, die wijs, voorzichtig en kloekzinnig is. **is als diepe wateren;** Zie boven Spreuk. 18:4. **maar een man van verstand** Dat is, die verstandig is, alzo boven Spreuk. 10:23, en Spreuk. 11:12. **zal dien** Te weten, raad. **uithalen.** Dat is, uitputten en uittrekken, te weten, met den wijze te vragen, aan te horen en alzo te leren. Vergelijk boven Spreuk. 1:5. Of versta dat eens diepzinnigen en eenzamen mans genegenheid en voornemen nog enigszins van een verstandig man kan onderzocht, uitgevorst en ontdekt worden.
6. **Elk van de menigte der mensen roept zijn weldadigheid** Dat is, roemt zich over zijn goede werken en weldaden, die hij aan anderen bewijst; doch dikwijls met onwaardigheid, door enkel eergierigheid. **uit; maar wie zal een recht trouwen man** Hebreeuws, *een man der getrouweden*. De vraag geeft hier te kennen dat er weinig zodanigen te vinden zijn. Zie gelijke manier van vragen onder Spreuk. 31:10. **vinden?**
7. **De rechtvaardige wandelt steeds in zijn oprechtheid;** Zie Gen. 20:5. **welgelukzalig zijn zijn kinderen na hem.**
8. **Een koning,** Te weten, die wijs, vroom en gerechtigd is. **zittende op den troon** Om onder zijn volk het recht uit te spreken. **des gericht, verstroot** Dat is, doet van hem en zijn volk alle boosheid en het boze wegruimen en uit zijn land delgen, gelijk de zon met haar schijnsel de dikke nevelen en dampen verdrijft. Vergelijk Ps. 101:4. **alle kwaad** Te weten, door de misdadigers voor hem te dagvaarden, kennis te nemen van hun boze stukken, daarover hen te overtuigen, te veroordelen en te bestraffen. J, hij weet hen met een opslag der ogen te verschrikken en te verjagen. **met zijn ogen.**

9. **Wie kan zeggen:** Te weten, met der waarheid. Het is een vraag, die sterk loochent. Zie Gen. 18:17. **Ik heb mijn hart gezuiverd, ik ben rein van mijn zonde?**

10. **Tweeerlei** Hebreeuws, *steen en steen, efa* Dat is, maat. Wat efa eigenlijk voor een maat geweest is, zie Exod. 16:36. **en efa** Dat is, maat. Wat efa eigenlijk voor een maat geweest is, zie Exod. 16:36.; dat is, tweeerlei steen en tweeerlei efa Dat is, maat. Wat efa eigenlijk voor een maat geweest is, zie Exod. 16:36., te weten, een grote, om daarmee in te kopen, en een kleine, om daarmee te verkopen, also Deut. 25:13; zie de aantekening aldaar; idem, onder Spreuk. 20:23. **weegsteen**, Dat is, gewicht. Zie Lev. 19:36. **tweeerlei efa** Dat is, maat. Wat efa eigenlijk voor een maat geweest is, zie Exod. 16:36. **is den HEERE** Hebreeuws, *des Heeren gruwel*. Zie boven Spreuk. 3:32. **een gruwel, ja** Zie dezelfde manier van spreken boven Spreuk. 17:15, en onder Spreuk. 20:12. **die beide**.

11. **Een jongen zal ook door zijn handelingen** Dat is, door zijn kinderlijke manieren, die in zijn eerste jaren zich vertonen. **zich bekend maken, of zijn werk** Versta, zijn leven, hetwelk hij in den toekomstigen tijd leiden zal. **zuiver, en of het recht zal wezen**.

12. **Een horend oor**, De zin is dat van God zijn niet alleen de instrumenten en werktuigen der uiterlijke zinnen, maar ook de macht om die te gebruiken en de gaven om wel te gebruiken. Sommigen verstaan dit in het bijzonder van de gehoorzaamheid, die de onderzaten hunnen overheden schuldig zijn, en van de wijze en voorzichtige regering, waardoor de overheden trouwe ogen moeten hebben over het welvaren hunner onderzaten. **en een ziend oog heeft de HEERE gemaakt, ja, die beide**.

13. **Heb den slaap** Te weten, die onmatig is en uit luiheid voortkomt; boven Spreuk. 19:15. **niet lief, opdat gij niet arm wordt; open uw ogen**, Te weten, nadat de natuur haar behoorlijken slaap gehad heeft; begeef u dan tot eerlijken arbeid om

den kost te winnen. **verzadig** Het is een bevel, inhoudende de belofte van verzadigd te zullen worden. Zie van zulke manier van spreken boven Spreuk. 3:25. **u met brood**. Versta, lichamelijke nooddrift. Zie Gen. 3:19, en Gen. 18:5, mitsgaders de aantekening.

14. **Het is kwaad**, Te weten, het goed, of de waar, die de koper dingt om te kopen; lakende alzo uit eigen baatzoeking hetgeen hij gaarne had. **het is kwaad! zal de koper zeggen; maar als hij weggegaan is**, Dat is, als hij tot zijn eigen voordeel den koop gedaan heeft, gaat hij zijns wegs en prijst zichzelf dat hij door zijne loosheid de waar onder hare waarde gekocht heeft. **dan zal hij zich beroemen**.

15. **Goud is er, en menigte van robijnen;** Zie Job 28:18. **maar de lippen** Dat is, die wetenschap voortbrengen. Versta, wijze en deugdzaam redenen; alzo boven Spreuk. 14:7. Vergelijk ook boven Spreuk. 12:19, en zie de aantekening. **de wetenschap zijn een kostelijk kleinood**. Hebreeuws, *vat, of gereedschap*. Zie Job 28:17.

16. **Als iemand** Van de invoeging van dit woord, vergelijk boven Spreuk. 11:15, en onder Spreuk. 27:13. **VOOR** Dit woord is hier ingevoegd uit het volgende lid van Spreuk. 20:16. Vergelijk boven Spreuk. 11:15, en onder Spreuk. 27:13. **een vreemde** Dat is, die u onbekend is, en van wiens middelen gij gene zekerheid hebt om van zijne betaling onbezorgd te wezen. **borg geworden is, neem** Te weten, gij, tot wiens verzekering de borg gesteld is. **zijn kleet;** Te weten, desgenen, die borg geworden is voor een onbekende, en dat tot een pand en zekerheid, dat hij voor den vreemde, zo hij in gebreke valt, zal betalen. **en pand hem voor de onbekenden**. Te weten, lieden. Anders: *Voor een uitlandse vrouw*; alzo onder Spreuk. 27:13. Versta door een *uitlandse vrouw* ene hoer, of die u onbekend is. Zie boven Spreuk. 2:16.

17. **Het brood der leugen** Dat is het goed door valse en bedriegelijke middelen gekregen. Zie boven Spreuk. 4:17; idem

vergelijk boven Spreuk. 9:17, en de aantekening. is den mens zoet; maar daarna zal zijn mond De zin is dat zulk goed hem in het einde schadelijk zal zijn en groot verdriet toebrengen. **vol van zandsteentjes** Of, *breekstenen*, of *keistenen*. Zie het Hebreeuwse woord ook Klaagl. 3:16. worden.

18. Elke gedachte wordt door raad bevestigd, daarom voer oorlog met wijze raadslagen.

19. Die *als* Zie Lev. 19:16. een achterklapper wandelt, openbaart het heimelijke; Dat is, het geheim van een ander, dat hem toevertrouwd is. **vermeng u dan niet met hem, die met zijn lippen verlokt.** Of, *liefkoost, vleit, verleidt*; dat is, die met aanlokkende en schone woorden iemand aankomt om wat uit zijn mond te trekken, hetwelk hij daarna gaat overdragen. Zie van het Hebreeuwse woord Richt. 14:15, op het woord *overreden*.

20. Wie zijn vader of zijn moeder vloekt, diens lamp Dat is, zijn welstand, voorspoed en welgelukzaligheid zal vergaan. Zie Job 18:6. **zal uitgeblust worden in zwarte duisternis.** Hebreeuws, *in de zwartheid der duisternis*; dat is als de duisternis zo groot is, dat zij gans zwart en dik is. Vergelijk boven Spreuk. 7:9, en de aantekening. Versta daarbij een zeer droevigen en ellendigen staat, in welchen de vloeker van God zal verlaten worden. Zie Gen. 15:12.

21. Als een erfenis Versta, allerlei rijkdom en goed, dat iemand zou mogen aankomen en hij zijnen erfgenamen nalaten. **in het eerste verhaast** Dat is, in korten tijd met grote woeling door allerlei middelen en wegen vergaderd en opgehoopt wordt. Vergelijk onder Spreuk. 21:5. **wordt, zo zal haar laatste niet gezegend worden.**

22. Zeg niet: Te weten, bij uzelf, of ook tegen uwen naaste. Ik zal het kwaad vergelden; wacht op den HEERE, en Hij zal u verlossen.

23. Tweeerlei Hebreeuws, *steen en steen*. Zie boven Spreuk. 20:10. **weegsteen is den HEERE een gruwel, en de bedriegelijke** Hebreeuws, *de waag des bedrogs*; dat is, waarmede men zijnen naaste bedriegt, door hem zijn volle gewicht niet te geven en voor zichzelf meer dan het zijne te nemen. **weegschaal is niet goed.** Dat is, zij is zeer kwaad. Zie boven Spreuk. 17:26.

24. De treden des mans Dat is, de gedachten, het voornemen, de woorden en werken, het doen en laten. **zijn van den HEERE**; Te weten, niet alleen door het werk der schepping, maar ook door de werken der onderhouding en regering. **hoe zou dan een mens zijn weg** Dat is, wat hem in zijn leven zal overkomen. **verstaan?**

25. Het is een strik Te weten, waarin hijzelf gevangen wordt; dat is, het is een schadelijk ding voor den mens. **des mensen, dat hij het heilige** Dat is, dat door de geloften Gode toegeheiligd is. **verslindt**, Te weten, met dezelve te eten of te drinken, hetwelk tegen de wet was; Lev. 27:9; Deut. 23:21. **en na gedane geloften, onderzoek** Te weten, of gij uwe geloften onderhouden zult of niet. **te doen.**

26. Een wijs koning verstroot Zie de aantekening boven Spreuk. 20:8. **de goddelozen, en hij brengt het rad** Dat is, hij laat een harde lijfstraf over hen gaan. Voortijds werden grote kwaaddoeners aldus gestraft, dat men een wagen met scherp beslagen wielen over hen liet gaan. Zie 2 Sam. 12:31. Versta hieronder, allerlei harde straf. **over hen.**

27. De ziel Versta, de redelijke ziel, die met het natuurlijke licht van vernuft en onderscheid tussen goed en kwaad begaafd is, of ook met het bovennatuurlijke der wedergeboorte, waardoor de mens verstaan kan wat hij geloven en hoe hij leven moet. **des mensen is een lamp** Dat is, ene klaarschijnend licht der wetenschap, gegeven en ontstoken van den Heere, waardoor de mens zichzelf van buiten en van binnen kent, en onder Gods beleid bestuurd wordt in al zijn doen en laten; vergelijk Matth. 6:22,23;

Luk. 11:34,35; 1 Cor. 2:11. **des HEEREN**, doorzoekende al de binnenkameren Dat is, al de binnenste delen der gedachten, genegenheden, gemoedsbewegingen en der zeer verborgen conscientie; zie Job 15:2. **des buiks**.

28. **Weldadigheid** Zie Ps. 101:1, en onder Spreuk. 25:5. **en waarheid bewaren den koning; en door weldadigheid ondersteunt hij zijn troon.**

29. **Der jongelingen sieraad is hun kracht, en der ouden heerlijkheid** Te weten, omdat de ouderdom menigmaal een zegen is, waarmede God de vromen vereert; en omdat daarbij ten meeste dele is wijsheid, ervarenheid en raadzaamheid. **is de grijsheid.**

30. **Gezwellen** De zin is, dat aan een mens, die tot boosheid overgegeven is, gene betering te verwachten is, dan door zware lijfstraffen. **der wonde zijn in den boze een zuivering, mitsgaders de slagen van het binnenste** Dat is, die tot het binnenste van lichaam en ziel doordringen. **des buiks.**

Spreuken 21

1. **Des konings hart is in de hand** Dat is, in zijn gebied en macht, om dat naar zijne wijsheid te leiden en te besturen. **des HEEREN als waterbeken.** Dat is, gelijk waterbeken zijn in de hand der hoveniers en landlieden, om die herwaarts en derwaarts tot nut des lands in of uit te laten en voort te leiden. **Hij neigt het tot al wat Hij wil.**

2. **Alle weg** Zie de verklaring van Spreuk. 21:2 boven Spreuk. 16:2. **des mensen is recht in zijn ogen; maar de HEERE weegt de harten.** Of, *geesten*; gelijk boven Spreuk. 16:2. Overzulks betekent hier het woord *harten* zoveel als daar het woord *geesten*; te weten gedachten; genegenheden, bewegingen en voornemen; alzo Ps. 7:10, en Ps. 26:2.

3. **Gerechtigheid** De verklaring dezer manier van spraken, zie Gen. 18:19, en 1 Kon. 10:9. **en**

recht te doen is bij den HEERE uitgelezener dan offer.

4. **Hoogheid** Zie boven Spreuk. 6:17. **der ogen, en trotsheid** Hebreeuws, *breedheid des harten*; dat is stoutheid en grootsheid des harten. Zie Ps. 101:5, en de aantekening. **des harten, en de ploeging** Dat is, het bedrijf. Versta, al wat zij heimelijk verzinnen en openbaarlijk in het werk stellen; alzo is het woord *smeden* genomen. Zie boven Spreuk. 3:29, waar het Hebreeuwse woord ook *ploegen* kan overgezet worden. Of aldus: *Hoogheid der ogen en breedheid des harten zijn de ploeging, of het bedrijf der goddelozen, en zonde.* Anders: *de lamp der goddelozen; dat is hun welvaren en voorspoed, is zonde.* **der goddelozen, zijn zonde.**

5. **De gedachten des vlijtigen zijn alleen** Anders: *waarlijk*, of *gewisselijk*. Alzo in het volgende lid van Spreuk. 21:5. **tot overschot;** Dat is, worden zo gezegend van God dat de vlijtige arbeider daarvan niet alleen zijn dagelijkse noodruft krijgt, maar ook wat daarenboven voor een buitengewonen nood en voor zijne kinderen. **maar van een ieder, die haastig is,** Dat is, die met een schielijke en onvoorzichtige haastigheid door allerlei middelen zoekt rijk te worden; vergelijk boven Spreuk. 20:21. **alleen** Anders: *waarlijk*, of *gewisselijk*. Alzo in het volgende lid van Spreuk. 21:5. **tot gebrek.**

6. **Te arbeiden** Hebreeuws, *het werk der schatten*; dat is de arbeid, die gedaan wordt om veel goeds bijeen te rapen. **om schatten met een valse tong,** Hebreeuws, *tong der valsheid*; dat is die met valsheid en bedrog omgaat. Versta hieronder alle ongerechtigheid. Vergelijk boven Spreuk. 6:17, en de aantekening. **is een voortgedrevene** Versta, ijdelheid, die zeer onwaardig, nietig en vruchteloos is, zijnde te vergelijken bij kaf en stof, dat uit oorzaak zijner lichtheid door een sterken wind herwaarts en derwaarts verwaaid wordt. **ijdelheid dergenen, die den dood** Dat is, die zich in gevaar der tijdelijke en eeuwige straffen begeven. **zoeken.**

7. **De verwoesting** Te weten, waardoor zij hunnen naaste verwoesten. Of, gelijk sommigen, waardoor zijzelf verwoest worden. **der goddelozen zal hen doorsnijden,** Of, *zal hen doorzagen, nedervellen;* gelijk wanneer een boom afgezaagd wordt; dat is, zal oorzaak zijn dat zij door Gods recht Dat is, een iegelijk het zijne te geven.vaardig oordeel ten enenmale uitgeroeid worden. Het shijnt dat hier gezien wordt op de manier van straf waardoor de misdadigers van de overheid met de zaag doorsneden werden. Zie 2 Sam. 12:31. Anders: *zal hen bijblijven;* te weten, totdat zij ook verwoest zullen worden. Anders: *de roof der goddelozen zal hen verschrikken.* omdat zij weigeren recht Dat is, een iegelijk het zijne te geven. **te doen.**
8. **De weg des mensen is gans** Te weten, door de verdorvenheid zijner natuur. **verkeerd en vreemd;** Te weten, van God of van de ware zuiverheid en heiligheid. **maar het werk** Dat is, die door den Geest der heiligmaking gezuiverd is. **des zuiveren is recht.**
9. **Het is beter te wonen op een hoek van het dak,** Want de daken in het land Kanaän waren plat, in welke het niet bekwaam was te wonen, omdat zij voor den wind en regen open waren en voornamelijk in hunne hoeken, waar het regenwater vergaderde en afliep. Vergelijk Deut. 22:8. **dan met een kiffachtige huis** Dat is, in een wijd of ruim huis, waarin men gemakkelijk kan wonen met veel gezelschap, niet benauwd zijnde door de engte der plaats als in een hoek. *Een huis van gezelschap* kan men ook verstaan van een huis, waarin een man met ene vrouw samen wonen onder een huishouding begrepen zijnde. Vergelijk onder Spreuk. 21:19. **vrouw, en dat in een huis** Dat is, in een wijd of ruim huis, waarin men gemakkelijk kan wonen met veel gezelschap, niet benauwd zijnde door de engte der plaats als in een hoek. *Een huis van gezelschap* kan men ook verstaan van een huis, waarin een man met ene vrouw samen wonen onder een huishouding begrepen zijnde. Vergelijk onder Spreuk. 21:19. **van gezelschap.**
10. **De ziel des goddelozen begeert het kwaad;** Versta, het kwaad der schuld, dat is de zonde. **zijn naaste** Of *metgezel, of vriend.* De zin is dat de goddeloze gans genegen is om een ieder kwaad te doen; of dat hij ook zijn eigen vriend niet spaart. Zie van het Hebreeuwse woord boven Spreuk. 14:20. **krijgt geen genade in zijn ogen.**
11. **Als men den spotter straft,** Te weten, niet alleen met woorden, maar ook met oplegging van boete gelijk het woord hier medebrengt, of ook met slagen, gelijk de tekst luidt, boven Spreuk. 19:25. **wordt de slechte wijs; en als men den wijze onderricht,** Te weten, met woorden; zie boven Spreuk. 19:25. Anders: *als hij,* te weten, de slechte, *verstandiglijk let op den wijze,* enz. **neemt hij** Dat is, hij voegt zich bij zijn voorgaande wetenschap nog andere, dewijl hij de goede leer ontvangt en navolgt. Vergelijk boven Spreuk. 1:5. **wetenschap aan.**
12. **De rechtvaardige let verstandelijk** Te weten, om zijn voordeel te doen met de aanmerkingen van de oordelen Gods. **op des goddelozen huis, als God de goddelozen in het kwaad** Te weten, in het kwaad der straf. Anders: *om het kwaad,* te weten der zonde, *omkeert;* dat is, om de zonde, die zij dagelijks bedrijven, verderft en uitroeit. Anders kan Spreuk. 21:12 aldus vertaald worden: *Hij,* te weten God, *onderwijst den rechtvaardige door het huis des goddelozen, die de goddelozen in het kwade stort.* Of aldus: *Hetwelk te weten, huis de goddeloze in het kwade stort.* **stort.**
13. **Die zijn oor stopt voor het geschrei** Te weten, waardoor hij schreit om hulp in zijne armoede. **des armen, die zal ook roepen,** Te weten, tot God of de mensen, als hij in enigen nood gesteld is. **en niet verhoord worden.**
14. **Een gift in het verborgene** Te weten, gegeven aan den rechter, of iemand die zeer vergramd is. **houdt** Dat is, neemt hem weg, drukt hem neder, of *blust hem uit.* **den toorn onder, en een geschenk in**

- den schoot Zie boven Spreuk. 17:23. de sterke grimmigheid.
15. Het is den rechtvaardige een blijdschap recht te doen; Te weten, òf in hun gemene leven, òf in een bijzonder ambt, waarin hij gesteld is om het recht aan anderen te bedienen. maar voor de werkers der ongerechtigheid Hetzij dat hij de ongerechtigheid werkt als een gewoon mens, of als een publiek persoon. is het verschrikking. Of, *verslagenheid, verstoring*; te weten, òf als hij zelf recht moet doen, òf wanneer het van anderen geschiedt.
16. Een mens, die van den weg des verstands afdwaalt, zal in de gemeente der doden Versta, der doden, niet alleen naar het lichaam, maar ook naar de ziel. Zie van het Hebreeuwse woord boven Spreuk. 2:18. rusten. Dat is, geduriglijk blijven.
17. Die blijdschap Te weten, ongeoorloofde, goddeloze en onmatige blijdschap. liefheeft, die zal gebrek lijden; Hebreeuws, *een man des gebreks of der behoefte zijn*. die wijn en olie Dat is, die een wellustig en overdadig leven zoekt. Hier voortijds gebruikte men in vrolijke maaltijden benevens den wijn, vele oliën en zalven, waarmede zij hunne leden, maar inzonderheid het hoofd bestreken, tot bewaring van de gezondheid en verkwikking van den geest. Zie Ruth 3:3; Ps. 23:5; onder Spreuk. 27:9; Hoogl. 1:3; Amos 6:6; Matth. 26:7. Bovendien had de olie in het Joodse land nog veel ander gebruik. Zie Richt. 9:9, en onder Spreuk. 21:20; maar hier wordt gesproken van het misbruik der olie en van den wijn, zijnde onder deze twee dingen ook alle andere begrepen, die den mens tot vermaak gegeven zijn. liefheeft, zal niet rijk worden.
18. De goddeloze De zin is dat in vele algemene straffen de vromen uit de gevaren, die hen meest plegen te dreigen, onvoorziens geraken, en de goddelozen, door Gods wijze en rechtvaardige regering, in hunne plaats komen, alsof zij hun losgeld waren. Zie boven, Spreuk. 11:8. is een rantsoen Versta, den prijs, die gegeven wordt om iemand uit enig lijden te verlossen. voor de rechtvaardigen, en de trouweloze voor de oprechten.
19. Het is beter te wonen in een woest land, Hebreeuws, *in een land der woestijn*. dan bij een zeer kijfachtige Hebreeuws, *ene huisvrouw der kijvingen en der toornigheid*. Vergelijk boven Spreuk. 21:9, en Spreuk. 19:13. en toornige huisvrouw.
20. In des wijzen woning is een gewenste schat, Dienende tot onderhouding en vermaak des menschen; waaronder ook de olie was. Zie boven de aantekening Spreuk. 21:17. en olie; maar een zot mens verslindt zulks.
21. Die rechtvaardigheid Dat is, God zal maken dat hem ook recht van de menschen zal gedaan worden. Te weten, waardoor men een ieder geeft wat men hem naar het burgerlijke recht schuldig is. en weldadigheid Te weten, waardoor men den mens uit liefde en milddadigheid goeddoet naar den eis van de goddelijke en natuurlijke wet. Zie boven Spreuk. 3:27. najaagt, zal het leven, rechtvaardigheid Dat is, God zal maken dat hem ook recht van de menschen zal gedaan worden. Te weten, waardoor men een ieder geeft wat men hem naar het burgerlijke recht schuldig is. en eer vinden.
22. De wijze De zin is dat wijsheid meer te achten is dan sterkte Dat is, de sterkten, waarop de stad zich verliet., Pred. 9:16; gelijk de ervaring leert, dat dikwijls veel meer uitgericht wordt door het wijs beleid van een overste dan door de grote menigte der krijgslieden. beklimt Te weten, in tijd van oorlog. de stad der geweldigen, en werpt de sterkte Dat is, de sterkten, waarop de stad zich verliet. huns vertrouwens neder.
23. Die zijn mond Dat is, die wel toeziet dat hij met kwade, lichtvaardige en twistgierige redenen God niet vertoornt en zijn naaste niet tegen zich ophitst. en zijn

tong bewaart, bewaart zijn ziel van benauwdheden.

24. Die een hovaardig Of, *die hovaardig en trots, of vermetel is, wiens naam is spotter, gaat met*, enz. **pocher is, zijn naam** Dat is, gelijk hij in der waarheid een spotter is, zo mag hij ook alzo wel genaamd worden, overmits hij alle goede vermaningen verwerpt en tegen zijn naaste met verachting trotselijk uitvaart. Zie een voorbeeld in Haman; Esth. 3:5,6. **is spotter; hij gaat** Dat is, hij doet alle dingen door hoogmoedige en oplopende zinnen, volgende niet enige rede, maar zijn ongebonden driften. **met hovaardige verbolgenheid te werk.**

25. De begeerte Te weten, waardoor hij wenst zijne nooddrift te hebben, zonder daartoe door eerlijken arbeid te geraken. **des luijaards zal hem doden**, Niet alleen tot grote armoede brengen, maar ook tot zijn gehelen ondergang. **want zijn handen weigeren te werken.**

26. Den gansen dag begeert hij **begeerlijke** Hebreeuws, *de begeerte*. Anders: *begeert de begerige*; dat is, de mens, die zeer begerig is, te weten om goed te krijgen; zie Job 35:13. **dingen; maar de rechtvaardige zal geven**, Te weten, aan den arme en nooddriftige, en dat naar zijn vermogen, van hetgeen hem God verleend heeft. **en niet inhouden.**

27. Het offer der goddelozen is een **gruwel; hoeveel te meer, als zij het met een schandelijk** Te weten, opzettelijk voorhebbende enige boosheid daarmede uit te richten, en gelijk als God aanroepende tot een hulp van hunne schelmerij. Zie hiervan een exempel in Bileam; Num. 23:1. **voornemen brengen!**

28. Een leugenachtig Hebreeuws, *een getuige der leugenen*. **getuige zal vergaan; en een man, die hoort**, Te weten, naar de wet des Heeren, en voornamelijk naar het gebod van geen valse getuigenis te geven. Of, die naarstiglijk behoort en niets anders getuigt dan hetgeen

hij gehoord of gezien heeft. **zal spreken tot overwinning.** Anders: *altoos*; te weten, hetzij hij geroepen wordt in het gericht om getuigenis te geven, of anderszins om iets naar de waarheid, die hem bekend is, te verhalen, gelijk nodig en stichtelijk is.

29. Een goddeloos man sterkt zich Of, *stijft zich*; dat is, verhardt zijn aangezicht. De zin is dat hij met grote hardnekkigheid en onbeschaamdheid zijn eigen zin volgt, zonder acht te geven op hetgeen recht en hem bevolen is. **in zijn aangezicht; maar de oprechte, die maakt zijn weg** Te weten, omdat hij al zijn doen en laten naar Gods Woord aanricht. **vast.**

30. Er is geen wijsheid, en er is geen verstand, en er is geen raad tegen den HEERE. Dat is, die met des Heeren wijsheid en verstand enz. te vergelijken is, en die zou kunnen wederstaan.

31. Het paard Versta onder dit woord alle uiterlijke middelen, die tegen den oorlog en den strijd plegen aangelegd te worden. **wordt bereid tegen den dag des strijds; maar de overwinning** Zie 2 Sam. 8:6. **is des HEEREN.** Dat is, komt van den Heere.

Spreuken 22

1. De naam Versta, een goede naam en eerlijke lof bij de mensen. *Naam* voor *goeden naam*. Het woord *goed* moet hier den zin geven uit het volgende lid van Spreuk. 22:1. Vergelijk boven Spreuk. 18:22. **is uitgelezener dan grote rijkdom, de goede gunst** Dat is, het goed gevoelen, dat vrome mensen van iemand hebben, en de goede genegenheid, die zij hem toedragen. Vergelijk boven Spreuk. 3:4; de aantekening op het woord *gunst*. **dan zilver en dan goud.**

2. Rijken en armen ontmoeten Dat is, zij leven met elkander en hebben den een den ander van doen. Vergelijk onder Spreuk. 29:13. **elkander; de HEERE** Te weten, die den rijke verbiedt den arme te verachten en den arme den rijke te benijden. De rijken zijn gehouden de armen uit liefde te helpen en de

- armen de rijken voor loon te dienen. **heeft hen allen gemaakt.**
3. **Een kloekzinnig mens** Dat is, die voorzichtig is en kloek van verstand. Zie boven Spreuk. 1:4. **ziet het kwaad,** Te weten, dat schijnt over de mensen te zullen vallen en voorziet zich daartegen om het te ontgaan. **en verbergt zich; maar de slechten gaan henen** Te weten, omdat zij niet voorzien het kwaad, dat over hen hangt, of het verachten. **door, en worden gestraft.**
4. **Het loon der nederigheid, met** Dat is, die met de vreze des Heeren gevoegd is. In denzelfden zin kunnen de woorden ook overgezet worden, *en der vreze des Heeren.* **de vreze des HEEREN, is rijkdom,** Dat is, gelijk met de ware nederigheid de vreze Gods verenigd is, alzo heeft de vreze Gods de belofte van het tegenwoordige en het toekomstige leven; 1 Tim. 4:8. **en eer, en leven.**
5. **Doornen** Dat is, ellendigheden en plagen, waarin de boze door zijn kwade werken zo verward en verstrikt wordt, dat hij zich daaruit niet kan redden. **en strikken, zijn in den weg des verkeerden;** Dat is, des onherborenen en desgenen, die vreemd is van de vreze Gods. **die zijn ziel bewaart, zal zich verre van die maken.**
6. **Leer den jongen** Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk iemand van jongsaf in enige wetenschap, en voornamelijk in de gronden der heilige leer, tot zijner ziele zaligheid onderwijzen. Vergelijk Gen. 14:14. Het is hier zoveel als *catechiseren*, hetwelk dikwijls in het Nieuwe Testament alzo gebruikt wordt. Zie Luk. 1:4; Hand. 18:25; Rom. 2:18; 1 Cor. 14:19; Gal. 6:6. **de eerste beginselen naar den eis** Hebreeuws, *naar den mond;* dat is, naar den eis of de gelegenheid *zijns wegs*, dat is zijns ouderdoms, begrijs en zijner tederheid. Anders: *in het begin*, of *den ingang zijns wegs;* dat is in den aanvang zijns levens. **zijns wegs; als hij ook oud zal geworden zijn, zal hij daarvan niet** Te weten, van hetgeen gij in zijne jonkheid met
- de eerste onderwijzing hem ingestort hebt. **afwijken.**
7. **De rijke** Te weten, die den arme wat leent, of enige weldaad bewijst. **heerst over de armen;** Te weten, die van de rijke wat geleend, of enige weldaad ontvangen heeft. **en die ontleent, is des leners knecht.** Dat is, die hem ten dienste staan moet. Hij spreekt eigenlijk niet van hetgeen behoort te geschieden, maar van hetgeen ten meesten dele in de wereld geschiedt.
8. **Die onrecht** Zie Job 4:8. **zaait, zal moeite maaien; en de roede** Dat is de plaag, waarmede hij anderen door zijn oplopende grimmigheid gekweld, beledigd en verdrukt heeft. Het schijnt een gelijkenis te zijn van een stok, waarmede men het zaad en gewas placht te dorsen. **zijner verbolgenheid zal een einde nemen.**
9. **Die goed van oog is,** Dat is, die vriendelijk, mild, medelijdend en goeddadig is; alzo Matth. 20:15. Want gemeenlijk openbaart zich de genegenheid van de mensen in de ogen. Het *goede oog* wordt ook genaamd een *eenvoudig oog*, Matth. 6:22. Zie van een *kwaad*, of *boos oog*, Deut. 15:9, en onder Spreuk. 23:6. **die zal gezegend worden; want hij heeft van zijn brood den armen** Hebreeuws, *den dunne.* **gegeven.**
10. **Drijf den spotter uit, en het gekijf** Te weten, dien hij pleegt te verwekken. **zal weggaan, en het geschil met de schande** Te weten, die hij anderen met zijne twistingen aandoet. **zal ophouden.**
11. **Die de reinheid** Dat is, de oprechtheid des gemoeds; waarvan zie Gen. 20:5; 1 Kon. 9:4; Ps. 51:12; Matth. 5:8. **des harten liefheeft, wiens lippen** Dat is, die zo bespraakt is, dat hij zijn oprechte gedachten met bevalligheid kan voortbrengen. De overzetting kan ook aldus staan: *met*, of *door*, of *om de aangenaamheid zijner lippen is de koning zijn vriend.* **aangenaam zijn,** Hebreeuws, *aangenaamheid;* dat is bevalligheid. Zie van deze Ps. 45:3; Pred. 10:12. **diens vriend is de koning.**

12. **De ogen** Dat is, de voorzienigheid en zorg des Heeren; zie 2 Kron. 16:9. **des HEEREN bewaren de wetenschap;** Dat is, degenen, die met ware wetenschap en godvruchtige wijsheid begaafd is, en naar dezelve zijne woorden en werken beledt. Vergelijk de manier van spreken met Job 35:13. **maar de zaken Anders: woorden.** **des trouwelozen** Dat is, des goddelozen, die, het verbond des Heeren niet getrouwelijk houdende, in woorden en werken zich moedwilliglijk verloopt. **zal Hij omkeren.**
13. **De luiaard zegt:** Te weten om den arbeid te ontgaan. Dan vindt hij lichtelijk ene voorwending vna dit of dat gevaar, hetwelk hij verzint voorhanden te wezen. **Er is een leeuw buiten; ik mocht op het midden der straten gedood worden!**
14. **De mond** Te weten, door hun vleien, pluimstrijken en aanlokkende woorden. **der vreemde vrouwen** Zie boven Spreuk. 2:16. **is een diepe gracht;** Te weten, der ellenden voor het lichaam en de ziel. Vergelijk onder Spreuk. 23:27. **op welken de HEERE vergramd is, zal daarin vallen.**
15. **De dwaasheid** Zie boven Spreuk. 12:23. **is in het hart des jongen gebonden;** Het is ene gelijkenis, te kennen gevende dat de zonde zo vast aan de jonge jeugd gehecht is als de dingen, die met touwen en repen aan elkander gebonden worden. **de roede der tucht** Dat is, waardoor een kind gekastijd wordt. **zal ze verre van hem wegdoen.**
16. **Die den arme verdrukt,** Te weten, door bedrog of geweld. Vergelijk boven Spreuk. 14:31. **om het zijne te vermeederen, Of, zich te vergroten. en den rijke geeft,** Te weten, om zijne gunst, hulp en vordering te krijgen jegens de armen. **komt zekerlijk** Anders: *alleen, of niet dan tot gebrek.* Vergelijk boven Spreuk. 21:5, en de aantekening. **tot gebrek.**
17. **Neig uw oor,** Deze vermaning wordt hier ingevoegd om den lezer tot de rechte betrachting van deze spreuken, ja van alle geboden Gods, op te scherpen. **en hoor de woorden der wijzen,** Salomo noemt deze spreuken niet alleen zijne, maar ook van alle andere ware wijzen, die hetzelfde toestemden, van welken enigen genoemd worden onder Spreuk. 30, Spreuk. 31. **en stel uw hart tot mijn wetenschap;** Dat is, mijne leer en geboden, die gij weten moet. Zie boven Spreuk. 15:7. Anders: *om mij te kennen, mij; te weten, de wijsheid.*
18. **Want het is liefelijk, als gij die Te weten, woorden der wijzen. in uw binnenste** Hebreeuws, *in uwen buik;* dat is in het binnenste uws harten. Zie boven Spreuk. 18:8, en Spreuk. 20:30; Job 15:2. **bewaart; zij zullen samen op uw lippen gepast worden.** Te weten, opdat gij ze bekwamelijk en stichtelijk tot de mensen zoudt mogen uitspreken.
19. **Opdat** Vergelijk boven Spreuk. 3:5,6. Hiermede is het doel dezer spreuken aangewezen, hetwelk is in God te geloven en alles goeds van Hem te verwachten, mits dat wij Hem ook gehoorzamen. **uw vertrouwen op den HEERE zij, maak ik u die heden bekend; gij ook Te weten, die de wijsheid zoekt horende of lezende deze spreuken. Anders: doet gij ze ook.** Vergelijk de manier van spreken met Spreuk. 23:15. **maak ze bekend.**
20. **Heb ik u niet heerlijke** Dat is, die den heren zelf en den gouverneurs of regeerders dienstig zijn, om van hen overlegd, besproken en in het werk gesteld te worden. Vergelijk boven Spreuk. 8:6. Anders: *heb ik niet driemaal, dat is, dikwijls geschreven?* **dingen geschreven van allerlei** Dat is, allerlei goede aanleidingen en onderwijs, om zichzelf naar Gods woord in het publieke en private leven wel aan te stellen. **raad en wetenschap?**
21. **Om u bekend te maken de zekerheid van de redenen der waarheid; opdat gij** Dat is opdat gij niet alleen zelf de waarheid weet, maar ook anderen die bekend moogt maken, naar de gelegenheid van uwe roeping. **de redenen der waarheid antwoorden moogt dengenen, die u zenden.** Te weten, om

enig werk voor hen in het bijzonder te doen, of voor allen in het algemeen enig ambt te bedienen. Anders: *die tot u zenden*; te weten, om goeden raad en rechte onderwijzing van u te hebben.

22. **Beroof den arme niet, omdat hij arm is;** De rijken en machtigen worden niet uitgesloten; maar de armen worden voornamelijk vermeld, omdat zij lichtelijk verdrukt kunnen worden, Job 31:21, en omdat wij gehouden zijn hun meest goed te doen. Zie boven Spreuk. 3:27. **en verbrijzel den ellendige niet in de poort.** Dat is, in het gericht. Zie Gen. 22:17.
23. **Want de HEERE zal hun twistzaak** Dat is, hunne zaken beschermen en voorstaan. Zie dezelfde manier van spreken 1 Sam. 25:39; onder Spreuk. 23:11; Jer. 51:36. **twisten, en Hij zal dengenen, die hen beroven,** Dat is, die den ellendigen hunne goederen en middelen afnemen. **de ziel roven.** Dat is, het leven nemen.
24. **Vergezelschap u niet met een grammoedige,** Hebreeuws, *heer*, of *bezitter des toorns*; dat is die van nature en door gewoonte zeer tot toorn genegen is; also onder Spreuk. 29:22; *een heer der grimmigheid*. Vergelijk Gen. 14:13. **en ga niet om met een zeer grimmig man;** Hebreeuws, *man der grimmigheden*, of *der brandende toornigheden*; dat is, die haast met groten toorn ontstoken wordt. Vergelijk Job 11:11, en Ps. 5:7.
25. **Opdat gij zijn paden** Of, *wegen*; zie Gen. 6:12. **niet leert, en een strik** Dat is, een kwaad en verderf over uzelfen brengt, dat gij niet ontgaan kunt. Vergelijk boven Spreuk. 18:7. **over uw ziel haalt.**
26. **Wees niet onder degenen, die in de hand klappen,** Te weten, van den schuldheer, tot een teken dat men voor den schuldenaar borg is; zie Job 17:3, en boven Spreuk. 6:1. **onder degenen, die voor schulden borg zijn.**
27. **Zo gij niet hadt om te betalen,** Te weten, den schuldheer, tot wiens verzekering gij voor den schuldenaar borg geworden zijt. **waarom zou men uw bed van onder**

u wegnemen? Te weten, zo er anders in uw huis niets ware om den schuldeiser te voldoen. Versta dit van dengene, die zich borg stelde voor de schuld van een ander; want daarmede verklaarde hij dat hij rijk was en de macht had om te betalen, zodat hij zich niet mocht behelpen met de wet, Exod. 22:26,27; Deut. 24:6. Hoewel dan de wet der liefde beval dat men des armen noodzakelijke dingen niet zou te pand nemen; nochtans liet het burgerlijke recht zulks in zekere gevallen toe, ja ook den schuldenaar voor een tijd tot slaaf te maken, 2 Kon. 4:1. Zie ook boven Spreuk. 20:16.

28. **Zet de oude** Hebreeuws, *de palen der eeuwigheid*. Zie van deze *palen* Deut. 19:14, en Deut. 27:17; boven Spreuk. 15:25, en onder Spreuk. 23:10; en van het woord *eeuwigheid*, dat hier voor een langen en onbepaalden tijd genomen wordt, 1 Kon. 1:31. **palen niet terug, die uw vaders gemaakt hebben.**
29. **Hebt gij een man gezien, die vaardig in zijn werk is? Hij zal voor het aangezicht** *Voor iemands aangezicht gesteld worden*, of *staan*, is hem te dienen, of daartoe bevorderd en geroepen te worden; zie Deut. 1:38, en 1 Kon. 1:2. **der koningen gesteld worden; voor het aangezicht** *Voor iemands aangezicht gesteld worden*, of *staan*, is hem te dienen, of daartoe bevorderd en geroepen te worden; zie Deut. 1:38, en 1 Kon. 1:2. **der ongeachte** Hebreeuws, *duistere*; te weten, lieden, of mensen; dat is, gemene, onbekende, slechte en niet van aanzien. **lieden zal hij niet gesteld worden.**

Spreuken 23

1. **Als gij aangezeten zult zijn om met een heerser** Dat is, koning, vorst, prins, heer, of die meerder is dan gij zijt en u schade zou kunnen aandoen, zo gij hem enige oorzaak van verstoring geven zoudt. **te eten, zo zult gij scherpelijk** Hebreeuws, *lettende letten*; dat is scherpelijk, of naarstiglijk letten. **letten op dengene,** Te weten, dien gij moet aanzien en in ere

hebben, opdat gij hem met geen woord, gebaar, of daad verbelgt. Anders: *op hetgeen voor uw aangezicht is*; te weten, opdat gij daarvan niets nuttigt, dan met zulke zedigheid en matigheid als betamelijk is. **die voor uw aangezicht is.**

2. En zet Dat is, bedwing uwe begeerlijkheid van onmatig te eten en te drinken, alsof uw keel met een mes daarvan afgeschrikt ware. Of, *anders zoudt gij een mes aan uw keel zetten*, enz.; dat is, gij zoudt u in het uiterste gevaar steken van lichamelijke krankheid, of enige andere grote zwaarigheid, indien u de lekkere gerechten tot onmatigheid verlokten. **een mes aan uw keel**, Anderen vertalen het Hebreeuws woord *doornen*, doch de zin komt op een uit. **indien gij een gulzig mens zijt**; Hebreeuws, *een heer der ziel*; dat is van den lust en der begeerlijkheid. Versta, een die zeer graag en begerig is tot spijs en drank. Vergelijk Job 39:1, en de aantekening op het woord *gretigheid*. Anders: *indien gij uws zelfs meester, of liefhebber zijt*.

3. Laat u niet gelusten zijner smakelijke Of, lekkernijen, die den mond zeer aangenaam en smakelijk zijn. Alzo onder Spreuk. 23:6. Vergelijk Gen. 27:4,7,9, enz. **spijzen, want het is een leugenachtig** Hebreeuws, *brood der leugen*; dat is leugenachtige of bedriegelijke spijs. De zin is dat de hoofse weelden als een aas zijn, waarmede de mensen verlost en gemeenlijk in hunne verwachtingen bedrogen worden. Vergelijk boven Spreuk. 20:17. **brood.**

4. Vermoei u niet om rijk te worden; sta af van uw vernuft. Te weten, dat gij zoudt mogen aanleggen om rijk te worden.

5. Zult gij uw ogen laten vliegen op hetgeen Te weten, op den rijkdom, waarvan in Spreuk. 23:4 gesproken is. **niets is?** Dat is, gans onzeker en ongestadig en in vele noodzakelijkheden krachteloos. Vergelijk Ps. 37:35,36, en Ps. 49:13,18; 1 Tim. 6:17. Anders: *dat haast niet zijn zal*. **Want het zal zich** Te weten, het tijdelijke goed, het zal zeer haastiglijk daarheen weg belenden en u begeven. **gewisselijk** Hebreeuws, *makende maken*. **vleugelen maken gelijk een**

arend, Te weten, die zo snellijk naar den hemel en omhoog vliegt, dat hij spoedig uit der mensen gezicht verdwenen is. Alzo vergaat de rijkdom in korten tijd, dat men niet weet waar hij gebleven of gestoven is. **die naar den hemel vliegt.**

6. Eet het brood niet desgenen, Dat is, desgenen, die vrekkelig, afgunstig en nijdig is. Zie Deut. 15:9; idem, onder Spreuk. 28:22; Mark. 7:22. Hiertegen is het *goede oog*, van hetwelk zie boven Spreuk. 22:9, en de aantekening. **die boos is van oog, en wees niet belust op zijn smakelijke** Zie boven Spreuk. 23:3. **spijzen;**

7. Want gelijk hij bedacht Anders: *gelijk hij acht in zijne ziel, zo is hij*; dat is, inwendiglijk bij zichzelf denkt, te weten dat gij het zijne verteert en verdoet. **heeft in zijn ziel, alzo** Te weten, u niets van harte gunnende, maar evenwel alzo, dat uit zijne gebaren en woorden zijne vrekkeligheid enigszins kan afgenomen worden; hoewel hij daarmede het tegendeel zoekt te bewijzen. **zal hij tot u zeggen: Eet en drink! maar zijn hart is niet met u;**

8. Uw bete, die gij gegeten hebt, zoudt gij uitspuwen; Dat is, het zou u leed zijn en spijten dat gij van zijne spijs genuttigd en enige vriendelijke tafelredenen met hem gehad zoudt hebben. **en gij zoudt uw liefelijke woorden verderven.** Dat is, verliezen, en geen vrucht daarvan krijgen.

9. Spreek niet voor het oor van een zot, want hij zou het verstand Dat is, hetgeen gij verstandig, geleer, of voorzichtig gesproken hebt. **uwer woorden verachten.**

10. Zet de oude palen Zie boven Spreuk. 22:28. Hebreeuws, *de paal der eeuwigheid*. **niet terug; en kom op de akkers der wezen niet;** Te weten, om denzelfden ongelijk te doen, door bedrog of geweld.

11. Want hun Verlosser Te weten, God. **is sterk; Die zal hun twistzaak** Zie boven Spreuk. 22:23. **tegen u twisten.**

12. Begeef uw hart tot de tucht, Dat is, tot de rechte onderwijzing, om wijsheid te

- leren. Zie boven Spreuk. 1:2. **en uw oren tot de redenen der wetenschap.** Dat is, door welke de ware wetenschap en wijsheid geleerd en verkregen wordt.
13. **Weer de tucht** Versta, de tucht, die niet alleen geschiedt door woorden, maar ook door straffen. Zie boven Spreuk. 7:22. **van den jongen niet; als gij hem met de roede zult slaan, zal hij niet sterven.** Te weten, noch hier door de tijdelijke straf der overheid, noch hierna door de eeuwige straf van God.
14. **Gij zult hem met de roede slaan, en zijn ziel van de hel redden.**
15. **Mijn zoon! zo uw hart wijs is, mijn hart zal blijde zijn, ja,** Gelijke manier van spreken, die grote macht heeft om te verzekeren wat verhaald wordt, is boven Spreuk. 22:19. **ik.**
16. **En mijn nieren** Versta door dit woord de inwendigste krachten der ziel. Zie Job 9:27. **zullen van vreugde opspringen, als uw lippen billijkheden** Of, *rechte dingen*. Vergelijk boven Spreuk. 1:3. **spreken zullen.**
17. **Uw hart zij niet nijdig over de zondaren;** Die gans genegen zijn tot de zonde, en hun werk daarvan maken. Zie Gen. 13:13; 1 Sam. 15:18; Ps. 1:1, en de aantekening. **maar zijt ten allen dage in de vreze des HEEREN.**
18. **Want zekerlijk,** Zie van deze twee eerste woordjes, in het Hebreeuws *chi im*, Job 42:8. **er is een beloning;** Hebreeuws, *achterste einde*, of *uiterste*; dat is loon, of zalig einde. Zo wordt het loon genaamd, omdat hij het einde van het werk is, of het werk achterna volgt. God heeft het loon uit genade beloofd dengenen, die in zijne vreze tot het einde toe volharden. Vergelijk Ps. 37:37; onder Spreuk. 24:14,20. Elders betekent het een kwaad naloon en onzalig einde. Zie boven Spreuk. 5:4; en de aantekening. **en uw verwachting** Dat is, het goed, hetwelk gij van de genade Gods verwacht. Zie Job 5:16. **zal niet afgesneden worden.**
19. **Hoor gij, mijn zoon!** Zie boven Spreuk. 1:8. **en word wijs, en richt uw hart op den weg.** Te weten, des Heeren. Zie van dezen weg Gen. 18:19.
20. **Zijt niet onder de wijnzuipers,** Te weten, om die in hun overdadig drinken en gulzig eten na te volgen; hetwelk die lichtelijk doen, die met hen veel verkeren; zie boven Spreuk. 13:20. **noch onder de vleesvreeters;** Hebreeuws, *onder degenen, die voor zich vlees slokken, of verslinden*.
21. **Want een zuiper en vraat zal arm worden; en de sluimering** Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk *naar eniger gevoelen* het begin en de genegenheid tot den slaap. Vervolgens is door het woord, dat wij hier in den tekst hebben, te verstaan de slaperigheid, te weten die uit luiheid en achteloosheid voortkomt. **doet verscheurde klederen dragen.**
22. **Hoor naar uw vader, die u gewonnen heeft; en veracht uw moeder niet, als zij oud geworden is.**
23. **Koop** Dat is, poog haar op allerlei eerlijke manier te verkrijgen, en wanneer gij haar verkregen hebt, verlaat haar en vergeet haar niet; gelijk de verkopers voor wat anders hunne waren omzetten. **de waarheid,** Dat is, de rechte en ware kennis van alle dingen, rakende het geloof en den wandel, die wij moeten weten om God te behagen en zalig te worden. **en verkoop ze niet, mitsgaders wijsheid, en tucht, en verstand.**
24. **De vader des rechtvaardigen zal zich zeer verheugen;** Hebreeuws, *verheugende verheugen*; dat is zeer verheugen te weten, omdat hij een rechtvaardigen en wijzen zoon heeft, dat is, die vroom, godvrezend en verstandig is. **en die een wijzen zoon gewint, zal zich over hem verblijden.**
25. **Laat uw vader** Dat is, maak dat uw vader en uwe moeder zich verblijden, inziende uwe verstandigheid en deugdzaamheid. **zich verblijden, ook uw moeder; en laat haar zich**

- verheugen, Te weten voor den weedom, dien zij gehad heeft met u te baren. **die u gebaard heeft.**
26. **Mijn zoon! geef mij uw hart,** Dat is, voeg en begeef uw verstand en uw geest hiertoe, dat gij aanhoort, verstaat, aanneemt en onderhoudt mijne geboden. **en laat uw ogen** Te weten, de ogen uws verstands. **mijn wegen bewaren.** Dat is, de wijze en manier van leven, die ik u beveel en voorschrijf, en inzonderheid van het vermijden der hoererij en des overspels.
27. **Want een hoer is een diepe gracht,** Te weten der ellenden, waaruit men niet lichtelijk geraken kan, gelijk ook niet uit een engen put; vergelijk boven Spreuk. 22:14, en de aantekening. **en een vreemde vrouw** Zie boven Spreuk. 2:16. **is een enge put.**
28. **Ook loert zij** Te weten op degenen, die zij zoekt te verleiden en in haar onkuise liefde te verstrikken. **als een rover;** Of, *een man des roofs.* Vergelijk Job 24:20, en Job 35:13 en de aantekening. Anders: *als op een roof.* Vergelijk boven Spreuk. 7:10,11,12,13,,14,15. **en zij vermenigvuldigt** Dat is, zij is oorzaak, dat zeer vele mensen in boosheid vervallen en hunnen God ontrouw worden. **de trouwelozen onder de mensen.**
29. **Bij wien** Dit is een verhaal der plagen en ellenden, die uit de dronkenschap voortkomen, vragenderwijze voorgesteld. De vraag wordt beantwoord in Spreuk. 23:30. **is wee? bij wien och arme?** Het Hebreeuwse woord schijnt eigen te zijn dengenen, die om de armoede, waarin zij gevallen zijn, groot gekerm maken. **bij wien gekijf? bij wien het beklag?** Of ijdel geklap, of onnut gezwets en gesnater. **bij wien wonden** Of, *slagen;* te weten, die men lichtvaardiglijk op zijn hals haalt met kwaad te spreken door dronkenschap, of de dronkaards te vergezelschappen. **zonder oorzaak? bij wien de roodheid der ogen?**
30. **Bij degenen, die bij den wijn vertoeven;** Dat is, lang blijven zitten, zonder van het drinken een einde te kunnen maken. **bij degenen, die komen om gemengde drank na te zoeken.**
31. **Zie den wijn** Te weten, met een onmatige begeerte. **niet aan, als hij zich rood vertoont, als hij in den beker zijn verve geeft, als hij recht opgaat;** Hebreeuws, *in, of met richtigheden gaat, of zich doet gaan;* dat is, als hij zich in den beker beweegt en door zijne kracht, als met zandjes, opspringt en recht omhoog stijgt. Anders: *recht ingaat.*
32. **In zijn einde zal hij als een slang bijten, en steken als een adder.** Anders: *basilisk.*
33. **Uw ogen zullen naar vreemde vrouwen** Dat is, die de uwe niet zijn. Zie boven Spreuk. 2:16. **zien, en uw hart zal verkeerdheden** Dat is, alle dingen, welke dienen om uw wellust te verzadigen; of ijdele, lichtvaardige en onnutte redenen, die haat, nijd en twist verwekken. **spreken.**
34. **En gij zult** Te weten, die u met den drank overlaadt. **zijn, gelijk een,** Te weten, omdat uw hoofd zal ontsteld zijn door de dampen des dranks uit de maag rijzende, gelijk de zee door de winden, die over haar waaien. **die in het hart van de zee** Dat is, in het midden der zee. Zie Exod. 15:8. De verklaring is Exod. 14:22,29. Alzo *het hart des hemels;* Deut. 4:11, enz. Zie aldaar de aantekening. **slaapt; en gelijk een,** Te weten, omdat uw hoofd zal ontsteld zijn door de dampen des dranks uit de maag rijzende, gelijk de zee door de winden, die over haar waaien. **die in het opperste** Te weten, gelijk in de mars. Versta, een die in groot gevaar is van in enig zwaar ongeluk te vallen. **van den mast slaapt.**
35. **Men heeft mij geslagen,** Dit zijn de woorden, die Salomo den dronkaards toeëigent, kortelijk te kennen gevende dat ze zonder gevoel zijn, niet alleen des lichaams, omdat ze de slagen niet gevoelen, maar ook des geestes, omdat ze, den drank nauwelijks uitgeslapen hebbende, terstond weder daaraan willen. **zult gij zeggen, ik ben niet ziek geweest; men heeft mij**

gebeukt, ik heb het niet gevoeld; wanneer zal ik opwaken? Te weten van den wijn. Ik zal hem nog meer zoeken! Te weten den wijn.

Spreuken 24

1. Zijt niet nijdig Zie Ps. 37:1. over de boze lieden, Hebreeuws, *mannen der boosheid*, of *des kwaads*; dat is, mensen die de boosheid toegedaan, of tot alle kwaad genegen zijn. Zie Job 11:11. en laat u niet gelusten, om bij hen te zijn.
2. Want hun hart bedenkt verwoesting, Dat is, schade en verderf, dat zij hunnen naaste willen aandoen, ja ook alzo over zichzelf brengen. en hun lippen spreken moeite.
3. Door wijsheid wordt een huis Versta dit, niet alleen van een stoffelijk huis, maar voornamelijk van de huishouding en van de middelen, waardoor een huis, of huisgezin, onderhouden wordt. Alzo is het woord *huis* genomen, Gen. 39:4, en het woord *bouwen*, boven Spreuk. 14:1; zie de aantekening. De zin is dat een goede huishouding door wijsheid en verstand wordt aangesteld en tot groot voordeel onderhouden. **gebouwd**, en door verstandigheid bevestigd;
4. En door wetenschap worden de binnenkameren vervuld met alle kostelijk en liefelijk goed.
5. Een wijs man is sterk; Hebreeuws, *in sterkte*; dat is met sterkte begaafd. Versta, niet de uitwendige en lichamelijke sterkte, maar de inwendige en geestelijke. **en een man van wetenschap maakt de kracht** Dat is, indien hij uiterlijke sterkte heeft, de wetenschap maakt hem nog sterker. Daarom overtreft hij ook een, die sterk is en geen verstand heeft. In één woord: wijsheid is beter dan sterkte. Vergelijk boven Spreuk. 21:22; Pred. 9:15. **vast**.
6. Want door wijze Zie van het Hebreeuwse woord Job 37:12. **raadslagen zult gij voor u den krijg** Dat is, u ten goede, of tot uw best en het welvaren van het land. **voeren, en in de veelheid** Te weten, van goede raadgevers. Zie boven Spreuk. 18:22, of *in de grootheid*; dat is waardigheid, bekwaamheid en kloekheid derzelve. **der raadgevers is de overwinning**. Of, *behoudenis*. Zie van de betekenis van het Hebreeuwse woord *teschuah*, 2 Sam. 8:6.
7. **Alle wijsheid** Hebreeuws, *wijsheden*. is voor den dwaze te hoog; Dat is, boven zijn begrip. Maar den verstandigen is de wijsheid licht, boven Spreuk. 14:6. **hij zal in de poort** Dat is, in het raadhuis, of de vergadering der heren. Zie Gen. 22:17. **zijn mond niet opendoen**. Te weten om iets bijzonders voort te brengen, dewijl hij zonder wijsheid en raad is. Vergelijk de aantekening Job 33:2.
8. **Die denkt om kwaad te doen, dien zal men een meester** Dat is, uitvinder en zogenaamde kunstenaar, die tot schelmerij genegen is, en dezelve in het werk weet te stellen. Zie van het Hebreeuwse woord *Baäl*, Gen. 14:13. **van schandelijke** Zie van het Hebreeuwse woord Job 21:27. **verdichtselen noemen**.
9. **De gedachte der dwaasheid** Dat is, van den mens, die dwaas is. Vergelijk Job 24:20, en Job 35:13. Of, *de dwaze gedachte*. is zonde; en een spotter is den mens een gruwel.
10. **Vertoont gij u slap** Te weten dat gij onder den tegenspoed en de aanvechtingen bezwijkt. **ten dage uwer benauwdheid, uw kracht is nauw**. Dat is, klein, gering, benepen, ingekrompen, ingedwongen. Spreuk. 24:10 wordt ook aldus vertaald: *Vertoont gij u slap*; dat is, onachtzaam om wijsheid te leren en zorgeloos om God te vrezen, *uwe kracht zal ten dage uwer benauwdheid nauw of benauwd wezen*.
11. **Red** Dit raakt eigenlijk de rechters en de overheden, die vanwege hun ambt gehouden zijn de onnozelen te beschermen, ja ook zelfs als ze door gegeven vonnis ter dood veroordeeld zijn, zo dan eindelijk hunne onschuld bleek. Voorts raakt het ook alle vromen in het algemeen, die, naar den eis van hun beroep, door de wettelijke middelen schuldig zijn de onnozelen voor te staan en te

helpen. degenen, die ter dood gegrepen zijn; Namelijk ten onrechte. want zij Dat is, zij staan in gevaar om gedood te worden. Anders: *Want zoudt gij u onthouden van degenen, die worden weggerukt om gedood te worden?* Deze vraag loochent sterkelijk dat dit zou mogen nagelaten worden door degenen, die ambtshalve door wettelijke middelen zulks te doen toestaat. wankelen Of, *worden weggevoerd of hellen der doding.* ter doding, zo gij u onthoudt.

12. Wanneer gij zegt: Ziet, wij weten dat niet; Namelijk dat hij onschuldig is, of hoe wij hem zouden mogen helpen. Anders: *wij kennen hem of dezen niet.* zal Hij, Die de harten weegt, Dat is, God; zie boven Spreuk. 16:2 en de aantekening. *dat niet merken?* En Die uwe ziel gadeslaat, Te weten, niet alleen ten opzichte van den tijdelijken, maar ook van den eeuwigen dood. zal Hij het niet weten? Namelijk of uw verontschuldiging waarachtig en wel gegrond is. Want Hij zal den mens Te weten, God, die de harten weegt, enz. vergelden naar zijn werk.

13. Eet honig, De honig was in Palestina een algemene en zeer aangename spijs. Vergelijk Exod. 3:8. De profeet verklaart nu dat men dien wel nuttigen mocht voor het lichaam, maar dat men voornamelijk moest trachten naar de wijsheid, die ene spijs is, aangenaam voor de ziel. mijn zoon! want hij is goed, en honigzeem is zoet voor uw gehemelte. Dat is, in uwen mond. Het gehemelte wordt de smaak toegeschreven. Job 12:11, en Job 34:3.

14. Zodanig Anders: *alzo kan de wijsheid voor uwe ziel.* is de kennis der wijsheid voor uw ziel; als gij ze vindt, Dat is, bekom, of verkrijg. Alzo boven Spreuk. 8:9. Zie Gen. 26:12. zo zal er beloning Hebreeuws, *een laatste*, of *achterste*; dat is, een goed naloon. Zie onder Spreuk. 24:20. wezen, en uw verwachting Dat is, het goed, dat gij van de genade Gods verwacht.

Zie Job 5:16. zal niet afgesneden worden.

15. Loer niet, o goddeloze! op de woning des rechtvaardigen; verwoest Hij verbiedt, nevens de listige aanslagen ook het openbaar geweld. zijn legerplaats niet.

16. Want de rechtvaardige zal zevenmaal Dat is, dikwijls; een zeker getal voor een onzeker; zie Lev. 26:8. vallen, Te weten, in ellenden en zwarigheden. Alzo in Spreuk. 24:17, idem Ps. 37:24; of ook in zonden en gebreken, in welke de vromen ook worden gezegd te vallen; 1 Cor. 10:12. en opstaan; Dat is, daaruit verlost en opgeholpen worden, te weten door Gods genadigen bijstand, Job 5:19; Ps. 34:20. maar de goddelozen zullen in het kwaad Te weten, der straf en der tegenheid; dat is, zullen daarin zo gestort worden, dat zij niet weder zullen kunnen opstaan. nederstruikelen.

17. Verblijd u niet als uw vijand valt; Te weten, in enig ongeluk of zwarigheid. en als hij nederstruikelt, laat uw hart zich niet verheugen;

18. Opdat het de HEERE niet zie, en het kwaad zij Dat is, hem mishage. Zie Gen. 21:11. in Zijn ogen en Hij Zijn toorn van hem afkere. Te weten om denzelfden over u te zenden.

19. Ontsteek u niet over de boosdoeners; zijt niet nijdig over de goddelozen.

20. Want de kwade zal geen beloning Versta, geen goede of gewenste beloning, of geen goed einde. Zie boven Spreuk. 18:22. Hebreeuws, *achterste*, of *uiterste*, of *einde*. Dan, het Hebreeuwse woord is ook voor loon genomen. Zie boven Spreuk. 23:18. Anders: *nakomelingen*; zal gene nakomelingen hebben, en zo hij ze krijgt, zullen ze vergaan; waarop het volgende in Spreuk. 24:20 van sommigen geduld wordt. hebben, de lamp Zie boven Spreuk. 20:20, Job 18:6. der goddelozen zal uitgeblust worden.

21. Mijn zoon! vrees den HEERE en den koning; vermeng u niet met hen, Hebreeuws, *met degenen, die veranderen*; dat is, die veranderingen en nieuwigheden zoeken, afwijkende van de gehoorzaamheid Gods en van hun wettelijke overheid, en zich tegen dezelve opmaken. **die naar verandering staan;**

22. Want hun verderf zal haastelijk ontstaan; en wie weet hun beider Zowel degenen, die God niet vrezen, als degenen, die de overheid niet ontzien. Of, *het ongeluk van die twee*; te weten, dat hun zo van God als van den koning toegezonden zal worden. **ondergang?**

23. Deze *spreuken* zijn ook van de wijzen. Of *behoren tot de wijzen, of voor de wijzen, of raken de wijzen*. Het aangezicht Zie Deut. 1:17, en de aantekening en Deut. 16:19. Hetzelfde wordt elders genoemd *het aangezicht aannemen en vereren*. Zie Lev. 19:15, en de aantekening. **in het gericht te kennen, is niet goed.** Dat is, het deugt niet, het is zeer kwaad. Zie boven Spreuk. 17:26.

24. Die tot den goddeloze zegt: Gij zijt rechtvaardig; dien zullen de volken Te weten die goed zijn, God vrezen, de boosheid haten en de vroomheid liefhebben. Vergelijk boven Spreuk. 18:22, op het woord *vrouw*. **vervloeken, de natien zullen hem gram zijn.**

25. Maar voor degenen, die *hem* Te weten, den goddeloze. **bestrafen, zal liefelijkheid** Dat is, het zal hun welgaan, hun zal stof van blijdschap en vermaak gegeven worden. **zijn; en de zegen** Dat is, alle goed zal hun wedervaren van God en de mensen. **des goeds zal op hem komen.** Te weten, die den goddeloze bestraffen.

26. Men zal de lippen De zin is dat degene, die goede, ware en stichtelijke dingen ter bekwamer tijd voortbrengt, geëerd en bemind zal zijn door degenen, die hem horen, even alsof zij hem met een vriendelijken kus ontvingen. Eertijds was het kussen een teken van eerbieding en bewijs van goedwilligheid. Zie Gen. 27:26, en Gen.

41:40. Anders: *hij kust de lippen die rechte woorden antwoordt*. Dat is, hij bewijst de meeste vriendschap. **kussen desgenen, die rechte woorden antwoordt.**

27. Beschik Dat is, gedenk eerst uw huis te voorzien van hetgeen nodig is om eerlijk den kost te krijgen, als door middel van de landbouw Versta dit niet zozeer van het bouwen van een huis, als van de opschikking en stoffering van hetzelfde. **ing; daarna mag men denken op hetgeen tot de vermaak van de huisgenoten of tot sieraad van het huis zou mogen dienen. uw werk daarbuiten, en bereid het voor u op den akker, en bouw** Versta dit niet zozeer van het bouwen van een huis, als van de opschikking en stoffering van hetzelfde. **daarna uw huis.**

28. Wees niet zonder oorzaak Dat is, zonder redelijken en merklijken nood, die een mens verbindt om getuigenis te geven, of zonder goede zekerheid van hetgeen er te getuigen is. **getuige tegen uw naaste; want zoudt gij verleiden** Te weten met een valse of onvaste getuigenis te geven, of anderszins met getuigen te misdoen. **met uw lip?** Dat is, met uwe woorden en redenen; zie Job 2:10.

29. Zeg niet: Gelijk als hij mij gedaan heeft, zo zal ik hem doen; ik zal een ieder vergelden naar zijn werk.

30. Ik ging voorbij den akker eens luiaards, en voorbij den wijngaard van een verstandeloos Zie boven Spreuk. 6:32. **mens;**

31. En ziet, hij was gans Te weten, de akker of wijngaard. **opgeschoten van distelen; zijn gedaante was met netelen bedekt, en zijn stenen scheidsmuur** In Palestina worden de velden, akkers en wijngaarden meest afgeschoten met enige lichte muren van samengestapelde stenen zonder enige kalk of gruis van steen, opdat het wild gedierte die niet zou beschadigen. Vergelijk Num. 22:24; Ezra 9:9; Ps. 80:13. **was afgebroken.**

32. Als ik dat aanschouwde, nam ik **het** Hebreeuws, *zette ik mijn hart daarop*;

dat is, ik nam het waar en betrachtte het. Vergelijk de manier van spreken met Job 1:8, en de aantekening daarop. **ter harte; ik zag het, en nam onderwijzing** Dat is, ik werd met eens anderen mans schade wijzer. **aan;**

33. **Een weinig slapens,** Zie de verklaring van Spreuk. 24:33 en het volgende boven Spreuk. 6:10,11. **een weinig sluimerens, en weinig handvouwens, al nederliggende;**

34. **Zo zal uw armoede u overkomen, als een wandelaar, en uw velerlei gebrek als een gewapend** Hebreeuws, *een man des schilds.* **man.**

Spreuken 25

1. **Dit zijn ook spreuken van Salomo, die de mannen** Versta, wijzen, of profeten, die geleefd hebben ten tijde van den koning Hizkia, en wien hij dit werk gelast heeft, hetwelk zij door ingeving des Heiligen Geestes volbracht hebben. **van Hizkia, den koning van Juda, uitgeschreven** Dit meent men geschied te zijn als de koning Hizkia den kerkelijken en den burgerlijken staat van zijn rijk in orde stelde; want Salomo had drieduizend spreuken gesproken; 1 Kon. 4:32. **hebben.**

2. **Het is Gods eer** Dat is, het dient tot Gods eer. **een zaak te verbergen;** Te weten, van hetgeen Hij bij zichzelf besluit en te zijner tijd uitvoert, hetwelk dikwijls voor aller redelijke creaturen verstand onbegrijpelijk is, en dat wij niet nieuwsgierig moeten onderzoeken, maar ootmoedig aanbidden, waarmede Hij vereerd wordt. Vergelijk Deut. 29:29; Rom. 11:33. **maar de eer der koningen een zaak te doorgronden.** Te weten die hunne regering aangaat, en daarvan kennis en verstand moeten hebben, opdat zij hunnen onderdaden goed recht doen en hunne regering wijselijk aanleggen mogen.

3. **Aan de hoogte des hemels, en aan de diepte der aarde, en aan het hart der koningen is geen doorgronding.** Te weten die bij geen mensen volkomenlijk

geschieden kan en maar stuksgewijze bij velen, en bij het merendeel gans gene.

4. **Doe het schuim** Gelijk het zilver gereinigt van schuim en droesem een bekwame hoeveelheid werd, waar de zilversmid een schoon stuk werk van maakt; also een koning, het schuim van boeven en onrechtvaardige mensen van zich werende, maakt zijn hof eerlijk en zijn rijk wordt bevestigd. **van het zilver weg, en er zal een vat voor den smelter uitkomen;**

5. **Doe den goddelozen weg van het aangezicht des konings, en zijn troon zal door gerechtigheid bevestigd worden.**

6. **Praal** Of, *stelt u niet heerlijk, of groots,* te weten in woorden, of gelaat, of kleding, of op enige andere wijze. **niet voor het aangezicht des konings, en sta niet** Te weten dewijl gij van het getal der groten niet zijt. Versta door de *groten*, die groot zijn door hunne afkomst, staat, ambt, gaven, waardigheid. Zie 2 Kon. 10:6. **in de plaats der groten;**

7. **Want het is beter, dat men tot u zegge: Kom hier bovenaan,** Vergelijk Luk. 14:10. **dan dat men u vernedere voor het aangezicht eens prinsen, dien uw ogen** Dat is, bij wien gij u te na gevoegd hebt om hem met al te grote vrijheid in het aangezicht te zien. Anders: *dat het uwe ogen zien;* dat is, dat gij het voor uwe ogen moet zien, zonder het te kunnen keren. **gezien hebben.**

8. **Vaar niet haastelijk** Dat is, lichtvaardiglijk, onbedachtelijk. **voort om te twisten, opdat gij misschien in het laatste daarvan** Te weten van haastelijk tot twistingen en pleitingen te komen. **niet wat doet,** Te weten dat onredelijk en strafbaar zou wezen, als met kijden, vechten, kwetsen en doden. **als uw naaste** Te weten, die tegen u twist of pleit. **u zou mogen beschaamd hebben.** Te weten, mits u door het recht te verwinnen en te bewijzen dat gij hem met onrecht en valsheid hebt beklaagd.

9. Twist uw twistzaak Dat is, indien gij geschil hebt met uwen naaste, poog dat eerst af te doen tussen u beiden, en verhaast u niet om dat voor den rechter te brengen. **met uw naaste; maar openbaar** Dat is, gedraag u zo beleefd in uw geschil, dat gij uwen naaste in zijn eer niet kwetst, mits te ontdekken dat wel verzwegen mocht zijn. Of, ontdek niet wat u een ander in het geheim gezegd heeft; hetzij dat hij u raad in uwe zaak heeft gegeven, of dat hij anderszins niet wil hebben dat het een ander weten zal. **het heimelijke van een ander niet;**

10. Opdat degene, die het hoort, u niet smade; Te weten door u voor een oorblazer of achterklapper te schelden. **want uw kwaad gerucht zou niet afgekeerd** Dat is, niet ophouden, maar u steeds bijblijven. **worden.**

11. Een rede, op zijn pas Dat is, te zijner tijd en plaats en ten bondigste. Hebreeuws, *naar zijne wijzen, of raderen.* **gesproken, is als gouden appelen in zilveren** Of, *zilveren schilderijen, of beeltenissen.* Anders: *met zilveren lofwerk versierd.* **gebeelde schalen.**

12. Een wijs bestraffer bij een horend oor Dat is, die gewillig en naarstig is om naar goede vermaning te luisteren., **is een gouden** Dat is, gelijk een gouden oorsiersel. Zie van het Hebreeuwse woord Gen. 24:22. **oorsiersel, en een halssieraad** Anders: *halsband;* anders: *juweel, of sieraad.* **van het fijnste goud.**

13. Een trouw gezant is dengenem, Hij ziet op de wijze dergenem, die in hete landen wonen, en hun drank in de hitte van den zomer verkoelen met ijs of sneeuw, welke zij in diepe kelders onder de aarde daartoe bewaren. **die hem zenden, als de koude der sneeuw ten dage des oogstes;** Te weten, den maaier is, als zij door de hitte van den dag en de zwaarheid van hun arbeid dorstig zijnde, verlangen naar koelen drank. **want hij verkwikt** Te weten als hij goede tijding wederbrengt; zie van het

Hebreeuwse woord Ps. 19:8. **zijns heren ziel.**

14. Een man, die zichzelf beroemt over een valse gift, Dat is, die hij wel met woorden belooft, maar metterdaad niet geeft. Hebreeuws, *gift der valsheid. is als* Van dezelfde gelijkenis kan men ook zien 2 Petr. 2:17, en Jud. 12. **wolken en wind, waar geen regen** Het Hebreeuwse woord *geschem* betekent wel meest een plasregen, die met groten overvloed en geweld nedervalt, gelijk Gen. 7:12, en Gen. 8:2; Ezra 10:9; maar hier schijnt het alleen regen te betekenen, gelijk 1 Kon. 17:7. **bij is.**

15. Een overste wordt door lankmoedigheid overreed; Dat is, bewogen, als door redenen, om te doen hetgeen waar hij anderszins niet toe gezind is. **en een zachte tong** Dat is, zachtmoedige rede. **breekt het gebeente.** Dat is, het gemoed, dat zo hard is als been, of *gelijk wij zeggen* als steen.

16. Hebt gij honig Versta, onder dit woord allerlei lieflijk voedsel, waarvan wij onze bekomst mogen nemen, met vermindering van het onmatig misbruik. Sommigen verstaan hierdoor de onderzoeking van hoge en hemelse zaken, die den geest des menschen wel aangenaam zijn, maar de mate van zijn begrip te boven gaan. Men kan Spreuk. 25:16 ook verstaan van het rechte gebruik der ware vriendschap, die zeer lieflijk is, waarvan in Spreuk. 25:17 gesproken wordt. **gevonden, eet dat u genoeg is;** Hebreeuws, *uwe genoegzaamheid;* dat is: uwe bekomst, zoveel als uwe gezondheid verdragen mag. **opdat gij misschien daarvan niet zat wordt,** Te weten zo gij meer at dan u genoeg is. **en dien uitspuwt.**

17. Spaar Of, *onttrek uwen voet.* Hebreeuws, *houd uwen voet kostelijk;* dat is spaarzaam, van in uws naasten huis al te vrijelijk te komen en zijn gemeenzaamheid, die hij u toont, onbeleefd te misbruiken. Vergelijk 1 Sam. 3:1. **uw voet van het huis uws naasten, opdat hij niet zat van u worde, en u hate.**

18. Een man, tegen zijn naaste een valse getuigenis sprekende, Hebreeuws, *antwoordende*. Zie Richt. 18:14. is een hamer, en zwaard, en scherpe pijl.
19. Het vertrouwen Hebreeuws, *het vertrouwen des trouwelozen*; dat is, dat men op een trouwelozen vriend stelt, of dat de trouweloze zelf ergens op heeft in den tijd des noods. op een trouweloze, ten dage der benauwdheid, is *als* Te weten om daarmede te kauwen als men hongerig is. een gebroken tand en verstuike Te weten om daarmede te lopen als men weg moet. Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk een *voet*, die door de verstuietheid wankelende gemaakt is. **voet**.
20. Die liederen zingt bij een treurig hart, Hebreeuws, *kwaad* of *boos*; dat is droevig of treurig. Zie Gen. 40:7. Alzo wordt *goed* voor blijde genomen. Zie 1 Kon. 21:7. De zin nu hier is dat het niet wel past, blijde liedjes te zingen bij den droevige; want bij dezen zal men droevig zijn, en bij den blijde blijde; Rom. 12:15. is gelijk hij, die een kleed Hetwelk buiten tijds is. aflegt ten dage der koude, *en* edik Die het salpeter dissolueert, of doet smelten. **op salpeter**.
21. Indien dengene, die u haat, hongert, geef hem brood Versta door *brood* en *water* de gehele lichamelijke nooddrift; te weten spijs en drank. Zie 1 Kon. 13:8, en de aantekening. te eten; en zo hij dorstig is, geef hem water te drinken;
22. Want gij zult vurige kolen Dat is, gij zult hem daartoe drijven, dat hij de vijandschap, die hij jegens u heeft, haast van zich werpt; gelijk iemand, wien gloeiende kolen op het hoofd gelegd zouden worden, die terstond zou afschudden. Of, gij zult zijn hart vermurwen en gedwee maken, dat hij van zijn ongelijk overtuigd zal zijn; gelijk de smede het ijzer met gloeiende kolen vermurwen. **op zijn hoofd hopen**, Hebreeuws, *nemen*; dat is, nemende hopen. De Hebreëen begrijpen dikwijls onder één
- woord nog de betekenis van een ander. Zie Gen. 12:15. en de HEERE zal het u vergelden. Te weten het goed, dat gij uwen vijand gedaan hebt, hoewel hij jegens u ondankbaar is.
23. De noordenwind verdrijft Hebreeuws, *doet smart* of *weedom aan*; hetwelk sommigen verstaan van verdrijven, anderen van baren. **den regen, en een vergramd** Te weten van een wijs en vroom man, die daarin geen behagen heeft. **aangezicht de verborgen** Hebreeuws, *een tong der verborgenheid*; dat is, die niet recht uitspreekt, maar omgaat met bedrog, vleijing, achterklap, steking en terging, enz. **tong**.
24. Het is beter Zie de verklaring van Spreuk. 25:24 boven Spreuk. 21:9. te wonen op een hoek van het dak, dan met een kijfachtige Hebreeuws, *ene huisvrouw der kijvingen*. **huisvrouw, en dat in een huis van gezelschap**.
25. Een goede tijding uit een ver land is als koud water op een vermoeide ziel. Dat is, mens of persoon; zie Gen. 12:5. De zin is dat een mens met een goede tijding zo wel verkwikt is, als een die vermoeid is, met vers koel water.
26. De rechtvaardige, wankelende Te weten enigen misslag doende voor de ogen van den onvrome. Of, niet durvende zijn ambt doen om den onvrome te bestraffen; vergelijk Job 4:\$. **voor het aangezicht des goddelozen, is een beroerde fontein**, Der vromen monden en leringen worden vergeleken bij fonteinen en springaders, waaruit alle goede onderwijzingen vloeien, boven Spreuk. 10:11, en Spreuk. 13:14, en Spreuk. 16:22. Wanneer zij dan door enige zwarigheid in zulk hun ambt komen te falen, zo is dat alsof de fontein beroerd en modderig ware en de springader verstopt. **en verdorven springader**.
27. Veel honigs te eten is niet goed; Maar wel kwaad en schadelijk. Vergelijk boven Spreuk. 25:16. **maar de onderzoeking van de heerlijkheid van zulke dingen** Te weten die den honig

gelijk zijn, dat is die zoet, lieflijk en vermakelijk zijn, als de onderzoeking van de natuur der werken Gods, der geschiedenissen in de wereld, enz. **is eer**. Te weten, als men daarin behoorlijke maat houdt, de rechte streek der waarheid volgt, en het rechte gebruik en einde bekomt. Spreuk. 25:27 is anders aldus overgezet: *Veel honig te eten is den mens niet goed en gene eer de nazoeking van hun eigen eer*.

28. Een man, die zijn geest Dat is, die zijn gemoed, gedachten en bewegingen niet intomen en vermeesteren kan. Hebreeuws, *wiens geest gene wederhouding of heerschappij heeft*. **niet wederhouden kan, is een opengebroke stad zonder muur.**

Spreuken 26

- 1. Gelijk de sneeuw in den zomer, en gelijk de regen in den oogst,** Te weten niet voegen, maar ontijdig en schadelijk zijn. In het Joodse land regende het niet op den tijd van den oogst, of zeer zelden. Zie 1 Sam. 12:17. **alzo past den zot de eer niet.** Dat is, staat en regering, waarmede hij zichzelf te schande maken en anderen verdrukken zou.
- 2. Gelijk de mus** Zie van het Hebreeuwse woord, *hetwelk hier voor een mus genomen wordt* Gen. 7:14, en Lev. 14:4. **is tot wegzweven, gelijk een zwaluw tot vervliegen, alzo zal een vloek, die zonder oorzaak** Dat is die men tegen een onschuldige gedaan heeft. **is, niet komen.** Dat is, dengene, die gevloekt wordt, niet treffen, maar van hem als een vogel wegvliegen.
- 3. Een zweep is voor het paard, een toom voor den ezel, en een roede voor den rug der zotten.**
- 4. Antwoord den zot** Te weten op die wijze, welke hij in zijn rede gebruikt, namelijk met smaadwoorden, lasteringen, valse redenen en bespottingen; en alzo dat gij u door den twist laat wegrukken tot onbehoorlijke driften. **naar zijn dwaasheid niet, opdat gij ook hem niet gelijk wordt.**

5. Antwoord den zot naar zijn dwaasheid, Te weten naardat zijne dwaasheid eist, dat zij namelijk met goeden vasten grond bestraf en wederlegd worde. **opdat hij in zijn ogen** Dat is, in zijn eigen oordeel, waardoor hij zich laat dunken dat hij wijs is. Alzo onder Spreuk. 26:12,16. **niet wijs zij.**

6. Hij snijdt Dat is, hij maakt dat hij met zijne zaken niet voortkomen kan. Of, hij beneemt zichzelf de gelegenheid en bekwaamheid om zijne dingen uit te voeren gemerkt dat hij ze veel beter door zichzelf of door anderen dan door den zot doen zou. **zich de voeten af, en drinkt** Dat is, doet zichzelf ongelijk een behaalt schande en schade bij degenen, tot wien hij den zot uitzendt. De manier van spreken betekent zoveel als eeuwig kwaad lijden, of daarmede gestraft worden; vergelijk de aantekening Ps. 75:9. **geweld, die boodschappen** Hebreeuws, *woorden*. **zendt door de hand van een zot.**

7. Hef de benen van den kreupele op; Te weten opdat hij die in enig wel zou mogen gebruiken. Doch gelijk dit niet bekwamelijk geschieden kan, alzo kan ook een zot een wijze spreuk niet wel verhalen. Anders: *De benen des kreupelen zijn opgeheven*; versta, het ene meer dan het andere, zodat zij ongelijk zijn. De zin is, gelijk de benen of schenkels van een kreupele gene evenredigheid hebben, alzo zijn de redenen van een zot ongerijmd en passen op elkander niet. Man ken ook Spreuk. 26:7 aldus vertalen: *Neem de benen van den kreupele weg; en de spreuken die in der zotten mond zijn*. Sommigen verstaan ook door de benen de versierselen derzelve, die den kreupele niet wel schijnen te voegen. De zin zou zijn dat wijze redenen in den mond der dwazen niet beter passen dan de benen, of hun sieraad, aan de kreupelen. **alzo is een spreuk in den mond der zotten.**

8. Gelijk hij, die een Hebreeuws, *gelijk het binden, of bindsel van een edelgesteente*; te weten gans ongerijmd is, omdat de kostelijke steen, geslingerd zijnde, niets bijzonders kan uitrichten en ook verloren wordt, **alzo is hij,**

enz. *edel* gesteente in een slinger bindt, alzo is hij, die den zot eer geeft. Dat is, staat, ambten, rijkdom, die de zot niet recht gebruiken kan, maar laat verloren gaan.

9. *Gelijk een doorn gaat* Hebreeuws, *opgaat*; dat is, gelijk een dronkaard zichzelf of anderen beschadigt als hij een doorn behandelen zou, alzo kan een zot een goede spreuk niet wel gebruiken. *in de hand eens dronkaards*, alzo is een spreuk in den mond der zotten.

10. *De groten* Hebreeuws, *de grote doet een iegelijk verdriet aan, en huurt een zot, en huurt de overtreders*. Anders: *de voorbijgaanden, wie zij zouden mogen zijn, die slechts maar genegen zijn het voornemen der groten, die hen huren, te volgen*. Versta, tirannen, of heren en vorsten, of zodanige *groten*, die bij hen zulk aanzien hebben, dat zij een ieder moeite en verdriet aandoen. Tot welk einde zij zotten en overtreders in hunnen dienst hebben, waarvan de eersten niet kunnen en anderen niet willen goeddoen. *doen een iegelijk verdriet aan, en huren de zotten*, Zie boven Spreuk. 1:22. *en huren de overtreders*. Anders: *de voorbijgaanden, wie zij zouden mogen zijn, die slechts maar genegen zijn het voornemen der groten, die hen huren, te volgen*.

11. *Gelijk een hond tot zijn uitpuwsel wederkeert*, Te weten om dat weder in te slokken, hebbende vergeten dat het uitgespogene hem kwalijk bekwam. *alzo herneemt de zot zijn dwaasheid*.

12. *Hebt gij een man gezien, die wijs* Zie boven Spreuk. 26:5. *in zijn ogen is!* Van een zot Zie boven Spreuk. 1:22. *is meer verwachting* Te weten, van wijs en deugdzaam te worden. *dan van hem*.

13. *De luiaard* Vergelijk boven Spreuk. 22:13. *zegt: Er is een felle leeuw op den weg, een leeuw is op de straten*.

14. *Een deur keert om op haar herre*, Dat is, hengsel of gehing, waaraan zij hangt en vast is. *alzo de luiaard op zijn bed*. Te

weten zonder daarvan af te komen om zijn behoorlijk werk te doen.

15. *De luiaard* Zie boven Spreuk. 19:24 en de aantekening daarop. *verbergt zijn hand in den boezem*, Anders: *in den schotel*. *hij is te moede, om die weder tot zijn mond te brengen*.

16. *De luiaard is wijzer* Zie boven Spreuk. 26:5, en onder Spreuk. 28:11. *in zijn ogen, dan zeven*, Dat is, van velen. Het is een zeker getal voor een onzeker; zie boven Spreuk. 6:31. *die met rede* Dat is, die redelijk of vernuftig, of met goed verstand en recht oordeel kunnen spreken. Van het Hebreeuwse woord, zie Job 12:20, op het woord *oordeel*. *antwoorden*.

17. *De voorbijgaande, die zich vertoornt in een twist, die hem* Hebreeuws, *niet zijne*; dat is die zijne niet is. *niet aangaat, is gelijk die een hond* Dat is, die zichzelf zonder oorzaak in gevaar van moeite en schade werpt, gelijk hij, die een hond bij de oren trekt, dien tergt om hem te bespringen en te bijten. *bij de oren grijpt*.

18. *Gelijk een, die zich veinst* Dat is, zich houdt of hij onzinnig of slecht ware. *Gelijk onder zulk deksel niemand zich kan ontschuldigen als hij iemand leed gedaan heeft, alzo is die niet te ontschuldigen, die onder het deksel van jokken en spelen zijnen naaste beschadigt*. Anders: *die zich veinst amechtig te zijn*. *te razen, die vuursprankelen, Of, vuurfakkelen, of vlammen*. Anders: *boeien, banden, of strikken*, waarmede iemand, voornamelijk aan zijne handen, vastgemaakt wordt. *pijlen en dodelijke* Hebreeuws, *dood*; dat is die den dood iemand kunnen aanbrenge. *dingen werpt*;

19. *Alzo is een man, die zijn naaste bedriegt, en zegt: Jok ik* Hebreeuws, *ben ik niet jukkende, of gekkende?* Dat is, hetgeen ik gedaan heb, is niet uit moedwil en een kwaad opzet, maar uit jukkernij en genoegen, en al spelende gedaan. *er niet mede?*

20. Als er geen hout is, gaat het vuur uit; en als er geen Vergelijk boven Spreuk. 22:10. oorblazer is, Zie boven Spreuk. 16:28. wordt het gekijf gestild. Hebreeuws, *zwijgt*; dat is, wordt stil en houdt op. Zie van het Hebreeuwse woord Joz. 10:12.
21. De dove kool is om de vurige kool, en het hout om het vuur; alzo is een kijfachtig man, Hebreeuws, *een man der kijving, of der geschillen.* om twist te ontsteken.
22. De woorden Zie boven Spreuk. 18:8, waar dezelfde spreuk met dezelfde woorden voorgesteld wordt. des oorblazers zijn als dergenen, die geslagen zijn, en die dalen in het binnenste des buiks.
23. Brandende Versta, de mensen, die uit vurige liefde en goede toegenegenheid schijnen te spreken, maar nochtans hun, die zij toespreken, een kwaad hart toedragen. lippen, en een boos hart, zijn *als* een potscherf Hetwelk van zichzelf wel van kleine waarde is, maar van buiten door den schijn en de gelijkheid des zilvers een schonen luister geeft, die de mensen bedriegt, menende dat de potscherf, daarmede overtrokken, goed massief zilver is. met schuim van zilver overtoegen.
24. Die haat draagt, gelaat Dat is, veinst zich anders van buiten door zijne woorden, dan hij van binnen in zijn hart is. zich vreemd met zijn lippen; maar in zijn binnenste Dat is, in zijn hart. Zie Job 20:14. stelt hij bedrog aan.
25. Als hij met zijn stem Te weten de hater, van wien in Spreuk. 26:24 gesproken is. smeekt, geloof hem niet, want zeven Dat is, vele, gelijk boven Spreuk. 26:16 en Spreuk. 24:16. Zie boven Spreuk. 6:31. gruwelen Dat is, gruwelijke gedachten en praktijken om kwaad te doen. zijn in zijn hart.
26. Wiens haat door bedrog Anders: *als in een woestijn*; dat is, in een plaats waar geen mens in is, die boosheid ziet of hoort. bedekt is, diens boosheid zal in de gemeente Dat is, openbaar voor al de

wereld, hetzij in dit leven, *gelijk het dikwijls geschiedt* of immers ten jongsten dage in het algemeen oordeel, tenzij men zich bekeert. geopenbaard worden.

27. Die een kuil graaft, Te weten om een ander daarin te doen vallen. zal er in vallen, en die een steen wentelt, op hem zal hij Te weten op hem, die den steen opwaarts tegen ene hoogte gewenteld heeft, om op iemand te doen vallen. wederkeren.
28. Een valse tong Hebreeuws, *een tong der valsheid*; dat is, een mens die met een valse tong omgaat. haat degenen, die zij verbrijzelt; Of, *verbrijzelen zal*; dat is, verderven en uitroeien. en een gladde mond Dat is, vleiende en pluimstrijkende. Vergelijk boven Spreuk. 5:3, en de aantekening. maakt omstoting. Dat is, slaat een mens te gronde.

Spreuken 27

1. Beroem u niet over den dag van morgen; want gij weet niet, wat de dag Te weten, niet alleen de dag van morgen, maar ook niet van alle toekomstende; gelijk zelfs met het overige van den huidigen dag. zal baren. Dat is, tevoorschijn brengen, waardoor hetgeen gij in het toekomstende voorneemt, of wacht, zou mogen verhinderd worden. Vergelijk Jak. 4:13,14, enz.
2. Laat u een vreemde prijzen, en niet uw mond; een onbekende, en niet uw lippen.
3. Een steen is zwaar, en het zand gewichtig; maar de toornigheid des dwazen is zwaarder Dat is, onverdragelijker, te weten niet alleen omdat zij onbillijk en onrechtvaardig is, maar ook onmatig, ongetoomd en met wreedheid verenigd. Zie Spreuk. 27:4. Hebreeuws, *daar is zwaarte van steen en gewicht van het zand.* dan die beide.
4. Grimmigheid en overloping Te weten als de mens met zijn onstuimige en woedende gemoedsbewegingen niet anders dan als een

vloed, zich geweldiglijk uitstort. **van toorn is wreedheid**; Dat is, brengt wrede daden en werken voort. **maar wie zal** De zin is dat nijdigheid erger is dan toorn en grimmigheid, omdat zij dieper in het hart is, en ene verharding der boosheid daarmede vermengd is. **voor nijdigheid bestaan?**

5. **Openbare bestraffing is beter** Dat is, heilzamer en meer te begeren. **dan verborgene liefde.** Te weten, waardoor iemand zijnen naaste wel gunstig is en alle goed toewenst, maar evenwel hem, als het nodig is, niet bestraft om alzo zijn trouwe liefde te bewijzen.

6. **De wonden** Dat is, berispingen, die met ernstige en harde woorden gedaan zijnde, als een wond in de ziel geven. **des liefhebbers zijn getrouw**; Dat is, zij komen voort uit een trouwe en gestadige liefde en dienen tot het welvaren en de behoudenis dergenen die ze krijgt. Vergelijk Ps. 141:5. **maar de kussingen** Versta, allerlei geveinsd bewijs van liefde. **des haters zijn af te bidden.** Dat is, men moet door ijverige en gedurige gebeden van God begeren dat Hij ons die niet late bejegenen, zowel omdat zij uit een vals hart voortkomen. Anders: *veelvoudig*.

7. **Een verzadigde ziel** Dat is, een mens, of persoon. Alzo in het volgende. Zie Gen. 12:5, en de aantekening. Of versta, den lust, dien de mens tot de spijs heeft; gelijk Ezech. 7:19; zie de aantekening. **vertreedt** Dat is, veracht, heeft een aftrek, afkeer en walg daarvan. **het honigzeem**; Versta onder dezen naam alle aangename, lekkere en heerlijke spijs. Vergelijk boven Spreuk. 24:13. **maar aan een hongerige ziel** Dat is, een mens, of persoon. Alzo in het volgende. Zie Gen. 12:5, en de aantekening. Of versta, den lust, dien de mens tot de spijs heeft; gelijk Ezech. 7:19; zie de aantekening. **is alle bitter zoet.**

8. **Gelijk een vogel is, die** Te weten, veel gevaar onderworpen en in gedurige onrust, totdat hij een nieuw nest heeft, hetwelk hij dikwijls kwalijk maken of bekomen kan. **uit zijn nest omdoolt, alzo is een man, die omdoolt** Te weten, lichtvaardiglijk,

zonder nood en wettelijke beroeping. **uit zijn plaats.**

9. **Olie** Vergelijk boven Spreuk. 21:17. **en reukwerk verblijdt het hart; alzo is de zoetheit van iemands vriend, vanwege** Dat is, uit oorzaak van den goeden raad, dien hij hem geeft voor zijne ziel, of die uit het goede hart van den vriend voortkomt. Anders: *meer dan de raad zijner eigen ziel.* **den raad der ziel.**

10. **Verlaat uw vriend, noch den vriend uws vaders niet; en ga** De reden is, omdat een vriend altijd liefheeft, boven Spreuk. 17:17, en bijzonder in den nood; maar tussen de broeders is dikwijls onenigheid, boven Spreuk. 18:19, voornamelijk in tegenspoed, boven Spreuk. 19:7; daarom heeft een vriend veelmalen vastere liefde dan een broeder; boven Spreuk. 18:24. Sommigen verstaan het alzo, dat men een getrouwen nabuur moet in waarde houden, omdat hij nabij is, daar een broeder ver van de hand kan zijn en niet zo gereed om te helpen. **ten huize uws broeders niet** Dat is, van uwen bloedvriend. Zie Gen. 24:27. **op den dag van uw tegenspoed. Beter is een gebuur die nabij is, dan een broeder, die verre is.**

11. **Zijt wijs, mijn zoon, en verblijdt mijn hart; opdat ik mijn smader** Versta onder dit woord al degenen, die de ouders, meesters, of leraars plegen te verwijten dat hunne kinderen of schooljongens enz. niet wel zijn onderwezen, of zich niet wel gedragen. **wat te antwoorden** Hebreeuws, *een woord.* **heb.**

12. **De kloekzinnige** Zie de verklaring van Spreuk. 27:12 boven Spreuk. 22:3. **ziet het kwaad, en verbergt zich; de slechten gaan henen door, en worden gestraft.**

13. **Als** Zie de verklaring van Spreuk. 27:12 boven Spreuk. 20:16. *iemand voor een vreemde borg geworden is, neem zijn kled, en pand hem voor een onbekende vrouw.*

14. **Die zijn vriend zegent** Dat is, groet, hem wensende Gods zegen en alle goed. Zie Gen. 31:55. **met luider stem**, Hebreeuws, *grote*; dat is onmatig, onhebbelijk en ontijdig, gelijk de vleiers plegen te doen. **zich des morgens vroeg opmakende**, het zal Te weten zulke zegening of groetenis. **hem tot een vloek gerekend worden**. Te weten van God, die de vleijing haat; of van den gezegenden vriend, die den vleier niet gunstig wezen zal; maar veeleer een kwaad nadenken van hem hebben zal.
15. **Een gedurige druiping ten dage des slagregens en een kijfachtige huisvrouw** Hebreeuws, *een huisvrouw der kijving, of geschillen*; dat is, die tot gekijf en geschil genegen, of te kijfachtig is. **zijn even gelijk**. Dat is, samen te gelijken, Men kan ook Spreuk. 27:15 aldus vertalen: *met een gedurige druiping ten dage, enz. is een kijfachtige huisvrouw te vergelijken*. Zie bredere verklaring hiervan boven Spreuk. 19:13.
16. **Elkeen, die haar** Te weten de kijfachtige vrouw. De zin is: Zo iemand haar verbergen, dat is bedwingen kon, hij zou den wind wel verbergen en vast sluiten. Hij wil zeggen dat noch het een noch het ander doenlijk is. **verbergt, zou den wind verbergen, en de olie** Versta, de olie, die zulken groten reuk van zich heeft, welke niet voor de mensen kan verborgen blijven als ze voor hunne neuzen komt. **zijner rechterhand**, Dat is, waarmede hij zijne rechterhand bestreken heeft. Deze wordt hier bijzonderlijk vermeld, omdat in allen handel en bedrijf der mensen die eerst tevoorschijn komt, waaruit dan de reuk der bestreken olie kan gevat worden. **die roept**. Dat is, zichzelf meldt of bekend maakt door haar reuk, welke, gelijk hij niet kan worden ingehouden en verborgen worden, alzo ook niet het gekijf van een kwade vrouw.
17. **Ijzer scherpt men met ijzer; alzo scherpt een man het aangezicht** Versta, het gelaat of wezen des aanschijns, tot droefheid, vrees, toorn enz., gesteld zijnde, hetwelk een ander naar gelegenheid der zaak, door samenspreking opwekt, als hij met goed onderwijs, troost en raad het hart naar behoren bestiert en sterkt. Anders aldus: *Ijzer verblijdt dat is, maakt blinkend het ijzer, alzo verblijdt een man het aangezicht zijns naasten*. zijns naasten.
18. **Die den vijgeboom** Versta hiermede allen vromen en trouwen dienst, dien de knechten hunnen heren schuldig zijn. **bewaart, zal zijn vrucht eten; en die zijn heer waarneemt, zal geeerd** Dat is, zal vergelding en weldaad ontvangen. Vergelijk boven Spreuk. 13:18. **worden**.
19. **Gelijk** Dat is, gelijk de gedaante van een mens, die in het water ziet, zich daarin enigszins vertoont, doch niet volkomenlijk; alzo maakt het hart des mensen zich anders wel ten dele kenbaar door zijne woorden, gebaren en werken; doch niet alzo, dat men zekerlijk daarvan kan oordelen; Jer. 17:9; 1 Cor. 2:11. Spreuk. 27:19 kan ook aldus vertaald worden: *De aangezichten zijn tot de aangezichten*; dat is, de mensen in hun uiterlijke gestaltenis met andere mensen vergeleken, *zijn gelijk wateren*; te weten, die elkander zeer gelijk zijn, hoewel zij in kleur, dikte, smaak, enz. verschillen; *alzo is het hart des mensen tot de mensen*; dat is, alzo is de mens inwendiglijk met zijnen naaste tegelijken, overmits zij allen van verdorven natuur zijn en gelijke zwakheden onderworpen. Sommigen nemen het alzo, dat gelijk het aangezicht des mensen zich vertoont in het water, alzo is de ene vriend tegen den anderen. *in het water het aangezicht is tegen het aangezicht, alzo is des mensen hart tegen den mens*.
20. **De hel** Anders: *het graf*. Zie Job 26:6, en vergelijk boven Spreuk. 15:11. **en het verderf worden niet verzadigd**; Te weten, omdat al wat daarin komt, verslonden wordt en verloren gaat. **alzo worden de ogen** Dat is, de begeerten, die door de ogen in het hart des mensen komen. **des mensen niet verzadigd**.
21. **De smeltkroes** Zie boven Spreuk. 17:3. **is voor het zilver, en de oven voor**

het goud; also is een man naar zijn lof te *proeven*.

22. **Al** Dit is een overtollige manier van spreken, te kennen gevende dat enige dwazen, zo hardnekkig bij hunne dwaasheid blijven, dat zij door gene middelen daarvan afgebracht kunnen worden. **stiet gij den dwaas in een mortier met een stamper, in het midden van het gestoten graan, zijn dwaasheid zou van hem niet afwijken.**

23. **Zijt naarstig, om het aangezicht** Dat is, staat en gelegenheid. Dit woord schijnt mede te brengen dat een huisvader zelf bij wijlen naar zijne kudde moet zien, en al de zorg op anderen alleen niet te laten staan. **uwer schapen te kennen; zet uw hart** De zin is dat elkeen naarstiglijk letten moet op de winning, bewaring en regering van zijn goed; hetwelk in oude tijden veel bestond in vee en beesten. Vergelijk de manier van spreken met Job 1:8, en de aantekening. **op de kudden.**

24. **Want de schat is niet tot in eeuwigheid; of zal de kroon** Dat is de hoogheid, staat en heerlijkheid, die den rijkdom plegen te vergezelschappen. Hij wil zeggen: Gans niet. Het is een vraag, die sterkelijk loochent. **van geslacht tot geslacht zijn?**

25. **Als het gras zich openbaart, en de grasscheuten gezien worden, laat de kruiden** Te weten tot voorraad van voeder voor uw vee. **der bergen verzameld worden.**

26. **De lammeren** Te weten hunne vellen en wol. **zullen zijn tot uw kleding, en de bokken de prijs** Dat is, om een akker, of weide, of andere nooddrift daarmede te kopen, of te betalen. **des velds.**

27. **Daartoe zult gij genoegzaamheid van geitenmelk hebben tot uw spijsze,** Hebreeuws, *brood*; also in het volgende. Zie Gen. 3:19. **tot spijsze van uw huis,** Dat is, huisgezin. Zie Gen. 7:1. **en leeftocht** Hebreeuws, *leven*; dat is al wat

tot de onderhouding dezes levens nodig is. **uwer maagden.**

Spreuken 28

1. **De goddelozen vlieden, waar geen vervolger is; maar elk rechtvaardige is moedig,** Te weten, door het vast vertrouwen, dat zij op den Heere stellen. *Anders: de rechtvaardigen zijn als een jonge leeuw die moedig is.* Hebreeuws, vertrouwt. **als een jonge leeuw.** Die gewoonlijk moediger en onbevreesder is dan een leeuwenwelp, of oudachtige leeuw. Vergelijk boven de aantekening Spreuk. 19:12.
2. **Om de overtreding** Dat is, de inwoners des lands. **des lands zijn deszelfs** Te weten omdat de ene haast zijn natuurlijken dood sterft, de andere vermoord en uitgeroeid wordt. Zie voorbeelden 1 Kon. 16, en 2 Kon. 24, enz. Hierdoor komen grote veranderingen in een land, welke den inwoners zeer zorgelijk en schadelijk zijn. **vorsten vele; maar om verstandige en wetende mensen zal insgelijks verlenging** Te weten van het leven van een goeden regent en van de goede regering. **wezen.**
3. **Een arm man,** Deze wordt hier voornamelijk genoemd omdat hij meer dan de rijken behoorde medelijden te hebben met de armen, als welker ellende hij mede gevoelt, en omdat de armen het goed, dat zij den armen ontnomen hebben, niet kunnen, gelijk wel de rijken, wedergeven, ja ook omdat zij, behoeftiger zijnde, met weinig verongelijken dikwijls niet tevreden zijn. **die de geringen verdrukt, is een wegvagende regen,** Versta dit van een regen, die door zijn grootte en gedurigheid een vloed maakt, waardoor het koren met andere granen en vruchten worden nedergeslagen, uitgeroeid en weggesleept; zodat er op het veld geen voorraad van brood en anderen leeftocht overgelaten wordt. **zodat er geen brood zij.**
4. **Die de wet verlaten, prijzen de goddelozen; maar die de wet bewaren, mengen** Te weten met de

bestrafing van hunne goddeloosheid door woorden en goede wandeling en anderzins, naardat hunne beroeping uitwijst. **zich in strijd tegen hen.** Te weten die de wet verlaten.

5. **De kwade** Hebreeuws, *de mannen*, of *lieden des kwaads*; dat is, die het kwaad toegedaan zijn en het bedrijven; zie Job 11:11. **lieden verstaan het recht niet;** Dat is, hetgeen zij schuldig zijn te geloven, te doen en te laten. **maar die den HEERE zoeken,** Zie 2 Kron. 11:16. **verstaan alles.** Te weten dat hun ter zaligheid nodig is, rakende de zaken des geloofs en des wandels.

6. **De arme, wandelende** Vergelijk boven Spreuk. 2:7, en de aantekening. **in zijn oprechtheid, is beter, dan die verkeerd** Vergelijk boven Spreuk. 2:15. **is van wegen,** Het Hebreeuwse woord betekent *twee wegen*. Het schijnt dat de Heilige Geest alzo spreekt omdat de rechte weg, die in het midden van twee uiterste gebreken gesteld is, van de onvromen verlaten wordt, door niet alleen tot het ene van de twee uiterste gebreken, maar ook dikwijls tot beide af te wijken. Men kan het ook alzo verstaan, dat enige onvromen zich alzo houden, alsof zij vroom waren, en nochtans onvroom wandelen en handelen, hetwelk *twee wegen* zijn; de ene is zich door woorden en gebaren te gedragen wat men niet is; de andere zich metterdaad te betonen wat men in der waarheid is. Of, *twee wegen* zijn, zich bij de vromen te veinzen alsof men ook vroom ware, en bij de bozen zich te gedragen als die recht boos is. Vergelijk onder Spreuk. 28:13. **al is hij rijk.**

7. **Die de wet bewaart, is een verstandig zoon; maar die der vraten** Zie van deze ook Deut. 21:20, en boven Spreuk. 23:20,21; en versta onder hetzelfde alle grove overtreders der wet. **metgezel** Dat is, voeder en onderhouder. Hebreeuws, *weider*. Vergelijk boven Spreuk. 13:20. **is, beschaamt** Zie boven Spreuk. 10:5. Onder den naam des *vaders* begrijp ook de *moeder*. Zie boven Spreuk. 15:20. **zijn vader.**

8. **Die zijn goed vermeerdert met woeker** Zie van deze twee woorden Lev. 25:36. **en met overwinst** Zie van deze twee woorden Lev. 25:36., **vergadert** Te weten door de heimelijke beschikking der goddelijke voorzienigheid, zonder dat hij daarop denkt. **dat voor dengene, die zich des armen ontfermt.**

9. **Die zijn oor afwendt van de wet** Te weten Gods. **te horen, diens gebed zelfs zal een gruwel** Te weten Gods. Zie boven Spreuk. 3:32, en vergelijk boven Spreuk. 15:8, en Spreuk. 21:27. **zijn.**

10. **Die de oprechten doet dwalen op een kwaden weg,** Zie boven Spreuk. 2:12. **zal zelf in zijn gracht** Te weten die hij voor den rechtzinnige gemaakt had. Zie boven Spreuk. 26:27. **vallen; maar de vromen zullen het goede beerven.**

11. **Een rijk man is wijs in zijn ogen; maar de arme, die verstandig is, doorzoekt** Dat is, let op hem *te weten op den rijke*, ziende meer op zijn doen en laten dan op den luister zijner rijkdommen, die wijsheid noch deugd kunnen geven. **hem.**

12. **Als de rechtvaardigen** Versta inzonderheid de vrome regeerders van landen en steden. **opspringen** Dat is welvaren, gelukkig zijn, vooruitgaan en bloeien. **van vreugde, is er grote heerlijkheid; Of, sierlijkheid,** dat is goede, welgestelde orde in kerkelijke en politieke zaken, trouwe bediening van alle ambten, met allerlei zegen des Heeren. **maar als de goddelozen opkomen, wordt de mens** Te weten omdat hij zich versteekt en verbergt, uit vrees van vervolging en verdrukking, die de onvrome regeerders aanrichten, bijzonder tegen de rechtvaardigen. Vergelijk onder Spreuk. 28:28. **nauw gezocht.**

13. **Die zijn overtredingen bedekt, zal niet voorspoedig zijn; maar die ze bekent** Te weten voor den Heere, of ook voor de mensen, als de zaak zulks vereist. **en laat, zal barmhartigheid verkrijgen.**

14. **Welgelukzalig is de mens, die geduriglijk vreest;** Dat is die oprecht

bekeerd zijnde door ware eerbieding, die hij God toedraagt, Hem vreest te vertoornen, en voor ogen nemende de straffen, die den kwaden bereid zijn, zich in ootmoed en kinderlijke vreze naar de geboden Gods aanstelt, om niet verloren te gaan. **maar die zijn hart** Dat is, zich gans moedwillig aanstelt en tot wederspanningheid overgeeft. Vergelijk Exod. 4:21, en Exod. 8:15, en Exod. 32:9; 2 Kon. 17:14. **verhardt, zal in het kwaad vallen.**

15. De goddeloze, heersende over een arm volk, is een brullende leeuw, en een beer, die ginds Te weten van honger, om een roof te krijgen, gelijk van den duivel wordt gezegd; 1 Petr. 5:8. **en weder loopt.**

16. Een vorst, Of *voorganger*, of *leidsman*, of *overste*, die het volk voorgaat in het ambt der regering. Zie Neh. 11:1, en de aantekening. **die van alle verstand gebrek heeft, is ook veelvoudig** Dat is, een groot onderdrukker; of doet velerlei overlast aan zijne onderdanen, en is daarom ook zelf Gods straffen en velerlei onderdrukking onderworpen. **in verdrukkingen; maar die de gierigheid** Of, *elkeen*; te weten der voorgangers, *die het vuil gewin of de gierigheid haten.* **haat, zal de dagen** Te weten, *zijns levens*; dat is een lang leven hebben door de middelen, daartoe van God verordineerd. Vergelijk boven Spreuk. 3:2. **verlengen.**

17. Een mens, gedrukt Dat is, vervolgd van den bloed Dat is, den doodslag; zie Gen. 37:26. wreker en beangst van zijne conscientie. Anders: *die geweld heeft gedaan aan het bloed* Dat is, den doodslag; zie Gen. 37:26. **ener ziel;** te weten dat hij moedwillig en ten onrechte vergoten heeft. **om het bloed** Dat is, den doodslag; zie Gen. 37:26. **ener ziel,** Dat is, eens mensen. Zie Gen. 12:5. **zal naar den kuil** Dat is, naar het verderf, of naar zijnen ondergang. Alzo is het woord kuil genomen, Ps. 7:16, en Ps. 28:1, en Ps. 30:4, en Ps. 40:3. **toevlieden;** Te weten, uit vrees der goddelijke wraak, zodat hij herwaarts en

derwaarts de vlucht nemende, onvoorziens in enig verderf vallen zal. **men ondersteune** Anders: *laat niemand hem vasthouden*; te weten, opdat hij in den kuil immers gerake, waarin hij moet wezen; dat is, niemand zoek hem te verlossen of te verbergen, of op enige andere manier van de straf vrij te maken. **hem niet!**

18. Die oprecht Zie boven Spreuk. 2:7. **wandelt, zal behouden worden;** maar die zich Zie boven Spreuk. 2:15, en boven Spreuk. 28:6. **verkeerdelijk gedraagt in twee wegen,** Zie boven Spreuk. 28:6. **zal in den enen** Dat is, zal in een van beiden verloren gaan, te weten, hetzij dat hij zich bij de vromen voegt in zijn uiterlijken wandel om hun gelijk te schijnen, of door enigen schijn zich vergezelschap bij de kwaden om van hunne voordelen te genieten. **vallen.**

19. Die zijn land bouwt, zal met brood verzadigd Zie Job 7:4. **worden; maar die ijdele** Zie boven Spreuk. 12:11. **mensen volgt, zal met armoede verzadigd** Zie Job 7:4. **worden.**

20. Een gans Hebreuws, *een man van waarheden, of van getrouwheden.* Zie boven Spreuk. 11:17. Versta een, die waarachtig, oprecht en getrouw in zijn handel is. **getrouw man zal veelvoudig** Dat is, zal zeer gezegend worden. God zal hem goeddoen, en de vromen zullen hem goeds toewensen. **zijn in zegeningen; maar die haastig is, om rijk te worden, zal niet onschuldig** Dat is, niet zonder nadenken van ongerechte handelingen, misbruiken en zonden, en daarom ook niet onstrafbaar gehouden worden. **wezen.**

21. De aangezichten Zie Deut. 1:17, en de aantekening. Dit is zoveel als *de aangezichten of personen aan te nemen*, Lev. 19:15; zie ook aldaar de aantekening. **te kennen, is niet goed;** Dat is, gans kwaad; zie boven Spreuk. 17:26. **want een man zal om een stuk broods** De zin is: Indien men de personen in het gericht mocht aanzien, de mensen zouden gans geen werk van overtredingen maken; om een stuk broods, *alzo men zegt ja, om*

nietmetal zou men grote schelmerij bedrijven.
overtreden.

22. Die zich haast Versta ene verhaasting, die met grote beroering en bekommering des geestes verenigd is; gelijk ook het Hebreeuwse woord door *beroerd worden* overgezet wordt; 2 Sam. 4:1, in de aantekening; Job 4:5, en Job 21:6, en Job 23:15. naar goed, is een man Dat is, die een boos oog heeft. Versta, een nijdig, stuurs en gierig mens; zie Deut. 15:9, en boven Spreuk. 23:6. van een boos oog; maar hij weet niet, dat het gebrek Te weten zowel van God, dien hij vergramt door zijne gierigheid en wreedheid, als van de mensen, die hij daarmee beschadigt. hem overkomen zal.

23. Die een mens bestraft, Te weten met woorden. Zie boven Spreuk. 15:31. zal achterna Te weten als hij, die bestraft is geweest, bevinden en bemerken zal dat de bestraffing hem goed gedaan heeft. Anders: *mij navolgende. gunst vinden, meer dan die met de tong* Vergelijk boven Spreuk. 2:16, en de aantekening op het woord *vleien. vleit.*

24. Wie zijn vader of zijn moeder berooft, en zegt: Het is geen overtreding; Alsof hij zeide: Het is gene dieverij, die God in zijne wet verbiedt, overmits het goed mij na hunnen dood toekomt. die is des verdervenden Of, *den verdervenden man, of des mans der verderving;* dat is, of *des moordenaars,* omdat hij zijnen vader, of zijne moeder, of beiden, de middelen beneemt, waarmede zij hun leven moeten onderhouden; of des *verkwisters* en *doorbrengers,* van wie zie boven Spreuk. 18:9. Van het woord *verderven,* zie Richt. 20:21. mans gezet.

25. Die grootmoedig Hebreeuws, *breed, of wijd van ziel.* is, verwekt gekijf; maar die op den HEERE vertrouwt, zal vet Dat is, rijk en welvarend aan lijf en ziel; te weten, overmits hij nederig zijnde en zich op God alleen verlatende, niet anders dan in vrede met zijnen naaste zoekt te leven. worden.

26. Die op zijn hart Dat is, die op zijn eigen zin staat en zijn eigen goeddunken alleen volgt. vertrouwt, die is een zot; maar die in wijsheid Dat is, naar de leer, die de rechte wijsheid is, ons in Gods Woord voorgeschreven, en naar den raad dergenen, die dezelve volgen. wandelt, die zal ontkomen.

27. Die den armen geeft, zal geen gebrek hebben; maar die zijn ogen verbergt, Te weten van den arme, door onbarmhartigheid en gierigheid. zal veel Hebreeuws, *zal veelvoudig zijn van vervloeking;* dat is zal zeer vervloekt worden; also boven Spreuk. 28:20, *veelvoudig in zegeningen,* voor dengene, die zeer gezegend wordt. vervloekt worden.

28. Als de goddelozen opkomen, verbergt Vergelijk boven de laatste aantekening Spreuk. 28:12. zich de mens; maar als zij omkomen, vermenigvuldigen de rechtvaardigen.

Spreuken 29

1. Een man, Hebreeuws, *een man der bestraffingen;* dat is die veel en dikwijls bestraft wordt. Also *een man der smarten,* Jes. 53:3, voor dengene, die veel smarten lijdt. *Een man der begeerten,* Dan. 10:11 voor dengene, die zeer begeerd wordt. die, dikwijls bestraft zijnde, den nek Zie Exod. 32:9. verhardt, zal schielijk verbroken worden, zodat Zie boven Spreuk. 6:15. er geen genezen aan zij.

2. Als de rechtvaardigen groot Dat is, als zij tot groot aanzien komen en in de regering zitten; gelijk af te nemen is uit het andere lid van Spreuk. 29:2. Vergelijk 2 Kon. 5:1, en 2 Kon. 10:6, en 2 Kon. 25:9, met de aantekening. Anders: *vele worden,* of *vermenigvuldigen.* worden, verblijdt zich het volk; maar als de goddeloze heerst, zucht Te weten onder den last der tirannie waarmede het van de goddeloze heersers verdrukt wordt; zie een exempel Exod. 2:23. het volk.

3. Een man, die de wijsheid bemint, verblijdt zijn vader; maar die Dat is, der hoeren aanhanger, voeder en onderhouder. Hebreeuws, *weider*. Zie boven Spreuk. 13:20. een metgezel der hoeren is, brengt het goed door.

4. Een koning Te weten, die wijs en vroom is. Zie boven Spreuk. 18:22. houdt het land Dat is, de regering, of den staat van het land en het welvaren der inwoners of onderzaten. staande door het recht; Dat is, door het handhaven van alle goede wetten, waardoor de goeden voorgestaan en de kwaden gestraft worden. maar een, Hebreeuws, *een man der heffing, of der hefoffers*. Van het Hebreeuwse woord *terumah* zie Lev. 7:14, en Num. 5:9, in de aantekening. Hier verstaan wij hetzelfde van de heffing der geschenken, waartoe een heer des lands zou mogen genegen zijn om iemand gunst toe te dragen, zonder aanzien op het recht te hebben. Men kan het woord ook verstaan van de oplegging der schattingen, die een prins van zijne onderzaten met verdrukking derzelve tiranniglijk opneemt. die tot geschenken genegen is, verstoort hetzelfde.

5. Een man, die zijn naaste vleit, Te weten met hem onmatig te prijzen, te verschonen in zijne zonden en bedektelijk tot allerlei boosheid op te hitsen, enz. spreidt Dat is, brengt hem in gevaar des verderfs, dat onder de vleiende woorden verborgen is; gelijk een vogel door het aas aangelokt wordt om in het net, waarop hij niet verdacht is, gevangen te worden. een net uit voor deszelfs gangen.

6. In de overtreding eens bozen mans is een strik; Te weten verborgen, hetwelk hem brengt in het gevaar des verderfs, ja, waarin hij gewisselijk zal verloren gaan, tenzij God hem door de bekering daaruit trekke. maar de rechtvaardige juicht Te weten omdat hij, zich wachtende van zonden, zodanigen strik niet vreest. en is blijde.

7. De rechtvaardige Te weten, rechter. neemt kennis Dat is, neemt aan het geschil der armen te onderzoeken, te verstaan, te bezorgen en te helpen, zoals de

gerechtigheid der zaak vereist. Vergelijk Job 29:16. van de rechtzaak der armen; *maar de goddeloze begrijpt de wetenschap* Namelijk waardoor hij behoort te verstaan zowel zijn schuldigen plicht, die hem verbindt tot de hulp der armen als de rechte manier en wijze om dezelve wel en tijdig te betonen. niet.

8. Spodrijvende Hebreeuws, *mannen, of lieden der spotternij, of bespotting*. lieden blazen Te weten door het vuur der goddelijke wraak aan te steken door hun gruwelijken zonden, of ook het vuur der onenigheid of van muiterij en oorlog door hun kwaden raad en ontrouw. Anders: *verstrikken ene stad. een stad aan brand; maar de wijzen keren den toorn* Te weten, Gods, door hun godvruchtige gebeden, en der mensen, door hun voorzichtigheid, zachtmoedigheid, manierlijkheid, enz. af.

9. Een wijs man, met een dwaas man in rechten zich begeven hebbende, hetzij dat hij beroerd Te weten de wijze man. De zin is, hetzij hij zich toorniglijk, hetzij vriendelijk aanstelt, het is eveneens. Anderen verstaan dit van den dwaas, die nu gram wordt en dan lacht, maar al met enerlei bezwaarlijke uitkomst. is of lacht, zo is er toch geen rust. Te weten van het geschil. Want de dwaze zal altijd nog uitvlucht zoeken en wat in te brengen hebben.

10. Bloedgierige Hebreeuws, *mannen, of lieden der bloeden*; dat is de bloedgierige mensen, of die tot doodslagen genegen zijn. Zie Ps. 5:7. lieden haten den vrome; Zie Gen. 6:9, en Job 1:1. maar de oprechten zoeken zijn ziel. Te weten om die van het verderf te bevrijden. Vergelijk Ps. 142:5. Anders is *de ziel van iemand te zoeken* naar zijn leven staan. Zie Exod. 4:19; 2 Sam. 4:8.

11. Een zot laat zijn gansen Dat is, al zijne gedachten. Vergelijk boven Spreuk. 1:23; idem gedachten, bewegingen, genegenheden. Zie 2 Kon. 19:7. geest uit, maar de wijze wederhoudt dien achterwaarts.

12. Een heerser, Versta een, die over enig landschap en volk de opperste regeerder is. Zie 2 Sam. 23:3. die op leugentaal

Hebreeuws, *het woord der valsheid*; also boven Spreuk. 13:5. **acht geeft**, Te weten also, dat hij ze genegen is te geloven en voor te staan. **al zijn dienaars zijn goddeloos**. Welverstaande ten merendeel, vermits een goddeloos regeerder zijns gelijken begeert en gemeenlijk krijgt door het beleid der zijnen, die hem gelijk zijn, of zo zij vroom zijn, die hij krijgt, poogt dezelve naar zijn zin te formeren of af te richten.

13. **De arme en de bedrieger** Hebreeuws, *de man der bedriegerijen, of der woekeringen, of loosheden*. Versta, een onrechtvaardigen rijke, die zijn rijkdom wint met loze en onrechtvaardige praktijken. Anders: *een man der loze vlijtigheden*; dat is, die door naarstigheit, vermengd met behendigheit middelen vergadert. **ontmoeten** Dat is, leven en handelen met elkander. Vergelijk boven Spreuk. 22:2, en de aantekening. **elkander; de HEERE verlicht** Te weten met het licht der zon, zodat Hij hen beiden in het leven houdt, zolang als het hem belijft; Matth. 5:45. Sommigen verstaan het van de verlichting van het natuurlijke verstand. Vergelijk Joh. 1:9. **hun beider ogen**.
14. **Een koning, die de armen** Te weten die lichtelijk kunnen verdrukt worden door de onrechtvaardigheit en het geweld van anderen, en bezwaarlijk hulp vinden door hun eigen onvermogen en armoede. **in trouw recht doet**, Dat is, kennis neemt van hunne zaak, daarvan recht oordeelt zonder aanzien van personen, en zo hij hen bevindt recht te hebben, dezelve voorstaat tegen hunne verdrukkers, met veroordeling en uitvoering, zonder daarin te verflauwen door des enen kleinheit en armoede, of omgekeerd te worden door des anderen grootheit en rijkdom. Also Ps. 83:3; Jes. 1:17, enz. **diens troon zal in eeuwigheit bevestigd worden**.
15. **De roede**, Versta, de straf, die geschiedt door slagen; zie boven Spreuk. 10:13. **en de bestraffing** Te weten die geschiedt door woorden; hoewel het woord in het oorspronkelijke somtijds ook betekent de

straffing, welke dadelijk geschiedt door slagen. Zie boven Spreuk. 3:11. **geeft wijsheit**; maar een kind, dat *aan zichzelf* gelaten is, beschaamt zijn moeder. Ja ook zijnen vader; maar voornamelijk de moeder, omdat zij meest in deszelfs opbrenging bezig is geweest, gelijk ook het vrouwelijk geslacht de versmading der kwaadwilligen meest onderworpen is en zich dezelve lichter aantrekt.

16. **Als de goddelozen velen worden**, Of *vermenigvuldigen, of groot worden*; vergelijk boven Spreuk. 29:2. **wordt de overtreding veel; maar de rechtvaardigen zullen hun val** Vergelijk Ps. 37:34. **aanzien**.
17. **Tuchtig** Te weten met woorden en slagen, naardat de zaak vereisht. Zie boven Spreuk. 9:7. **uw zoon, en hij zal u gerustheit aandoen, en hij zal uw ziel vermakelijkheden geven**.
18. **Als er geen profetie is**, Hebreeuws, *gezicht*. versta, gene verkondiging van Gods Woord, waardoor de wil Gods jegens ons en onze schuldige plicht jegens hem ons aangediend en verklaard wordt. Also is het woord *gezicht* genomen, 1 Sam. 3:1; 1 Kron. 17:15. **wordt het volk ontbloot**; Te weten van Gods genade, zegen en bescherming, en also van zijn tijdelijk en eeuwig welvaren. Vergelijk Exod. 32:25, en de aantekening. Anders: *verlaten, of verworpen, of keert zich terug*. **maar welgelukzalig is hij, die de wet** Dat is, die den weg des Heeren houdt. Zie Gen. 18:19. **bewaart**.
19. **Een knecht** Versta, al degenen, die een slaafsen geest hebbende, niet tot hun schuldigen plicht kunnen gebracht worden door goede vermaning, maar behoeven daartoe ook harde slagen. **zal door de woorden niet getuchtigd** Te weten om te doen wat zijn heer hem beveelt en daartoe ook verbonden is. **worden; hoewel hij** Of, *als hij u verstaat en niet antwoordt. U verstaat, nochtans zal hij niet antwoorden*. Te weten noch met ongeveinsde woorden noch met gehoorzame daad.

20. **Hebt gij** Vergelijk boven Spreuk. 26:12. een man gezien, die haastig in zijn woorden is? Of, *werken en daden*. Van een zot is meer verwachting Te weten van voorzichtig en tijdig te spreken, of iets met goeden raad in het werk te stellen. dan van hem.
21. **Als men zijn knecht van jongs op weeldig houdt, hij zal in zijn laatste een zoon** Een zoon van het huisgezin, die het recht van het kindschap en der erfenis tot zich wil trekken. Vergelijk de voorbeelden van Abner, 2 Sam. 3:7,8; van Jerobeam, 1 Kon. 11:26,27,28; van Zimri, 1 Kon. 16:9. *willen zijn*.
22. **Een toornig man** Hebreeuws, *een man des toorns*; dat is, die tot toorn genegen is. Zie Job 11:11. **verwekt gekijf; en de grammoedige** Hebreeuws, *een heer der grimmigheid*. Vergelijk boven Spreuk. 22:24. **is veelvoudig in overtreding**.
23. **De hoogmoed des mensen zal hem vernederen; maar de nederige van geest zal de eer vasthouden.** Dat is, zekerlijk verkrijgen en steeds behouden, te weten bij God, bij de vromen en bij de getuigenis zijner conscientie. Zie gelijke manier van spreken, boven Spreuk. 11:16. Anders: *maar de nederige van geest zal de eer ondersteunen*.
24. **Die met een dief deelt, haat** Dat is, in zijn eigen vijand, zich aanbrengeende grote schande en schade. Zie gelijke manieren van spreken boven Spreuk. 8:36, en de aantekening. **zijn ziel; hij hoort** De zin is, dat hij gemaand zijnde van den rechter met beëddiging en vervloeking desgenen, die den dief weet en niet te kennen geeft, nochtans daar hij hem weet, dien loochent te weten. Anders: *alzo die een vloek hoort en niet te kennen geeft, gelijk er staat Lev. 5:1, die haat ook zijne ziel*. **een vloek, en hij geeft het niet te kennen**.
25. **De siddering** Te weten die al te groot en overmatig is, waardoor men in de gevaren en gedreigde zwarigheden niet vertrouwt op God, gelijk men behoort. **des mensen legt** Dat is, brengt den bevreesden mens in groot

gevaar van meer te zondigen tegen God en door velerlei ongelukkige bejegeningen meer van God gestraft te worden. **een strik; maar die op den HEERE vertrouwt, zal in een hoog** Te weten daar hij zeker en vrij van alle gevaren zal zijn. **vertrek gesteld worden**.

26. **Velen zoeken** Te weten om iets te begeren tot handhaving en bevordering van het recht, dat zij tegen iemand uitstaande hebben. **het aangezicht des heersers; maar een ieders recht is van den HEERE.** Te weten die volkomenlijk de gerechtigheid bemint, en ook der heren harten in zijne hand heeft, boven Spreuk. 21:1, en daarom vooral moet aangesproken wezen. Zie exempelen hiervan Neh. 1:4; Esth. 4:16.
27. **Een ongerechtig** Hebreeuws, *een man des onrechts*; dat is, die onrecht liefheeft. Vergelijk boven Spreuk. 6:12. **man is den rechtvaardige een gruwel; maar die recht** Dat is, die wijs en vroom is. Vergelijk Ps. 37:14, en Ps. 119:1. **is van weg, is den goddeloze** Hebreeuws, *des goddelozen gruwel*. Zie boven Spreuk. 3:32. **een gruwel**.

Spreuken 30

1. **De woorden van Agur,** Enigen verstaan door dezen naam Salomo zelf, vanwege het vergaderen zijner spreuken. Want de naam komt van een woord, hetwelk betekent *vergaderen* en *samenbrengen*. Anderen verstaan dat *Agur* de naam is van een profeet, die de spreuken van dit hoofdstuk gesteld en aan de twee personen, hierbij genoemd toegeschreven heeft. **den zoon van Jake; een last.** Dat is, de lering. Zie van het Hebreeuwse woord 2 Kon. 9:25, waar het betekent een profetisch dreigement; maar hier is het genomen voor allerlei goed onderwijs, waarmede de mens gesticht wordt. **De man spreekt tot Ithiel** Dit houden sommigen voor namen of titels van onzen Heeren *Jezus Christus*, van wien gesproken wordt Spreuk. 30:4. *Ithiël* is zoveel als: *God is met mij*; komende ten naastenbij

overeen met den naam *Immanuel*; Jes. 7;14, *Uchal*, dat is, *ik zal vermogen*, of *kunnen*. Anderen verstaan dat het namen zouden zijn van *Agurs* metgezellen of discipelen, of *gelijk enigen menen* zonen, die de volgende spreuken van hem zouden ontvangen hebben., **tot Ithiel** Dit houden sommigen voor namen of titels van onzen Heeren *Jezus Christus*, van wien gesproken wordt Spreuk. 30:4. *Ithiël* is zoveel als: *God is met mij*; komende ten naastenbij overeen met den naam *Immanuel*; Jes. 7;14, *Uchal*, dat is, *ik zal vermogen*, of *kunnen*. Anderen verstaan dat het namen zouden zijn van *Agurs* metgezellen of discipelen, of *gelijk enigen menen* zonen, die de volgende spreuken van hem zouden ontvangen hebben. **en Uchal.**

2. **Voorwaar**, De profeet begint zijne spreuken met ene voorrede van de kleinheid en nietigheid zijns verstands, zowel om zichzelf maat te stellen in het onderzoeken van verborgen dingen alsook om anderen te vermanen, dat zij de hoge zaken, die het verstand der mensen tebovengaan, niet nieuwsgierig moesten nazoeken, maar zich houden binnen de palen der nederige leerzaamheid. **ik ben onvernuftiger dan iemand**; Agur, door het klein gevoel, dat hij van zichzelf heeft, maakt zich ten aanzien van hoge en diepgrondige vraagstukken geringer dan enig mens. **en ik heb geen mensenverstand**; Te weten niet zoals het nu is, maar zoals het in Adam geschapen was.
3. **En ik heb geen wijsheid** Te weten dat ik zo hoge dingen zou kunnen begrijpen. **geleerd, noch de wetenschap der heiligen** Zie Job 15:15, en de aantekening. Anders: *zou ik dan de wetenschap der heiligen weten?* gekend.
4. **Wie is ten hemel** Het is zoveel alsof hij zeide: Wie is de wijsheid Gods en de kracht Gods, als Gods eniggeboren zoon, de *Messias*, in wien alle schatten der wijsheid en kennis verborgen zijn? Vergelijk boven Spreuk. 8:22 tot Spreuk. 8:32 toe, en 1 Cor. 1:24; Col. 2:3, en zie wijders dezelfde woorden op den Heere *Christus* alleen geduid Joh. 3:13; Ef. 4:9,10. **opgeklommen, en nedergedaald? Wie heeft** Als God de

Vader en zijn eniggeboren Zoon zonder uit te sluiten den Heiligen Geest, die van hen beiden uitgaat, en de Geest des Vaders en des Zoons is. Vergelijk Joh. 1:3; Hebr. 1:3, enz. **den wind in Zijn vuisten verzameld? Wie heeft** Als God de Vader en zijn eniggeboren Zoon zonder uit te sluiten den Heiligen Geest, die van hen beiden uitgaat, en de Geest des Vaders en des Zoons is. Vergelijk Joh. 1:3; Hebr. 1:3, enz. **de wateren** Versta, de bovenwateren, dat is de wolken, die God alleen in de lucht houdt hangende, alsof zij in een kleed besloten waren, hetwelk Hij losmaakt en ontvouwt naar zijn welbehagen. **in een kleed gebonden? Wie heeft** Als God de Vader en zijn eniggeboren Zoon zonder uit te sluiten den Heiligen Geest, die van hen beiden uitgaat, en de Geest des Vaders en des Zoons is. Vergelijk Joh. 1:3; Hebr. 1:3, enz. **al de einden** Te weten dat ze in het midden der lucht op haar eigen gewicht gevestigd staan. **der aarde gesteld? Hoe is Zijn Naam**, Te weten, van God zijn Vader en van zijn eeuwigen Zoon. *Vergelijk Ps. 2:7, en Ps. 80:16; Jes. 9:5*, wier naam, *dat is eeuwig goddelijk wezen* geen creatuur kan begrijpen. Zie Exod. 3:13,14; Richt. 13:17,18. **en hoe is de Naam Zijns Zoons, zo gij het weet?**

5. **Alle rede** Versta, het Woord Gods, ons in de heilige Schrift geopenbaard, inhoudende de leer, die wij geloven, en de geboden, die wij nakomen moeten, zonder ons al te zeer te bekommeren met de verborgenheden, die God voor zichzelf behouden heeft en die ons verstand teboven gaan; Deut. 29:29. **Gods is doorlouterd; Hij is een Schild** Vergelijk Gen. 15:1, en de aantekening. **dengenen, die op Hem betrouwen.**
6. **Doe niet** Hij verbiedt niet iets af te doen van de woorden Gods, niet omdat zulks geoorloofd is; want dat is mede verboden, Deut. 4:2, en Deut. 12:32; Openb. 22:19; maar omdat de mensen meest tot toedoen genegen zijn, en dat onder den schijn van goede uitlegging en buitengewone heiligheid. **tot Zijn woorden, opdat Hij u niet**

- bestraffe, en gij leugenachtig bevonden wordt.
7. Twee dingen heb ik van U begeerd, Namelijk, o God. **onthoud ze mij niet, eer ik sterve:** Dat is, aler ik scheid uit dit vergankelijk leven; in hetwelk des mensen ziel den zondigen aard altijd onderworpen is en zijn lichaam de tijdelijke nooddrift behoeft.
8. **Ijdelheid en leugentaal** Versta allerlei valsheid, huichelarij, bedrog, vleijing, uitstrijking, snoodheid en verkeerdheid in het leven; also Ps. 4:3, en Ps. 62:5; boven Spreuk. 19:22, en Spreuk. 23:3. **doe verre van mij;** Te weten door de verlichting en heiligmaking van uwen Geest. Dit is het eerste dat hij begeert. **armoede** Dit is de tweede begeerte. **of rijkdom geef mij niet; voed mij met het brood mijns bescheiden deels;** Zie Job 23:12.
9. **Opdat ik, zat zijnde,** Dat is, vol zijnde van de bezitting van grote middelen en dartel van het overdadig misbruik derzelve. Vergelijk Deut. 31:20, en Deut. 32:15; Neh. 9:25,26, onder Spreuk. 30:22. **U dan niet verloochene, en zegge: Wie is de HEERE? of dat ik, verarmd zijnde, dan niet stele, en den Naam** Te weten door ijdel misbruik deszelve, of vals eedzweren om goed te vergaderen, of dieverij te loochenen of door murmuring tegen God omdat Hij mij met armoede bezoekt. **mijns Gods aantaste.**
10. **Achterklap** Dat is, bezwaar hem niet lichtvaardiglijk en buiten zijne schuld. Zie Ps. 101:5. **niet van den knecht bij zijn heer, opdat hij u niet vloeke, en gij** Dat is, wraak over u van God begere, die de arme verdrukke mensen beloofd heeft voor te staan, Exod. 22:23; maar de beschuldig Dat is, niet alleen overtuigd van uwe zonde, maar ook daarover van God gestraft wordt. Vergelijk Gen. 42:21; Lev. 4:22; Num. 5:6,7. **ing ten rechte gedaan zijnde, heeft hij niet te vrezen, boven Spreuk. 26:2; maar ook zegen te verwachten, 2 Sam. 16:12. schuldig** Dat is, niet alleen overtuigd van uwe zonde, maar ook daarover van God gestraft wordt. Vergelijk Gen. 42:21; Lev. 4:22; Num. 5:6,7. **wordt.**

11. **Daar is** De profeet verhaalt hier en in Spreuk. 30:12,13,14 enige soorten van zondaren, die zeer gruwelijk zijn voor God. **een geslacht,** Dat is, een aard of soort van mensen; also Deut. 1:35, en Deut. 32:5; Ps. 14:5, en hier in de volgende verzen Spreuk. 30:12,13,14. **dat zijn vader vervloekt, en zijn moeder niet zegent;** Dat is, ook zal vervloeken. Hetzelfde dat verhaald was, wordt wederom vernieuwd met loochening van het tegendeel van hetgeen verhaald was. Alzo Deut. 33:6; Jes. 38:1, enz.
12. **Een geslacht, dat rein in zijn ogen** Dat is, in zijn eigen gevoelen en oordeel. Vergelijk Job 18:3, en zie de aantekening. Versta hier de schijnheiligen en geveinsden, die zich houden zuiver van zonde te zijn, of immers zeer weinig daarmede besmet ten aanzien van anderen. **is, en van zijn drek** Dat is, zonden, welke hier genaamd worden met een woord, hetwelk betekent de onreinheid, die door den kamergang uitgeworpen wordt. Alzo Jes. 4:4. **niet gewassen is;**
13. **Een geslacht, welks ogen** Versta, hovaardige mensen, die veel gevoelen van zichzelf, een ieder verachten en over het hoofd zien willen. Zie boven Spreuk. 6:17. **hoog zijn, en welks oogleden verheven zijn;**
14. **Een geslacht, welks** Versta, in het algemeen, die geheel wreed en zonder medelijden zijnde, hun aanzien en vermogen misbruiken om de kleinen te vernielen; gelijk daar zijn achterklappers, faamrovers en lasteraars; idem, die met geweld de ellendigen verdrukken; mitsgaders de gierigaards, die hunnen naaste door bedriegelijken handel verdrukken of door woeker uitzuigen. **tanden** Vergelijk Ps. 57:5. **zwaarden, en welks** Versta, in het algemeen, die geheel wreed en zonder medelijden zijnde, hun aanzien en vermogen misbruiken om de kleinen te vernielen; gelijk daar zijn achterklappers, faamrovers en lasteraars; idem, die met geweld de ellendigen verdrukken; mitsgaders de gierigaards, die hunnen naaste door bedriegelijken handel verdrukken of door

woeker uitzuigen. **baktanden** Vergelijk Ps. 57:5. **messen zijn, om de ellendigen van de aarde en de nooddruftigen van onder de mensen te verteren.** Dat is, te verslinden en te vernielen. Zie Exod. 15:7, en de aantekening, Deut. 32:42; 2 Sam. 2:26.

15. De Door gelijkenissen wordt hier nu afgemaaid de onverzadelijke begeerlijkheid dergenen, die in Spreuk. 30:14 zijn voorgesteld geweest. **bloedzuiger** Versta, een dikken waterworm, anders ook *echel* (bloedzuiger) genaamd, die in poelen en moerassen is, hebbende een scherpe tong, in twee takken gekliefd, waarmede hij, aan een lichaam gevoegd zijnde, deszelfs vel doornijpt, en dan zoveel bloed intrekt dat hij vanzelf daarvan afvalt, zijnde de lust wel niet verzadigd, maar het lichaam zo opgevuld, dat het niet meer vermag. De gelijkenis is wel te verstaan. **heeft twee dochters:** Het Hebreeuwse woord betekent eigenlijk *dochters*, maar het is ook voor takken genomen, omdat zij als dochters zijn van den stam, waaruit zij voortkomen; Gen. 49:22. Versta hier, de gespleten tong, waarvan in de voorgaande aantekening gemeld is. **Geef, geef!** Dat is, van welke elk een zegt *geef*, of *brenge*, of die beide zo genoemd mogen worden, om hunne onverzadelijkheid daarmede uit te drukken. **De** Door gelijkenissen wordt hier nu afgemaaid de onverzadelijke begeerlijkheid dergenen, die in Spreuk. 30:14 zijn voorgesteld geweest. **ze drie dingen** Zie boven Spreuk. 6:16. **worden niet verzadigd; ja, vier zeggen** Zie boven Spreuk. 6:16. **niet: Het is genoeg!**

16. Het graf, Vergelijk boven Spreuk. 1:12, en Spreuk. 27:20. **de gesloten** Hebreeuws, *de sluitmoeder, baarmoeder*; dat is de gesloten en onvruchtbare baarmoeder. Zie Gen. 20:18. De Israëlietische vrouwen waren in dien tijd bovenmate begerig om kinderen te krijgen. Zie Gen. 39:1,23, met de aantekening. **baarmoeder, de aarde,** Te weten de dorre en zandige aarde. Want hoewel zij zeer bevochtigd wordt, zo wordt zij

nochtans in korten tijd weder zo dorstig, dat zij niet schijnt bewaterd geweest te zijn. **die van water niet verzadigd wordt, en het vuur** Dat nimmermeer moede is van branden, hoeveel brandbare stof ook daarin geworpen wordt. **zegt niet:** Vergelijk Job 14:7, en de aantekening. **Het is genoeg!**

17. Het oog, Het oog wordt voornamelijk in deze straffen vermeld, omdat zich daarin de tekenen van spot, spijt, verachting en kwaadwilligheid meest openbaren. **dat den vader bespot, of de gehoorzaamheid der moeder veracht, dat zullen de raven** Dat is, die zich omtrent de beken, rivieren en waterstromen ophouden, om aldaar te drinken of haar aas te zoeken van de dode lichamen en anderen dingen, die daar dikwijls in drijven. Anders: *de raven des dals, of der vallei*; hoedanig daarna was het dal *Hinnoms*, waar somtijds veel dode lichamen en andere vuiligheden lagen, 2 Kon. 23:10. De zin is dat de moedwillige kinderen, die hunne ouders bespotten, eindelijk aan een galg geraken, of onbegraven den vogels tot een aas plegen voorgeworpen te worden. **der beek uitpikken, en des arends jongen zullen het eten.**

18. Deze drie dingen zijn voor mij te wonderlijk, ja, vier, die ik niet weet:

19. De weg eens Dat is, de manier van doen. Zie boven Spreuk. 6:6. **arends** Deze manier van doen is wonderbaar, omdat hij tezamen zeer snellijk en hoog opvliegt. Anders, omdat hij met zijn vliegen de lucht scheurende en doorsnijdende, nochtans daarin geen spoor of litteken nalaat. **in den hemel; de weg ener slang** Die wonderlijk is, omdat zij zonder voeten haastiglijk kruipt en klimt op gladde rotsen. Anders, omdat zij op de rotsen, waarop zij kruipt, geen groeve maakt en geen slijm achter zich laat, gelijk de waterslangen; noch pluimen, gelijk de vogels, noch mist, gelijk meest alle andere gedierten. **op een rotssteen; de weg van een schip** Die wonderlijk is, omdat een schip in het midden der zee, nu in een diepen afgrond nederdaalt en daarna weder opklimt, zonder om te vallen

en te verzinken. Anders, omdat het wel in een stil water een streek achter zich nalaat, maar die haastiglijk verdwijnt, en ook zo niet kan bespeurd worden in het hart Dat is, *in het midden der zee*. Zie boven Spreuk. 23:34. van de zee, uit oorzaak der grote baren en golven, die de schepen op- en nederdrijven. **in het hart** Dat is, *in het midden der zee*. Zie boven Spreuk. 23:34. **der zee; en de weg eens** Dat is, de manier van doen. Zie boven Spreuk. 6:6. **mans bij een maagd.**

20. **Alzo** Dat is, zo wonderbaar of verborgen als de vier voorverhaalde dingen, te weten om de grote boosheid en behendigheit, die zij weet te gebruiken, zowel in het plegen van hare onkuisheid als in het verontschuldigen en bedekken derzelve. **is de weg ener overspelige vrouw; zij eet** Zij geniet de onkuis bijslaping. Vergelijk boven Spreuk. 9:17, en Spreuk. 20:17. **en wist haar mond,** Dat is, zij houdt zich van geen kwaad te weten, alsof zij ene van de allereerbaarste was. **en zegt: Ik heb geen ongerechtigheid gewrocht!**

21. **Om drie dingen** Vergelijk boven Spreuk. 6:16. **ontroert zich de aarde,** Dat is, de inwoners der aarde. Vergelijk Gen. 41:30, en de aantekening. **ja, om vier, die zij niet dragen kan:**

22. **Om een knecht, als hij regeert;** Dat is, een aanzienlijken staat en waardig ambt bedient, waardoor hij grote macht krijgt, welke hij misbruikt tot verdrukking van anderen en zijn eigen verderf. **en een dwaas,** Zie 1 Sam. 25:25. **als hij van** Zie boven Spreuk. 30:9. **brood** Dat is, allerlei goed, hetwelk dient tot onderhouding van het tijdelijke leven. Zie boven Spreuk. 4:17. **verzadigd is;**

23. **Om een hatelijke vrouw,** Versta, ene vrouw, die van een ieder gehaat wordt en waardig is gehaat te worden, om haar kwade manieren en boze handelingen. Want getrouwd zijnde, is zij onverdragelijk voor haar man, kinderen, dienstvolk, geburen, enz. Sommigen verstaan door deze *hatelijke*, de vrouw van een man, die haar onder andere vrouwen, welke hij naar het gebruik van dien

tijd tevens had, eerst minst, maar daarna meest beminde, waardoor zij aan hare metgezellinnen onverdragelijk werd. **als zij getrouwd wordt; en een dienstmaagd, als zij erfgenaam** Dat is, als zij met haren meester trouwt na het overlijden van hare vrouw. Hebreeuws, *als zij hare vrouw erft*. Vergelijk Richt. 11:23,24. **is van haar vrouw.**

24. **Deze vier zijn van de kleinste der aarde; doch dezelve zijn wijs,** Dat is, zijn vernuftig, hetwelk zij bewijzen door enige werken, die zij uit nature doen, waardoor de mensen behoren opgewekt te worden tot verscheidene deugden. **met wijsheid** Hebreeuws, *wijs gemaakt*; dat is met wijsheid voorzien en begaafd, te weten van God, die dezelve door het werk der schepping in hunne natuur ingestort heeft. **wel voorzien.**

25. **De mieren zijn een onsterk volk;** Dat is, een soort van onredelijke dieren. Alzo in Spreuk. 30:26. Aangaande de toeëigening van dit exempel gepast op de mensen, zie boven Spreuk. 6:6, enz. **evenwel bereiden zij in de zomer haar spijs.** Hebreeuws, *brood*.

26. **De konijnen** Zie Lev. 11:5, en van hetzelfde gedierte, Deut. 14:7, en Ps. 104:18. Anders: *bergmuizen* of *beermuizen*, omdat het konijn hier te lande in de steenrotsen zijne holen niet heeft. **zijn een machteloos volk; nochtans stellen zij hun huis** Dat is, hol, of nest. Vergelijk Job 8:14; Ps. 84:4, en Ps. 104:17. **in den rotssteen.** Te weten met aarde en zand vermengd.

27. **De sprinkhanen hebben geen koning; nochtans gaan zij allen uit, zich verdelende** Dat is, gelijk in slagorde te velde trekkende, opdat zij, hunne benden en kracht bijeenhoudende, te vreeslijker zijn zouden en van hunne weide niet afgedreven worden. Anders: *tezamen vergaderd*, of *ineen verzameld*; of *zij gaan alle schietende, uit, of alle gelijk een pijl, of alles doorsnijdende*; dat is vermalende, afetende. **in hopen.**

28. **De spinnekop** Anders, *sim*. **grijpt met de handen,** Versta, hare poten, die zij

gebruikt niet alleen om daarop te gaan, maar ook om daarmee haar net te maken en daarin vliegen en muggen te vangen. **en is in de paleizen** Te weten waar haar meeste gevaar is om verjaagd of gedood te worden, en meerdere vrees om haar werk te doen. **der koningen.**

29. Deze drie Na het verhaal van vier kleine, zwakke en vreesachtige creaturen, worden hier nu voorgesteld vier grote, sterke en onversaagde schepselen, ons vermanende tot kloekheid in onze beroeping. **maken een goeden tred; ja,** Vergelijk deze manier van spreken met Job 5:19, en de aantekening. **vier zijn er, die een goeden gang maken;**

30. De oude leeuw Het woord in het oorspronkelijke betekent eigenlijk een leeuw, die bij den groten ouderdom ook grote moedigheid heeft. Vergelijk boven Spreuk. 5:11. **geweldig** Dat is, de geweldigste der gedierten. Alzo Joz. 14:15, *groot onder de Enakim*; dat is, de grootste der Enakim. Idem, Hoogl. 1:8, *schone onder de vrouwen*; dat is, de schoonste der vrouwen. **onder de gedierten, die voor niemand** Hebreeuws, *van aller*, of *van al de aangezichten*; dat is, voor niemand zal wederkeren, te weten noch voor mensen, noch voor beesten, die hem tegenkomen. **zal wederkeren;**

31. Een windhond Het woord heeft zijn oorsprong van het Hebreeuwse *zarah*; dat is, *spreiden*, of, gelijk anderen menen, van het Chaldeeuwse woord *zeraz*; dat is, *opschorten*, *opschikken*; en daarom wordt daarbij verstaan een dier, dat van zichzelf moedig, wèl in het lijf en op de benen is en vaardig tot zijn werk, hetwelk anderen menen op het *paard* wel te passen; zie Job 39:22. Anderen vertalen het een *haan*, of *luipaard van goede lenden*. **van goede lenden, of een bok;** Die zeer trots, moedig en met een opgeheven hoofd gaat voor zijne kudde. Het Griekse rijk, hetwelk het Perzische tenondergebracht heeft, wordt bij een bok vergeleken; Dan. 8:3, enz. **en een koning, die niet tegen te staan is.**

32. Zo gij dwaselijk gehand Dat is, bedwing u en wacht u te zeggen, veel minder te doen, het kwaad dat gij voorhadt, en verontschuldig uw voorgaanden toorn niet; zie Job 21:5. **eld hebt, met u te verheffen,** Te weten tot gramschap, waarvan Spreuk. 30:33, hetwelk aan Spreuk. 30:32 hangt, gesproken wordt. **en zo gij kwaad bedacht hebt, de hand** Dat is, bedwing u en wacht u te zeggen, veel minder te doen, het kwaad dat gij voorhadt, en verontschuldig uw voorgaanden toorn niet; zie Job 21:5. **op den mond!**

33. Want de drukking der melk Dat is, de kerning. **brengt boter voort, en de drukking van den neus** Dat is, de harde snuiting. **brengt bloed voort, en de drukking des toorns** Dat is, de ontsteking des toorns, te weten zowel desgenen, die iemand door toorn verwekt, als desgenen, die tot toorn verwekt wordt. **brengt twist voort.**

Spreuken 31

1. De woorden van de koning Lemuel; Die ook genoemd wordt *Lemoel*, onder Spreuk. 31:4, welk woord betekent zoveel als *tot*, of *voor God*; dat is, die God toebehoort of toegeëigend is. Het algemeen gevoelen is dat door dezen te verstaan is de koning Salomo, die ook genaamd was Jedidja, dat is, *de beminde des Heeren*; zie 2 Sam. 12:25, en de aantekening. **de last,** Zie boven Spreuk. 30:1. **maarmede zijn moeder** Namelijk Bathseba, van wie zie 2 Sam. 11:3; 1 Kon. 1:11, en 1 Kon. 2:13, enz. **hem onderwees.** Te weten eer hij koning geworden was, of terstond daarna.

2. Wat, o mijn zoon, Dit zijn de woorden van de onderwijzing der moeder; alsof zij zeide: *Wat zal ik zeggen, of wat, of hoe zal het zijn, o mijn zoon*, ik moet u onderrichten van hetgeen ik u acht nodig te wezen. **en wat, o zoon mijns buiks?** Vergelijk Jes. 49:15. Zo worden de kinderen ook genaamd ten aanzien van hunnen vader, Job 19:17; alzo ook *de vrucht des buiks*; te weten van hunne ouders, Deut. 28:4,18,53. **ja, wat, o zoon**

- mijner geloften? Dat is, om wien ik den Heere zovele geloften gedaan en volbracht heb opdat gij tot het koninkrijk zoudt mogen komen en daarin u kwijten gelijk een godvrezenden koning betaamt.
3. **Geeft aan de vrouwen uw vermogen niet,** Dat is, de krachten uwer ziel en van uw lichaam, mitsgaders uw tijdelijke middelen. Vergelijk boven Spreuk. 5:9,10. **noch uw wegen,** Dat is, uw genegenheden, handel en werken. **om koningen** Dat is, om vermetelijk en zonder oorzaak der koningen landen en steden te veroveren, oorlog tegen hen voerende uit enkele verwaandheid, hoogmoedig en gierigheid. Anders: Geef uwe genegenheden niet de vrouwen, hetwelk dient *om de koningen te verdelgen*; dat is te verderven en uit te roeien. **te verdelgen.**
  4. **Het komt** Anders: *Het zij verre van de koningen,* enz. *wijn Te weten onmatiglijk. te drinken,* enz. **den koningen niet toe, o Lemuel! het komt den koningen niet toe wijn** Te weten onmatiglijk. **te drinken, en den prinsen,** Of, *noch den prinsen sterken drank, of en te vragen waar is sterke drank?* **sterken drank te begeren;**
  5. **Opdat hij niet drinke,** Te weten elkeen der koningen en prinsen. **en het gezette** Het Hebreeuwse woord betekent hetgeen als ene wet, niet alleen eens geordineerd en vastgesteld is om onderhouden te worden, maar dat ook tot zulk een einde in steen, koper, of iets anders ingegraveerd, gesneden of geschreven is, waarnaar de uitspraak van den rechter ten allen tijde moet ingericht zijn. **vergete, en de rechtzaak van alle verdrukten** Hebreeuws, *kinderen der verdrukking*; dat is verdrukte mensen. Alzo *kinderen des doods,* Ps. 78:11, voor mensen, die ter dood geëigend zijn. *Kinderen der verandering, of des ondergangs,* Spreuk. 31:8. *Kinderen der gevangenis,* Ezra 4:1, voor mensen, die gevangen waren geweest. *Kinderen der vervloeking,* 2 Petr. 2:14, voor vervloekte mensen. **verandere.**
  6. **Geeft sterken drank dengene, die verloren gaat,** Dat is, versmelt en als uitteert, uit oorzaak van enige zwaarigheid, waarin hij steekt. Vergelijk Deut. 26:5. **en wijn dengenen, die bitterlijk** Hebreeuws, *bitter van ziel*; dat is, die in hun hart bitterlijk bedroefd zijn. Zie 2 Kon. 4:27. **bedroefd van ziel zijn;**
  7. **Dat hij drinke,** Te weten die vergaat en bitter van ziel is. Hier is verandering des getals. Vergelijk Job 24:18. **en zijn armoede vergete, en zijner moeite niet meer gedenke.**
  8. **Open uw mond** Alzo in Spreuk. 31:9. Zie Job 33:2. **voor den stomme,** Dat is, voor hem, die zijn woord niet kan voeren vanwege zijne onbekwaamheid, of nie durft uit vrees van de macht zijner partij. **voor de rechtzaak van allen, die omkomen** Hebreeuws, *kinderen der verandering, of uitroeiing*; dat is, die in gevaar staan van ten onrechte enige schadelijke verandering, dat is groot nadeel, te zullen lijden in hun goed, lichaam, of eer, ja, die tot hun verderf zou mogen dienen. Anders: *van alle kinderen des doorgangs*; dat is, van alle mensen, wier leven hier anders niet is dan gelijk een korte doorgang, overstap, of passering tot den dood. **zouden.**
  9. **Open uw mond; oordeel** Hebreeuws, *oordeel gerechtigheid*; dat is gerechtelijk, of recht. Alzo Deut. 1:16. Anders *in,* of *met gerechtigheid*; gelijk deze volle manier van spreken gevonden wordt Lev. 19:15; Ps. 9:9. **gerechtelijk, en doe den verdrukte en nooddruftige recht.**
  10. **Aleph.** **Wie zal een deugdelijke** Hebreeuws, *ener huisvrouw der deugd, of vroomheid, of kloekheid.* Alzo Ruth 3:11. Zie Gen. 47:6, de aantekening op het woord *kloeke.* **huisvrouw vinden? Want haar waardij is verre boven de robijnen.** Zie Job 28:18, en de aantekening.
  11. **Beth.** **Het hart haars heren** Dat is, van haren man. Zie 2 Sam. 11:26, en de aantekening. **vertrouwt op haar, zodat hem geen goed zal ontbreken.** Het Hebreeuwse woord *salal* betekent eigenlijk roof en buit, dat is alle roerende goederen, welke in tijd van oorlog den vijanden

ontnomen worden; maar versta hier bij gelijkenis al het goed, dat tot de huishouding nodig is en door arbeid of handel gewonnen wordt. Vergelijk hiermede onder Spreuk. 31:15, de betekenis van het woord *tereph*, *spijs*.

12. **Gimel.** Zij doet hem Of, *vergelddt hem goed*, enz. Zie van het Hebreeuwse woord 2 Kron. 20:11; Spreuk. 11:17. **goed en geen kwaad**, De natuur der Hebreeuwse taal is hetzelfde met loochening van het tegendeel weder te verhalen; Ps. 102:18; Luk. 1:20, enz. **al de dagen haars levens**.

13. **Daleth.** Zij zoekt wol en vlas, en werkt Het Hebreeuwse woord *asah* is ook elders voor *werken* genomen. Zie Gen. 30:30; Exod. 31:4; Ruth 2:19, en de aantekening; 2 Kron. 2:7. **met lust** Alzo is de handen weigering, of ongenegenheid en onwil toegeschreven, boven Spreuk. 21:25. **harer handen**.

14. **He.** Zij is als de schepen Dat is, gelijk de koopvaarders. **eens koopmans; zij doet haar brood** Dat is, als wat dienstig is tot de onderhouding van dit tijdelijke leven. Vergelijk boven Spreuk. 4:17. **van verre** Dat is, zij voorziet zich tijdig, niet alleen van hetgeen er binnenslands te bekomen is, maar dat uit vergelegen landschappen gekregen moet worden; waarvoor zij, òf geld geeft, òf waren door haar huisvolk gemaakt. **komen**.

15. **Vau.** En zij staat op, als het nog nacht is, en geeft haar huis Dat is, haar huisgezin. Zie Gen. 7:1. **spijsze**, Het Hebreeuws woord *tereph* betekent wel eigenlijk *roof*, of *kost*, *die met roven gekregen wordt*; gelijk Num. 23:24; Job 24:5; maar het is ook voor anderen kost genomen, gelijk hier en Ps. 111:5; Mal. 3:10; gelijk ook het woord *hitriph*, boven Spreuk. 30:8, zoveel is als *voeden met gewone spijs*. **en haar dienstmaagden het bescheiden** Zie Job 23:12. **deel**.

16. **Zain.** Zij denkt Het woord *zamam* is merendeel in het kwade en voor schelmse gedachten genomen, gelijk Deut. 19:19; Ps. 37:12; boven Spreuk. 30:32, enz.; maar hier is het in het goede genomen voor vlijtige,

kloeke en vrome gedachten. Vergelijk Zach. 8:15; alzo is het woord *mezimmah*, gedachte, beide in het goede en in het kwade genomen. Zie Job 21:27. **om een akker, en krijgt hem**; Te weten met de mening om nog meer gewin voor haar huis te trekken. Vergelijk boven Spreuk. 24:27. **van de vrucht** Dat is van het gewin, hetwelk zij van haar handwerk en koophandel geniet. **harer handen plant zij een wijngaard**.

17. **Cheth.** Zij gordt Dat is, zij schikt zich met vlijt en kloekmoedigheid tot het werk. Zie Exod. 12:11. **haar lenden met kracht, en zij versterkt** Dat is, zij maakt hare armen vaardig tot het werk, of *gelijk wij zeggen* zij stroopt hare armen op. Hier wordt van de *lenden* en *armen* vooral gewag gemaakt, omdat daarin de meeste kracht, nodig tot den arbeid, gelegen is. **haar armen**.

18. **Teth.** Zij smaakt, Dat is, oordeelt, gevoelt, bevindt en wordt gewaar. Versta dit van den smaak des harten. Vergelijk Ps. 34:9, en Job 12:20. **dat haar koophandel goed is**; Dat is, voordelig, alzo Jer. 5:25; 1 Cor. 7:1. **haar lamp** Te weten omdat zij die lang in den nacht gebruikt. **gaat des nachts niet uit**.

19. **Jod.** Zij steekt haar handen uit naar de spil, Te weten waarmede zij haar garen draait. Anders: *wervel*. **en haar handpalmen vatten** Te weten om dien bijwijlen te keren en haar vlas of wol daarvan te halen of te trekken. Men meent dat de oude manier van spinnen geschiedde niet met een wiel, maar gelijk nog heden veel met een spil en spinrok. **den spinrok**.

20. **Caph.** Zij breidt Te weten om die te helpen. Want zij is naarstig, niet alleen voor haar eigen huisgezin, maar ook om der armen mede te delen. **haar handpalm uit tot den ellendige; en zij steekt haar handen uit tot den nooddruftige**.

21. **Lamed.** Zij vreest voor haar huis niet Dat is, huisgezin. Alzo boven Spreuk. 31:15 en terstond weder in Spreuk. 31:21. **vanwege de sneeuw**; Versta hieronder

allerlei soorten van ongemak, hetwelk uit de lucht komt. **want haar ganse huis is met dubbele** Dat is, met twee pak klederen. Anders: *met scharlaken*; dat is, niet alleen ter noodzakelijkheid, om de koude te weren, maar ook tot versiering dergenen, die tot het huisgezin ener grote vrouw behoren. Sommigen verstaan door *haar huis* niemand dan haar man en hare kinderen. Niettemin alzo het schijnt dat het scharlaken in die landen redelijk algemeen is geweest, 2 Sam. 1:24, het is niet ongelooflijk dat enige dienaren en staatvrouwen van zulke huisgezinnen die klederen mede gebruikt mogen hebben, en daarom nog veel meer voorzien waren van de andere klederen, die hen tegen den nood der koude dienden. **klederen gekleed.**

22. *Mem.* Zij maakt voor zich tapijtsieraad; Zie boven Spreuk. 7:16. **haar kleding is fijn linnen** Zie Gen. 41:42. **en purper.** Dat is, een kleed, dat van donker of hoogrood, of karmozijn kleur is.

23. *Nun.* Haar man is bekend in de poorten, Dat is, rechthuizen. Zie Gen. 22:17. **als hij zit met de oudsten** Dat is, de regeerders des lands, die gemeenlijk uit de ouden van jaren *immers van verstand* genomen worden. Zie 2 Kon. 23:1. **des lands.**

24. *Samech.* Zij maakt fijn lijnwaad Zie hiervan Richt. 14:12. **en verkoopt het; en zij levert den koopman** Hebreeuws, *den Kanaäniet.* Zie Job 40:25. **gordelen.**

25. *Ain.* Sterkte Dat is, kloekheid, dapperheid, vertrouwen op God en onversaagdheid des geestes. **en heerlijkheid** Dat is, sieraad van godzaligheid en eerlijke zeden. **zijn haar kleding;** Dat is, daarmee is zij wel voorzien en gestoffeerd, en houdt zich daaraan vast, als aan een gewone en dagelijkse kleding. Vergelijk Job 29:14. **en zij lacht** Dat is, zij is gerust, onbekommerd en zonder vrees ten aanzien van den toekomenden tijd, en dat door het gevoel van Gods gunst en zegen, door een goede conscientie, en de orde, die zij in hare huishouding gesteld heeft. *Lachen*

is hier genomen voor onbevreesd zijn en verachten; zie Job 5:22. **over den nakomenden dag.** Versta, den toekomenden tijd, tegen welken zij zou mogen bezorgd zijn van tegenspoed, gebrek, of armoede. Anderen verstaan den tijd des ouderdoms òf des stervens, òf den dag des toekomenden oordeels.

26. *Pe.* Zij doet haar mond open met wijsheid; en op haar tong is leer der goeddadigheid. Dat is, spraak, van allen wèl te willen doen, en vermaning om anderen daartoe op te wekken.

27. *Tsade.* Zij beschouwt de gangen Dat is hoe het in haar huis toegaat, hebbende acht op hare kinderen, op haar dienstvolk, op het werk, dat zij te doen hebben, en op de meubelen, mitsgaders middelen, die haar van haren man toevertrouwd zijn. **van haar huis; en het brood der luiheid** Dat is, wat zonder eerlijken arbeid gekregen is; vergelijk boven Spreuk. 4:17. **eet zij niet.**

28. *Koph.* Haar kinderen Of, *zonen.* **staan op,** Dat is, zijn bereid en vaardig om haar te prijzen; gelijk zij dat ook dadelijk volbrengen. Alzo is *opstaan*, of *zich opmaken*, zoveel als zich vaardig maken en begeven tot enig werk; Gen. 37:35; Exod. 2:17; Joz. 18:4; 1 Sam. 25:29, enz. **en roemen haar welgelukzalig; ook haar man,** Te weten maakt zich op. **en hij prijst haar, zeggende:**

29. *Resch.* Vele Dit zijn de woorden van den man en zijner zonen. **dochteren** Dat is, vrouwspersonen. Alzo Gen. 30:13; Luk. 23:28. **hebben deugdelijke** Te weten in de huishouding. Alzo is het woord *chail* genomen, Ruth 3:11, en hier boven Spreuk. 31:10. Anders: *hebben deugd gedaan*, of *rijkdom vergaderd.* **gehandeld; maar gij gaat die allen te boven.**

30. *Schin.* De bevalligheid Versta, de uiterlijke aangenaamheid en goede gratie, die enige vrouwspersonen over zich zouden mogen hebben; zie Nah. 3:4. **is bedrog,** Hebreeuws, *leugen*, of *valsheid*; te weten omdat zij bedrogen worden, die zich daarop als een vast goed verlaten, en omdat grote en

grove ondeugden dikwijls daaronder schuilen.
en de schoonheid ijdelheid; Dat is,
vergankelijk en licht verdwijnende; zie Job
15:31. *maar een vrouw, die den
HEERE vreest, Of, ene vrouw van de vreze
des Heeren;* dat is die met de vreze des
Heeren begaafd is. **die zal geprezen
worden.**

31. *Thau.* Geef haar iets in woorden
geven is prijzen; Jer. 13:16. Hij wil zeggen dat
men uit de vrucht Zie boven Spreuk. 1:31. harer
handen stof nemen moet om haar te prijzen.
van de vrucht Zie boven Spreuk. 1:31.
harer handen, Dat is, werken. **en laat
haar werken haar prijzen in de
poorten.** Dat is, in de openbare vergadering
van het volk, die in de poorten plachten te
wezen, waar men het gericht hield.